

1952

ANDRA KAMMAREN

Nr 19

20—21 maj.

Debatter m. m.**Tisdagen den 20 maj.**

	Sid.
Svar på interpellation ang. socialtjänstens ordnande i händelse av krig	3
Svar på interpellation ang. anordnande av periodiska hälsoundersökningar av befolkningen	6
Svar på interpellation ang. förebyggande av missbruk av tjänstevapen inom försvarsmakten	10
Svar på interpellation ang. framläggande för riksdagen av förslag till lag om socialnämnder m. m.	11
Svar på interpellation ang. ändring av semesterlagens bestämmelser rörande semesternas förläggning	14
Svar på interpellation ang. vissa spörsmål rörande de erkända arbetslöshetskassorna	16
Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av förhållandena vid Chalmers provningsanstalt	17
Svar på interpellation ang. kristendomsundervisningen vid läroverken enligt den timplan, som nu uppgöres för den nya provisoriska gymnasieorganisationen	19
Interpellation av herr Carlsson i Bakeröd ang. svårigheterna för vägsamfälligheter att upptaga lån	23

Onsdagen den 21 maj fm.

Meddelande ang. kammarens sammanträden	25
Främjande av bostadsförsörjningen m. m.	26
Motioner ang. befrielse från investeringsavgift för byggnadsindustriens maskinanskaffningar	65
Omläggning av den statliga direkta beskattningen	66

Onsdagen den 21 maj em.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen (Forts.)	117
Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52	142

Samtliga avgjorda ärenden.**Tisdagen den 20 maj.**

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 171, ang. anslag till personalvårdsverksamhet (voteringsproposition godkänd)	23
---	----

Onsdagen den 21 maj fm.

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 131, ang. bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (gemensam omröstning)	25
— nr 171, ang. personalvårdsverksamhet (gemensam omröstning) ..	25
— utlåtande nr 144, ang. anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.	26
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 48, ang. främjande av bostadsförsörjningen m. m.	65
— nr 50, ang. ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.	66

Onsdagen den 21 maj em.

<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 39, ang. åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52 (Forts. den 23 maj)	142
--	-----

Tisdagen den 20 maj.

Kl. 3 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 14 innevarande maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Ivar Jansson är på grund av influensa med hög feber oförmögen till arbete från 17/5 och fortfarande närmaste dagarna.

19/5 1952.

Bertil Lindborg.

leg. läk.

Kammaren beviljade herr Jansson i Kalix ledighet från riksdagsgöromålen fr. o. m. den 17 innevarande maj tills vidare.

§ 3.

Svar på interpellation ang. socialtjänstens ordnande i händelse av krig.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har fru Ewerlöf frågat mig, om det inom regeringen föreligger någon plan för hur socialtjänsten skall ordnas i händelse av krig och hur man i så fall tänker sig ordna utrymningen av de 275 000 människorna, av vilka endast ett fåtal kunna komma direkt till förberedda internat.

Till svar får jag anföra följande.

Den planläggning, som fordras för att utrymnings- och socialtjänsten skall fungera i krig åligger civilförsvarsstyrelsen.

Utrymningsplanläggningen omfattar sammanlagt 118 orter med tillhopa 3 milj. invånare. Ca $\frac{1}{3}$ av befolkningen

på dessa orter eller ungefär 1 miljon människor tillhör de kategorier, som beräknas bli evakuerade i första hand, d. v. s. barn, åldringar, sjuka m. fl. Av dessa räknar man med att 275 000 människor skall förläggas i internat och återstoden erhålla enskild inkvartering. Om utrymningen skulle begränsas till att gälla de 30 största städerna, minskar behovet av internatsplatser till 190 000.

Det är emellertid inte alls säkert, att en utrymning av denna omfattning skall eller kan genomföras. I första hand blir krigsläget bestämmande för utrymningsens omfattning. Men även andra faktorer spelar in härvidlag, t. ex. möjligheterna att ställa om produktionen och livsmedelsdistributionen vid en sådan befolkningsomflyttning, som det här blir fråga om.

Planläggningen för inkvartering omfattar praktiskt taget hela landet med undantag för utrymningsorter samt vissa kust- och gränsområden och avser inventering av inkvarteringsmöjligheterna samt vissa organisatoriska åtgärder i samband med mottagandet av evakuerad befolkning. De fastigheter, som kan användas till internatförläggningar, är detaljinventerade, och de utrymmen som kan komma i fråga för enskild inkvartering har summariskt inventerats. Under ett eventuellt beredskapstillstånd skall inventeringen över ses och kompletteras.

Utrymnings- och inkvarteringsplanläggningen har icke bundits på så sätt att man i förväg bestämt, att befolkningen på en viss ort skall evakuera till ett bestämt område. En sådan planläggning skulle bli alltför stel och medföra svårigheter därest det militära läget tvingade till omDispositioner. Genom att inkvarteringsplanläggningen

Svar på interpellation ang. socialtjänstens ordnande i händelse av krig.

omfattar i stort sett hela landet, kan man i verkställighetsögonblicket bestämma sig för att för inkvartering välja de områden som just då passar bäst. Självklart är dock, att krigsspel och övningar samt vissa preliminära beräkningar i fråga om transportbehov m. m. baseras på en sådan disposition av inkvarteringsområdena, som för ögonblicket anses trolig.

Vad den materiella beredskapen beträffar så intresserar i detta sammanhang främst utrustningen för upprättande av internat. Denna utrustning består av materiel, som under fred dagligen användes i varje hushåll. Det rör sig alltså om köks- och städutrustning, matservis, sängutrustning och dylikt. En icke obetydlig tillgång på sådan materiel finnes överallt i landet. De människor, som skall evakueras, kommer att uppmannas att taga med sig viss utrustning, t. ex. lättare sängkläder, handdukar och matservis samt eventuellt mindre kokkärl. Den materiel, som de utrymmande icke kan medföra, bör till största delen kunna så småningom anskaffas. Emellertid måste man räkna med att en viss tid åtgår för att anskaffa materielen och samla ihop den till de platser, där den behövs. Ett hastigt påkommet behov skulle därför ej helt kunna tillgodoses. I viss omfattning måste därför sådan materiel hållas i lager. För närvarande lagervarar civilförsvarssyrelsen 40 000 lakan, 10 500 örngott, och i fråga om annan internatutrustning än sängkläder lagervarar nu 500 satser, varje sats avsedd för ett internat om 40 personer.

Interpellanten har ställt sig frågande till varför jag i årets statsverksproposition icke tillstyrkt något belopp till inköp av socialtjänstmateriel för budgetåret 1952/53. Eftersom riksdagen redan fattat beslut i denna fråga anser jag mig nu sakna anledning att närmare gå in på den angelägenhetsgradering, som låg till grund för äskandena av medel för civilförsvarsmateriel.

Statsutskottet har i sitt utlåtande över propositionen angående anskaffning av vissa yllevaror för sjukvårdsberedskapen och civilförsvaret uttalat, att utskottet icke vill motsätta sig att Kungl. Maj:t disponerar ett mindre belopp av det för civilförsvarets filter avsedda anslaget till att skapa ett beredskapslager av kläder och andra textilier. Dessa textilier skulle i första hand avse barnutstyrselar, som de inom civilförsvaret verksamma kvinnorna skulle kunna färdigställa. Jag vill här deklarera att jag starkt sympatiserar med denna tanke, och jag har i dag haft överläggningar härom med representanter för civilförsvarsstyrelsens kvinnoutskott.

Slutligen vill jag framhålla, att socialtjänstens materielberedskap ingalunda är så otillfredsställande som fru Ewerlöf tycks tro. Sedan medel anvisats för inköp av nyssnämnda filter, är läget det, att av den socialtjänstmateriel, som enligt gällande organisationsplaner skall lagervarar i fred, finnes 78 % i förråd eller kan inköpas med anlitande av tillgängliga medel.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härpå yttrade:

Fru EWERLÖF: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Statsrådet påpekar i slutet av sitt svar — och jag börjar med det — att materielberedskapen inom socialtjänsten inte alls är så otillfredsställande som jag tycks tro att döma av min interpellation. Jag ber då, herr talman, att få konstatera, att när jag framställde denna interpellation, hade t. ex. inte den proposition, vari föreslogs anslag för inköp av filter för civilförsvaret, ännu avlämnats. Den kom på dagen en månad efter det jag hade framställt min interpellation.

Svar på interpellation ang. socialtjänstens ordnande i händelse av krig.

Jag måste emellertid vidhålla, att statsrådet inte har lyckats övertyga mig om att materielberedskapen inom detta område är tillfredsställande. Behovet av internatplatser är, som jag i min interpellation har påpekat och statsrådet i sitt svar har bekräftat, 275 000. Nu säger statsrådet, att alla dessa platser kanske aldrig kommer att kunna tagas i anspråk. Det är nog riktigt, men då vill jag genmäla, att 40 000 platser är ett absolut minimum. Statsrådet nämnde att vi därvidlag har 78 procent av den materiel som enligt gällande organisationsplan skall lagervärdas i fred, men det fattas sålunda alltså 22 procent, och det anser jag vara en allvarlig sak.

På grund av att riksdagen under de fyra månader, som har gått sedan jag framställde min interpellation, har fattat beslut i denna fråga och tilldelat civilförsvaret en del anslag, anser sig inte statsrådet behöva svara på varför han inte i statsverkspropositionen har tagit upp det av civilförsvarsstyrelsen äskade beloppet av 500 000 kronor att fördelas över tre år till inköp av socialtjänstmateriel. Jag är nu inte av samma uppfattning, och jag tillåter mig framhålla detta.

Statsrådet säger vidare, att internatens utrustning består av materiel, som under fred dagligen användes i varje hushåll, och att en icke obetydlig tillgång på sådan materiel finns överallt i landet. Det brukar ofta sägas om oss kvinnor: Ja, se fruntimmer, men, förlåt mig herr statsråd, nu säger jag faktiskt: Ja, se karlar. Man kan självfallet inte bestrida sanningen att det i varje hushåll över hela landet finns den materiel som behövs i ett internat, men på de platser där internaten skall förläggas kommer ju befolkningen att mångdubblas när de evakuerade kommer dit, och det är väl inte troligt att behovet av materiel kan tillgodoses. Även om de hem som finns på platsen lämnar så mycket av sådan materiel

som de enligt förfogandelagen över huvud taget kan behöva lämna, blir det inte tillräckligt. Vi har ju en viss erfarenhet från beredskapsåren som kunde säga oss, att man i ett krisläge inte kommer så långt genom att tillgripa en förfogandelag, och man kan inte bygga på att myndigheterna skall få alla de materiella resurser som de plötsligt behöver.

Så påpekar statsrådet också, att materielutrustningsfrågan delvis skall lösas genom att de som evakueras kommer att uppmanas att i viss utsträckning ta med sig lättare sängkläder, handdukar, matservis samt eventuellt mindre kokkärl. Vidare skall de ta med sig vad de personligen behöver i kappsäckar, ryggsäck eller bärrem. I ett utkast till utrymningsbroschyr understyks det kraftigt, att de inte bör ta mera med sig än de själva kan bära. Nu framgår det inte av svaret, vilken kategori det gäller av dem som kommer till dessa internat, om det är både vårdarna och de kategorier, som behöva evakueras, men det ligger väl kanske i sakens natur att de grupper som skall evakueras, d. v. s. barn, åldringar och arbetsoföra, inte i någon större utsträckning kan bära med sig materiel. Det är således vårdarna, som skall göra detta, och de kan inte få med sig tillräckligt för att utrustningen skall bli fullständig.

Statsrådet säger att det nu finns lakan till 20 000 internatplatser i lager. Ja, det är väl det. Ty lakan är förfärligt tungt att föra med sig. Man kan kanske utgå ifrån att en del kategorier kan ligga på papperslakan, såsom skolbarn och kanske även småbarn. När det gäller de gamla och de arbetsoföra tror jag det är mycket svårare att kunna täcka den brist som härvidlag finnes. Men denna brist skall nu utfyllas genom att man på frivillighetens väg skall få de kvinnoorganisationer, som har frivillig sömnadsverksamhet på sitt program, att inrikta sig på detta civil-

Svar på interpellation ang. anordnande av periodiska hälsoundersökningar av befolkningen.

försvarets behov och få till stånd ett beredskapslager av textilier på frivillighetens väg. Jag skall inte, herr statsråd, komma med några kategoriska påståenden. Jag skall bara ställa den frågan, om det kan bli ekonomiskt klokt och fördelaktigt, att kvinnoorganisationerna köper in dessa lakansvävar och och sitter och syr lakan o. d., om det inte hade varit mycket ändamålsenligare att de hade köpts in en gros och sytts och tillverkats i ett sammanhang. De hade då inte behövts köpas in i mindre partier som nu skall ske.

I detta sammanhang är det ytterligare en sak jag vill framhålla. Det talas så mycket om — och det är alldeles säkert en realitet — att om det värsta skulle hända, om vi skulle bli utsatta för ett anfall och civilförsvaret således skulle träda i funktion, då blir kvinnorna inte bara viktiga i sammanhanget, de blir oundgängligen nödvändiga. Ingenting kan improviseras i ett sådant läge. Allt måste ordnas i fredstid. Därför skulle man gärna se att kvinnorna kunde få ägna sig åt en utbildning på dessa områden i stället för att tas i anspråk för att sitta och plita och sy. Jag tror inte att man kommer att komma till rätta med civilförsvarets problem, förrän kvinnorna får en annan inställning till denna utomordentligt viktiga del av vårt försvar. Och jag tror inte att det är möjligt att bibringa kvinnorna denna inställning, så länge de inte kan känna en viss trygghet för vad som skall ske med deras barn och åldringar. De måste få känna tillförsikt, att det är väl ordnat för dessa, och de måste få möjlighet att i fredstid skaffa sig en utbildning som gör, att var och en kan komma på sin rätta plats i det ögonblick då det verkligen behövs.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Vi karlar vet säkert att det mycket ofta är så att man inte på en gång får allt

man vill ha, och att man då brukar få göra någonting som kallas en angelägenhetsgradering. Så har skett också i det här fallet. Man har först skaffat det man har trott vara allra viktigast. Jag undrar om inte fru Ewerlöf håller med mig om att det kan vara lättare att i en kritisk situation skaffa handdukar, lakan och liknande saker än att komma över sådant som t. ex. gasmasker. Man kan inte gå ut i stugorna och samla ihop gasmasker.

Vad sedan beträffar det arbete som kvinnorna skulle utföra i civilförsvarets tjänst genom att iordningställa kläder av skilda slag, så har jag den inställningen, att om det finns kvinnor som är beredda att göra detta på sin fritid, skulle det vara ganska underligt om inte staten ville ställa material till förfogande för detta gratisarbete. Om det nu blir pengar för sådana här materialinköp, vilket jag utgår ifrån, tror jag knappast att man kommer att gå omkring i de olika affärerna och köpa några meter här och några meter där. Jag skulle tänka mig att inköpen av detta material kommer att ske centralt till partipris genom civilförsvarsstyrelsen.

Jag vill vidare säga att det förefaller mig ganska troligt att det färdiga plagget blir billigare om man bara behöver betala materialet och får arbetet gratis än om man köper det färdigt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. anordnande av periodiska hälsoundersökningar av befolkningen.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har fru Västberg frågat mig, vilka åtgärder jag vidtagit

Svar på interpellation ang. anordnande av periodiska hälsoundersökningar av befolkningen.

i anledning av ett av medicinalstyrelsen framlagt förslag angående periodiska läkarundersökningar och om en framställning i frågan kan förväntas redan till nästkommande års riksdag.

Som svar ber jag att få anföra följande.

Den av fru Västberg åsyftade reformen avser för utformningen av vår framtida hälso- och sjukvård mycket betydelsefulla åtgärder, även om förslaget i sitt nu föreliggande skick begränsar sig till vissa förberedande metodstudier. När ärendet under våren 1952 var föremål för prövning inom inrikesdepartementet ansåg jag det så pass komplicerat beträffande sina konsekvenser på lång sikt i fråga om kostnaderna samt behovet av läkare och annan personal, att jag icke då — på den tid som stod till förfogande för ärendets beredning inom departementet — kunde förorda att en proposition rörande vissa förberedande åtgärder skulle föreläggas årets riksdag.

Förslaget kommer att under hösten på nytt prövas inom departementet. Huruvida det då visar sig möjligt att förelägga 1953 års riksdag en proposition i ämnet kan jag givetvis icke nu yttra mig om.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter yttrade:

Fru VÄSTBERG: Herr talman! Jag får pliktskyldigast på för en interpellant övligt sätt tacka för det snabba svaret på min fråga. Men själva innehållet i svaret är inte ägnat utlösa någon större tacksamhet och glädje. Svaret innebär ju varken något löfte eller ens en förhoppning från statsrådets sida att frågan skall kunna föreläggas åtminstone nästa års riksdag. En mycket förnöjsam interpellant skulle kanske trösta sig med hoppet, att något positivt skall komma ut av den omprövning av förslaget, som statsrådet lovar skall

företas i höst. För min del ser jag i alla fall ganska mörkt på utsikterna till en snabb lösning, när jag tar del av de skäl statsrådet anfört för att ingen proposition kunde föreläggas innevarande riksdag. Jag kan icke uraktlåta att säga några ord om dessa skäl och hur jag själv ser på hela frågan.

Statsrådet talar om »konsekvenser på lång sikt i fråga om kostnaderna samt behovet av läkare och annan personal». Detta är skäl som kommer oss alla att lystra till. Vare det långt ifrån mig att utan vidare skjuta dem åt sidan. Men jag undrar dock om inte statsrådet gett kostnads- och personalfrågan ett onödigt långt perspektiv när det gäller att ta ståndpunkt i denna fråga.

Enligt medicinalstyrelsens förslag är det ju här fråga om endast en mycket begränsad försöksverksamhet, om periodiska läkarundersökningar bland vuxna. Man har tänkt sig verksamheten upplagd på tre olika linjer: en landsbygdslinje, utförd i fyra provinssiäläkardistrikt, en stadslinje, Norrköping, samt en Stockholmslinje. De undersöktas antal beräknas till cirka 18 000, varav i de fyra landsbygdsdistrikten cirka 12 000. Några detaljer hur verksamheten skulle organiseras och utföras anser jag mig inte våga ta upp tiden med att ge. Jag har dock fått det intrycket vid ett studium av medicinalstyrelsens förslag i ärendet, att personalfrågan inte kan vålla nämnvärda svårigheter för denna försöksverksamhets genomförande. Och vad kostnaderna beträffar har det totala medelsbehovet för budgetåret 1952/53 beräknats till sammanlagt 65 000 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet för hela den beräknade försöksverksamheten, uppdelat på tre budgetår, synes komma att röra sig om mellan 350 000 och 400 000 kronor, varav för landsbygdslinjen omkring 263 000 kronor.

Naturligtvis är detta mycket pengar.

Svar på interpellation ang. anordnande av periodiska hälsoundersökningar av befolkningen.

Men jag tycker dock, att det behjärtansvärda ändamålet i högsta grad motiverar att staten tar på sig denna utgift och snarast låter den planerade verksamheten komma i gång. Sedan denna försöksverksamhet är avslutad, kan vi ju lättare bedöma vad som ytterligare — om tre år — skall göras för att skapa en rationell förebyggande hälsokontroll även för de stora befolkningsgrupper det här gäller. Jag tänker då alldeles särskilt på omkring halvannan miljon husmödrar, som är speciellt intresserade av att detta viktiga hälsovårdsproblem får sin goda och snabba lösning. Jag vill erinra om att redan en fem å sex år förflutit sedan det förbund, vars ordförande jag är, begärde åtgärder av medicinalstyrelsen i frågan. Sedan har problemet tagits upp både i befolkningsutredningens utlåtande »Familj och hem» och i medicinalstyrelsens förslag till sjukvårdsreform. Frågan om periodisk hälsokontroll fick i remissen ett helhjärtat stöd av den svenska landsorganisationen. Under de två senaste åren har inte bara Socialdemokratiska kvinnoförbundet separat gått in till medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:t med krav på lösning av denna fråga utan även Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Kooperativa kvinnogillesorganisationen samt Svenska korporationsidrottsförbundet har gjort framställningar till Kungl. Maj:t och begärt initiativ i samma riktning. Det finns alltså en mycket bred och energisk opinion bland speciellt husmödrarna för en snabb lösning av frågan. Jag måste också understryka det glädjande faktum, att medicinalstyrelsens förslag uppgjorts i fullt samförstånd med representanter för pensionsstyrelsen, landstings- och stadsförbunden, sjukkasse- och läkarförbunden samt Svenska läkaresällskapet. Det är sålunda **inget** löst hugskott som medicinalsty-

relsen förelagt Kungl. Maj:t utan i stället ett i detalj noga genomtänkt och utarbetat förslag. Medicinalstyrelsen har därtill kunnat hänvisa till liknande undersökningar i flera olika länder och till en del försök även i vårt eget land.

Det senaste vittnesbördet om det stora intresset för denna fråga, som vuxit fram här i landet på kort tid, är emellertid ett meddelande jag fick i dag, nämligen om resultatet av husmödrarnas kampanj i hälsofrågor. Denna kvinnoorganisationernas hälsokampanj är organiserad i samråd med Röda korset och har nu i dagarna avslutat första årets verksamhet. Hittills har mitt eget kvinnoförbunds organisationer i samråd med övriga kvinnoförbund anordnat 215 möten i olika delar av landet med cirka 40 000 åhörare. Vid dessa av kvinnoorganisationerna själva delvis bekostade möten har 106 läkare och 51 sjukgymnaster medverkat som föreläsare. Intresset för denna verksamhet i hälsovårdens teknik är i stigande, och kampanjen fortsätter.

När man känner det stora behovet av en förebyggande hälsokontroll, speciellt bland landsbygdens och tätorternas hundrausentals arbetstygda och fattiga husmödrar, och när man därtill erfarit det brinnande intresset hos allmänheten, organisationer och myndigheter för en dylik form av hälsovård efter rationella linjer, så får chefen för inrikesdepartementet inte förvåna sig över att jag väckt denna interpellation, och att jag vill lägga honom på hjärtat att han gör sitt allra bästa för att denna fråga skall få sin positiva lösning vid nästa års riksdag. Jag kan försäkra, att Sveriges husmödrar, som så sällan begär något för egen del, kommer att följa frågans lösning.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Jag är fullt överens med interpellanten om

Svar på interpellation ang. anordnande av periodiska hälsoundersökningar av befolkningen.

att detta är en mycket behjärtansvärd angelägenhet. Jag är också på det klara med att dessa förberedande undersökningar, metodstudierna, inte är särskilt kostnads- eller personalkrävande. Det är inte så mycket pengar som behövs för det ändamålet och inte så många läkare heller, men det är uppenbart, att om man skall sätta i gång med en allmän hälsokontroll över landet kommer det att fordras många läkare. När vi då vet att det på sina håll är brist på läkare — det finns en del provinsialläkartjänster som inte kunnat besättas — ställer man sig frågande till huruvida det finns möjligheter att avdela tillräckligt antal läkare för denna uppgift utan att försämra den egentliga sjukvården för andra grupper. Det är detta jag har i tankarna när jag talar om konsekvenserna i detta sammanhang, som vi ännu inte hunnit utreda men som vi skall ta upp till bedömande före nästa års riksdag.

Men jag vill ännu en gång betona, att jag är på det klara med att detta är en mycket god och mycket angelägen sak för det svenska folket i den mån den kan genomföras.

Herr HUSS: Herr talman! Vad fru Västberg här sagt om dessa periodiska läkarundersökningar är en sak som bör understrykas på det allra livligaste från medicinskt håll. Det är, som herr statsrådet också framhållit, ett önskemål av första ordningen att vi måtte komma i gång med dessa allmänna eller förberedande läkarundersökningar även i vårt land.

Inom parentes tror jag det vore lyckligt om man inte direkt kallade undersökningarna för hälsoundersökningar, därför att allmänheten då kunde få intrycket att det här rör sig om att bestämma graden av hälsa, vilket ju inte är möjligt att göra. Det är här fråga om förebyggande läkarundersökningar, som i möjligaste mån skulle syfta till att uppdaga förefintliga sjukdomar.

Vad man kan uppnå på denna väg har vi väl redan fått klart för oss genom de omfattande skärmbildsundersökningar som redan utförts på en del håll i vårt land. Från utlandet föreligger, särskilt från Förenta staterna, resultat av omfattande undersökningar, som visar att dessa undersökningar kan skapa värden som är högst betydande både för folkhälsan och ur nationalekonomisk synpunkt.

Herr statsrådet har i en replik här antytt att det kanske inte är det för nästa budgetår begärda anslaget storlek, som hindrar statsrådet från att framlägga förslag i år, utan de konsekvenser, som herr statsrådet anser att undersökningarna kommer att få när de en gång utbyggs till att omfatta stora delar av landet. Här måste man emellertid enligt min uppfattning peka på den möjlighet, som ju alltid finnes, att variera omfattningen av undersökningarna efter det ekonomiska läge som föreligger. En mycket viktig sak är, att man över huvud taget kan komma i gång, att man kan få utföra de huvudsakligen metodologiska undersökningar som skall göras i början, så att man får en del erfarenheter, som sedan kan vetenskapligt bearbetas och ge underlag för en undersökning om hur undersökningarna framdeles bör läggas.

Det har också sagts man och man emellan, att en av anledningarna till att denna fråga inte kunnat bringas till en lösning har varit den, att det varit svårt att nå enighet om hur kostnaderna skulle fördelas mellan staten, landstingen och städerna. Om detta skulle vara riktigt, vågar jag vädja till herr statsrådet att om möjligt genom fortsatta underhandlingar försöka avlägsna denna stötesten.

Till slut, herr statsråd, förenar jag mig med fru Västberg i den förhoppningen, att ett positivt förslag i detta

Svar på interpellation ang. förebyggande av missbruk av tjänstevapen inom försvarsmakten.

ärendet måtte kunna bli framlagt för nästa års riksdag.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Svar på interpellation ang. förebyggande av missbruk av tjänstevapen inom försvarsmakten.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**, som anförde: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd väckt interpellation har fru Sjöstrand till mig framställt följande fråga:

Anser statsrådet, att tillräckliga åtgärder vidtagits för att förebygga missbruk av tjänstevapen inom försvarsmakten, och om så icke är förhållandet, vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att erhålla en effektivare kontroll i detta hänseende?

För att förhindra olyckshändelser och missbruk av tjänstevapen finns ett flertal föreskrifter och kontrollbestämmelser utfärdade. Överträdelse av bestämmelserna kan medföra straffansvar.

I fråga om vapen gäller bl. a., att vissa vapen, t. ex. pistoler, skall förvaras under lås. De kan därför som regel ej åtkommas av obehöriga. Med hänsyn till tjänstens behöriga gång och kravet på effektivitet i utbildning och beredskap måste däremot den militära personalen utan omgång ha tillgång till sina vapen. De måste ju användas dagligen. Ett system med t. ex. in- och utlämning av vapen varje dag skulle vara praktiskt ogenomförbart. Det viktigaste i det här sammanhanget är emellertid att varje soldat måste fostras till ansvar för sitt vapen och vården av det.

Beträffande ammunitionen gäller särskilda kontrollbestämmelser. Ammunitionen skall förvaras inlåst och utlämnas under kontroll. Efter skjutning skall

befälet kontrollera att ej patroner glömts kvar i vapen, ammunitions gördlar m. m. Varje man är skyldig inlämna eventuellt överbliven ammunition efter skjutning även om särskild order inte utfärdats. Men om någon efter t. ex. en stridsskjutning underlåter att göra detta är det tyvärr inte möjligt att med säkerhet konstatera en sådan förseelse.

Det är förbjudet att utan särskilt tillstånd nyttja kronans materiel utom tjänsten ävensom att i övrigt använda den för icke avsett ändamål. Lagar och föreskrifter kan emellertid aldrig lämna någon fullständig säkerhet. Vilka bestämmelser som än utfärdas kan missbruk från kriminella elements sida inte fullständigt förhindras. Problemet är detsamma beträffande all personal som disponerar skjutvapen, t. ex. jägare och frivilliga skyttar.

Jag beklagar mycket den olyckliga händelsen i Eksjö. Jag avser emellertid inte att med anledning av den inträffade händelsen vidtaga några särskilda åtgärder. Nuvarande bestämmelser är lämpligt avvägda och kan icke skärpas utan allvarligt men för utbildningsarbetet.

Vidare yttrade

Fru SJÖSTRAND: Herr talman! Till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet vill jag uttala mitt tack för svaret på min interpellation.

Det är ju inte så underligt om vid ett sådant tillfälle som det vi talat om här, nämligen taximordet i Eksjö, allmänheten frågar sig om allt är väl beställt, om övervakningen är betryggande och om allt har gjorts och göres för att sådana händelser inte skall behöva inträffa.

Herr statsrådet har i sitt svar ansett att de bestämmelser, som nu finns, är tillräckliga och att man inte rimligen kan utöva ytterligare kontroll. Särskilt skulle det vara omöjligt att dagligen

Svar på interpellation ang. framläggande för riksdagen av förslag till lag om socialnämnder m. m.

kontrollera in- och utlämning av vapen, och detta kan jag mycket väl förstå. Jag tror också att det är mycket svårt att hålla reda på eventuellt överbliven ammunition, och jag är också övertygad om att bästa sättet är att försöka fostra soldaterna till ansvarskänsla och lydnad av bestämmelserna.

Jag tror nog ändå att det inte skulle skada att då och då göra ett stickprov på hur bestämmelserna följs. Jag tror också, att om man just efter en sådan händelse som den i Eksjö hade gett en kraftig appell till dem som använder regementsvapen, skulle denna appell den gången ha fått en särskild tyngd och gjort ett starkt intryck.

En åtgärd skulle jag emellertid vilja föreslå, som jag tror är genomförbar och som enligt vad jag hört från militärt håll inte är omöjlig. När pojkar reser hem på permission — om det blir varje lördag—söndag eller kanske varannan — kunde det vara regel att man kontrollerade, att alla vapen lämnats in och ingen stoppat på sig en pistol, som han sedan under permissionsdagarna braverar med bland kamrater och syskon och som lätt nog kan komma i händerna på obehöriga eller bli en frestelse för ynglingen att använda på brottsligt sätt. Denna kontroll skulle vara möjlig att genomföra. En eller annan brottslig handling, som innehavet av ett vapen kan fresta till, skulle kunna undvikas, och kanske allmänheten på så sätt också skulle känna sig något lugnad.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.**Svar på interpellation ang. framläggande för riksdagen av förslag till lag om socialnämnder m. m.**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som anförde: Herr

talman! Herr Hagård har till mig rikstat följande frågor:

1) Vad är anledningen till att herr statsrådet frångått sin uppfattning att proposition om socialnämnder m. m. borde framläggas vid nuvarande års riksdag?

2) När kan man vänta att proposition om kommunernas sociala organisation kommer att föreläggas riksdagen?

Som svar härpå får jag anföra följande.

Socialvårdskommitténs i april 1950 avlämnade betänkande med förslag angående socialhjälp m. m. omfattade tre huvuddelar. I den första delen behandlades frågan om den nya hjälpformen, socialhjälp, som enligt kommitténs mening skall ersätta den nuvarande fattigvården; och förslaget i denna del utmynnade i ett förslag till socialhjälpslag, avsedd att avlösa 1918 års fattigvårdslag jämte vissa andra författningar om behovsprövad samhällelig hjälp. Den andra huvuddelen utgjordes av ett förslag till lag om vissa socialvårdsanstalter. I betänkandets tredje huvuddel togs upp frågan om socialvårdens kommunala organisation. I denna del föreslogs att i varje kommun skall finnas en socialnämnd med central ställning inom kommunens socialvård. De närmare bestämmelserna härom var enligt förslaget sammanfattade i ett förslag till lag om socialnämnd m. m.

Mot socialvårdskommitténs förslag till reformering av det materiella innehållet i gällande fattigvårdslag och annan hithörande lagstiftning framkom vid remissbehandling en ganska stark kritik, som avsåg både förslagets huvudgrunder och olika detaljer däri. Jag blev också på ett tidigt stadium övertygad om att förslaget i denna del måste överarbetas innan det kunde läggas till grund för en ny lagstiftning i ämnet. Detsamma gäller förslaget avseende socialvårdsanstalterna. I dessa delar

Svar på interpellation ang. framläggande för riksdagen av förslag till lag om socialnämnder m. m.

stod det alltså klart att något förslag icke kunde föreläggas årets riksdag.

Även mot kommitténs förslag att lösa spörsmålet om den lämpligaste utformningen av socialvårdens kommunala organisation framfördes vid remissbehandlingen betydelsefulla erinringar. I detta hänseende övervägde jag emellertid ändå att snarast underställa riksdagen ett förslag. Denna min inställning dikterades av en önskan att på detta område få till stånd en önskvärd rationalisering. Framför allt syntes det mig angeläget att skapa formella betingelser för kommunerna att på ett ändamålsenligt sätt ordna sin sociala byrå- eller kontorsorganisation.

När för socialdepartementets vidkommande i slutet av föregående år skulle uppgöras förteckning över de propositioner, som skulle föreläggas innevarande års riksdag, hade jag ännu icke vari i tillfälle att taga någon mera bestämd ståndpunkt till ifrågavarande spörsmål. Min positiva inställning till problemet gjorde emellertid att jag ansåg mig böra markera att en proposition i detta ämne eventuellt komme att föreläggas riksdagen.

Sedermera har socialvårdskommitténs förslag i detta hänseende varit föremål för ytterligare överväganden inom socialdepartementet. Därvid har tveksamhet yppat sig på flera punkter; och bl. a. har såvitt landskommunerna angår, tjänstetillsättningsfrågan visat sig ha visst samband med den allmänna kommunallagstiftningen. Sistnämnda lagstiftning är som bekant under omprövning av 1946 års *kommunallagskommitté*, som i vår torde komma att framlägga ett betänkande med förslag till ny kommunallag för de borgerliga primärkommunerna.

Med anledning av vad sålunda förkommit har jag funnit lämpligast att de problem det nu gäller erhåller ytterligare belysning i en särskild pro-

memoria. En dylik promemoria är f. n. under utarbetande inom socialdepartementet och kommer inom den närmaste tiden att utsändas på remiss till vederbörande.

När remissbehandlingen är klar, kommer frågan om socialvårdens kommunala organisation att upptagas till förnyad behandling. Det är min förhoppning att hinder ej skall möta mot att ett förslag kan underställas nästa års riksdag.

Härpå yttrade

Herr HAGÅRD: Herr talman! Jag ber att få tacka herr socialministern för hans svar å interpellationen.

När i början av riksdagen det meddelandet kom, att socialministern hade för avsikt att eventuellt lägga fram ett förslag till den kommunala socialvårdens organisation, tog man emot detta med stor tillfredsställelse, framför allt i de kommuner, där man för närvarande brottas med svårigheter när det gäller just den organisatoriska delen av socialvårdsproblemet. Det skulle innebära, menade man, en lösning av ett 25 år gammalt problem, ett problem som har vållat ofantligt stora svårigheter i kommunerna, där man t. o. m. på sistone tvingats att gå fram efter sina egna linjer utan stöd av gällande lagstiftning.

När man nu i riksdagens elfte timme fick klart för sig att en sådan proposition icke kommer att framläggas, blev det besvikelse i kommunerna. Det är egentligen detta som har föranlett min interpellation. Nu har vi fått veta anledningen till uppskovet, och jag fäster mig särskilt vid en passus i detta avseende. Socialministern säger, att det har uppstått en viss tveksamhet inom departementet vid den fortsatta bearbetningen av förslaget. Därvid har man såvitt landskommunerna angår kommit att se på frågan om tjänstetill-

Svar på interpellation ang. framläggande för riksdagen av förslag till lag om socialnämnder m. m.

sättning och att denna har visst samband med den allmänna kommunallagstiftningen. Det heter vidare: »Sistnämnda lagstiftning är som bekant under omprövning av 1946 års kommunallagskommitté, som i vår torde komma att framlägga ett betänkande med förslag till ny kommunallag för de borgerliga primärkommunerna.»

Om det var det betänkande, som framlades av kommunallagskommittén förra veckan, som socialministern åsyftade, har jag mig bekant att där inte finns någonting som talar om intrånget på den kommunala tjänstetillsättningen. Ännu mindre finns det — efter vad jag låtit mig berättas — någonting som innebär något som helst intrång när det gäller tillsättande av tjänstemän inom socialvårdens olika uppdrag.

Det värdefulla i svaret i dag är emellertid, att det ger besked om att vid 1953 års riksdag skall denna fråga slutligen framläggas i form av en proposition.

För att bara beröra några synpunkter i socialministerns interpellations-svar vill jag till en början erinra om att han hänvisade till socialvårdskommitténs ursprungliga framställning i detta avseende. Det gällde inte bara den kommunala socialvårdens organisation den gången, utan det var även ett förslag framlagt om en ny socialhjälpslag, socialvårdsanstalter o. s. v.

Beträffande socialhjälpslagen sägs det, att remissyttrandena innebär en mycket stark kritik av förslaget i denna del. Det förvånar mig inte på något sätt; jag var själv reservant på avgörande punkter. Det gäller ju bl. a. en nyordning så till vida att statsbidrag skall utgå till den kommunala fattigvården.

Men på en annan punkt, nämligen den som gäller den kommunala organisationen, var remissyttrandena, om jag förstod rätt, i stort sett tillstyrkan-

de. Jag vill erinra om att förslaget kom fram i april 1950. Det blev föremål för en relativt sett skyndsam behandling. Svenska socialvårdsförbundet underlättade också strävandena att bekantgöra innehållet i det nya förslaget för kommunerna. Förbundet anordnade stora möten i skilda landsändar, och därvid utövades en viss kritik. Man gav i varje fall en bestämd information och orientering om det hela. Därvid framgick det ganska tydligt, att när det gällde den kommunala organisationen hade man inte några större invändningar att göra. Tvärtom framfördes det med tämligen stor skärpa från olika håll att man önskade få denna fråga avgjord så snabbt att det nya systemet kunde träda i kraft redan den 1 januari 1952. Och varför? Jo, därför att vi då stod inför storkommunernas inträdande på arenan. Man ansåg också att tiden skulle vara tillräcklig för att man skulle kunna få fram förslaget till dess.

Men så gick 1951 års riksdags vårsession och höstsession, och ingenting avhördes från Kungl. Maj:t. Resultatet blev att de storkommuner, som bildades, tyvärr måste bygga på den nuvarande splittringen i fråga om organisationen. Jag är också rädd för att betydande svårigheter nu kommer att uppstå när det gäller att få in en nyorganisation. Man har enligt min uppfattning försuttit ett mycket lämpligt tillfälle, och det är fara värt att vi måste beteckna den nyordning, som vi kan komma till, såsom mer eller mindre ett lappverk.

Men, herr talman, den här förebråelsen riktar jag inte alls mot den nuvarande socialministern. Han har visat intresse för nyordning i många hänseenden. Det hindrar emellertid inte att jag måste beklaga detta på det allvarligaste.

Av den passus i svaret, där herr statsrådet redogör för sitt ställningsta-

Svar på interpellation ang. ändring av semesterlagens bestämmelser rörande semesterns förläggning.

gande till frågan om en ny proposition vid riksdagens början, ber jag att få citera följande: »Denna min inställning dikterades av en önskan att på detta område få till stånd en önskvärd rationalisering. Framför allt syntes det mig angeläget att skapa formella förutsättningar för kommunerna att på ett ändamålsenligt sätt ordna sin sociala byrå- och kontorsorganisation.» Sådana signaler har vi inte tidigare hört från socialdepartementet, och det är därför med tacksamhet jag för min del antecknar detta. Om dessa synpunkter får vara avgörande tror jag inte att socialministern kommer att få svårigheter att vinna resonans för sina åsikter när förslag slutligen föreligger i form av en proposition.

Jag vill, herr talman, sluta med att instämma i socialministerns förhoppningar, som han nyss uttalade, att hinder inte skall möta för honom att framlägga denna proposition vid nästa års riksdag. Bakom denna önskan står också ett stort antal kommuner, som med otålighet väntar på ett befriande besked i den här frågan.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7.

Svar på interpellation ang. ändring av semesterlagens bestämmelser rörande semesterns förläggning.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÅNG erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Under hänvisning till att vissa företag — bland dem Uddeholms aktiebolag — ämnade mot de anställdas önskan förlägga 3 av de 15 semesterdagar, vartill arbetstagarna detta år högst kan kvalificera sig enligt semesterlagen, till tiden mellan jul och nyår har herr Dahlgren frågat mig huruvida jag uppmärksammat detta förhållande och om man kunde förvänta ett förslag till sådan ändring

av semesterlagen att en förläggning av semestern inte kunde ske på ett sätt som Uddeholmsbolaget försökte diktera.

Jag vill som svar härå framhålla, att frågan om semesterns förläggning var ett spørsmål som tilldrog sig särskild uppmärksamhet, när treveckorssemestern beslöts förra året. Olika alternativ diskuterades. Resultatet blev att statmakterna stannade för att enligt lagens huvudregel semestern skall utgå i ett sammanhang, därest inte överenskommelse om annan ordning träffades mellan arbetsgivaren och arbetstagarna. En uppdelning av semestern förutsätter alltså i princip en överenskommelse mellan parterna. Emellertid ansågs arbetsgivaren böra få viss rätt att uppdelade semestern även utan sådan överenskommelse, nämligen i de fall vederbörande arbetstagare kvalificerat sig för längre semester än 12 dagar. I detta fall får semestern uppdelas i två skilda perioder, därvid den ena perioden alltid skall ha en längd av minst 12 dagar. Vidare utgick man från att arbetsmarknadens parter förhandlingsvägen skulle ta upp frågan om semesterns förläggning i syfte att nå överenskommelse om den ordning som i varje särskilt fall så långt det är möjligt tillgodoser såväl de anställdas som arbetsgivarens berättigande intressen. Enligt vad jag erfarit har även i det av interpellanten berörda fallet frågan numera lösts förhandlingsvägen.

Jag är ej beredd att redan nu, innan treveckorssemestern ens helt genomförts, förorda någon omprövning av statmakternas förra året fattade beslut, utan anser att ytterligare erfarenheter bör avvaktas.

Vidare yttrade

Herr DAHLGREN: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för det lämnade svaret.

Svar på interpellation ang. ändring av semesterlagens bestämmelser rörande semesterns förläggning.

Anledningen till min interpellation är att söka dels i den tvist som har uppstått mellan arbetare och arbetsgivare vid Uddeholmsbolaget, men dels också i de tvister som har pågått och som väl kommer att fortsätta vid andra arbetsplatser där arbetsgivarna inte har velat ta hänsyn till de semesterberättigades uppfattning om förläggningen av den intjänata semestern.

Jag avsåg med interpellationen att på nytt erinra om vad jag redan vid fjolårets riksdags behandling av semesterfrågan framhöll, att det är en brist i lagstiftningen att arbetsgivaren har rätt att uppdelat semestern utan överenskommelse med arbetarparten.

Då man redan i år, när arbetarna endast har laglig rätt till maximalt 15 dagars semester, söker förstöra denna lilla utökning av semesterledigheten genom att dekretera en förläggning av de 3 nytillkomna dagarna till årets mörkaste tid mellan jul och nyår, finns det grundad anledning för arbetarna att frukta att nästa års treveckorssemester blir en uppdelad sådan.

Av det betänkande, som på sin tid avlämnades av arbetstidsutredningen, framgår bland annat att av folket i städerna, där ju industriarbetarna i stor utsträckning bor, inte mindre än 69,4 procent hade uttalat sig för tre veckors semester i följd. Det är ju egentligen inte så egendomligt att så hade blivit fallet. För det första har ju kravet på tre veckors semester sammanhängt med den allmänna uppfattningen att två veckors semester är för kort — något tal om vintersemester har det mig veterligt aldrig varit fråga om från arbetarnas sida — och för det andra har arbetare i allmänhet knappast råd att ta semester två gånger om året med därav följande dubbelutgifter för resor, uppehälle o. s. v., speciellt inte då den semesterlön, som de erhåller, i dessa penningvärdeförsämringsår ju alltid är väsentligt lägre än den utgående lönen,

beroende på att semesterlönen beräknas på kvalifikationsårets genomsnittliga inkomst.

Vid den debatt, som förekom vid nuvarande semesterlags antagande, yttrade förre socialministern bland annat följande: »Såvitt jag förstår har man alltid ansett en semester vara en sammanhängande ledighet som kan användas till vila under en åtminstone något så när rimlig tidrymd.» Vad är då rimligt i detta fall, och vad är orimligt? Kan man anse det vara orimligt av arbetarna att de begär att få sina 15 dagars semester i en följd i år eller att nästa år få ta ut sina tre veckor på det sätt som bäst passar semestertagarna själva? Är det orimligt av arbetarna att i detta rationaliseringens tidevarv, då alla, inte minst de styrande i samhället, kräver ökad produktion av dem, begära att få ta ut sin intjänata semester vid den tid på året som bäst passar och som innehåller minst ledighetstillfällen i form av helgdagar? Jag anser detta vara en rimlig begäran.

Jag menar således att statsmakterna borde ta mera hänsyn till det överväldigande flertalets uttalade önskemål i denna fråga och ändra semesterlagen på denna punkt. En sådan ändring utesluter givetvis inte att semestertagare kan få rätt till uppdelning av semestern därest så önskas, men förutsättningen för detta bör givetvis vara att de är överens om en dylik uppdelning.

Sedan kanske jag kan tillägga att det i det speciella fall som jag har pekat på och som har väckt offentlig uppmärksamhet, vilken har lett till ett ur arbetarnas synpunkt lyckat resultat, har varit fråga om arbetsledare i framskjutten ställning, vilka har gjort sig kända som avancerade predikanter för den väckelserörelse som går under benämningen MRA, d. v. s. moralisk upprustning. De har fyra absoluter som normgivande, nämligen för det första absolut ärlighet, för det andra absolut ren-

Svar på interpellation ang. vissa spörsmål rörande de erkända arbetslöshetskassorna.

het, för det tredje absolut osjälviskhet och för det fjärde absolut kärlek. Dessa väckelsepredikanter säger sig vara helt fria från egoism, och de arbetsgivare, som bekänner sig till MRA, skall därför få en helt ny inställning. Strejkerna skall försvinna tack vare den kärlek som skapas mellan arbetsgivare och arbetare.

Detta var en parentes som jag fann nödvändig för att ge ett litet belägg för vad vi på vårt håll hela tiden vetat, nämligen i vilket ärende man är ute, då man med olika medel försöker få arbetarna att bortse från sina intressefrågor. Det exempel som jag här gett erinrar om predikanten, som ville att hans lyssnare skulle leva som han lärde men inte lära som han levde. Att sedan företagsledningen av arbetarna tvingas frångå sin oriktiga ståndpunkt, utgör enbart bevis på den kompakta vilja, som finns hos de arbetare saken berör, att få ta ut semestern på en gång utan uppdelning. Och detta bör också vara en erinran åt den beslutande instansen om nödvändigheten av att en lagändring kommer till stånd.

När socialministern här i sitt svar säger, att han inte är beredd att redan nu förordna någon omprövning av tidigare fattat beslut om semestern, måste jag fråga: Vad skall man då vänta på? Skall man vänta på att det presteras nya bevis för att arbetsgivarna inte intar en ställning som deras arbetare kan acceptera? Skulle man inte i stället redan nu kunna ge semestertagarna ett större inflytande på sin egen semester? Enligt min mening finns det inte något annat alternativ och i den situationen föredrar jag obetingat den senare utvägen, alltså att arbetarna får ett merinflytande när det gäller semesterns förläggning. Säkert måste denna fråga på nytt komma på riksdagens bord på ett sådant sätt, att det ges möjlighet ställa ett konkret yrkande.

Jag vill till slut uttrycka en förhopp-

ning om att socialministern skall med uppmärksamhet följa utvecklingen. Jag föreställer mig att därest det inte blir möjligt att förlägga semestern i en följd, kommer arbetarna ganska snart att på nytt och kanske med större kraft framföra kravet på en ökning av semesterlönen, då ju en uppdelning av semestern måste bli en dyrbar historia.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 8.**Svar på interpellation ang. vissa spörsmål rörande de erkända arbetslöshetskassorna.**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, som anförde: Herr talman! Herr Malmborg i Stockholm har till mig riktat följande fråga:

Kan man förvänta, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet snarast möjligt framlägger Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen, angående två-månaders redovisning för de erkända arbetslöshetskassorna; kan man också förvänta, att herr statsrådet framlägger förslag angående höjt dagunderstöd för de erkända arbetslöshetskassorna?

Som svar härpå får jag anföra följande.

Behovet av att göra den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen mera effektiv var den viktigaste anledningen till att en särskild kommitté i slutet av förra året tillkallades för översyn av bestämmelserna rörande denna försäkring. Enligt vad jag har mig bekant har denna kommitté i första hand inriktat sitt arbete på frågan om försäkringsförmåner. Jag räknar med att nästa års riksdag kommer att föreläggas förslag om förbättring av dessa förmåner. Den av interpellanten omnämnda frågan om redovisningsperioderna, där ett förslag

Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av förhållandena vid Chalmers provningsanstalt.

till omläggning föreligger, synes lämpligen böra upptagas i nämnda sammanhang.

Härpå yttrade

Herr MALMBORG i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få tacka chefen för socialdepartementet statsrådet Sträng för det positiva svar han här lämnat. Det är angeläget med en förbättring av de erkända arbetslöshetskassornas försäkringsförmåner liksom med en omläggning av deras redovisningsperioder, och jag tror att det förslag i dessa frågor, som ställes i utsikt till nästa års riksdag, kommer att mottagas med stort intresse inom de erkända arbetslöshetskassorna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9.

Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av förhållandena vid Chalmers provningsanstalt.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som anförde: Herr talman! Herr von Friesen har frågat mig, om jag har för avsikt att på kortare eller längre sikt vidtaga åtgärder med anledning av förhållandena vid Chalmers provningsanstalt.

Jag har avsiktligt dröjt med att besvara denna fråga, eftersom jag hoppats, att den konflikt vid anstalten, som den 10 mars resulterade i arbetsnedläggelse, skulle kunna biläggas. Den 6 maj kallade förlikningsmannen parterna till sammanträde, men en uppgörelse kunde icke då träffas.

Förhållandena vid Chalmers provningsanstalt uppmärksammades redan år 1939 av riksdagens revisorer, och nu har 1951 års statsrevisorer ånyo tagit upp frågan. När det gäller provningsanstaltens organisation och verksamhet får jag därför hänvisa till revisorernas berättelse. Revisorerna har uttalat ange-

lägenheten av en utredning rörande anstaltens framtida ställning och organisation, i vilket uttalande statskontoret instämt. Även statsutskottet har i sitt utlåtande i anledning av riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse, vilket redan bordlagts här i kammaren, föreslagit en utredning.

Då frågan sålunda i annan ordning blir föremål för riksdagens behandling, vill jag nu som min mening endast framhålla, att ett direkt statsbidrag till anstalten under alla förhållanden är otänkbart, innan en prövning av frågan om anstaltens framtida ställning och organisation kommit till stånd.

Härefter yttrade

Herr von FRIESEN: Herr talman! Jag skall be att till ecklesiastikministern få framföra mitt tack för det lämnade svaret. Statsrådet har, efter vad jag räknat ut, dröjt i 99 dagar med att besvara den enkla fråga som jag framställt, men jag skall inte här mot honom öppna någon sådan process som häromdagen fördes mot hans kollega i inrikesdepartementet, vilken ju hade behövt fundera i 41 dagar för att bestämma om en handling skulle vara offentlig eller inte. Jag förstår nämligen att det rätt ömtåliga förhandlingsläget har ålagt statsmakterna en viss återhållsamhet när det gäller uttalanden i riksdagen i här förevarande spörsmål.

Däremot vill jag fästa uppmärksamheten på att min enkla fråga var formulerad på det sättet, att jag önskade veta huruvida statsrådet på kortare eller längre sikt var beredd att ingripa i ifrågavarande konflikt. När jag använde uttrycket »på kortare sikt» tänkte jag mig, att regeringen kanske skulle ha intresse av att aktivt ingripa i konflikten innan några mer elakartade konsekvenser hade uppkommit. Jag vill här inskjuta att saken ju inte bara rör ecklesiastikministern, som väl har ett mer perifert intresse för en provningsanstalt

Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av förhållandena vid Chalmers provningsanstalt.

av detta slag, utan också regeringen i dess helhet, kanske framför allt ecklesiastikministerns kollega i handelsdepartementet.

Jag ifrågasätter för min del om inte verkningarna av konflikten har varit av sådan skadegörande natur, att det hade varit befogat att sätta i gång med en större medlingsaktion. Chalmers provningsanstalt hade under förra budgetåret beställningar till ett antal av omkring 4 000, som nu får utföras på annat sätt. Genom ett provisoriskt arrangemang har dispens lämnats för de s. k. tankbåtsprovningar, som det är alldeles nödvändigt att utföra i Göteborg, men det finns en hel rad av andra undersökningar, som nu i stället måste utföras på annat håll, framför allt vid provningsanstalten i Stockholm. Detta kan emellertid vara besvärligt när det gäller t. ex. provningar av malm, som är lastad på från Göteborg utgående fartyg, liksom även andra undersökningar.

Jag tror att för både näringslivet i allmänhet och industrierna i Göteborg i synnerhet har Chalmers provningsanstalt en alldeles särskild betydelse, och jag anser därför att saken är ägnad att påkalla statsmakternas uppmärksamhet. En långvarig konflikt av detta slag får ju alltid rätt tråkiga konsekvenser. En hel del av personalen söker sig andra anställningar, och det kan bli svårt att på nytt taga upp verksamheten i önskad omfattning.

Vad beträffar anordningar från regeringens sida på längre sikt vill jag trots det kanske en smula vaga svar, som ecklesiastikministern har lämnat, uttala den förhoppningen, att en utredning verkligen skall komma till stånd snarast möjligt. I ett utlåtande, som vi kommer att ta ställning till i morgon, uttalar sig statsutskottet mycket bestämt i detta avseende, och då till detta önskemål inte är fogade några reservationer finns det väl anledning antaga, att statsutskottets förslag också kommer att bli riksdagens beslut.

Denna anstalts ställning är ganska egendomlig. Man frågar sig om det är en helt privat anstalt eller en offentlig, delvis statsunderstödd anstalt eller något mellanting mellan dessa båda. Den har ju vissa förmåner som enbart tillkommer de statliga företagen, men å andra sidan har ända sedan, jag vill minnas, år 1939 statsmakterna ingen direkt insyn i driften av detta företag och lämnar inga bidrag till den. Statsrevisorerna påpekade för flera månader sedan de litet egendomliga avlöningsförhållandena vid anstalten. Man har nog även fortsatt att förvånas däröver, sedan man har sett vissa förslag som framkommit under förhandlingarnas lopp om att införa ett tantiemsystem för hela personalen. En sådan anordning kan inte vara förenlig med nutida syn på dylika frågor. Jag tror att man får gå fram efter helt andra principer. Anstaltens ledning har därför rätt, när den säger att det med nuvarande inkomster är svårt att få tillräckliga medel för att på betryggande sätt sörja för både personalens avlönning och — vilket är särskilt besvärligt — dess pensionering.

Statsmakterna måste därför ingripa. Jag förutser att en kommande utredning kommer att få till resultat, att vi därnere i Väst-Sverige får en anstalt av ungefär samma typ som statens provningsanstalt i Stockholm.

Med dessa ord, herr talman, har jag bara velat understryka denna frågas utomordentliga betydelse. Jag uttalar än en gång den mycket bestämda förhoppningen, att handels- och ecklesiastikdepartementen med det snaraste skall igångsätta den i viss mån annonserade utredningen, så att vi verkligen inom en inte alltför avlägsen framtid kommer till ett tillfredsställande resultat, som måste innebära att en anstalt som denna kommer att fortsätta sin verksamhet i Göteborg.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10.

Svar på interpellation ang. kristendomsundervisningen vid läroverken enligt den timplan, som nu uppgöres för den nya provisoriska gymnasieorganisationen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Gustafsson i Borås frågat mig, om jag anser mig kunna medverka till att kristendomsundervisningen vid läroverken icke minskas i den timplan, som nu uppgöres för den nya provisoriska gymnasieorganisationen.

Först och främst vill jag försäkra interpellanten, att det också ligger mig varmt om hjärtat att bevara en så god ställning som möjligt för kristendomsämnet på gymnasiet. Det är ju ett ämne med stor allmänbildande och fostrande betydelse. Vad beträffar latinlinjen och den nya allmänna linjen förefaller det ju inte heller, åtminstone att döma av vad som hittills har kommit fram, som om det därvidlag skulle föreligga något svårare problem. Jag tror, att interpellanten och jag är ense om att den uppflyttning av en timme från andra ringen till fjärde, som har skett i det hittills föreliggande förslaget, innebär en kvalitativ vinst och en förstärkning för ämnet. Frågan synes alltså endast, såsom också interpellanten betonar, gälla realinjen.

Jag vill emellertid framhålla en sak, där det kanske råder ett visst missförstånd både på interpellantens sida och på sina håll i den allmänna diskussionen. Interpellanten talar om »skolöverstyrelsens förslag». Något sådant föreligger mig veterligen inte ännu. När överstyrelsen har skickat ut ett förslag till tim- och kursplaner på remiss till skolor, seminarier och högskolor m. m., har överstyrelsen tydligen själv varit angelägen att bara kalla detta för promemoriens förslag, inte överstyrelsens — det ingår nämligen i en promemoria i ärendet, som har utarbetats inom över-

styrelsen. Förslaget är avsett som ett underlag för diskussionen om det nya gymnasieprogrammet, och överstyrelsen har för sin del inte ännu tagit ståndpunkt till detaljerna. Detta utsäges också uttryckligen i remisskrivelsen. Överstyrelsens ståndpunktstagande kommer att ske först nu under årets lopp, sedan yttrandena över promemoriens förslag har närmare studerats och frågan ytterligare penetrerats. I vad mån överstyrelsen då kommer att göra promemoriens förslag till sitt eller i vad mån det definitiva förslaget kommer att se annorlunda ut på denna eller andra punkter, därom vet jag i denna stund ingenting.

Frågan synes mig alltså egentligen vara litet för tidigt väckt, även om det naturligtvis bara är bra, att man med vaket intresse följer en så viktig kulturfråga som den om gymnasiets fortsatta gestaltning. Förutsättningarna för att jag skulle kunna ta ståndpunkt till frågan om enskilda ämnens timtal finns emellertid inte, förrän det föreligger ett i detalj utformat definitivt förslag och förrän man alltså har överblick över hela arbetsschemat för det nya gymnasiet. Det blir t. ex. en stor skillnad i fråga om det timtal för enskilda ämnen, som kan utmätas i ett arbetsschema med 30 timmar i veckan eller 35 eller 40 timmar i veckan. Ju starkare man av hygieniska skäl finner sig böra begränsa det totala timtalet, ju nödvändigare blir det för de enskilda ämnena att finna sig i begränsningar av undervisningstiden. Jag har inhämtat, att promemoriens förslag t. v. har räknat med 6 timmars skoldag, alltså 36 timmars arbetsvecka, alldeles som genomsnittligt i realskolan, men överstyrelsen har förbehållit sig att ytterligare överväga även denna fråga, som ju är grundläggande för det hela.

Härmed skulle jag egentligen kunna sluta. Men jag kanske ändå skall tillägga, att jag tror man kan förstå det dilemma, som promemoriens upphovsmän och även överstyrelsen har befunnit sig i. Det förhåller sig så, att det är

Svar på interpellation ang. kristendomsundervisningen vid läroverken enligt den timplan, som nu uppgöres för den nya provisoriska gymnasieorganisationen.

alldeles särskilt svårt att konstruera en timplan, som på lämpligt sätt tillgodoser både allmänbildningskravet och specialiseringskravet just för reallinjen. Om denna linje skall kunna fylla sin funktion, måste den ge god förberedelse för naturvetenskapliga universitets- och fackhögskolestudier och den bör därvid bland annat inte heller bli alltför underlägsen de tekniska gymnasierna. Dessa ger ju också tillträde till matematisk-naturvetenskapliga högskolestudier, och detta fastän de inte alls har vare sig kristendoms- eller filosofi- eller egentlig historieundervisning på sitt program och fastän de ger en starkt begränsad språklig-humanistisk utbildning i övrigt. Om de allmänna gymnasiernas reallinje inte skall överflyglas av de tekniska gymnasierna och om man inte vill riskera förlängning av den fortsatta utbildningen i fackhögskolorna, måste den därför ge en fullgod utbildning i sådana ämnen som matematik, fysik och kemi. Den måste vidare ge utrymme åt modersmålet och det främmande huvudspråket, det språk, som eleverna behöver behärska rätt väl inte bara vid läsning utan även i tal och skrift. Historia med samhällslära vill väl heller ingen ta bort från högstadiet, trots att de tekniska gymnasierna inte har ämnet med. För de blivande läkarna och med dem jämförliga yrkesutövare är biologi med hälsolära också ofrånkomligt. Därmed är vi redan uppe i 6—7 obligatoriska ämnen. Nu har riksdagen redan beslutat, att antalet samtidigt lästa ämnen i de båda högsta ringarna allra högst bör uppgå till det nuvarande, d. v. s. 8; man har velat undvika en återgång till mångläseriet före 1927 års skolreform. Det betyder, att det bara är ett eller eventuellt två ämnen kvar; övriga tre till fyra av följande ämnen kan alltså inte komma med: kristendomskunskap, filosofi med psykologi, tyska, franska och geografi. Promemorian har valt filosofi med psy-

kologi, som dock i högsta ringen på realgymnasiet skulle få 1 timme och inte komma med bland examensämnen, men har strukit både tyska och geografi i *båda* de högsta ringarna, kristendom i näst högsta och franska i högsta. Det är alltså inte bara kristendomsämnet, som fått vidkännas reduktion. Det betyder ändå, att promemorian gått utöver antalet 8 ämnen för dem som skall läsa biologi och för dem kommit upp i ett antal av 9 ämnen. Valet är naturligtvis ytterligt svårt att träffa, och frågan måste ses i samband med timplanen i dess helhet för både realskola och gymnasium, inte bara för de högsta ringarna. Men det är alltså som sagt inte endast kristendomsämnet, som fått finna sig i en beskärning, tyskan och geografien har drabbats ännu hårdare. Filosofi läses inte tidigare i skolan, och det har tydligen ansetts önskvärt, att en kortfattad kurs genomgås i detta ämne även på reallinjen i en tid, då psykologien spelar en så stor roll. Enligt vad jag nyligen erfarit, har i några av universitetsyttrandena över promemorians förslag mycket starkt yrkats på att åtminstone två främmande språk skall föras ända upp i studentexamen på alla linjer. Om så skall ske, blir uppgiften att göra en acceptabel timplan för reallinjen ytterligare försvårad. Jag vill tillägga, att reallinjens själva huvudämne, matematiken, även fått vidkännas en reduktion på sin egen linje.

Även i de timplansutkast, som skolkommissionen lämnade i sitt principbetänkande, hade en liknande beskärning skett. Enligt det s. k. Nordhultska alternativet, som ingick i skolkommisionens betänkande, hade kristendom på alla linjer sammanlagt 6 timmar i de tre första ringarna, alltså 1 timme mer än promemorians förslag för reallinjen men i stället 1 timme mindre än promemorians förslag för latinlinjen och allmänna linjen; i högsta ringen var ämnet enligt detta alternativ nedlagt.

Svar på interpellation ang. kristendomsundervisningen vid läroverken enligt den timplan, som nu uppgöres för den nya provisoriska gymnasieorganisationen.

Enligt skolkommissionens andra alternativ fick kristendomskunskap på alla linjer 5 timmar i de tre första ringarna. Sedan räknade detta alternativ med s. k. horisontell klyvning och en strängt specialiserad fjärde ring, om vi skall kalla den så, där kristendomskunskap endast ingick som s. k. frivilligt bildningsämne.

Jag har med vad jag anfört velat säga, att problemställningen är komplicerad och att det inte är möjligt att komma fram till ett slutgiltigt bedömande, förrän det föreligger ett definitivt förslag med motivering och ett fullständigt arbetsschema för gymnasiet, alltså både tim- och kursplaner. Jag kan bara uttala, att jag skall ägna den fråga interpellanten berör all uppmärksamhet och att jag hyser all sympati för det syfte, som ligger bakom den väckta frågan.

Härpå yttrade

Herr GUSTAFSSON i Borås: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få uttala mitt tack för att han, trots att något definitivt förslag angående arbetsschema för det nya gymnasiet ännu inte föreligger, likväl varit vänlig nog att svara på min interpellation så utförligt som här har skett.

Jag kan försäkra att denna interpellation har framställts i ärligt syfte och att endast ett mål och ett motiv varit vägledande för mig, nämligen att värna vad som för mig framstår som det värdefullaste i vårt folks liv: en kristen livssyn. Jag visste förut att statsrådets och min uppfattning här inte på något sätt gick i sär, men jag är honom likväl tacksam för att han lika klart har sagt ifrån, att det ligger honom varmt om hjärtat att bevara en så god ställning som möjligt för kristendomsämnet på gymnasiet.

Statsrådet påpekar att det kanske föreligger ett missförstånd från min sida i fråga om det diskuterade för-

slaget i det att jag skulle uppfattat det som skolöverstyrelsens förslag. Det är möjligt att det finns en nyans och att jag kunnat formulera det annorlunda. Jag har givetvis inte utgått ifrån att förslaget till en ny provisorisk gymnasiereform var skolöverstyrelsens definitiva, men jag har däremot ansett att den PM, som sänts ut från skolöverstyrelsen, var så pass vägledande att man därav kunde utläsa *riktningen* eller hur man *tänkt* sig en lösning. Det är således bekymren för att skolöverstyrelsen skulle göra promemorianas förslag till sitt definitiva förslag, som kom mig att interpellera på detta tidiga stadium. Jag är alldeles överens med statsrådet om att frågan inte är lättlost med hänsyn till den oerhörda trängseln på schemat, och skulle man finna sig böra av elevhygieniska skäl begränsa totala timantalet, blir problemet givetvis ännu mer svårlöst.

Frågan är givetvis om man skall tillmäta kristendomsämnet så stor betydelse i de högre skolornas liv, att det bör beredas skälig plats. Att meningarna här är delade vet jag mycket väl, och man kan givetvis ange både skäl och motskäl.

Om man ser på utvecklingen från 1905 till det kungl. brevet av år 1950 blir intrycket ganska beklämmande med tanke på hur kristendomsämnet fått maka åt sig undan för undan. Att det förslag, som man nu låter skymta, innebär en ytterligare knuff mot vrån för kristendomsämnet är kanske inte överord. 1950 års kungl. brev skar bort en timme från tredje klassen i den femåriga realskolan och från andra klassen i den fyraåriga. Enligt det nu framlagda diskussionsförslaget, om jag får kalla det så, reduceras totala antalet undervisningstimmar per vecka på den fyraåriga reallinjen i gymnasiet från sju till fem och på den treåriga linjen från fem timmar till tre. Det innebär i realiteten, om jag inte

Svar på interpellation ang. kristendomsundervisningen vid läroverken enligt den timplan, som nu uppgöres för den nya provisoriska gymnasieorganisationen.

räknat fel, att kristendomsämnets timantal skäres ned med 40 procent. Därav framgår med all önskvärd tydlighet, hur hårt beskuret ämnet redan nu är med rådande timplan. Kanske man med utgångspunkt från detta kan förstå kristendomsläraryrket då de säga, att det här inte är fråga om en reduktion utan om en amputation. I en sådan situation är det väl inte ur vägen att säga sin mening redan medan frågan ligger på den begynnande diskussionens plan, då ju förslaget är offentlig handling och sänts på remiss till rektorsämbetena i läroverken och folkskoleseminarierna.

Herr talman! Jag vill inte direkt påstå, att förslaget står i strid med det uttalande, som 1946 års skolkommision gjort angående kristendomsämnets givna plats i skolan, ett uttalande som Kungl. Maj:t och riksdagen accepterat, men jag har svårt att se detta förslag som ett fullföljande av vad skolkommisionen åsyftat. Kommissionen skrev: »Kristendomsämnet bör mer än de flesta andra ämnen kunna vara instrumentet för den personlighetsdanning, som måste vara skolans väsentligaste uppgift.» Det är granna ord värre, och jag anser dem vara i allo riktiga lika väl som mycket annat kommissionen skrev i denna fråga, men jag undrar om kristendomsämnet kan komma till sin rätt som personlighetsdanning faktor, om timantalet reduceras under varje rimligt minimum. Och är det inte detta som sker om skolöverstyrelsen gör promemorians förslag till sitt definitiva förslag? Jag anser att den frågan måste besvaras jakande. Det går inte att säga, att en reduktion av det totala antalet kristendomstimmar med två timmar per vecka — från sju till fem, från fem till tre — inte spelar någon roll när det gäller karaktärsdanningen. Så har man resonerat alltifrån 1928 och så sade man även 1950. Redan nu är tiden otillräcklig för en effektiv kunskaps-

meddelelse, karaktärsfostran och livs-
åskådningsdebatt. Inskränktes tiden ännu mera blir det knappast fråga om mer än en ytlig konfrontation med kristendomens huvudinnehåll.

Intressant är att iaktta hur de tekniska fackskolorna framsynt nog har varnat för en skolutbildning, som främst ger fackkunskaper men ger den unge föga möjligheter att i livet självständigt kunna orientera sig, stödd på en i skolan murad grund av insikter och bildning i livsåskådningsfrågorna. En docent vid Chalmers i Göteborg yttrade i ett föredrag för inte så länge sedan, att kristendomsämnet kanske dock till sist är det viktigaste ämnet på schemat, därför att det som intet annat vill hjälpa oss att komma till rätta med *människan*. Jag känner inte närmare denne mans ståndpunkt till kristna livsfrågor men han kände sig ändå föranlåten att framhålla vad jag citerat. De tekniska problemen var, menade han, långt lättare att komma till rätta med och lättare att bemästra än de rent mänskliga.

Jag vill gärna betyga för herr statsrådet, att jag inte alls har den uppfattningen att alla svårigheter är lösta i och med att man tilldelat kristendomsläraryrket alla de timmar som han önskar. Det är ändå till sist på mannen det beror. En kvalificerad kristendomsundervisning är främst beroende på goda lärare. Men även den bästa läraren måste ju för att kunna fylla sin uppgift ha rimlig tid till sitt förfogande för undervisning. Jag har ingen anledning att bryta staven över denna lärarkår. Jag tror tvärtom att den är värd fullt förtroende, och jag vill gärna att den skall få utföra sin gärning inte hörnträngd, om jag så får uttrycka mig, utan med den rymd över sig, som en skälig plats på schemat kan ge. Ett bibehållet timantal synes mig alltså vara ganska skäligt — man kunde kanske tillägga, att ett ökat timantal vore önskvärt. Det är inte en propaganda-

Interpellation ang. svårigheterna för vägsamfälligheter att erhålla lån i bankerna enligt de villkor, som stadgats i lagen om förmånsrätt för vissa fordringar enligt lagen om enskilda vägar.

möjlighet, som det här gäller att värna, utan det är fråga om en kunskaps- och livsåskådningsbildande faktor av — som jag ser det — omistligt värde.

Herr talman! När nu frågan ligger på ett förbererande stadium och ecklesiastikministern så klart sagt från, att han vill göra vad som är möjligt för att bevara en god ställning åt kristendomsämnet i gymnasiet, skall jag snart sluta mitt anförande. Trängseln på schemat är svår, och jag skall inte ens försöka att ange några linjer efter vilka jag menar, att man skulle kunna tänkas gå fram. Det lär väl bli tillfälle att återkomma till det senare. Jag är övertygad om, att statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet och hans män är så skickliga stigfinnare, att de väl kommer att spåra upp vad som kan tänkas leda fram till ett resultat, som statsrådet själv önskar och som jag hoppas skall bli sådant, att det med tacksamhet tas emot av alla dem, som betraktar denna fråga som en av de allra viktigaste.

När herr statsrådet säger att han kommer att ägna min fråga all uppmärksamhet och att han har sympati för det syfte, som ligger bakom frågan, så har jag inte något att tillägga. Jag säger ännu en gång tack och bidar med stor tillförsikt tiden an.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11.

Föredrogs men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 10 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 50 och 52.

§ 12.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 171, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1952/53 till personalvårdsverksamhet.

Den i detta memorial föreslagna vote-ringspropositionen godkändes.

§ 13.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att statsutskottets utlåtande nr 144, bevillningsutskottets betänkanden nr 48 och 50 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 39 skulle i nu nämnd ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista ävensom att konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial nr 25—27, bankoutsutskottets utlåtande nr 25 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 49 och 52 skulle i nu nämnd ordning uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden på samma föredragningslista, medan övriga ärenden skulle uppföras i vanlig ordning.

§ 14.

Interpellation ang. svårigheterna för vägsamfälligheter att erhålla lån i bankerna enligt de villkor, som stadgats i lagen om förmånsrätt för vissa fordringar enligt lagen om enskilda vägar.

Ordet lämnades på begäran till

Herr CARLSSON i Bakeröd, som anförde: Herr talman! 1939 års lag om enskilda vägar innebar otvivelaktigt betydande framsteg i flera avseenden, när det gäller att reglera frågor på hithörande område. För den egentliga landsbygdens del har bildandet av vägsamfälligheter visat sig vara ett i många avseenden förträffligt instrument för att på ett ändamålsenligt sätt reglera väghållningen, vare sig det gäller byg-gande eller vägunderhåll och vinter-väghållning.

När det blir fråga om att bygga nya vägar eller när mera omfattande iständ-sättningar av förut befintliga enskilda vägar skall verkställas, kan det ofta bli nödvändigt för vägsamfälligheten att taga upp lån för arbetets finansiering. Detta har också förutsetts i 1939 års lag om enskilda vägar, i vilken bestämm-

Interpellation ang. svårigheterna för vägsamfälligheter att erhålla lån i bankerna enligt de villkor, som stadgats i lagen om förmånsrätt för vissa fordringar enligt lagen om enskilda vägar.

melser intagits för att på ett ur olika synpunkter lämpligt och betryggande sätt reglera dessa frågor. Samtidigt med lagen om enskilda vägar antogs också lag om förmånsrätt för vissa fordringar enligt lagen om enskilda vägar. Denna lag avsåg dels att underlätta för vägsamfälligheter att erhålla lån — in-teckning eller borgen skulle icke behövas som säkerhet — dels att lånen skulle löpa med lägsta möjliga ränta. Det kan nämnas, att samma grunder faststälts i de förslag, som i kredithän-seende framlagts för s. k. vatten- och avloppssamfällighet, vilken skulle kunna bildas i enlighet med det förslag till lag, som nyligen framlagts av 1946 års vatten- och avloppssakkunniga.

Det har emellertid visat sig, att lagen om förmånsrätt i praktiken icke har medfört åsyftad verkan i många fall. Visserligen har många banker, framför allt sparbanker, beviljat lån utan in-teckning eller borgen till lägsta möjliga utlåningsränta, men i flertalet fall har det varit förenat med mycket stora svårigheter att erhålla sådana lån. Vissa affärsbanker, bland dem statens kreditbank, har förklarat, att de icke beviljar lån av denna art. Andra banker har för de lånesökande framhållit, att det är mycket svårt att erhålla lån på de nämnda villkoren och har i stället tillrätt dem att taga upp borgenslån, vanligtvis mot den högre ränta, som då förutsättes. Inte heller riksbanken har visat sig tillmötesgående i fråga om beviljande av dylika lån. Det har hänt, att riksbankens avdelningskontor varit positivt inställda till långivning i enlighet med de i lagen uppställda villkoren, men då ärendet förts vidare till riksbankens huvudkontor har det blivit avslag.

Man kan mycket väl förstå, att de enskilda medlemmarna av en vägsamfällighet av olika skäl inte gärna vill ikläda sig borgensförbindelser för lån

av här avsett slag. Det har ju inte heller varit lagstiftarnas mening, att de skulle behöva göra detta. Därför verkar det egendomligt att t. ex. riksbanken eller statens kreditbank vägrar att bevilja lån på i lagen fastslagna villkor även då vederbörande statliga myndighet beviljat bidrag till ett vägbyggnadsföretag. Statsbidragen till nybyggnad av enskilda vägar är begränsade på grund av de knappa anslagen för ändamålet, och därför måste i åtskilliga fall delägarna själva helt svara för finansieringen av vägbyggnadsföretagen. Även i sådana fall är det givetvis mycket angeläget att lån på de fastslagna villkoren kan erhållas. De svårigheter, som nu möter vägsamfälligheterna för att erhålla lån enligt i lagen om förmånsrätt angivna villkor, måste undanröjas.

Med anledning av vad som anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet Hjalmar Nilson få framställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat svårigheterna för vägsamfälligheter att erhålla lån i bankerna enligt de villkor, som stadgats i lagen om förmånsrätt för vissa fordringar enligt lagen om enskilda vägar?

Har statsrådet i så fall för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att få dessa svårigheter undanröjda?

Denna anhållan bifölles.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes tredje lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strandlag, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.44 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 21 maj.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Meddelande ang. kammarens sammanträden.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter mid-dagsrasten i dag fortsätter vi med kvälls-plenum.

Fredag blir det plenum med början kl. 10.00. Då lämnas först svar på interpellationer, varefter bordlagda ärenden behandlas, men det blir inte något kvällsplenum.

På lördag börjar vi kl. 10.00, och då får vi räkna med kvällsplenum.

§ 2.

Sedan riksdagens båda kamrar förehåft och godkänt nedan omförmälda uti statsutskottets memorial nr 131 och 171 framlagda voteringspropositioner rörande frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen

1:a omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 131):

Den som i likhet med första kammaren vill att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 52 och II: 68 samt I: 260 och II: 369, till Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 300 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet

med andra kammaren beslutat att, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 52 och II: 68 samt I: 260 och II: 369, till Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 200 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 84 Ja och 124 Nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarat sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med .. 68 Ja och 57 Nej, Vadan, då därtill

lades andra kam-marens röster

eller 84 Ja och 124 Nej,

sammanräkningen

visade 152 Ja och 181 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 171):

Den som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 22 och II: 30 samt med avslag å motionerna I: 23 och II: 29, till Personalvårdsverksamhet för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 22 och II: 30 samt I: 23 och II: 29, till Personalvårdsverksamhet för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 175 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 93 Ja och 116 Nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit

med 46 Ja och 85 Nej, vadan, då därtill

lades andra kammarens röster

eller 93 Ja och 116 Nej,

sammanräkningen

visade 139 Ja och 201 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter tredje lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strandlag, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 4.**Främjande av bostadsförsörjningen m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 128, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över social-

ärenden för den 14 mars 1952, föreslagit riksdagen att

I. godkänna av departementschefen förordade ändringar i olika avseenden från och med den 1 juli 1952 av grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen;

II. medgiva, att räntefoten för lantarbetarbostadslån, vilka kunde komma att beviljas under budgetåret 1952/53, bestämdes till 3,25 %;

III. medgiva, att för budgetåret 1952/53

dels preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 380 000 000 kronor,

dels preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, finge meddelas intill ett belopp av 210 000 000 kronor,

dels av det senast för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslaget till tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet finge disponeras ett belopp av 4 000 000 kronor;

IV. för budgetåret 1952/53 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln

1) till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor;

2) till Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer ett förslagsanslag av 47 000 000 kronor;

3) till Särskilda bostadsrabatter ett reservationsanslag av 900 000 kronor;

4) till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

5) till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor;

6) till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

b) å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 450 000 000 kronor;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor;

c) å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd

1) till Tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett investeringsanslag av 180 000 000 kronor;

2) till Lån till uppförande och förbättring av lantarbetsarbostäder ett investeringsanslag av 100 kronor;

3) till Lån till anordnande av kollektiva tvätterier ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

V. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till Lånefonden för bostadsbyggande anvisa ett investeringsanslag av 75 000 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft ett flertal motioner.

I de likalydande motionerna I: 439 (av herr *Norling m. fl.*) och II: 562 (av herr *Lager m. fl.*) hade föreslagits, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta

att till experiment och undersökningar beträffande maskiner i byggnadsverksamheten anslå 200 000 kronor;

att tilläggslån av olika slag som beviljats enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts kungörelser nr 569, 572 och 578 år 1942 bleve avskrivna, dock under förutsättning att låntagaren underkastade sig kontroll av sådan art som i denna motion anförts;

att inkomstgränsen för beviljande av förbättringslån sattes till 6 000 kronor;

att inkomstgränsen för erhållande av familjebostadsbidrag och bränslebidrag höjdes med 3 000 kronor;

att det av kungl. bostadsstyrelsen utarbetade, i proposition nr 128/52 anförda systemet för höjning resp. redu-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

cering av familjebostadsbidrag och bränslebidrag godtoges, med den skillnaden att inkomstgränsen höjdes med 3 000 kronor;

att familjebostadsbidrag och bränslebidrag skulle utgå även till barnfamiljer som bebodde lägenheter i byggnader färdigställda senast den 1 januari 1940;

att familjebostadsbidrag och bränslebidrag skulle utgå även till ensamstående mödrar med ett barn enligt grunder som anförts i denna motion;

att bidrag till fiskarbostäder utginge med 4 000 kronor för enbart bostad, 2 000 kronor för sjöbod och båthus samt 1 500 kronor för sjöbod eller båthus;

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att tilläggslåneverksamheten utvidgades, tilläggslånen höjdes och hushållsbränslet subventionerades i sådan utsträckning, att hyreskostnaderna hölles vid 1939 års nivå i nybyggda fastigheter och att Kungl. Maj:t förelade innevarande års riksdag förslag i detta hänseende, samt

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att innevarande års riksdag finge sig förelagd en av Kungl. Maj:t utarbetad plan för ökad byggnadsverksamhet, så att bostadsbristen skyndsamt hävdes och övriga behov av byggnader tillfredsställdes.

I de likalydande motionerna I: 440 (av herr *Ewerlöf m. fl.*) och II: 559 (av herr *Hjalmarson m. fl.*) hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte

A. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen besluta

1) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabb undersökning angående möjligheterna att dels utnyttja tillgängliga vindsutrymmen för inredande av bostäder, dels lämna särskilda förbättringslån för istandsättande av lägenheter i flerfamiljshus, dels vidta åtgärder för förnyande av fastighets-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

beståndet i tätorternas centrala delar, dels ock finna de ur ekonomiska synpunkter lämpligaste hushöjderna och husdjupen,

2) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan tillämpning av lagen om byggnadsreglering att företag, som genom att använda speciellt arbets- och materialbesparande metoder kunde uppföra sina hus till väsentligt billigare kostnad än den för orten gängse, liksom företag, som förklarade sig vilja avstå från statliga tilläggs lån, lämnades extra byggnadskvot,

3) att avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 4 000 000 kronor till lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien och i stället genom ändring av bestämmelserna för industrilånefonden möjliggöra maskinanskaffning för byggnadsindustrien på i motionerna angivna amorterings- och räntevillkor,

4) att nu förfallande räntor och amortering å äldre tertiärlån och tilläggs lån icke måtte efterskänkas,

5) att 1951 års bostadsutrednings förslag måtte följas i vad avsåge att utlägga en s. k. trappa ovanför den föreslagna gränsen för erhållande av familjebostadsbidrag samt att den av departementschefen föreslagna avtrappningen nedåt för inkomster under denna gräns måtte anordnas med mindre intervaller än de föreslagna,

6) att besparingsutredningens förslag skulle genomföras i vad avsåge familjebostadsbidragen så till vida att bidrag utginge för samtliga familjens barn under 16 år minus ett,

7) att det s. k. 3-kronorsbidraget skulle slopas, samt

8) att de under 1951 införda extra tilläggs lånen med 4 kronor per m² lägenhetsyta skulle sänkas till 3 kronor per m² lägenhetsyta;

B. medgiva att för budgetåret 1952/53 dels preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bo-

stadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 380 000 000 kronor,

dels preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, finge meddelas intill ett belopp av 160 000 000 kronor,

dels av det senast för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslaget till tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet finge disponeras ett belopp av 4 000 000 kronor;

C. för budgetåret 1952/53 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln

1) till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor;

2) till Hyresrabatter för mindre be- medlade, barnrika familjer ett förslagsanslag av 40 000 000 kronor;

3) till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

4) till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor;

5) till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

b) å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 450 000 000 kronor;

c) å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd

1) till Tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett investeringsanslag av 140 000 000 kronor;

2) till Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder ett investeringsanslag av 100 kronor;

3) till Lån till anordnande av kollektiva tvätterier ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

D. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till Lå-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

nefonden för bostadsbyggande anvisa ett investeringsanslag av 75 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

I. beträffande lån och bidrag för befordrande av mekanisering av byggnadsindustrien, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 559 samt I: 439 och II: 562, i vad de avsåge denna fråga, godkänna vad utskottet anförde;

II. avslå i motionerna I: 440 och II: 559 framlagt förslag beträffande utnyttjande av vindsutrymmen för inrethane av bostäder, förbättringslån för istandsättande av lägenheter i flerfamiljshus samt hushöjder och husdjur;

III. i fråga om sanering av centrala stadspartier, med avslag å motionerna I: 440 och II: 559, i vad de berörde detta ämne, godkänna vad utskottet anförde;

IV. beträffande byggnadsverksamhetens omfattning med avslag å motionerna I: 440 och II: 559 samt I: 439 och II: 562, såvitt motionerna avsåge denna fråga, godkänna vad utskottet anförde;

V. beträffande förräntning och amortering av utlämnade tillägglån och räntefria stående delar av tertiärlån, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 559 samt I: 439 och II: 562, i vad de avsåge denna fråga, godkänna vad i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 14 mars 1952 anfördes;

VI. beträffande grunderna för förbättringslån, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 439 och II: 562, såvitt nu vore ifråga, godkänna vad utskottet anförde;

VII. besluta, att motionerna I: 70 och II: 81 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

VIII. i fråga om tillägglån och subventioner av hushållsbränsle avslå i motionerna I: 440 och II: 559 samt I: 439

och II: 562 i dessa delar framlagda förslag;

IX. beträffande höjning av inkomststrecken för familjebostadsbidrag och bränslebidrag, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 439 och II: 562, såvitt de berörde denna fråga, godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

X. beträffande grunderna för reducerade familjebostadsbidrag och bränslebidrag, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 440 och II: 559 samt I: 439 och II: 562, i vad de berörde detta ämne, godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

XI. beträffande frågan om förhöjda familjebostadsbidrag och bränslebidrag, i anledning av motionen II: 561 samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 559 samt I: 439 och II: 562, i vad de avsåge detta spörsmål, godkänna vad utskottet anförde;

XII. avslå i motionerna I: 439 och II: 562 framlagt förslag om bostadsbidrag till ensamstående mödrar med ett barn;

XIII. avslå i motionerna I: 439 och II: 562 framlagt förslag om familjebostadsbidrag och bränslebidrag till familjer i hus, som färdigställdes senast den 1 januari 1940;

XIV. avslå i motionerna I: 440 och II: 559 framlagt förslag om minskning av familjebostadsbidragen;

XV. beträffande trekronorsbidraget besluta, att i motionerna I: 440 och II: 559 framlagt förslag icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda;

XVI. beträffande statsbidrag till fiskarbostäder, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 439 och II: 562, i vad de berörde denna fråga, godkänna vad utskottet anförde;

XVII. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, i vad de ej behandlats under I.—XVI., med bifall till Kungl. Maj:ts

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

förslag och under erinran om vad utskottet i det föregående anför, godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar fr. o. m. den 1 juli 1952;

XVIII. avslå motionen II: 22;

XIX. medgiva, att räntefoten för lantarbetarbostadslån, vilka komme att beviljas under budgetåret 1952/53, bestämdes till 3,25 %;

XX. medgiva, att av det senast för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslaget till tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet finge disponeras ett belopp av 4 000 000 kronor;

XXI. till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor;

XXII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 559, såvitt de berörde detta anslag, till Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 47 000 000 kronor;

XXIII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 559, såvitt de berörde detta anslag, till Särskilda bostadsrabatter för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kronor;

XXIV. till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

XXV. till Bidrag till inrättande av pensionärshem för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor;

XXVI. till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

XXVII. till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1952/53 under

statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 450 000 000 kronor;

XXVIII. medgiva, att preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge för budgetåret 1952/53 meddelas intill ett belopp av 380 000 000 kronor;

XXIX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 559, såvitt de avsåge detta anslag, till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien för budgetåret 1952/53 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor;

XXX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 559, såvitt de avsåge detta anslag, till Tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet för budgetåret 1952/53 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 180 000 000 kronor;

XXXI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 559, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, finge för budgetåret 1952/53 meddelas intill ett belopp av 210 000 000 kronor;

XXXII. till Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder för budgetåret 1952/53 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor;

XXXIII. till Lån till anordnande av kollektiva tvätterier för budgetåret 1952/53 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

XXXIV. till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 75 000 000 kronor;

XXXV. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de icke blivit ovan under punkter-

na I.—XXXIV. särskilt berörda, icke skulle till någon riksdagens åtgärd för-anleda.

Reservationer hade avgivits:

1) beträffande bostadspolitiken i allmänhet

a) av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort inledas med ett uttalande av den lydelse, som angivits i reservationen;

b) av herrar *Sundelin*, *Söderquist*, *Svensson* i Ljungskile, *Ståhl*, *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort inledas med ett av dessa reservanter angivet uttalande;

2) av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. I. bort hemställa, att riksdagen måtte beträffande lån och bidrag för befordrande av mekanisering av byggnadsindustrin, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 439 och II: 562 samt med bifall till motionerna I: 440 och II: 559, samtliga motioner i vad de avsåge denna fråga, godkänna vad reservanterna anförde;

3) av fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Bergh*, *Söderquist*, *Svensson* i Ljungskile, *Ståhl*, *Staxäng*, *Birke* och *Wedén*, vilka ansett, att utskottet i mom. II. bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av i motionerna I: 440 och II: 559 framlagt förslag beträffande utnyttjande av vindsutrymmen för inredande av bostäder, förbättringslån för iståndsättande av lägenheter i flerfamiljshus samt hushöjder och husdjup godkänna vad reservanterna anförde;

4) av fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Bergh*, *Söderquist*, *Svensson* i Ljungskile, *Ståhl*, *Staxäng*, *Birke* och *Wedén*, vilka ansett, att utskottet i mom. III. bort hemställa, att riksdagen måtte, i fråga om sanering av centrala stads-partier, i anledning av motionerna I: 440 och II: 559, i vad de berörde det-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ta ämne, godkänna vad reservanterna anförde;

5) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. IV. bort hemställa, att riksdagen måtte beträffande byggnadsverksamhetens omfattning, i anledning av motionerna I: 440 och II: 559 samt med avslag å motionerna I: 439 och II: 562, samtliga motioner såvitt de avsåge denna fråga, godkänna vad reservanterna anförde;

6) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. V. bort hemställa, att riksdagen måtte beträffande förräntning och amortering av utlämnade tillägglån och räntefria stående delar av tertiärlån, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 439 och II: 562 samt i anledning av motionerna I: 440 och II: 559, samtliga motioner såvitt de avsåge denna fråga, godkänna vad reservanterna anförde;

7) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. VIII. bort hemställa, att riksdagen måtte i fråga om tillägglån och subventioner av hushållsbränsle, i anledning av motionerna I: 440 och II: 559 samt med avslag å motionerna I: 439 och II: 562, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, besluta, att beträffande byggnadsföretag, som påbörjades efter den 1 juli 1952, extra tillägglån skulle utgå med belopp motsvarande 3 kronor per m² lägenhetsyta;

8) beträffande grunderna för reducerade familjebostadsbidrag och bränslebidrag

a) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. X. bort hemställa, att riksdagen måtte beträffande grunderna för reducerade familjebostadsbidrag och bränslebidrag, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag ävensom å motionerna I: 439 och II: 562, i vad de berörde detta ämne, i anledning av motio-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

nerna I: 440 och II: 559 besluta, att av 1951 års bostadsutredning föreslagna grunder skulle med av reservanternas förordade jämkningar tillämpas;

b) av herrar *Sundelin, Söderquist, Svensson* i Ljungskile, *Ståhl, Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottet i mom. X. bort hemställa, att riksdagen måtte beträffande grunderna för reducerade familjebostadsbidrag och bränslebidrag, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 440 och II: 559 samt I: 439 och II: 562, i vad de berörde detta ämne, godkänna vad reservanternas anförts;

9) beträffande frågan om förhöjda familjebostadsbidrag och bränslebidrag

a) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh, Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. XI. bort hemställa, att riksdagen måtte beträffande frågan om förhöjda familjebostadsbidrag och bränslebidrag, i anledning av motionerna I: 440 och II: 559 samt II: 561, i vad de avsåge detta spörsmål, ävensom med avslag å motionerna I: 439 och II: 562, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

b) av herr *Persson* i Växjö utan angivet yrkande;

10) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh, Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. XIV. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till i motionerna I: 440 och II: 559 framlagt förslag om minskning av familjebostadsbidragen, besluta, att familjebostadsbidrag skulle utgå för familjens samtliga barn under 16 år minus ett;

11) beträffande trekronorsbidraget

a) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh, Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. XV. bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 440 och II: 559, såvitt nu vore i fråga, besluta, att bestämmelserna om trekronorsbidrag skulle upphävas;

b) av herrar *Näsgård, Nils Theodor*

Larsson, Johansson i Mysinge och *Onsjö*, vilka ansett, att utskottet i samma mom. bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 440 och II: 559, såvitt nu vore i fråga, besluta, att bestämmelserna om trekronorsbidrag skulle upphävas;

12) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh, Staxäng* och *Birke*, vilka under förutsättning av bifall till de ovan med 8) och 10) betecknade reservationerna ansett, att utskottet i mom. XXII. bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 440 och II: 559, såvitt de berörde detta anslag, till Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kronor;

13) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh, Staxäng* och *Birke*, vilka under förutsättning av bifall till den ovan med 11 a) betecknade reservationen samt av herrar *Näsgård, Nils Theodor Larsson, Johansson* i Mysinge och *Onsjö*, vilka under förutsättning av bifall till den ovan med 11 b) betecknade reservationen ansett, att utskottet i mom. XXIII. bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 440 och II: 559, såvitt de berörde detta anslag, besluta, att anslag till särskilda bostadsrabatter icke skulle för budgetåret 1952/53 anvisas;

14) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh, Staxäng* och *Birke*, vilka under förutsättning av bifall till den ovan med 2) betecknade reservationen ansett, att utskottet i mom. XXIV. bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 440 och II: 559, i vad de berörde detta anslag, besluta, att anslag till lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien icke skulle för budgetåret 1952/53 anvisas;

15) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh, Staxäng* och *Birke*, vilka under

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

förutsättning av bifall till den ovan med 7) betecknade reservationen ansett, att utskottet i mom. XXX. och XXXI. bort hemställa

i mom. XXX att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 440 och II: 559, såvitt de avse detta anslag, till Tilläggslånet till viss bostadsbyggnadsverksamhet för budgetåret 1952/53 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 140 000 000 kronor; samt

i mom. XXXI att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 440 och II: 559, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till tilläggslånet till viss bostadsbyggnadsverksamhet, finge för budgetåret 1952/53 meddelas intill ett belopp av 160 000 000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr BIRKE: Herr talman! Den av regeringen och riksdagsmajoriteten förda bostadspolitiken har visat sig inte motsvara förväntningarna. Det har tvärtom blivit en ständig försämring. 1950 hade vi ett tillskott av nya lägenheter på 34 700. 1951 hade detta antal sjunkit till 31 550 för att 1952 komma ned till ungefär 30 000. Om man jämför dessa lägenheters antal med vad som producerades under åren 1946 och 1947, så skall man finna, att det är en minskning med inte mindre än cirka 30 procent. Det är därför ganska uppenbart, att bostadspolitiken måste omläggas och att den måste föras efter andra grunder. Därför synes det mig som om man måste ta itu med byggnadsregleringen och göra vissa uppmjukningar på detta område.

Det är min personliga uppfattning, att de kreditrestriktioner, som för närvarande finnes, är fullkomligt tillräckliga för att utöva den investeringskontroll, som kan vara önskvärd.

3 — Andra kammarens protokoll 1952. Nr 19.

Nu har statsmakterna under de senaste dagarna gått in för att frisläppa sportstugebyggnationen på upp till 30 kvm och göra den fri från byggnadskvoterings. Jag undrar varför man inte kan ta steget fullt ut och t. ex. fortsätta med en- och tvåfamiljshusen och även göra dem fria. Det måste också skapas betingelser för att man får fram en fri konkurrens mellan de olika företagare som bygger hus. Då skulle man enligt min mening få fram en rationell anordning med kostnadsbesparing, och härigenom skulle en ökad bostadsproduktion komma till stånd. Då kan också hyresregleringen successivt avskaffas, vilket skulle vara ett viktigt led i en utveckling mot friare former.

Att man skall kunna övervinna svårigheterna på bostadsområdet genom att lämna subventioner och varaktiga regleringsåtgärder är väl något, som redan nu kunnat konstateras är en felbedömning. Trots att de generella subventioner, som nu utgår utan behovsprövning, är så pass stora som 300 000 000 kronor för ett budgetår, är det ju på det sättet, att de bostadssökandes antal, antalet av dem som får stå i kö för att få bostäder, ökar i stället för att minska. Bostaden blir ju inte billigare, om man får ta ut en del av kostnaderna på skattsedeln. Dessa subventioner motsvarar ungefär 10 procent av den statliga inkomstskatten för fysiska personer. Det inträffar också det orimliga, att en massa människor, som inte har någon egen bostad — man kan uppskatta dem till ungefär 150 000 personer, som berörs av bostadsbristen — får på sina skattsedlar betala hyra för andra människor som har bostäder. Det tycker jag är ett skolexempel på hur den bostadspolitik, som föres, för närvarande verkar. I längden kan det väl inte vara möjligt att fortsätta på detta sätt med att subventionera utan behovsprövning.

Det är klart att det finns vissa kate-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

gorier av människor som behöver stöd för att kunna hyra bostäder. Jag tänker närmast på barnrika familjer och vissa andra grupper, såsom åldringar, speciellt sådana som har små inkomster. För dessa är det nödvändigt, att ett kraftigt stöd lämnas, så att de kan få bostäder.

Subventioneringen från staten medför också, att de som bygger inte har samma intresse att hålla kostnaderna nere som om de inte hade dessa subventioner, varför subventioneringen också verkar kostnadsfördyrande.

Högern har tidigare, senast vid höstriksdagen, framfört sina erinringar mot den förda bostadspolitiken, och därför kan jag fatta mig ganska kort i den här frågan. Den har ju också varit föremål för otaliga överläggningar här i riksdagen.

Vi hade från vårt håll hoppats, att bostadsutredningen skulle mera skyndsamt tagit itu med frågan om en allmän nyordning av bostadspolitiken och de stora riktlinjerna för denna, så att man kunde ha fått fram en politisk målsättning och riktlinjer för en framtida bostadspolitik. Det hade vi önskat, varför vi vid höstriksdagen yrkade, att förslag härom skulle framläggas vid årets riksdag.

Det visar sig emellertid, att bostadsutredningen, av skäl som jag inte känner, inte kommit till något resultat. Detta har medfört att departementschefen nu framlagt en proposition, som innebär ett fortsatt provisorium, som delvis går på de gamla linjerna. Högern har beträffande denna nya proposition anfört en hel del reservationer, och det framgår ju av trycket vad dessa reservationer innehåller. Jag skall, herr talman, bara beröra några av dem.

Det gäller då främst tillägsslånen, som i propositionen föreslås skola utgöra 4 kronor per kvm. I denna del har vi från vårt håll yrkat på att de skall nedsättas till 3 kronor per kvm. Därmed skulle man uppnå minskning

av subventionssumman med ungefär 40 000 000 kronor. Som ett ytterligare skäl för ett sådant ställningstagande kan man ju anföra, att kostnaderna särskilt för trävaror nu är i sjunkande. Av tidningarna framgår, att exportpriserna sjunkit med över ca 20 procent, och det är klart att priserna på hemmamarknaden också har en sjunkande tendens. Det är därför som vi anser, att man på detta område borde kunna begränsa subventionerna.

Vad sedan beträffar hyresrabatterna till de barnrika familjerna, så har vi anslutit oss till det förslag, som den Wärska utredningen lade fram, nämligen att man skall få ersättning men att det alltid skall dras ifrån för ett barn.

Sedan har vi det bekanta trekronorsbidraget, som vi yrkat avslag på av anledning som vi tidigare redogjort för, nämligen att detta bidrag verkar mycket ojämnt. Det är främst Stockholm, Göteborg och de stora städerna som har möjlighet att använda sig av detta bidrag. Därför yrkar vi att det skall utgå.

Till sist gäller vår reservation ett bidrag för mekanisering av byggnadsindustrien. Där föreslår departementschefen att man skall lämna ett lån för detta ändamål på fyra miljoner kronor. Vi motsätter oss inte lånesumman, men vi anser i likhet med statskontoret att när vi har en lånefond, som är tillgänglig för industrien, så borde man kunna använda denna i stället för att här tillskapa en ny form för långivning. Vi anser att man skall kunna använda sig av redan befintlig organisation.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de 15 reservationer, som är anförda av fröken Andersson m. fl.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå: Herr talman! Den skildring av tillståndet på bostadsmarknaden, som herr Birke gav, kan man gärna instämma i. Det kan

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

inte råda delade meningar om att läget är sådant att det ger anledning till mycket stor oro. Man måste säga att vi i folkpartireservationen har använt ett mycket försiktigt ordval, när vi uttalar besvikelse över misslyckandet att upprätthålla en tillräckligt omfattande bostadsproduktion.

Det är för övrigt inte endast bostadsbristen och de höga byggnadskostnaderna som ger anledning till bekymmer, utan det är även den ojämna hyresnivån och, jag skulle också vilja tillägga, det maktägande partiets en smula dogmatiska inställning till olika företagsformer. Men trots att vår bostadsförsörjning just nu inger mycket stora bekymmer, kan man ändå ha delade meningar, huruvida det är någon mening med att i dag dra upp en stor principdebatt i bostadsfrågan. 1951 års bostadsutredning beräknas framlägga ett förslag redan instundande höst, och det förefaller som om diskussionen om den framtida bostadspolitikens utformning med fördel kunde sparas till dess bostadsutredningens resultat föreligger.

Vad man i dag har att ta ställning till är vissa delreformer, varav några har aktualiserats på grund av inflationen. Det är nödvändigt att dessa justeringar företas på sådant sätt, att utredningens resultat inte föregripes, och man kan säga att det förslag, som nu föreligger från departementet, i huvudsak fyller detta krav. Den mycket kraftiga stegring av byggnadskostnaderna som ägt rum 1951 har gjort det nödvändigt att tillgripa extra subventioner för att hålla hyresnivån någorlunda i samma läge som tidigare. I en reservation avgiven av högerledamöterna yrkar man nu att denna extra subvention skall sänkas med en krona per kvadratmeter, alltså från fyra till tre kronor.

Jag må säga att det är rätt svårt att finna en motivering för en sådan sänkning. Vi vet nämligen mycket väl att trots denna subvention på fyra kronor kommer hyresnivån i de hus, som nu

bygges, att ligga över den nivå som tidigare rått. Herr Birke har onekligen rätt när han säger, att det är oriktigt att de som står i kö och väntar på bostad skall på skattsedeln betala en del av hyran för andras lägenheter. Subventionsvägen är alltså inte så lycklig, när det gäller att åstadkomma en utjämning av bostadskostnaderna, men eftersom den är den enda väg vi har att tillgå, är det inte mycket annat att göra än att godtaga den åtminstone som ett provisorium tills 1951 års utredning kommer med sitt förslag.

I anslutning till förslaget om sänkta extra subventioner kommer högern med ett förslag, som man för all del kan reflektera på, och det innebär att man sänker de generella subventionerna men i stället kompenserar de sämst ställda familjerna genom att införa ökade subventioner för deras räkning. Det skulle då främst gälla barnfamiljer med mycket små inkomster. Man vill emellertid gärna se utredningens resultat och utredningens siffermaterial, innan man tar slutgiltig ställning till ett sådant förslag, men det är klart att man inte kan avvisa det utan vidare. Däremot blir man en smula betänksam inför det sätt, på vilket detta program skulle förverkligas, om kammaren i dag följde de rekommendationer, som högerreservanterna givit.

Om vi börjar med familjebostadsbidraget så ville högern vid fjolårets riksdag att det skulle minskas på det sättet, att det endast skulle utgå till familjer med tre eller flera barn. Tvåbarnsfamiljerna skulle alltså ställas utanför. I år har man frångått detta och rekommenderar i stället besparingsutredningens förslag att familjebostadsbidrag skall utgå för samtliga barn under 16 år minus ett. Det innebär alltså att bostadsbidraget för barnfamiljer minskas med minst 130 kronor per familj och år, och det är att märka att denna minskning drabbar barnfamiljerna alldeles oavsett huruvida de har en mycket låg inkomst eller inte.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Sedan har vi trekronorsbidraget. Det vill högern i år liksom i fjol helt avskaffa. Detta bidrag är onekligen konstruerat på sådant sätt att det blivit föremål för en enligt min mening mycket berättigad kritik. Det utgår som bekant endast till boende i allmännyttiga företag, och det har därigenom kommit att tjänstgöra som ett påtryckningsmedel på kommunerna, när det gäller att ta ställning till i vilken omfattning de skulle engagera sig i dessa allmännyttiga företag.

Jag tror för övrigt man kan säga att trekronorsbidraget är medvetet så konstruerat, att det skall utgöra ett extra argument för de allmännyttiga företagen. Vidare kan man säga, att genom att bidraget begränsats till sådana som bor i allmännyttiga företag har detsamma blivit lättare att utnyttja i städerna, framför allt i de stora städerna, än i tätorterna på landsbygden, där man ofta löser sin bostadsfråga på annat sätt än genom allmännyttiga företag. Man kan alltså göra ganska väsentliga invändningar mot villkoren för erhållande av trekronorsbidraget. Jag hoppas att bostadsutredningen, som har i uppdrag att behandla även denna sak, skall kunna komma fram till en bättre utformning av dessa villkor.

Sedan detta sagts, konstaterar jag, att trots de enligt vår mening olämpliga villkoren har trekronorsbidraget ändå fyllt en stor uppgift, eftersom det har begagnats av kommunerna för att hjälpa dem, som haft det sämst ställt. Det har utnyttjats dels för ettbarnsfamiljer med låga inkomster och dels och framför allt för två- och trebarnsfamiljer med så små inkomster, att de trots familjebostadsbidraget icke har kunnat hyra en hygglig lägenhet. Man kan därför slå fast, att om vi avskaffar trekronorsbidraget så blir det en besparing, som huvudsakligen går ut över just de familjer, som högern i sin reservation anser behöva ett effektivare stöd.

Man kan fråga sig vad den sammanlagda effekten blir av de förslag högern här har framlagt. Minskningen av familjebostadsbidraget betyder en förlust på 130 kronor om året, för barnfamiljer med egna hem blir beloppet ännu större. Trekronorsbidraget utgör, om vi räknar med en lägenhetsyta av 50 kvadratmeter, 150 kronor. Sammanlagt blir det alltså ett bidragsbortfall på 280 kronor. Tänker vi oss sedan att det är fråga om ett nybyggt hus, där högerns förslag innebär sänkta generella subventioner med en krona per kvm, blir det en sammanlagd hyreshöjning med 330 kronor per år, eller 6 kronor 60 öre per kvadratmeter lägenhetsyta. Man måste säga att högern har ett ganska underligt sätt att effektivisera stödet för de sämst ställda barnfamiljerna! Skall vi nu vidtaga en sänkning av de generella subventionerna, så kan vi inte gärna kompensera de sämst ställda familjerna genom att sänka även de behovsprövade subventionerna.

Emellertid har bostadsstyrelsens sociala sektion lagt fram förslag om höjda bidrag till familjer med mycket låga inkomster. I högerns partimotion yrkas bifall till detta i tron att det är departementschefens förslag. Men sedan har man upptäckt misstaget, och i reservationen går man på en annan linje. Man är där enig med utskottsmajoriteten om att hänskjuta frågan till 1951 års bostadsutredning. Utskottets skrivning visar också, att det finns mycket starka sympatier för en anordning, som skulle ge de sämst ställda familjerna ett ökat stöd.

De som i praktiken arbetat med denna sak vet, att man ofta träffar på familjer med så låg inkomst, att de trots familjebostadsbidraget och trekronorsbidraget ändå inte har möjlighet att hyra en hygglig lägenhet. Man vill därför gärna understryka det berättigade i att dessa familjer erhåller större bidrag, men ett sådant system kan inte

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

införas utan föregående utredning. Framför allt måste man se till, att systemet blir sådant att det inte skapar nya tröskelproblem och detta i inkomstslagen, där trösklarna blir ytterst besvärande. Vidare måste man ha klart för sig, att även om man genomför sådana höjda bidrag, så tillkommer det enligt bostadsstyrelsens förslag endast ett halvt bidrag per barn. Detta betyder att tvåbarnsfamiljerna enligt högerförslaget — där man räknar bort ett barn — endast får ett med 65 kronor förhöjt bidrag. Detta kan på intet vis kompensera det bidragsbortfall, som skulle följa av ett bifall till de övriga högerreservationerna.

Till sist konstaterar jag med tillfredsställelse att det tröskelproblem som aktualiserades under 1950 har beaktats. Departementschefens förslag har emellertid enligt vår mening alltför få intervaller för att kunna betraktas som en slutgiltig lösning av tröskelproblemet. För två- eller trebarnsfamiljerna blir tröskelsteget visserligen inte så högt, om man delar bidraget med hälften. Men beträffande större familjer blir trappstegen i alla fall ganska höga. Här borde alltså finnas flera intervaller, och det är därför vi i vår reservation har yrkat att bostadsutredningen skulle få pröva frågan på nytt och söka utarbeta ett system med flera intervaller, som inte är så krångligt att administrera som det förslag utredningen tidigare har framlagt. Vi betraktar det föreslagna systemet som ett provisorium, men jag är villig vitsorda att det innebär en väsentlig förbättring av de förhållanden, som tidigare rått.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 b) och 8 b).

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Det ligger ju till på det sättet, att grunderna och riktlinjerna för den framtida bostadspolitikerna är föremål

för en omfattande utredning. Under sådana förhållanden kan det knappast vara erforderligt med någon större debatt i dessa frågor. Det är väl lämpligast att avvakta utredningens resultat och de förslag, som detta kan föranleda, innan man tar upp någon debatt om de olika detaljerna i den framtida bostadspolitikerna. I den föreliggande propositionen har det tagits hänsyn till dessa förhållanden, och i anledning härav har det endast föreslagits vissa smärre ändringar i nu gällande grunder. Dessa ändringar är huvudsakligast beroende på det ändrade penningvärde, som har inträtt under de senare åren. Vidare har det föreslagits vissa åtgärder för en rationalisering inom byggnadsindustrin. Jag skall återkomma till den frågan med några ord senare.

I fråga om förbättringslånen föreslås mera väsentliga ändringar såväl i fråga om villkoren för dessa lån som i fråga om lånens storlek. Dessa omfattande ändringar i fråga om förbättringslånen skulle jag tro står i visst sakförhållande till den fråga som riksdagen behandlade för några veckor sedan, nämligen frågan om åldringsvården.

Vad gäller ändringar i förbättringslånen föreslås i propositionen att för arbeten, som endast avser anordnande av vatten och avlopp eller förbättring av vattentäkt, räntefritt stående lån för förbättringsarbeten skall kunna utgå med högst 2 400 kronor i stället för med 1 200 kronor som för närvarande är fallet. För annat förbättringsarbete bör kunna beviljas högst 8 000 kronor oavsett om arbetet omfattar anordnande av vatten och avlopp eller inte. Det föreslagna maximibeloppet skall gälla såväl för egnahem som för tvåfamiljshus. Inkomstgränsen för den som skall erhålla förbättringslån föreslås höjd till en beskattningsbar inkomst av 5 000 kronor.

Vidkommande familjebostads- och bränslebidrag föreslås inkomstgränsen för en tvåbarnsfamilj höjd från 4 000

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

kronor till 6 000 kronor beskattningsbar inkomst. För familjer med flera barn höjes den beskattningsbara inkomsten i förhållande till barnantalet. I propositionen är även föreslagen en reduktionsregel, vilken innebär, att om den beskattningsbara inkomsten för exempelvis tvåbarnsfamiljer överstiger 6 000 kronor med högst 1 500 kronor, alltså om den beskattningsbara inkomsten uppgår till högst 7 500 kronor, skall bidragen minskas med 50 procent.

Jag har bara velat lämna denna mycket summariska redogörelse för själva huvudinnehållet i propositionen.

Vad sedan angår de anmärkningar, som har framförts i reservationerna, har jag redan sagt, att de flesta av dessa frågor är föremål för utredning. Men jag skall, herr talman, med ett par ord beröra några av dessa reservationer.

Beträffande den första reservationen, finns det inte någon särskild anledning att i detta sammanhang närmare ingå på den allmänna bostadspolitiken och den i samband därmed stående frågan angående avskaffande av byggnadsregleringen. Den frågan kommer att närmare prövas av kommittén. Den frågan var för övrigt föremål för riksdagens behandling under förra lördagen. Jag vill därför endast i anledning av de uttalanden som görs i denna reservation framhålla, att det är ett allmänt önskemål att byggnadsregleringen avskaffas så snart som förutsättningar härför föreligger. Jag tror emellertid inte, att det skulle vara i överensstämmelse med en sund ekonomisk politik att helt avskaffa byggnadsregleringen, innan material- och arbetskraftsfrågorna inom byggnadsfacket ordnats på ett fullt tillfredsställande sätt. Om byggnadsregleringen avskaffades, innan dessa frågor lösts, skulle detta endast komma att medföra en osund konkurrens, förlängda byggnadstider och i samband därmed fördyrade byggnadskostnader. Jag tror därför, att den lämpligaste lösningen blir att avskaffa bygg-

nadsregleringen successivt, allteftersom material- och arbetskraftstillgången samt det ekonomiska läget tillåter detta.

Jag förstår mycket väl de bekymmer, som vållats vissa reservanter framför allt ifrån högern, att en del utav skattebetalarna skall få hjälpa till att betala hyrorna för en del familjer här i landet. Men, herr Birke, om inte dessa principer tillämpades, då skulle detta komma att medföra, att en hel del familjer i detta land inte kunde skaffa sig något så när människovärdiga bostäder. Det är möjligt, att detta skulle kunna leda till att skattebetalarna finge betydligt ökade utgifter för andra ändamål i stället. Det är således inte så säkert, att det skulle medföra någon verklig vinst för skattebetalarna om det nu gällande stödet av bostadsverksamheten slopades.

Vad vidare gäller mekaniseringen inom byggnadsindustrien har departementschefen föreslagit upprättandet av en fond på 4 000 000 kronor, vilken skall användas för att utlåna medel till dem, som är intresserade av en mekanisering eller rationalisering inom byggnadsindustrien. Reservanterna gör inga anmärkningar emot detta lånesystem, men de anser det vara olämpligt att upprätta en särskild fond för detta ändamål. Det kan råda delade meningar om huruvida det är lämpligare att upprätta en särskild fond för detta ändamål eller att anlita andra fonder, men utskottet har efter noggrann prövning kommit till det resultatet, att så länge denna fond endast avser att tjäna en ren försöksverksamhet är det lämpligt, att den förvaltas av bostadsstyrelsen. Om det skulle visa sig, att fonden kommer att få stor betydelse för den framtida utvecklingen på byggnadsmarknaden, är det självklart, att den frågan kan omprövas, huruvida bostadsstyrelsen skall förvalta fonden eller om denna låneverksamhet skall anslutas till någon annan fond, som förvaltas av statskontoret eller någon annan myndighet.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Sedan har det föreslagits i en reservation, att det skulle inrättas förbättringslån för istandsättande av lägenheter i flerfamiljshus. Utskottet har funnit, att det inte kan vara lämpligt att införa särskilda förbättringslån för rena underhållsarbeten i flerfamiljshus. Vi anser, att dessa underhållsarbeten är någonting som åvilar fastighetsägarna utan att staten bör träda hjälpande emellan med fördelaktiga lån. Om det däremot är fråga om mera omfattande ombyggnadsarbeten i dessa fastigheter, finns möjlighet för fastighetsägarna att få vanliga ombyggnadslån.

Det har även i en reservation beträffande saneringen av centrala delar av städer och andra tätorter gjorts gällande, att denna verksamhet borde forceras på ett helt annat sätt än som för närvarande är fallet. Jag tror, att på den punkten råder fullständig enighet, att det skulle vara en fördel om denna saneringsverksamhet kunde få en något större omfattning än vad den i själva verket har. Men det har visat sig, att det är mycket svårt för städerna att få till stånd en mera omfattande saneringsverksamhet inom de gamla stadsdelarna, framför allt därför, att de nuvarande fastighetsägarna begär sådana priser för de gamla fastigheterna, att det skulle bli alltför dyrt i flertalet fall att forcera saneringen. Om fastighetsägarna hade litet större intresse för denna verksamhet och därigenom komme att tillämpa något lägre priser för sina gamla fastigheter, är jag övertygad om att denna saneringsverksamhet skulle komma att få en betydligt större omfattning än den för närvarande har.

Ja, sedan berörde herr Gustafsson i Skellefteå det s. k. tröskelproblemet. Man kan naturligtvis tänka sig en annan lösning av detta problem än vad departementschefen föreslagit. Jag har redan berört vad det innebär. Om vi nu tar en tvåbarnsfamilj så får den familjebostadsbidrag och bränslebidrag,

om familjen har en beskattningsbar inkomst på 6 000 kronor. Om den beskattningsbara inkomsten ökas med 1 500 kronor, så kommer dessa bidrag att minskas med 50 procent. Det är en ganska enkel regel. Det går naturligtvis att införa en regel att om den beskattningsbara inkomsten stegras med t. ex. 10 procent, skall familjebostads- och bränslebidrag sänkas med 10 procent. Vad kommer detta att medföra? Jo, det kommer att medföra en mer omfattande kontroll än det enkla system som departementschefen har föreslagit. Det är därför som utskottet har ansett, att departementschefens förslag för närvarande är den lämpligaste lösningen.

Jag kan inte underlåta att i detta sammanhang säga, att de ledamöter av utskottet, som har reserverat sig på denna punkt och vill ha fram ett mera krångligt system, brukar rätt ofta tala om förenklingar i statsförvaltningen. Det förefaller mig som om de i detta fall ville gå en helt annan väg än de i allmänhet brukar tala om.

Ja, herr talman, jag skall inte närmare beröra de övriga punkterna i de föreliggande reservationerna. Samtliga dessa förslag är föremål för en omfattande utredning. Jag anser, som jag redan framhållit, att det lämpligaste vore att dröja med en mer ingående debatt om dessa frågor till dess utredningen är klar.

Jag ber, herr talman, med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON i Växjö: Herr talman! Jag har inte för avsikt att närmare gå in på de förslag som departementschefen har framlagt i den här propositionen, eftersom herr Mårtensson i Uddevalla redan varit inne på dem. Men det kanske kan vara lämpligt att anföra några synpunkter dels med anledning av en blank reservation, som jag har fogat till utlåtandet, och dels med anledning av de reservationer som avgivits för övrigt.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Det är ju på det sättet, att departementschefen föreslår en mycket kraftig utvidgning av förbättringslåneverksamheten. Jag tror för min del, att det i det läge vari vi befinner oss är befogat med en utvidgning. I detta sammanhang vill man bara önska, att denna verksamhet också kan skötas så i fortsättningen, att den, om vårt läge och våra tillgångar visar sig bli förbättrade, inte förhindrar en höjning av landsbygdens bostadsstandard till samma nivå som tätorternas, vilket ju är ett av de mål, som vi hela tiden strävat till.

Jag vill sedan emellertid gå in en liten smula på de resonemang, som förts i de här avgivna reservationerna, kanske särskilt de som har avgivits från högerhåll. Man säger där, att den statliga bostadspolitiken i väsentliga stycken har misslyckats. Jag vet nu inte vad man avser därmed, det preciseras inte. Men det är klart, att man väl i första hand måste avse, att det nu är ett faktum, att vi har ungefär 25 000 familjer med minderåriga barn, vilka saknar bostad. Men det är likaledes ett faktum, att detta förhållande i första hand beror på att vi har varit tvingade att vidtaga investeringsbegränsningar, som har gått ut över bostadsbyggandet. Därtill kommer en del andra omständigheter som jag inte skall nämna i detta sammanhang, vilka har haft betydelse när det gällt att åstadkomma detta resultat. Men när man nu säger detta, tror jag, att man glömmer vad som åstadkommits genom den statliga bostadspolitiken. Man kan väl påstå, att det är minst 25 procent av svenska folket som bor i under 1940-talet ny- eller ombyggda lägenheter. Detta är en sak som också bör tilläggas. Det har också hela tiden bedrivits en viss förbättringsverksamhet främst ute på landsbygden. Av de familjer, som har erhållit sådana nya bostäder efter det den statliga bostadspolitiken på 1930-talet började visa sina

verkningar, är det omkring 70 000—75 000 barnfamiljer med begränsade inkomster, som tack vare beviljade familjebidrag och familjebostadsbidrag haft möjlighet att flytta in i sådana nya lägenheter. Vi har i pensionärshem begett bostäder åt över 30 000 pensionärer. Jag skall sedan inte gå in på vad den statliga bostadspolitiken ur andra synpunkter kan ha betytt för att åstadkomma förbättrade bostäder, för högre kvalitet på bostäderna och för en allmän höjning av bostadsbeståndet.

Det finns vissa andra positiva sidor i denna bild som jag inte heller skall ge mig in på. Herr Yngve Larsson i Stockholm brukar ibland i högstämda ordalag lovprisa dessa resultat, och det gör han bättre än jag. Men det kan inte skada, att jag i detta sammanhang erinrar om hur det såg ut på 1930-talet. Då hade vi ju ingen statlig bostadspolitik, som kunde medföra sådana här hemska verkningar, förstöra bostadsmarknaden och åstadkomma bostadsbrist. I slutet av 1930-talet hade vi också ungefär 25 000 familjer som saknade bostad. Omkring 30 000 av smålägenheterna inom städer och stadsliknande samhällen var undermåliga och 85 000 familjer var trångbodda. Trångboddheten hängde samman med förekomsten av barn. Den betingades i väsentlig grad av den fattigdom, som rådde och som gjorde att dessa familjer inte kunde efterfråga en ordentlig bostad. Förbättring kunde man endast åstadkomma om det allmänna trädde till, och det skedde genom den statliga bostadspolitiken. På landsbygden hade vi av sammanlagt 983 000 lägenheter 120 000 som var undermåliga. Vi hade 120 000 lägenheter ute på landsbygden, där folk var trångbodda, vilket inte minst berodde på att dessa familjer var större än i tätorterna. Man kan inte påstå att det var någon statlig bostadspolitik, i varje fall ingen socialdemokratisk statlig bostadspolitik, som åstadkom dessa resultat.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Jag har velat erinra om detta med anledning därav att man är så angelägen att framhålla de svårigheter vi har på detta område men mycket mindre angelägen om att understryka, att härvidlag har man ändå åstadkommit vissa väsentliga resultat, trots att den ekonomiska politik vi tvingats föra medfört en begränsning av investeringarna i bostäder under de senare åren.

I samma reservation har en gammal stridsfråga tagits upp, nämligen frågan om konkurrens på lika villkor mellan olika företagsformer. Man avser, när man tar upp detta problem, att försöka åstadkomma en ordning som innebär, att lånemöjligheterna skall bli precis likadana för alla olika företagare, för kommunala, allmännyttiga, kooperativa och enskilda företag. Nu är i verkligheten skillnaderna inte så stora, men jag måste säga att jag för min del hyser den uppfattningen att det är befogat, att de kommunala och allmännyttiga företagen får låna på bättre villkor än andra företag. Av stor betydelse i detta sammanhang är att det inte är fråga om spekulation när det gäller sådana företag. Men det är också en annan sak som man skall komma ihåg: vi har här i riksdagen instiftat en lag av den 10 juni 1947 som ålägger kommunerna att svara för bostadsförsörjningen. Härav följer att kommunerna måste se till att familjer, som inte får plats i det privata bostadsbestånd som finns, också får bo någonstans, och resultatet blir ofta att man måste låta dem flytta in i allmännyttiga företag.

Jag tycker att dessa faktorer talar för att man har förmånligare villkor för de kommunala och allmännyttiga företagen.

Någon verklig fara föreligger ännu inte beträffande det bostadsbyggande, som de allmännyttiga företagen svarar för. Det är kanske 10 procent av lägenheterna i flerfamiljshus, som befinner sig inom allmännyttiga företag, och av dessa 10 procent har 80 procent

byggts av enskilda företagare. Det är sålunda ännu inte fråga om den fara, som man många gånger på borgerligt håll föreställer sig.

Jag skall inte tillägga så mycket bekräftande en annan punkt, frågan om de åtgärder som föreslagits för materialanskaffning. Man har från reservanternas sida menat att därvidlag borde industrilånefonden kunna svara för långivningen, medan statskontoret skulle förvalta lånen. Nu förhåller det sig emellertid så, att det knappast råder full enighet mellan experterna om vilka maskiner och kranar som närmast bör komma i fråga. Det måste ju ändå vara rimligt att man kopplar in den sakkunskap som finns på detta område för att sköta denna verksamhet.

Vi har här i riksdagen bara för ett par år sedan beslutat om en teknisk-ekonomisk utredningsbyrå inom bostadsstyrelsen, som sysslar med dessa frågor. Den skulle för övrigt vid ärendenas handläggning biträdas av representanter för sakkunskap i fråga om praktiskt arbete inom byggnadsverksamheten. Även förvaltningen av lånen kunde lämpligen, eftersom det gäller en försöksverksamhet, åtminstone i början handhas av bostadsstyrelsen. Statskontoret har tidigare haft bostadslån, som nu är överförda och förvaltas av bostadsstyrelsen. Det kanske därför kan vara olämpligt att statskontoret skall lägga upp en särskild låneavdelning inom industrilånefonden för att ombesörja denna verksamhet.

När det sedan gäller saneringsfrågan skall jag bara be att en smula få komplettera vad herr Mårtensson i Uddevalla sade. Det är klart att det har förekommit en mindre omfattande rivning av gamla bostäder under 1940-talet än under 1930-talet. Det är naturligt att det varit på det sättet, eftersom bostadsbristen under 1940-talet trädde i dagen på ett helt annat sätt än tidigare på grund av den köpkraftiga ökade efterfrågan. Det har skett åtskilligt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

i alla fall, inte minst i en hel del städer, såsom ett par exempel kan visa. I Malmö har man köpt gamla tomter under de senare åren för 900 000 kronor, och på dem har man i de centrala delarna av staden byggt nya hus för över 7 milj. kronor. I Vänersborg har man under 1940-talet och fram till nu köpt tomter för 300 000 kronor och på dem byggt nya lägenheter och bostadshus för 3,7 milj. kronor. Det har alltså skett en hel del redan på detta område, men det är också tydligt att man önskar att utvecklingen skall gå i något snabbare takt. Detta är alla inställda på, vilket för övrigt även riksdagen varit.

Men det är många problem som följer med saneringen. På centralt belägna områden måste det finnas lokaler för butiker och dylikt — detta är nödvändigt om man skall räkna med att finansiera de hus som bygges. Man måste åstadkomma en hel del förarbeten vid planeringen, bl. a. se till att man kan klara trafiken; man måste veta något om befolkningsutvecklingen, etc. Det är många svåra problem som inställer sig när man skall göra saneringar, och därför har det huvudsakligen varit punktsaneringar som hittills gjorts.

Jag skulle även vilja något beröra frågan om subventionerna till barnfamiljerna. I propositionen har man föreslagit en höjning av inkomstgränserna med 2 000 kronor för dessa familjer. Det synes som om stor enighet skulle råda därom att detta är befogat — i varje fall har det inte såvitt jag vet gjorts några egentliga invändningar däremot. Dessutom har det föreslagits att reducerade bidrag skall utgå med hälften av helt bidragsbelopp till familjer, som med högst 1 500 kronor överskrider den gräns man nu har föreslagit.

Nu säger man från t. ex. herr Gustafssons i Skellefteå sida att detta är en lösning av det tröskelproblem som aktualiserades år 1950. Såvitt jag vet

var det så, att det tröskelproblem som då aktualiserades var problemet att undvika att vissa sociala förmåner, som man redan hade, föll bort. Förut var det så att när vi beviljade bidrag fick vederbörande behålla det i fem år, utom i rena undantagsfall. Detta betyder att hittills praktiskt taget inga familjebostadsbidrag bortfallit. Vad man nu möjliggör med den ordningen är att de familjer som redan från början, när de söker bidragen, ligger över gränsen, nu kan få reducerade familjebostads- och bränslebidrag. I samband härmed föreslår man också en tvåårsprövning i stället för en femårsprövning. Propositionen har härvid godtagit ett system som ett par ledamöter av bostadsstyrelsen uttalade sig för, när bostadsutredningens förslag remissbehandlades. Bostadsutredningen hade räknat med ett förslag med flera intervaller.

Detta system, som vi nu skall gå in för, verkar på följande sätt. En tvåbarnsfamilj med en beskattningsbar inkomst av högst 6 000 kronor kan erhålla familjebostadsbidrag och bränslebidrag med 385 kronor om året inom en viss ortsgrupp. Är den beskattningsbara inkomsten över 6 000 kronor blir bidraget hälften så stort, eller 192:50 kronor, och när den beskattningsbara inkomsten stigit till 7 500 kronor bortfaller hela bidraget. Detta gäller som sagt beskattningsbara inkomster. En tvåbarnsfamilj med 6 000 kronor beskattningsbart belopp får sålunda ha ungefär 9 500 kronor i inkomst.

Det är den senast kända beskattningsbara inkomsten man skall ta hänsyn till när bidrag skall beviljas. Under nästa halvår skall man alltså gå efter den beskattningsbara inkomst, som är fastställd för förra året. Emellertid har det i år blivit löneförhöjningar med i genomsnitt 15 procent, vilket betyder att den verkliga inkomsten under detta år för en tvåbarnsfamilj kan ligga vid ungefär 11 000 kro-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

nor, men familjen kan ändå erhålla helt bidrag. Påbyggnaden med reducerade bidrag innebär att denna familj kan, även om den verkliga inkomsten stiger till omkring 12 500 kronor, få ett reducerat bidrag. I fråga om en trebarnsfamilj kan inkomsten stiga med gott och väl 1 000 kronor, eftersom skatteavdraget ökas. En trebarnsfamilj kan därför få helt bidrag upp till en gräns av ungefär 12 000 kronor och halvt bidrag till en inkomst på bortåt 14 000 kronor. På det sättet blir det gott och väl 1 000 kronor mera för varje ytterligare barn.

Nu kan man säga att nästa år föreligger inte ett sådant förhållande att man har att räkna bidragen efter en så mycket lägre inkomst, eftersom man är ett år efter och det kanske inte blir fråga om sådana löneförhöjningar nästa år. Men då vill jag erinra om att redan i år är utrymmet för det allmänna avdraget för familjerna höjt med 200 kronor. Vidare kommer vi att gå in för ett skatteförslag, enligt vilket familjeavdraget höjes till 4 000 kronor, vilket ju betyder att man ändå kommer rätt högt i fråga om verklig inkomst.

På denna punkt måste jag bekänna att jag varit mycket tveksam. Jag har ansett att frågan om reducerade bidrag till dem som ligger över dessa inkomstgränser borde ha kunnat anstå till nästa år, då vi skall ta ställning till hela bostadspolitikens utformning. Jag tyckte inte det var så absolut angeläget att man gick in för de reducerade bidragen till familjer, som redan ligger ovanför dessa inkomstgränser. Jag tyckte för min del det hade varit viktigare om man hade kunnat åstadkomma ett högre bidrag till dem som har små inkomster. Det finns nämligen familjer som har så små inkomster, att de inte ens med stöd av familjebostadsbidraget kan konkurrera om en ordentlig lägenhet utan måste bo kvar i sina gamla undermåliga. Dessa familjer får

således för det första intet stöd, men får för det andra vara med om att betala den hjälp, som vi lämnar andra familjer.

Nu erkänner jag villigt att det hade mött vissa svårigheter att genomföra mina önskemål på denna punkt. Utskottet har för övrigt skrivit mycket välvilligt om den tämligen intetsägande motion som jag väckte i denna fråga samt uttalat, att man bör söka lösa denna angelägenhet till nästa år. Man får väl lugna sig med det. Jag har bara velat understryka vikten av att man inte glömmer bort vad som här sker.

Jag brukar, herr talman, inte hålla långa anföranden. Men jag kan inte hjälpa att jag till sist måste säga några ord om högerns inställning i denna fråga, som jag faktiskt tycker är en aning uppseendeväckande. I den motion som man har väckt från högerhåll ansluter man sig till förslaget om förhöjda bostadsbidrag för de sämst ställda barnfamiljerna, och man uttalar sin tillfredsställelse över förslaget. Motionskrivaren har trott att departementschefen gått in för höjda bidrag, och ett sådant misstag kan ju lätt ske. Om jag velat vara elak, hade jag kunnat tillägga, att särskilt om motionsskrivaren inte läst propositionen innan han skrev motionen, så är det lätt hänt. Men jag skall inte vara elak i detta sammanhang, och därför säger jag det inte.

Sedan högern sagt detta att man är intresserad av det förslag om förhöjda bidrag, som utarbetats inom bostadsstyrelsen men som departementschefen inte velat ta, säger man emellertid att för ett av barnen skall det inte utgå något bidrag. Man skall till en tvåbarnsfamilj i stället för två familjebostadsbidrag giva tre, om den anses böra ha förhöjning på grund av små inkomster. Men sedan skall man ta ifrån denna familj ett bidrag, så att den får två, d. v. s. åstadkomma status quo. Sedan skall man för säkerhets skull

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sänka de extra tillägsslånen till 3 kronor per kvadratmeter. Av de 385 kronor som skulle utgå med höjda bidrag skall man alltså ta ifrån en sådan här familj ungefär 55 kronor. Detta medför en sänkning från 385 till 330 kronor. Men så finns det ca 8 000 familjer med familjebostadsbidrag som också har trekronorsbidrag, och detta skall man även avskaffa.

Högerns förslag om förhöjda bidrag för de sämst ställda barnfamiljerna betyder alltså att man »höjer» bidragen för en tvåbarnsfamilj från 385 till 330 kronor — ty det är ju en höjning, har högern påstått. Därefter tar man för en del familjer även trekronorsbidraget. Tar man en trebarnsfamilj blir det också en avsevärd sänkning, och det blir det även för en fyrbarnsfamilj. Dessutom har man sagt att bränslebidragen successivt bör reduceras, och gör man det blir det ju så, att en del av dessa familjer i stället för att erhålla bidrag kan få betala litet utöver bidraget.

Detta förslag är det alltså som högern har framfört och detta resultat leder det till. Förslaget, som skulle medföra en sådan kraftig reduktion av bidragsbeloppet, har högern i sin motion garnerat och parfymerat med följande uttalande: »Ur den synvinkel som vi i allmänhet vilja anlägga på socialpolitiska frågor är det tacknämligt att departementschefen särskilt uppmärksammat de sämst ställdas bostadsproblem och velat föreslå förhöjda bostadsbidrag för dessa.» Och vidare: »De sämst ställda, de barnrika familjerna och de gamla, skall effektivt stödjas genom särskilda bidrag.»

Jag tycker verkligen att det är underligt att man vill göra sådana uttalanden om ett förslag som leder till så mycket sämre förhållanden för de sämst ställda som högerns förslag gör. Även om detta är sagt i motionen skulle man kanske inte orda så mycket om det, ifall det inte vore synnerligen pro-

minent högermän som undertecknat motionen. Det är bl. a. Jarl Hjalmarson, Erik Hagberg och Martin Skoglund. En rad av de allra främsta högermännen i denna kammare har alltså velat gå in för ett sådant system för att som de säger hjälpa de sämst ställda.

Jag har med detta sagt det jag vill. Utskottet har ju följt Kungl. Maj:t i nästan allting, och jag tror att beslutet kommer att bli till gagn för bostadsförsörjningen i framtiden, om det bara blir möjligt för oss att genomföra förslagen och att i fortsättningen öka ut bostadsbyggandet en liten smula, så att vi blir av med den bostadsbrist som medför att det finns så många familjer som saknar en egen bostad.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BIRKE (kort genmäle): Herr talman! Herr Persson i Växjö sade i början av sitt anförande, att vi inte närmare hade motiverat att den bostadspolitik som regeringen fört inte motsvarat förväntningarna. Jag trodde inte att man behövde motivera detta mer än med att hänvisa till att köerna av dem som söker bostad blir allt större och större och att det är ungefär 150 000 personer i detta land som berörs av bostadsbristen. Jag trodde att detta var tillräckliga motiv.

Men det är klart att herr Persson, med den inställning han har till bostadspolitiken, anser att allt är väl beställt. För att kunna bevisa det säger han att på 1930-talet var det också bostadsbrist, och det var 25 000 som då inte hade fullvärdiga bostäder. Men det är någonting helt annat, ty det var då en social fråga. Man hade inte de ekonomiska möjligheterna att hyra andra bostäder, men det fanns överskott på bostäder under 1930-talet, och då hade vi heller inga regleringar.

Det är detta jag velat framhålla för herr Persson i Växjö.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr LAGER: Herr talman! Flera talare i dagens debatt har hänvisat till den bostadsutredning, som nu är i faggora. Jag skall därför inte uppehålla mig vid de detaljer som Kungl. Maj:ts proposition innehåller och som utskottet i sitt utlåtande har tagit standpunkt till. Jag skall begränsa mig till några allmänna synpunkter, som kan ha sitt värde när regeringen går att på grundval av bostadsutredningens betänkande utforma en ny bostadspolitik.

Tillåt mig endast att först göra en liten återblick på regeringens bostadspolitik sådan den uttryckt sig i form av bostäder!

Omedelbart efter krigets avslutning tog bostadsbyggandet ny fart efter att ha legat nere under ett par av krigsåren och sedan varit mycket lågt under övriga krigsår. Under åren 1946 och 1947 producerades 58 000 lägenheter per år, d. v. s. nästan lika många som under det sista förkrigsåret. Denna relativt stora produktion av bostäder under de första efterkrigsåren ledde emellertid till den något överraskande åtgärden från regeringens sida, att man gick in för att hålla tillbaka och minska produktionen. Dessa åtgärder gick bland annat ut på att driva byggnadsarbetare bort från deras arbeten och över till andra sektioner av produktionslivet. Dessa ansträngningar från regeringens sida gav resultat. Cirka 35 000 byggnadsarbetare försvann från byggnadsfacken och gick över till andra yrken. Bostadsbyggandet gick självklart också tillbaka. Under åren 1948, 1949 och 1950 producerades det inte mer än i runt tal 40 000 lägenheter per år, och under tiden steg antalet bostadsökande vid förmedlingarna.

Så kom i början av 1950-talet den s. k. långtidsutredningen med sitt program, som upptog en produktion av bostäder om 60 000 lägenheter per år under åren 1951—1955. Första året som detta program började tillämpas sjönk produktionen av bostäder ytterligare,

och i regeringens nu föreliggande proposition om bostadsförsörjningen heter det litet vemodigt att »bostadsmarknadsläget i de tidigare kvotkommunerna synes ha försämrats under år 1951». Och nu, under det andra året som långtidsutredningens bostadsbyggnadsprogram är i tillämpning, ser det inte bättre ut. I samma proposition anföres att nytillskottet av bostadslägenheter i de tidigare kvotkommunerna uppskattningsvis kommer att stanna vid 30 000, d. v. s. en lägre siffra än 1951 års, vilken i sin tur var lägre än 1950 års siffra. Långtidsutredningens program för bostadsförsörjningen är sålunda förfelat redan från början.

Jag tror inte man kan söka orsaken till detta i s. k. objektiva svårigheter. Det finns både kapital och material. Den brist på arbetskraft i byggnadsfacken, som man tidigare hänvisat till som motivering för den låga och otillräckliga produktionen av bostäder, du-ger inte längre. I stället för brist på arbetskraft inom byggnadsfacken redovisar fackförbunden nu arbetslöshet. I förrgår publicerades i tidningarna resultatet av en undersökning, som Byggnadsarbetarförbundet gjort på 77 platser i mitten av april månad. Där redovisar man en arbetslöshet av 4 263 byggnadsarbetare, eller 5,2 procent. Motsvarande siffra vid samma tid förra året var 3,9 procent.

Det finns alltså, så långt jag kan se, resurser till att bygga mer än vad som nu byggs. Men regeringen använder byggnadsregleringen och bostadsproduktionen som ett instrument i sin ekonomiska politik. Däri ligger orsaken till att tiotusentals svenska medborgare inte kan få en egen bostad av tillfredsställande kvalitet. De olägenheter och faror som uppkommer genom bostadsbristen borde det vara regeringen angeläget att avlägsna genom ökad produktion av bostäder. För detta behövs emellertid *en plan*, och det är en sådan som vi i vår motion har föreslagit. Men

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

för att en sådan plan verkligen skall leda till åsyftat resultat måste det ges garantier för att den inte röner samma öde som långtidsutredningens bostadsprogram. Jag tycker att riksdagen skulle kräva en sådan plan av regeringen, gärna baserad på långtidsutredningens program om en produktion av 300 000 lägenheter under de fem första åren av 1950-talet.

I den motion, som vi har framlagt i denna fråga, har vi yrkat på åtgärder för att hålla hyrorna vid 1939 års nivå. De stegrade byggnadskostnaderna, framför allt under de senaste två åren, har medfört att hyrorna i de nyuppförda fastigheterna slukar en orimligt och oskäligt stor del av arbetarnas och de lägre tjänstemännens inkomst. Förra socialministern herr Möller förklarade strax innan han lämnade chefskapet för socialdepartementet, att hyrorna inte bör få överstiga 20 procent av inkomsten. För min del tycker jag att detta är tillskuret i överkant. Men inom den gräns som herr Möller angav kan ingen arbetare hålla sig i de nybyggda fastigheterna i städerna och tätorterna. Till grundhyran kommer nämligen också bränslekostnaderna, och de ligger ju inte stilla utan rakar i höjden den ena gången efter den andra.

Till bostadskostnaden bör rätteligen läggas även de stegrade utgifter som man har för resor till och från arbetsplatserna i större städer. Genom att städerna tillväxer i folkmängd och bebyggelsen skjuts ut i utkanterna, blir resekostnaderna för många ganska dryga. Jag läste häromdagen i en tidskrift, att man har gjort en uppskattning som visar, att det i Stockholm är inte mindre än 7 000 personer varje dag som reser från en förort genom innerstaden till sitt arbete i en annan förort. Om man beräknar resekostnaden till två kronor per dag, finner man att detta gör 600 kronor om året eller, på en lägenhetsyta av 50 kvadratmeter, 12 kronor per kvadratmeter.

Den enda utvägen att hålla småfolkets kostnader för bostaden nere vid en skälig nivå till dess att det allmänna har fått bostadskostnaderna under effektiv kontroll genom rationalisering och framför allt standardisering av byggnadsmaterielen är, så långt jag begriper, att hålla subventionerna uppe och öka dem.

Här skulle jag vilja fästa vederbörande myndigheters uppmärksamhet vid en enda liten detalj. Vore det inte klokt att i samband med bearbetningen av bostadsutredningens förslag göra en översyn av hela subventionssystemet i avsikt att åstadkomma en förenkling? Om de statliga subventionsformerna kan man använda bibelns ord, att de är legio, ty de är många. Jag skall bara räkna upp en del rubriker på subventionsformer. Listan gör inte alls anspråk på att vara fullständig. Såvitt jag har kunnat utröna utgår subventioner och bidrag av olika slag i följande former:

- tertiärlån till flerfamiljshus,
- tilläggsån till flerfamiljshus,
- egnahemslån,
- tilläggsån till egna hem,
- pensionärshemsbidrag,
- familjebidrag,
- bränslebidrag,
- familjebostadsbidrag,
- trekronorsbidrag,
- bostadstillägg till folkpensionärer,
- förbättringslån,
- lantarbetarbostadsstöd och
- fiskarbostadsbidrag.

Det är tretton olika former. Jag förstår hur de har kommit till — de har vuxit fram så att säga spontant, men jag tycker att de är alldeles för många och att det borde finnas möjligheter att åstadkomma en förenkling.

Till dessa bidragsformer kommer också olika former av kommunala bidrag. I Stockholm arbetar man sålunda med mer än 20 olika bidragsformer för att minska och hålla nere boendekostnaderna för de sämst ställda. Jag

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tycker att bara själva uppräkningsen av rubrikerna är tillräcklig motivering för en översyn och förenkling av subventionsformerna.

Tillåt mig, herr talman, också att med några ord beröra en fråga som hänger samman med bostadsfrågan.

Det är inte bara bostadsbyggandet som är eftersatt. På praktiskt taget alla områden av det civila livet är behovet av nybyggnader mycket stort. Det gäller förvaltningsbyggnader, skolor, sjukhus, idrottsanläggningar och en rad andra byggnader som är nödvändiga i ett modernt samhälle.

Hur stora dessa behov är får man vissa upplysningar om i en artikel, som bara för några veckor sedan publicerades i det socialdemokratiska partiets teoretiska organ. Där heter det, att det för kommunala förvaltningsbyggnader har anmälts byggnadsbehov för 140 miljoner kronor, medan kvoten stannar på 13 miljoner. Vidare meddelas det att brandväsendet har behov av en 17 gånger större kvot än som tilldelats det. För hälso-, sjuk- och sinnesslövråden redovisas önskemål som är sex gånger större än vad tillståndsbudgeten upptar. För skolor av alla slag är behoven fyra gånger större än kvoten, för idrotten tio gånger större och för samlingslokaler nitton gånger större.

Den restriktiva byggpolitik som regeringen tillämpar, med vägran att tillåta tillfredsställande ens av de mest elementära behov av kollektiva inrättningar, inte bara gör tillvaron besvärligare för tiotusentals människor, framför allt i de större städerna, utan den medför också betydligt ökade levnads-kostnader.

Låt mig ta som exempel Stockholms nybyggda ytterområden, som saknar det mesta av kollektiv- och serviceanordningar, beroende i första hand på den restriktiva byggpolitiken. Brännkyrka församling har under de senaste tio åren ökat sin befolkning från cirka 40 000 invånare till 120 000, d. v. s. där

har under de sista tio åren flyttat in människor till ett antal som motsvarar befolkningen i en stad av Norrköpings storlek. De nybyggda bostadsområdena har inte försetts med kollektiv-anordningar i takt med befolkningstillväxten. På stadsplanerna finns det nog stadsdelscentra och liknande inprickade, och i en del fall föreligger också utarbetade förslag och till och med detaljritningar för uppförande av medborgarhus, samlingslokaler och annat, men det har stannat vid ritningar. Dessa områden är helt vanlottade när det gäller ordentliga butiker, varuhus, biografier, restauranger och liknande. Detta betyder att befolkningen i dessa områden tvingas att resa in till staden så snart de vill söka förströelse eller köpa någonting som ligger utanför vad mjölkbutiker och sybehörsaffärer normalt tillhandahåller sina kunder.

Olägenheten med detta sakernas tillstånd är inte bara att det blir dyrt, utan detta tillstånd skapar också svåra trafikproblem i huvudstaden. Exempelvis för mödrar med småbarn är det ju ibland ett helt äventyr att ge sig in i den centrala staden för att köpa någonting som de nödvändigtvis behöver. De har ingenstans att placera barnen, utan de måste släpa dem med sig, och hur pass angenämt det är kan var och en förstå som har praktiserat de stockholmska trafikmedlen.

Bristen på kollektiva serviceanläggningar och inrättningar i de större städernas förorter binder också befolkningen i innerstaden och minskar rörligheten på hyresmarknaden. På grund av brist på kollektiva anordningar i ytterområdena binder sig folk gärna fast vid de gamla lägenheter de har i innerstaden, även om de har sitt arbete förlagt till förorten, ty då har de under sin fritid bekvämare tillgång till de kollektiva anordningar som den inre staden har men som ytterområdena saknar.

Jag har, herr talman, bara velat ge

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

dessa allmänna synpunkter på frågan. Beträffande de förslag i konkreta frågor, som här föreligger, skall jag nöja mig med att hänvisa till de motive-ringar som vi har angivit i motionen, och jag vill med detta yrka bifall till motionen nr 562 i denna kammare i utskottsutlåtandet punkter I, IV, V, VI, VIII, IX, X, XI, XII, XIII och XVI.

Herr JOHANSSON i Mysinge: Herr talman! Jag skall inte bli långvarig, och jag skall inte inveckla mig i bostadspolitikens allmänna principer. Jag menar nog i likhet med flera som yttrat sig före mig, att det med fördel kan få anstå tills den nu sittande bostadsutredningen kommer fram med sitt slutgiltiga program.

Det utesluter naturligtvis inte att man kan ha vissa synpunkter på bostadspolitiken av i dag och kan önska ändringar, som emellertid nu knappast är realiserbara just av den anledningen att bostadsutredningens arbete pågår.

Man kan naturligtvis diskutera möjligheten och lämpligheten av lättnader i regleringarna, lättnader i subventionspolitiken och lättnader på olika områden inom detta stora komplex, men även det blir väl avvägningsfrågor, där det kanske också till slut blir svårt att få ensartade uppfattningar. Men jag menar, att när man får klarhet i alla dessa problem, då är tiden inne för att ta en diskussion på detta område.

Vad jag då särskilt skulle önska är, att svårigheterna för landsbygden i den praktiska tillämpningen av bostadspolitiken minskas. Jag tycker för min del att dessa svårigheter i dagens läge är litet onödigt stora.

Jag hoppas således bl. a. att man i den slutliga utformningen av bostadspolitiken skall finna vägar där man inte skall behöva vara så hård i kraven på tomternas belägenhet, när det gäller nybyggnader på landsbygden, att man inte alltför mycket skall hårdra frågan om kreditvärden o. s. v. såsom

nu sker och som vållar att man lägge alltför stora stenar i vägen för landsbygdens förseende med nya bostäder

Jag tror att det i viss mån är en grundfalsk syn detta, att acceptera kreditvärdet för fastigheter på större eller mindre tätorter, under det att man anser att kreditvärdet är mer eller mindre obefintligt för hus i glesbebyggelsen. Man kan kanske då också finna utvägar och former som gör, att staten inte behöver påta sig alltför stora risker i kreditväg men dock kan understödja bostadsbyggandet inom glesbebyggelsen, så att detta icke kommer i efterhand eller helt omöjliggöres. Jag hoppas således på att utredningen och Kungl. Maj:t skall göra vad som går att göra i detta avseende.

Sådant läget för närvarande är, herr talman, har jag för min del således ingen anledning till annat än att ansluta mig till det föreliggande utskottsförslaget.

På en punkt har vi dock från vårt håll alltid rest motstånd, och det har vi gjort nu också. Vi menar att man, oberoende av om utredningen är klar eller inte, nog kan avvara det s. k. tre-kronorsbidraget. Det är omvittnat från alla håll, att denna bidragsform är mycket diskutabel, verkar orättvist och slumpartat. Jag skulle således tro, herr talman, att möjligheter för att avveckla denna bidragsform förefinns redan nu och att denna avveckling bör ske redan i år.

Jag vill, herr talman, inte ytterligare ta kammarens tid i anspråk utan med hänvisning till det jag här har sagt yrka bifall till utskottets förslag utom i vad det gäller punkt XV, där jag ber att få yrka bifall till den av herr Näsgård m. fl. avgivna reservationerna nr 11 b) och 13.

Herr FRÖDERBERG: Herr talman! Jag begärde ordet för att få nämna några ord om pensionärshemmen och anföra

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

samma synpunkter på denna fråga som jag anförde i fjol.

Jag hade i fjol en motion, där jag begärde en utredning och där jag påvisade hur de årliga kostnaderna för en kommun, som bygger pensionärshem, då var tio gånger större än de hyror kommunen kunde få in, åtminstone i bostadsgrupp I. Nu har kostnaderna stigit ytterligare; i dag får vi nog räkna med en årlig utgift för kommunen på 1 400 kronor för varje lägenhet i ett pensionärshem, och då får kommunen en hyra som för en ensam person utgör 120 kronor och för makar 180 kronor.

Vi förstår, att detta framför allt är en orättvisa mot de pensionärer, som inte kan få plats i dessa hem, utan som får söka sig till det allra sämsta bostadsbeståndet och som kanske bara i bränslekostnader får betala både två och kanske till och med tre gånger så mycket som de andra får ge i hyra i dessa utmärkta pensionärshem.

Jag visade också på hur t. ex. i bostadsgrupp III en enskild får betala 220 kronor i hyra under det att han av staten får ett bostadsbidrag på 450 kronor. Äkta makar, som får betala 280 kronor i hyra, får ett bostadsbidrag av 600 kronor. I bostadsgrupp V är hyran 320 kronor och bostadsbidraget 600 kronor för ensam. Man kunde väl tycka, att kommunerna åtminstone skulle få ta så mycket i hyra som pensionärerna får i bostadsbidrag. Nu får ju pensionärerna i vissa bostadsgrupper ett överskott, under det att pensionärerna i bostadsgrupp I, som inte har några bostadsbidrag, får ta sin grundpension för att betala hyran.

Riksdagen tillstyrkte i fjol en utredning och hänvisade till dem som skall ha hand om yttrandena över statsbidragen, och jag trodde att det skulle komma något positivt redan i år, men det har ju inte blivit fallet. Utskottet utlovar ju emellertid någonting till nästa års riksdag, och vi får väl hop-

pas, att det då kommer att skapas större rättvisa på detta område. Det är ju långt ifrån lyckligt som det nu är.

Sedan några ord om byggnadsregleringens upphävande. Även ifrån dem som makten hava har man ju lovat att den skall upphöra så fort som det finns möjligheter därtill. Men nog har vi på känn, att det kommer att bromsas in i det oändliga. Frågan är alltså inte mogen ännu. Vad har vi inte de senaste åren på det här området fått även på landsbygden? Vi har byggnadsplaner, vi har stadsplaner, byggnadsnämnder och byggnadsingenjörer. Många samhällen har slagit sig ihop om statsarkitekter. Varför skall då denna detaljgranskning ända in i det minsta ske i bostadsstyrelsen liksom i länsbostadsnämnderna? Varför kan man inte anförtro mycket av detta åt byggnadsnämnderna ute på landsbygden, som nu har skolat folk till förfogande och nog inte är så bakom, som herrarna i centrum tror? Så några ord om arbetskraften. Om man inte känner sig mogen att kunna avskaffa byggnadsregleringen när det gäller de större komplexen, så kunde man i alla fall ge egnahemmen fria och i synnerhet egnahemmen på landsbygden. Där är det många, som sedan flera år tillbaka har köpt gamla goda lador av timmer och som ligger och väntar på att de skall få bygga sina egnahem. Det finns massor av kunniga arbetare ute på landsbygden. Herr Lager har ju nämnt hur många byggnadsarbetare som redan är anmälda som arbetslösa, och ändå innefattar det inte alla. Ty på landsbygden har vi många småbrukare, hemmansägare och torpägare, som är dugliga byggnadsarbetare, men som går under andra benämningar och som har sitt småbruk att sköta. De anmäler sig inte på arbetsförmedlingen men står färdiga och är fullt kunniga att rycka in, när det gäller att bygga egnahem i en eller två våningar. Här finns en väldig reserv som man inte räknar med.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Det är verkligen dags att riksdagen så fort som möjligt säger ifrån, att den vill upphäva byggnadsregleringen. Skall vi vänta till dess att de som sitter i toppen anser tiden vara inne, då tror jag att vi får vänta tills vi får gråa hår, blir alldeles utan eller kanske går hädan.

Herr förste vice talmannen SKOGLUND: Herr talman! Herr Persson i Växjö har hållit ett långt försvarstal för den nuvarande bostadspolitik. Jag skall inte alls ta upp någon diskussion med honom på den punkten. Låt mig endast göra den lilla kommentaren, att jag tror inte att det nuvarande systemet, där det stora flertalet betalar hyra för varandra över skattsedeln, är någon väg för framtiden. Jag tror också att vi för närvarande har alldeles för många former, i vilka vi betalar ut bidrag i bostadshänseende, så att vi knappast kan hålla reda på dem, och att det rinner ut mycket avsevärda belopp i skattemedel, som inte kommer till bästa användning. Om man försöker göra en översyn och rationalisering av hela denna verksamhet, så lär det nog också bli pengar över till de barnrika familjerna och de mindre inkomsttagare, som har behov av samhällets stöd i bostadshänseende.

Jag har emellertid begärt ordet, herr talman, för att ta upp en annan viktig fråga, som rör landsbygden och som herr Johansson i Mysinge nyss tangerade. Socialministern konstaterar i årets proposition, att under de senaste åren förutsättningarna för ny- och ombyggnadsverksamhet på landsbygden onekligen försämrats. Han tillägger ytterligare i annat sammanhang, att tanken har varit, att bostadsstandarden på landsbygden borde höjas till den nivå som redan gäller för byggnadsverksamheten i städerna. Men han nödgas konstatera, vilka svårigheter som har förelegat i det fallet. Och i år kom-

mer han med ett förslag till en förbättrad bidragsverksamhet, när det gäller låne- och bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden. Jag tror att han är inne på rätt väg. Vi har nog på landsbygden ingen möjlighet att nybygga i den utsträckning som vi önskar, och då får vi tillvarata det gamla bostadsbeståndet. Det förefaller som om statsmakterna, när de för några år sedan försökte lägga fram nya direktiv för bostadsverksamheten, helt förbisåg, att vi också måste tillvarata det äldre bostadsbeståndet. Men jag vill dock redan här omedelbart säga, att man inte får göra sig överdrivna förhoppningar när det gäller de befintliga byggnaderna. Bostäderna på landsbygden är i många fall så pass gamla och illa medfarna, att de inte låter sig repareras och användas hur länge som helst.

Jag kommer så över till den andra frågan, nybyggnadsverksamheten ute på landsbygden. Härvidlag har jag gjort den iakttagelsen, som jag tror är riktig, att vi för närvarande bygger mycket litet och att landsbygden i det fallet kommer efter städerna och tätorterna. Det förefaller som om när det gäller landsbygden betingelserna blivit ytterligt försvårade på de allra sista åren, naturligtvis till stor del genom de avsevärt stegrade byggnadskostnaderna, men kanske också i någon mån genom den inställning, som de statliga bostadsmyndigheterna har i denna fråga. Det gäller här att bedöma i vad mån en byggnad ute på landsbygden är kreditvärdig. Först stöter vi här på frågan om kreditinstitutens inställning. Jag tänker på sparbankerna och liknande institutioner, som vanligtvis lämnar primärlånen. De bedömer kanske från sin synpunkt kreditfrågan ganska snävt och finner, att de när det gäller byggnader på landsbygden, inte kan lämna lika höga krediter som i en tätort. Men därtill kommer sedan de myndigheter, som har hand om de statliga lånen och de statliga bidragen och säger, att de

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ju måste se på denna fråga på ett långt hårdare sätt, för den händelse en sådan här byggnad skulle behöva försäljas, ty då kommer staten att förlora pengar. Jag erkänner att man måste föra ett sådant resonemang och att man inte utan vidare kan se bort ifrån detta förhållande. Men man får väl också se frågan i något vidare utsträckning. Vi kan inte göra landsbygden till en prärie, där vi har en och annan enstaka gård och däremellan stora obebbyggda områden. Vi bör inte helt avfolka landsbygden. Det måste finnas människor även ute på landsbygden, som kan ha andra sysselsättningar än jordbruk. Är bebyggelsen inte allt förgles blir det lättare för landsbygden i många hänseenden, t. ex. vad gäller kommunikationer, skolor och kanske inte minst att skaffa arbetskraft till skördarbetet. Det blir också mindre ensamt för landsbygdens kvinnor, vilket inte har den minsta betydelsen. Det är många förhållanden som man i det fallet kan peka på.

Nu skulle jag alldeles särskilt vilja rikta socialministerns uppmärksamhet på följande fråga: Skulle det inte finnas någon möjlighet att vara något mera generös i kreditavseende, att vi helt enkelt får finna oss i att ta något större risker när det gäller landsbygden? Kanske vi också får överväga, om det inte finns den möjligheten att låta folk, som själva har en sparad slant och vågar riskera den, att få nöja sig med något lägre lånegräns. Det märks nog också f. n. en tendens ifrån de myndigheter, som har hand om bostadsspörsmålen, att vilja sätta sig till att bedöma inte bara försörjningsmöjligheterna utan också frågan om hur över huvud taget förhållandena skall ordnas ute på landsbygden. Det är ytterst svårt att se långt in i framtiden och bestämma sådana ting. Med de moderna kommunikationsmedel som vi nu har i form av bussar, bilar och liknande, är människor inte på samma sätt som tidigare

beroende av att bo alldeles intill arbetsplatsen. Det finns många människor som vill bo mera för sig själva och som mycket väl kan bo ett gott stycke ifrån sin vanliga arbetsplats. Jag tycker också att folk själva bör få utnyttja sin omdömesförmåga, och att en familj, vilken fullgör sina förpliktelser, också bör få avgöra hur de vill ha det och ha någonting att säga till om.

Här kommer lantbruksnämnden och kanske länsbostadsnämnden och till sist också kungl. bostadsstyrelsen och börjar resonera om huruvida det skall finnas en eller två bostäder på en gård. Skall det få finnas en bostad för dem som brukar gården, och skall det kanske också få finnas en bostad för den äldre generationen som träder tillbaka? Man anlägger oftast snäva synpunkter vid denna bedömning och säger: Det här skall vara ett enfamiljsjordbruk. Det är ingen som vet, om det skall vara två arbetare vid denna gård i framtiden, och den äldre generationen får väl försöka anpassa sig på något sätt.

Numera vill även landsbygdens familjer ha bättre bostadsutrymme och vill inte längre tränga ihop sig. Och då får kanske den äldre generationen utan vidare ge sig av från landsbygden till tätorterna eller till staden och där konkurrera med de unga och barnrika familjerna om bostadsutrymmet. Hade man fått bygga kanske de gamla kunnat hålla sig kvar ute på landsbygden, där de har en naturlig möjlighet att få användning för sin arbetskunskap, där de kan hjälpa den yngre generationen vid jordbruket eller på annat sätt och där de många gånger skulle finna sig bättre till rätta.

Jag skall inte fördjupa mig i dessa ting. Jag är alldeles övertygad om att kammaren och som jag hoppas även statsrådet förstår varåt jag siktar. Jag skulle vilja rikta en vädjan till socialministern och till den utredning som har hand om bostadsfrågan att inte se alltför byråkratiskt på dessa ting

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

utan underkasta dessa frågor en mera frigjord prövning än vad som faktiskt för närvarande är fallet.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**: Herr talman! Jag skall inledningsvis svara herr förste vice talmannen beträffande den sista av de synpunkter han tog upp i sitt anförande.

Rent formellt ligger det så till att de bostadspolitiska och de administrerande myndigheterna har möjligheter att utsträcka långivningen till landsbygdens egnahem upp till 90 procent. Det finns således rent formellt möjligheter att i enlighet med herr vice talmannens inställning, om jag fattade den rätt, gå därunder. Att man centralt har varit angelägen om att inte inaugurerat en råd olika lånesatser har också sina rimliga skäl och kan förklaras. Det är ju klart att den statliga långivningen får lov att drivas från den synpunkten, att i de objekt, där man investerar statliga pengar, skall det finnas rimliga garantier för ett realisationsvärde. Det kan ju tänkas att det på vissa håll ute på landsbygden ställs anspråk på en statlig långivning på egnahem, där man efter en både välvillig och objektiv bedömning kommer fram till att hemmet har ett mycket litet realisationsvärde. Av den anledningen har man behandlat dessa frågor restriktivt.

Nu kan jag ge herr förste vice talmannen rätt i att bostadsstyrelsen ju inte har som något slags huvuduppgift att arbeta som en lokaliseringsmyndighet i landet. Man kan naturligtvis säga: Vad vet man om den industriella utvecklingen på en eller annan plats i vårt land, där man under de speciella gynnsamma konjunkturår, som vi nu har upplevt, med statlig långivning har stimulerat en mycket rik egnahemsverksamhet för en industri, som kanhända i vissa fall har haft någonting av krisbetoning över sig? Om det blir

hårdare vindar i klimatet tvingas man ju konstatera, att där har den statliga långivningen kanske i många stycken varit en felinvestering, ty det ligger inte i mänsklig makt att så här knäppsäkert säga ifrån, vad det är riktigt att investera med hänsyn till den framtida utvecklingen.

Nu tror jag också att det under de senare åren har tillkommit vissa skäl, som gör att regeringen och bostadsstyrelsen inte behöver lägga lika hårda restriktiva synpunkter just på lokaliseringen av egnahem som tidigare. Det kan vara skäl som anförts av herr förste vice talmannen, det kan vara ett sådant enkelt skäl som att fortskaffningsmedlen och kommunikationerna utvecklar sig och utbreder sig på landsbygden. Vad som kunde betraktas såsom en ganska isolerad landsända för en 5, 6 år sedan kanske i dag är om inte precis motsatsen så i varje fall så pass kommunicerande med tätorterna, att man där kan bedöma det såsom riktigt att använda den statliga långivningen.

Alla dessa synpunkter får man se till när man bedömer läget. Man får inte sitta fast i vad som bestämts för 6, 7 år sedan. Man får följa tidsutvecklingen, och jag tror att mycket i den talar för att det skall finnas möjligheter för regeringen och bostadsstyrelsen, för de centrala instanserna att gå herr förste vice talmannens uppfattning en bit till mötes.

Jag skulle sedan i all korthet vilja säga någonting om den proposition, som här ligger på riksdagens bord, och det utskottsutlåtande som vi i dag debatterar. Det var inte min avsikt att ge mig in på något specialbedömande av alla de femton reservationerna, som ju var och en tar sikte på vissa detaljfrågor i propositionen. Men jag tänkte uppehålla mig ett litet tag vid de inledande reservationerna, signerade av högern och folkpartiet var för sig, som tar upp bostadspolitiken från de mera

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

allmänna och principiella utgångspunkterna.

I högerns reservation läser vi ett framt, klart och konkret besked om att bostadspolitiken har misslyckats, om man betraktar den från dagsläget. Högerpartiet sätter upp vissa mål för den bostadspolitiska verksamheten, som man anser att vi snarast möjligt bör komma fram till. Det är ju klart, att om jag betraktar dem som mer eller mindre abstrakta mål, behöver jag väl inte ta upp någon diskussion där-om. Men om högern menar att det är en praktisk, reell målsättning i dagsläget, tvingas jag in i en polemik gentemot de ståndpunkterna.

Här säger man, att vi skall fram till den fria hyresmarknaden genom den successiva avvecklingen av hyresregleringen. Jag föreställer mig att man från högerns sida anser, att detta skall ske helst inom det år vi nu har framför oss, eftersom dessa frågor ligger till övervägande i den parlamentariska utredningen, som har apostroferats vid flera tillfällen här i debatten och som ju skall komma med ett slutgiltigt förslag, som vi allesammans hoppas, vid nästa års riksdag. Jag betraktar således högerns krav på denna punkt som ett allvarligt försök att komma fram till den fria hyresmarknaden och avveckling av hyresregleringen i en ganska omedelbar framtid.

Vidare preciserar man sina önskemål dithän att man säger, att vi bör avskaffa byggnadsregleringen och avveckla de generella subventionerna.

Om man ser på dessa frågor från dagsläget måste man väl ändå säga, att detta är målsättningar som med fördel skulle ha kunnat bordläggas låt mig säga till nästa år i debatten. Vi vet ju allesammans vad som var anledningen till införandet av de generella subventionerna, av fyrakronorsbidraget. Högerpartiets ståndpunkt när vi debatterade detta föregående höst var, att man skulle acceptera fyrakronorsbidra-

get som en generell subvention med hänsyn till förutsättningarna för dagen. Man sade visserligen att detta inte skulle tillämpas längre än till den 1 juli 1952. När man nu ser på denna fråga säger man, att efter den 1 juli 1952 skall de fyra kronorna reduceras till tre kronor. Det är således en ganska kraftig modifikation av ståndpunkten från i höstas, och den är naturligtvis betingad av att läget är sådant, att man ändå tvingas se på detta med, skall vi säga så pass realistisk blick, som man från högerpartiets sida har möjligheter till.

Folkpartiets reservationer i dessa allmänna ståndpunkter är väl något försiktigare utskrivna. Man konstaterar att bostadsbyggandet i dag är mindre än 1946 och 1947. Det är 30 procent lägre, och man tar det som en utgångspunkt för att få tillfälle att uttala sin besvikelse över misslyckandet med den förda bostadspolitiken. Man har tagit 1946 och 1947 års siffror som jämförelsetal för sin procentsiffror. Det är de år som representerar det högsta bostadsbyggandet med endast ett enda undantag, nämligen 1939, på låt mig säga de sista 25 eller 30 åren. Det finns naturligtvis, om man nu skall använda sådana här procentjämförelser, lika stora möjligheter att jämföra byggnationen 1949, 1950 och 1951 med den bostadsbyggnation vi kostat på oss under åren 1930—1935, för att ta en tid av fred i världen, en tid när vi inte hade några begränsningsfaktorer i fråga om kapital, material eller arbetskraft. Tar man dessa år som jämförelse för sin bedömning, kommer man fram till att bostadsbyggandet i dag är i runt tal 100 procent högre än på den gamla goda tiden, när dagens begränsningsfaktorer var okända. Jag menar således att denna procentuella jämförelse, som gjorts, inte visar så särdeles mycket.

Herr Birke, som var huvudtalare för högerpartiets reservationer, anförde

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

såsom skäl för bostadspolitikens bankrutt en i och för sig inte dagsfärsk argumentering. Vi har lyssnat till den många gånger tidigare, och den kan väl sammanfattas med herr Birkes ord när han hänvisade till bostadsköerna och sade, att vi i början på 1930-talet, om jag fattade honom rätt, hade ett överskott av bostäder i landet, och då icke hade någon reglering. Det kanske för fullständighetens skull också skulle ha omnämnts, att vi under den tiden byggde mindre än 25 000 nya lägenheter varje år emot de i runt tal 50 000, som vi har byggt de här senare åren. Medeltalet nyproducerade lägenheter under åren 1945—1951 är nämligen 48 000 per år.

Det finns rimliga förklaringar till att vi har bostadsköer, men det har ingenting med bostadspolitikens misslyckande eller byggnadsregleringen att göra. Jag har vid tidigare tillfällen anfört en del av de skäl, som jag menar här ligger i botten, och jag tillåter mig att besvära kammaren med att i korthet återupprepa dem.

Vi har under 1940-talet genom den våldsamma mekanisering, som skett inom det svenska jordbruket och som kan illustreras med ett traktorbestånd på 10 000 enheter 1945 och 70 000 enheter i dag, överflödiggjort en stor arbetargrupp inom den svenska jordbruksnäringen. I runt tal 120 000 personer har lämnat det svenska jordbruket under de senaste tio åren och tagit anställning i städer och tätorter. De gör självfallet anspråk på bostäder, när de kommer i sin nya funktion. Det svenska näringslivet utnyttjar i dag fördelen av 110 000 å 120 000 utlänningar, som ställer sin arbetskraft i den svenska produktionens tjänst. De gör också anspråk på bostadslägenheter. Vi har på grund av hög sysselsättning, god konjunktur och goda inkomster för både unga, medelålders och gamla kommit dithän, att ungdomarna kräver sina egna rum, pensio-

närerna kräver sina egna pensionärs-lägenheter eller pensionärshem, och den kvarvarande familjen kräver i dag som en rimlig standard två eller tre rumsenheter där tidigare rum och kök var den normala standarden för en svensk arbetare. Det sista är säkerligen den avgörande faktorn och förklarar de bostadsköer som herr Birke talade om. Vi har en bostadskostnad som i dag, glädjande nog enligt min uppfattning, är relativt lägre än den var tidigare, och vi har på grund av den fulla sysselsättningen en efterfrågan just på de relativt billigare bostäderna som är högre än någonsin tidigare. Här har vi den enkla förklaringen. Jag har en bestämd känsla av att herr Birke, om han tänker vidare på de här intressanta tingen, kommer fram till att de skäl jag har anfört ändå är plausibla och riktiga.

Regeringen har under debatten kritiserats för att vara för snål med tillståndsgivningen vid byggnadsregleringens tillämpning. Herr Lager framförde i sitt anförande en hel del synpunkter av den innebörden. Herr Lagers anförande gjorde på mig ett något förbryllande intryck, då han dels försökte tala om för kammaren att vi, delvis genom statsmakernas åtgärder, har fått den svenska byggnadsarbetarkåren reducerad med 35 000 man efter åren 1947 och 1948, dels samtidigt kritiserade regeringen för att handha byggnadsregleringen för hårt och inte tillämpa generösare tillståndsgivning. Det är ju en underlig logik att dels konstatera, att byggnadsarbetarkåren har avfolkats, och dels i samma andedrag kritisera, att det inte ställs flera byggnadsobjekt till förfogande för den reducerade byggnadsarbetarkåren.

Herr Lager anförde just på den punkten en sifferprecisering, som ger mig anledning till ett bemötande. Herr Lager nämnde att det var 35 000 byggnadsarbetare som genom de statliga åtgärderna hade animerats att lämna nä-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ringen och gå över till annan verksamhet.

Jag tror mig kunna säga, med de kontakter jag ännu har med den svenska fackföreningsrörelsen, att byggnadsarbetarkåren glädjande nog är praktiskt taget fullorganiserad. Den nyproduktion av bostadslägenheter som utförs av oorganiserad arbetskraft är så försvinnande liten, herr Lager, att den helt enkelt inte förtjänar att nämnas. Om jag ser på fackförbundens medlemssiffror, som ju bör vara ett något så när adekvat uttryck för denna utveckling, visar det sig att antalet grovarbetare under de år som här har apostroferats sjönk med 3 000 från toppen 1947 och ner till botten 1948—1949. Murarna höll sitt medlemsantal oförändrat, träarbetarnas medlemssiffror reducerades med 1 500, och målarerna ökade sin medlemsnumerär i liten utsträckning.

Om jag således vill ge fackförbundens egna officiella rapporter tilltro, skulle reduktionen inte ha varit 35 000 utan 4 500, en reduktion som sedermera har återtagits, varför det samlade antalet byggnadsarbetare, organiserade i de fyra byggnadsförbunden, i dag är högre än det var 1947 och 1948. Åren 1947 och 1948 nådde vi en toppproduktion om nära 59 000 nyproducerade lägenheter, men nu håller vi oss under 50 000. Man kan då fråga sig, vad förklaringen är till att vi inte får fler nyproducerade lägenheter. Ja, det finns rimliga förklaringar även till detta.

Vi gjorde 1949 och 1950 vissa lättnader i byggnadsregleringen. Vi frisläppte från reglering alla reparationer och ombyggnader som inte tar i anspråk mer än tre man, vi frisläppte alla reparationer på en- och tvåfamiljshus, och vi frilade helt från byggnadsreglering den inte oviktiga sektor som det svenska jordbrukets ekonomibyggnader utgör.

Det är klart att detta betydde en ansvällning på reparations- och saneringsfronten och av byggandet av ekonomibyggnader för jordbruket, och det är ju byggnadsarbetare som utför även dessa arbeten. Man kan naturligtvis ställa sig frågan, om man inte skall regla till på nytt så att vi får över denna kår av byggnadsarbetare till bostadsproduktionen. Denna kår är ju den reala faktorn för vår byggnadsverksamhets omfattning. Byggnadstillstånden har inte det bittersta med byggnadsvolymen att göra, utan det är våra reala resurser, tillgång på arbetskraft och tillgång på material, som är helt avgörande. Det är de olika yrkesgrupperna av byggnadsarbetare som, om det är den rätta proportionen dem emellan, presterar ett effektivt och rationellt bostadsbyggande.

Vi har inte velat återgå till den grad av detaljkontroll som vi hade förut i de här omnämnda frågorna. Vi väljer medvetet en något mindre nyproduktion av bostäder för att kunna fortsätta att ha jordbrukets ekonomibyggnader frilagda och hålla denna reparationsverksamhet i gång. Vi har, som kammarens ledamöter känner till, under den sistlidna veckan gått ytterligare fram på den vägen och även frilagt centralvärmeinstallationer i samband med reparation samt byggande av mindre sportstugor. Det är möjligt att det kommer att ta i anspråk en och annan träarbetare för sportstugebyggen och att det kommer att innebära en press på rörmokeriarbetarna när värmeinstallation i gamla omoderna bostäder nu lämnas fri, men vi har tagit de nackdelar det kan föra med sig för att slippa en detaljkontroll, som har en benägenhet att överstiga de administrerande myndigheternas förmåga.

Där har vi således något av en förklaring till vad som kan ha varit dunkelt för herr Lager, om jag skall uttrycka mig vänligt.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr Lager anförde vidare såsom skäl för kritik att arbetslöshetssiffran för byggnadsarbetarna i dag är 1,5 procent högre än den var vid det här laget i fjol. Det skulle innebära att ungefär 1 500 fler byggnadsarbetare är arbetslösa nu än vid samma tid förra året. Jag tror herr Lager ger mig rätt i att detta inte är i och för sig så avskräckande arbetslöshetssiffror, men vad är förklaringen? Om regeringen talar om att det är bristen på de reala resurserna som gör att vi inte kan öka bostadsvolymen, då skulle man ju inte ha en enda arbetslös byggnadsarbetare.

I dessa arbetslöshetssiffror ligger en hel del äldre byggnadsarbetare, som inte orkar hänga med i ackordshetsen och den hårda takten vid nyproduktion av bostadslägenheter. Det finns också en annan förklaring till dessa siffror. Om herr Lager sätter sig ned och granskar länsarbetsnämndernas rapporter om de lokala förhållandena i olika delar av vårt land, skall han finna att vi i en del städer har träarbetare som är arbetslösa därför att det föreligger en påtaglig brist på mureriarbetare. Murarna har ju kommit att bilda en trång sektor på grund av den struktur-omläggning i byggnationen som är en följd av de tidigare abnormt upptrisade virkespriserna. Det finns en korrespondens mellan grovarbetare, träarbetare och mureriarbetare. Brister det på ett håll, kan det ta sig sådana uttryck som att man på en plats samtidigt kan redovisa brist på byggnadsarbetare — jag tar ordet i allmän bemärkelse — och redovisa arbetslöshet bland byggnadsarbetare.

Jag förstår att det ligger en fråga bakom de borgerliga reservationerna och motionerna liksom även bakom en del anföranden som har hållits här i debatten, nämligen om det inte har inträtt sådana förändringar i konjunkturen, att man rätt snabbt kunde sluta med byggnadsregleringen och på den vägen sikta till ett större bostadsbyg-

gande. Jag vet inte om jag behöver ytterligare understryka, att vi inte vinner några nya lägenheter med att öka kvoterna för bostadsbyggandet. Vi har rätt färiska erfarenheter av att vi har förlorat en rad nya bostadslägenheter genom att kvoterna har varit litet för generösa. Sådan är sanningen, mina damer och herrar.

Om vi är överens om att det är tillgången på arbetskraft och material som är avgörande för bostadsproduktionen, kan man då räkna med att det föreligger några praktiska möjligheter till överflyttning från andra områden till bostadsproduktionens favör? Har de nya vindarna i någon påtaglig omfattning verkat återhållande på de investeringsprojekt som industriens män går och bär inombords? Ja, tills vidare har vi inte kunnat avläsa några sådana resultat inom byggnadsregleringen. Om jag anför att industriens investeringsönskemål vid senaste årsskiftet uppgick till 925 miljoner som kunde tillgodoses till 200 miljoner, förstår väl var och en, att det måste till en radikal omsvängning innan det kan bli några påtagliga retarderande tendenser på det hållet. Det finns industrier som även i dag har goda konjunkturer. Så länge vi hålla oss med ett massapris som ligger uppåt de tusen kronorna per ton, får man säga att konjunkturen är alldeles utomordentlig, även om den inte är exceptionell, såsom vi varit vana vid under de senaste två åren.

Om det nu stramar åt på den industriella fronten, framkommer också behovet av något som heter rationaliseringsinvesteringar. Industrier som tidigare, när allt gick av bara farten, kunde vara med i konkurrensen, även om deras produktionsapparat inte var tiptop modern, börjar nu, i den mån de mera hårda vindarna gör sig gällande, att ställa anspråk på att få effektivisera sina fabriker och förnya sina maskiner. Rationaliseringsinveste-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ringarna kommer också att kräva sin part av arbetskraft och material.

Jag behöver inte räkna upp siffror för alla övriga områden, sjukhus, skolor, kommunala förvaltningsbyggnader m. m. Jag är ganska säker på att dessa objekt är lika aktuella, även om den industriella konjunkturen visar tecken till avmattning på grund av situationen för dagen.

Om man därför med utgångspunkt från det förändrade läget skulle släppa byggnadsregleringen för att söka få flera bostäder, skulle, så långt vi kan överblicka läget i dag, bostadssidan förmodligen få ännu mera stryk i konkurrensen om arbetskraft och material än hittills.

Som jag inledningsvis sade har jag inte för avsikt att bemöta reservationernas argument i de olika detaljerna i förslaget. Utskottet har bemött dem så fullständigt att jag ingenting har att säga därutöver. Jag har emellertid i mitt anförande velat understryka de mera allmänna synpunkterna på bostadspolitiken och byggnadsregleringen, synpunkter som jag menar måste beaktas, om man inte skall göra det betydligt svårare framöver. Vi har haft en känsla av att år 1952 har kännetecknats av ett steg mot att återfå den balans som är önskvärd i fråga om bostadsbyggande och byggande över huvud taget. Vi kan inte riskera att genom förhastade åtgärder komma tillbaka i ett läge, som tvingar oss till ännu hårdare ingripanden för att komma till rätta med problemen.

Jag vill, herr talman, följaktligen hemställa att kammaren går på utskottets förslag i denna fråga.

Herr LAGER (kort genmäle): Herr talman! Socialministern ansåg att jag hade brustit i logiken, när jag noterade att regeringen medvetet gått in för att minska antalet byggnadsarbetare när produktionen stod som högst, men se-

dan har kritiserat den lägre produktionen. Detta skulle vara en brist i logiken, därest jag varit anhängare av denna avfolkning av byggnadsfacket. Men eftersom jag inte varit det, måste jag väl i logikens namn ha rätt att kritisera följderna av denna felaktiga politik.

Herr statsrådet säger att medlemsantalet i fackföreningarna inte gick ned så mycket, bara 4 000 à 5 000 medlemmar. Jag tror att en sådan mekanisk uppfattning av antalet medlemmar i byggnadsfackföreningarna är oriktig. Socialministern vet som gammal fackföreningsman lika bra som jag, att framför allt yrkesfolk gärna håller fast vid sin gamla fackförening i hopp om att kunna komma tillbaka igen. Det betraktas inte som ett allvarligt brott mot fackföreningsreglerna om man några månader eller ett år står kvar i en fackförening, även om man har tillfällig anställning i ett annat fack. Medlemsantalet i fackföreningarna är alltså inte någon verklig mätare på i vilken grad byggnadsfacket har avfolkats.

Sedan säger socialministern, att vi nu är uppe i samma antal byggnadsarbetare men att produktionen bara är två tredjedelar. Var ligger orsaken till att samma antal byggnadsarbetare nu producerar bara två tredjedelar av vad de producerade för fyra till fem år sedan? Det måste innebära en anklagelse mot dessa byggnadsarbetare för att de är så mycket ineffektivare. Socialministern menar nu att förklaringen ligger däri, att man nu utför fler reparationsarbeten. Men hur vill då socialministern förklara, att i de flesta byggnadsfacken, i varje fall i en del av de utpräglade yrkesgrupperna, tillgången på arbetskraft för reparations- och lappningsarbeten är bättre än tillgången för nyproduktion av bostäder?

Det förefaller mig som om socialministerns logik brister betänkligt i sitt resonemang på denna punkt.

Sedan menar socialministern att ar-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

betslösheten i byggnadsfacket kan förklaras av att det måste finnas en riktig proportion mellan de olika yrkesarbetarna på en ort för att alla skall ha sysselsättning. Men har det blivit en så stor snedvridning av dessa proportioner från förra året till i år?

Herr WEDÉN: Herr talman! Det var socialministerns anförande som kom mig att begära ordet. Socialministern tog till utgångspunkt att den siffra för bostadsproduktionen, som vi i reservationen från folkpartihåll har tagit fasta på, alltså siffran för åren 1946 och 1947, var exceptionellt hög och att man i själva verket bara under ett enda år tidigare, år 1939, haft en högre bostadsproduktion. Jag vill emellertid här framhålla två omständigheter.

För det första är den siffra som vi hade under 1946 och 1947 ju i själva verket lägre än den siffra som långtidsutredningen sedan har kommit fram till såsom nödvändig för att på drägligt sätt klara bostadsförsörjningen under de nu närmast kommande åren. Man har här alltså verkligen en siffra som utgör ett mått på behovet, nota bene om man för det andra vill tillfredsställa efterfrågan vid den bostadsstandard vi vill uppnå.

Det sista är en viktig synpunkt. Socialministern säger att vi under 1930-talet byggde så mycket färre lägenheter. Ja det gjorde vi, men vi hade en mycket mindre efterfrågan. Det finns i och för sig ingenting som säger, att efterfrågan icke skulle ha kunnat tillgodoses, om den varit större. Jag har fattat som en av de stora huvudlinjerna i bostadspolitikens sociala sida, som socialdemokraterna och folkpartiet varit eniga om, att skapa en fördelaktigare relation mellan människors inkomster och hyror för att ge möjlighet till en faktisk lyftning av bostadsstandarden. Jag är övertygad om att den politiken varit riktig, ty om vi ser tillbaka på 1930-talet, finner vi

utan tvekan att bostadsförhållandena då inte på något sätt kunde anses exemplariska för ett socialt avancerat samhälle, tvärtom. Man kommer då inte ifrån att den siffra för bostadsproduktionens storlek som vi utgått ifrån, eller åtminstone en siffra i närheten av denna, 58 000 å 60 000 lägenheter per år alltså, är nödvändig, om vi skall lyckas tillfredsställa efterfrågan vid bibehållen standard, och det är ju det vi syftar till.

Nu kan man invända att vi ändå var i stort sett eniga under åren 1947 och 1948 om att vi måste göra ett ingrepp i bostadsproduktionen, då exportindustrin måste ha mera folk och valutaställningen höll på att bli katastrofal. Men det framgår av vad socialministern sagt här i dag, att man, inte minst med ledning av de siffror som regeringen vid olika tillfällen lämnat, måste ha gjort sig en mycket överdriven föreställning om hur många det var som under 1946 och 1947 arbetade inom byggnadsindustrin men under åtsnörpningen överfördes till andra näringsgrenar. Det har talats om att det skulle röra sig om några tiotal tusen man, åtminstone ett par tre tiotal tusen. Men de siffror som socialministern här nyss nämnde stämmer mera med det allmänna intryck jag har fått av den verkliga utvecklingen.

Socialministern har sannolikt rätt i att det ej är någon nämnvärd skillnad mellan det antal som är verksamma inom byggnadsindustrin nu och antalet under åren 1946 och 1947. Det gör då ett chockerande intryck, att vi med i stort sett samma resurser vad gäller arbetskraft har en nyproduktion av bostäder, vilken minskat med en tredjedel sedan dess. Visst finns det förklaringar. Socialministern har nämnt en, nämligen att vi fått fria sektorer inom byggenskapen, som verkar attraherande på arbetskraften. Jag kan tillägga att genomsnittsåldern för byggnadsfackens medlemmar sannolikt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

har stigit på grund av rekryteringsspärrarna. Det är möjligt att något sänkt produktivitet därav har följt.

Jag är mycket tillfredsställd med de initiativ, som socialministern har tagit för att bryta rekryteringsspärrarna av olika slag, som funnits inom byggnadsfacken. Men jag vill tillägga, att jag skulle vara ännu mera tillfredsställd, och jag tror att hela den bostadssökande svenska allmänheten skulle sätta stort värde på, om socialministern kunde sammanföra byggnadsarbetsmarknadens parter även för öppenhjärtiga och effektiva resonemang i syfte att säkra, att verkliga rationaliseringsframsteg inom byggnadsindustrin åtminstone ledde till en något så när rimlig produktionsökning. Om de nu förda överläggningarna kunde utsträckas till detta mycket känsliga område — och jag ser inte någon anledning att det inte skulle kunna gå — skulle det kunna bli till stor nytta för alla svenska samhällsgrupper.

Jag vill också säga några ord om socialministerns resonemang beträffande de fria sektorernas inverkan på nyproduktionen. Det förhållandet, att vi släppt byggnadsregleringen för landsbygdens ekonomibyggnader och för reparationerna, har naturligtvis medfört att det blivit en viss dragning av arbetskraft till dessa senare områden. Socialministern säger nu att detta visar vilka risker man löper, om man vill uppmjuka byggnadsregleringen. Jag menar att man i stället bör draga en annan slutsats. När nyproduktionen av bostäder utan tvivel har — jag anser att socialministern har rätt däri — haft svårare än tidigare att hävda sig i konkurrensen med de fria sektorerna, bör väl inte slutsatsen bli den, att nyproduktionen fortfarande bör ligga under tillståndstvång, utan slutsatsen bör vara att man skall släppa byggnadsregleringen även för nyproduktionen av bostäder. Jag vill understryka att jag inte här talar för någon avveckling

i ett slag av byggnadsregleringen i dess helhet. Jag delar socialministerns uppfattning, att om vi omedelbart skulle ge oss in på något sådant, skulle nog näringslivets investeringar visa sig så attraktiva i jämförelse med bostadsbyggandet, att man skulle riskera att bostadsbyggandet kom i kläm. Avvecklingen av byggnadsregleringen i dess helhet är alltså en sak på längre sikt. Men nu bör man ge nyproduktionen av bostäder fri och därmed samma chans som landsbygdens ekonomibyggnader och reparationerna när det gäller att verka attraherande på arbetskraften. Enligt min mening skulle det innebära ett verkligt steg framåt, om man släppte regleringen för nyproduktionen av bostäder.

Jag kan emellertid inte finna att de förklaringar som lämnats till det mycket uppsendeväckande förhållandet, att det med i stort sett samma arbetsstyrka som för fem år sedan nu bygges en tredjedel mindre nya lägenheter, kan vara tillfredsställande. Dessa förklaringar kan inte undanskymma det faktum, att nedskärningen av bostadsproduktionen har blivit mycket mer omfattande och att produktionen framför allt under en längre tid hållits nere på en lägre nivå, än som varit nödvändig, om det förts en annan och klokare allmän ekonomisk politik. Jag skall inte närmare ingå på detta, men jag vill konstatera att bostadsproduktionen har blivit offret nr 1 för den politik som under lång tid har misslyckats med att upprätta en samhällsekonomisk balans. När sparandet inte har räckt till för alla investeringar har bostadsbyggandet blivit den regulator som man använt för att pressa fram en nödtorftig balans. Nu har emellertid — det måste väl ändå socialministern medge — regeringens åtgärder förutom de allmänna förutsättningarna för bostadsbyggandet blivit bättre, och det är ett ytterligare skäl till att man nu borde släppa byggnadsregleringen för bostadsproduktionens del.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Jag vill tillägga några ord om den allmänna linje som tecknas i högerreservationen. Den säges också gå ut på att bostadsbristen skall avvecklas, men detta skall ske på det sätt som högern vill. Såsom jag antydde inledningsvis, är det emellertid inte här fråga om huruvida bostadsbristen skall avlägsnas eller inte, utan frågan är vid vilken bostadsstandard detta skall ske. Vill man inte taga ett steg tillbaka, vill man inte säga att det är riktigt och nödvändigt att sänka den bostadsstandard, som vi nu siktar till att nå och som så många medborgare nu uppnått, då kan inte problemet lösas på annat sätt än genom att nyproduktionen ökas. Vill man däremot — vilket högern uppenbarligen är beredd att göra — föra en sådan hyres- och subventionspolitik att bostadsstandarden pressas ned, kommer naturligtvis också efterfrågan på bostäder att minska. Det är klart att man genom en sådan politik kan sudda ut ur det allmännas statistik och ur bostadsförmedlingarnas väntelistor många av dem som nu söker ny bostad. Men den verkliga bristen på godtagbara lägenheter till för folkets breda lager överkomliga priser eliminerar man inte på detta sätt.

Jag understryker att jag inte härmed har uttalat mig om den prövning av hyrorna med hänsyn till stegrade driftkostnader o. d. som regeringen och hyresrådet tid efter annan företar. Jag talar nu bara om den allmänna linje som högern i denna fråga företräder. Och jag måste för min del säga, att det inte finns några förutsättningar i nuvarande läge för en avveckling av hyresregleringen. Vi måste först täcka bristen på bostäder med bibehållande av nuvarande bostadsstandard, och härför kräves det ett djärvare grepp om själva produktionsproblemet än regeringen hittills presterat.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag

ger herr Lager alldeles rätt däri, att en gammal god regel inom fackföreningsrörelsen är att man inte kräver, att en medlem omedelbart skall övergå till annat förbund när han skiftar yrke. På min tid brukade toleransen utgöra 8 veckor. Men om vi presumerar att den stora övergången av byggnadsarbetare till andra områden skedde 1947—1948, visar siffrorna att antalet byggnadsarbetare år 1950 på nytt var lika stort som det var före den, såsom herr Lager beskrev det, av regeringen animerade övergången, för att sedan år 1951 vara ännu högre. Jag tror inte att den tolerans, som jag här talat om, är av sådan art att 35 000 byggnadsarbetare — jag använder nu herr Lagers siffra — skulle under fyra, fem år få arbeta inom annat fack utan att klara upp frågan om övergång till det nya förbundet.

Till herr Wedén skulle jag vilja säga att det har ägt rum sådana öppna och fria diskussioner mellan arbetsmarknadens parter som herr Wedén här efterlyste, och dessa diskussioner har enligt mitt sätt att bedöma saken givit ganska påtagliga och glädjande resultat. Det föreligger nu bl. a. ett instrument för samarbete mellan Murarförbundet och Byggnadsarbetarförbundet, varigenom man reglerar övergången av kvalificerade cementarbetare och grovarbetare till mureriarbetaryrket, en åtgärd som just är ägnad att hjälpa upp förhållandena inom den trängsta sektorn och därmed stärka hela produktiviteten. Murarförbundets ordförande och representanter för byggnadsarbetarnas organisationer har tillsammans med representanter för de statliga myndigheterna företagit en resa i Danmark och Tyskland för att undersöka möjligheterna av att genom en förstärkning av mureriarbetarna med utländsk arbetskraft hjälpa oss ur det tråkiga predikament vari vi nu onekligen befinner oss.

Jag vill sålunda som ett allmänt omdöme säga — och jag är angelägen att

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

göra det här inför riksdagen — att det fria samarbete mellan arbetsmarknadens parter som upptagits har givit glädjande resultat. Jag vill ge arbetsmarknadsparterna ett öppet och ärligt erkännande för den positiva vilja de har visat när det gällt att genom ömsesidigt tillmötesgående lösa de svåra frågor som mött på detta område.

Herr Wedén utvecklade vidare i sitt anförande den tanken att man skulle släppa byggnadsregleringen, icke totalt men för bostadsbyggandet. Ge nyproduktionen av bostäder samma chans, sade herr Wedén, som har givits reparationserna! Jag måste nog säga att i dagens läge skulle jag såsom ordförande i byggnadsberedningen inte vilja rekommendera beredningens ledamöter att vidtaga en sådan åtgärd. Jag kan försäkra kammarens ledamöter att vi håller utvecklingen under ständig observation, och finns det en möjlighet att genomföra en lättnad kommer vi att göra det. Det går kanske bättre att bedöma frågan om en fri bostadsproduktion när vi kommer fram till årsskiftet, men jag har i varje fall en bestämd känsla av att en sådan åtgärd förutsätter, att man inte såsom nu har en byggnadstid av 12 å 13 månader för ett normalt stockholmshus, utan att effektiviteten först måste ha blivit ungefär densamma som byggnadsindustrien här i landet visade, lät mig säga åren 1947 och 1948. När en reglering släppes, finns det nämligen alltid en benägenhet att ta för sig så mycket som möjligt; då skall man ha revansch för de år av avhållsamhet och besvärigheter som man har bakom sig. Vid ett frisläppande av bostadsproduktionen skulle alltså trycket av olika behov och önskemål bli mycket starkare än eljest, och det kanske är litet för mycket begärt, att man överallt i kommunerna skall vara tillräckligt handfast för att förhindra att farten redan vid starten blir så hård, att det hela snart resulterar i en ny överansträngning.

Jag vill alltså inte nu ställa i utsikt att vi skulle vara benägna att släppa regleringen av bostadsproduktionen. Det enda jag kan säga är, att om utvecklingen fortsättningsvis går i rätt riktning — och det kan man avläsa genom att följa längden av byggnadstiderna och tillgången på sådana byggnadsarbetare, där underförsörjningen med arbetskraft nu är störst — är det självfallet att byggnadsberedningen är angelägen att taga frågan om olika lättnader i byggnadsregleringen under ett mycket allvarligt övervägande.

Jag ville inte i mitt första yttrande här gå så hårt åt herr Birke. Herr Wedén gjorde i sitt anförande ett försök att få herr Birke att precisera sin ståndpunkt, och det är kanske bäst att jag nu tiger snällt och låter herr Birke göra det. Om man inte vill ha en hyresreglering och om man inte vill vänta med att uppnå balans på bostadsmarknaden till dess de reala resurserna är för handen, så finns det, såsom herr Wedén här sagt, bara ett enda radikalmedel, nämligen att höja hyrorna så kraftigt att man därigenom gör slut på kön av bostadssökande. Jag hade faktiskt inte trott att detta var herr Birkes innersta mening, och det är därför med en viss spänning som jag nu sätter mig och väntar på herr Birkes svar.

Herr BIRKE (kort genmäle): Herr talman! Herr Wedén försökte göra gällande att högerns linje i bostadsfrågan skulle föra med sig en sänkning av bostadsstandarden. Såsom jag framhöll i mitt första anförande anser jag, att man först sedan det blivit fri konkurrens om byggnadsverksamheten och det därigenom kunnat åstadkommas rationaliseringar och en ökad produktion kan successivt avveckla hyresregleringen. Min ståndpunkt är alltså — såsom nog socialministern och herr Wedén borde ha funnit av mitt första anförande — att man skall eftersträva en fri

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

konkurrens, och först sedan produktionen därigenom ökats skall man taga bort hyresregleringen.

Jag tror inte att hyresregleringen bidrar till att skaffa fram bostäder. Jag har tidigare här i kammaren gett exempel på de många fall där hyresregleringen tvärtom undandrar lägenheter från den allmänna bostadsmarknaden. Ägaren till en tvåfamiljsvilla, som själv bor i den ena lägenheten, tvekar ofta att hyra ut den andra lägenheten i villan därför att man faktiskt blir bunden på livstid vid den hyresgäst man får. Man låter därför hellre lägenheten stå tom. Jag har många sådan exempel. Därför tror jag, att om vi återgår till fria förhållanden, såsom vi gjorde efter förra världskriget, så kommer bostadskoerna att minska.

Herr WEDÉN: Herr talman! I fråga om den fria konkurrensen är herr Birke och jag överens. Om sedan herr Birke verkligen menade, att man först måste öka bostadsproduktionen för att få bristen täckt — utan att sänka den allmänna standarden — och först därefter avveckla hyresregleringen, då måste man ju betrakta hela högerpropagandan om att hyresregleringen är en väsentlig orsak till bostadsbristen som bluff.

Till socialministern vill jag säga att jag är medveten om att när det gäller problemet om byggnadsfackens nyrekrytering, har ett sådant samarbete mellan byggnadsarbetsmarknadens parter som det socialministern skildrade ägt rum. Jag efterlyste emellertid också ett svar beträffande det andra och inte mindre viktiga problemet, nämligen att rationaliseringsframstegen inom byggnadsindustrin bör åtföljas av en reell ökning i produktiviteten och ett förbättrande av produktionen. Vi vet att vi har svårigheter på denna punkt. Jag är angelägen om att få svar på — och jag tror att många är angelägna om det — om socialministern även vill medverka

till att arbetsmarknadens parter tar upp denna sida av saken. Om de redan har gjort detta, kan socialministern då lämna besked på den punkten?

Beträffande byggnadstiderna vill jag säga, att det är en mycket utbredd mening bland dem som praktiskt sysslar med bostadsproduktionen, att det skulle finnas större möjligheter att planera en rationell användning av arbetskraften och få ner byggnadstiderna om man kunde slippa tillståndstvånget för bostadsbyggandet. Man bör förhindra, att det blir en sådan där enorm rush av nybyggnader som socialministern talade om, och det finns också möjligheter här till genom att använda kreditgivning som en regulator. Därmed kan man alltid förhindra att man får ett för starkt tryck, eftersom en så överväldigande del av bostadsproduktionen dock äger rum med tillhjälp av statliga lån.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande *mom. I*, nämligen på 1:o) bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan; 2:o) bifall till den beträffande momentet avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Birke begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) angivna propositionen följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i *mom. I* i utskottets utlåtande nr 144, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den beträffande detta moment avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i mom. I.

I avseende å *mom. II* framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan dels ock på bifall till den beträffande momentet avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förre propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Wedén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. II i utskottets utlåtande nr 144, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den beträffande detta moment avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i mom. II.

I avseende å *mom. III* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den beträffande momentet avgivna reservationen; och biföll kammaren utskottets ifrågavarande hemställan.

I fråga om *mom. IV* framställde herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan; 2:o) bifall till den beträffande detta moment avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och blev utskottets berörda hemställan av kammaren bifallen.

Beträffande *mom. V* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan; 2:o) bifall till den beträffande detta moment avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets nämnda hemställan.

Vidare framställde herr talmannen propositioner beträffande *mom. VI*, nämligen dels på bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan dels ock på bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

På därå av herr talmannen given proposition bifölls utskottets hemställan i *mom. VII*.

Beträffande *mom. VIII* framställde herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan; 2:o) bifall till den beträffande momentet avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Birke begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. VIII i utskottets utlåtande nr 144, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den beträffande detta moment avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bi-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

fallit utskottets ifrågavarande hemställan.

I avseende å *mom. IX* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan dels ock på bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

I fråga om *mom. X* framställde herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan; 2:o) bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna, med 8) a) betecknade reservationen; 3:o) bifall till den av herr Sundelin m. fl. avgivna, med 8) b) betecknade reservationen; samt 4:o) bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och blev utskottets berörda hemställan av kammaren bifallen.

Beträffande *mom. XI* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan; 2:o) bifall till den beträffande momentet av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets ifrågavarande hemställan.

Vidare framställde herr talmannen beträffande *mom. XII* propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i momentet dels ock på bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

I avseende å *mom. XIII* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan dels ock på bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Beträffande *mom. XIV* framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan dels ock på bifall till den beträffande momentet avgivna reservationen; och blev utskottets berörda hemställan av kammaren bifallen.

I avseende å *mom. XV* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i momentet; 2:o) bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna med 11) a) betecknade reservationen; samt 3:o) bifall till den med 11) b) betecknade reservationen av herr Näsgård m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubbestad begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) angivna propositionen följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i *mom. XV* i utskottets utlåtande nr 144, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Näsgård m. fl. beträffande detta moment avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i detta moment gjorda hemställan.

Beträffande *mom. XVI* framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i momentet dels ock på bifall till motionerna I: 439 och II: 562 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets ifrågavarande hemställan.

Efter därå av herr talmannen givna propositioner biföll kammaren vad utskottet i *mom. XVII—XXXV* hemställt.

Slutligen framställde herr talmannen propositioner beträffande föreliggande förslag om ett särskilt inledande uttalande i utskottets motivering, nämligen på 1:o) godkännande av utskottets åsikt, att ett dylikt inledande uttalande

Motioner ang. befrielse från investeringsavgift för byggnadsindustriens maskinanskaffningar.

ej vore påkallat; 2:o) godkännande av det uttalande, som föreslagits i den av fröken Andersson m. fl. avgivna, med 1) a) betecknade reservationen; samt 3:o) godkännande av det uttalande, som föreslagits i den av herr Sundelin m. fl. avgivna, med 1) b) betecknade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förstnämnda propositionen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 5.**Motioner ang. befrielse från investeringsavgift för byggnadsindustriens maskinanskaffningar.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 48, i anledning av väckta motioner angående främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I en den 14 mars 1952 dagtecknad, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 128, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, äskat anslag till den statliga låne- och bidragsverksamheten för bostadsändamål samt framlagt förslag rörande vissa ändringar i villkoren för sagda verksamhet. Bl. a. hade förordats, att statligt stöd skulle lämnas för främjande av mekaniseringen inom byggnadsindustrien.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats de i anledning av propositionen väckta, likalydande motionerna I: 441 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 560 av herr Hjalmarson m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att byggnadsindustriens maskinanskaffningar skola undantagas från investeringsavgift».

Utskottet hemställde, att de i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128 angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av bostadsförsörj-

5 — Andra kammarens protokoll 1952. Nr 19.

ningen m. m. väckta, likalydande motionerna I: 441 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 560 av herr Hjalmarson m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Kristensson i Osby, Petré, Velandér, Wehtje, Hagberg i Malmö, Sjölin och Gunnarsson, vilka hemställt, att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 441 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 560 av herr Hjalmarson m. fl. — måtte antaga vid reservationen fogat förslag till förordning angående ändring av förordningen den 14 december 1951 (nr 794) om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift).

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Till detta betänkande är fogat en reservation. I denna påpekar reservanterna, att det vore synnerligen angeläget att underlätta byggnadsindustriens mekanisering utan att detta behöfve medföra ökade anspråk på finansiering med offentliga lån. Utifrån denna allmänna synpunkt kommer reservanterna fram till den uppfattningen, att maskinanskaffning för byggnadsindustriens räkning borde befrias från investeringsavgift. Detta yrkande gör också reservanterna i anslutning till de motioner, som väckts i denna fråga.

Med dessa få ord, herr talman, hemställer jag om bifall till reservationen av herr Kristensson i Osby m. fl.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! I de motioner som väckts i denna fråga har man yrkat, att riksdagen måtte besluta, att byggnadsindustriens maskinanskaffningar skall undantagas från investeringsavgift.

Med anledning härav vill utskottet endast erinra om att förordningen om investeringsavgift givits en mycket gene-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

rell utformning och att riksdagen tidigare har visat stor restriktivitet när det gällt att bevilja undantag från denna regel. Jag kan bara erinra om att riksdagen avvisat en framställning om avgiftsbefrielse för investeringar, vilka verkställts på föreläggande av offentlig myndighet.

Under sådana omständigheter och med hänsyn till den återhållsamhet, som riksdagen tidigare iakttagit härvidlag, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på motionerna.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § c) lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207);

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för civildövsvarspliktig att tjänstgöra vid krigsmakten;

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 och 28 §§ epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443) m. m.;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande blind- och dövstumundervisningen, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1952/53, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott;

nr 281, i anledning av väckt motion om skyldighet för värnpliktig att vid

straffansvar taga del av innehållet i honom tillställda meddelanden om inställelse, krigsplacering m. m.; och

nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med vissa bestämmelser om cyklar med hjälpmotor m. m.

§ 7.**Omläggning av den statliga direkta beskattningen.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 31 mars 1952 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 213, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

3) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

4) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

5) förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896);

6) förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall;

7) förordning med bestämmelser om begränsning i vissa fall av preliminär skatt; samt

8) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt.

Propositionen grundade sig på 1949 års skatteutrednings betänkande angå-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

ende den statliga direkta beskattningen och avsåg en omläggning i vissa avseenden av fysiska personers beskattning med verkan från och med den 1 januari 1953.

Till utskottets behandling hade hänvisats åtskilliga i anledning av propositionen väckta motioner.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition nr 213,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

4) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

5) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896);

6) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall;

7) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med bestämmelser om begränsning i vissa fall av preliminär skatt; samt

8) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 5 av herrar Gustaf Elofsson och Fridolf Jansson samt II: 6 av herr Andersson i Björkäng m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 212 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 284 av herr Hjalmarson m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 213 av herr Nils Theodor Larsson och II: 135 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 215 av herr Gustaf Karlsson m. fl. samt II: 286 av herrar Larsson i Luttra och Nilsson i Landskrona,

5) de likalydande motionerna I: 288 av herr Ohlon m. fl. och II: 385 av herr Ohlin m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 289 av herr Öhman m. fl. och II: 384 av herr Hagberg i Luleå m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 293 av herr Petrén och II: 380 av herr Kollberg,

8) de likalydande motionerna I: 470 av fru Lindström m. fl. och II: 615 av fru Eriksson i Stockholm m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 474 av herrar Osvald och Nord samt II: 644 av fröken Liljedahl m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 481 av herrar Cassel och Björnberg samt II: 645 av herrar Edström och Fagerholm,

11) de likalydande motionerna I: 482 av herr Alfred Nilsson m. fl. och II: 646 av herr Strandh m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 483 av herrar Öhman och Ola Persson samt II: 648 av herr Hagberg i Luleå m. fl.,

13) de likalydande motionerna I: 484 av herrar Sunne och Söderquist samt II: 649 av herr Sjölin och fru Sandström,

14) motionen I: 485 av herrar Anderberg och Lodenius,

15) motionen II: 136 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl., såvitt motionen upptagits till behandling i detta betänkande,

16) motionen II: 616 av herrar Nilsson i Bästekille och Östlund, ävensom

17) motionen II: 647 av fru Gärde Widemar,

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Vid betänkandet hade fogats följande reservationer:

I) av herrar *Kristensson* i Osby, *Petrén*, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 213 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas ävensom i anledning av följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 288 av herr Ohlson m. fl. och II: 385 av herr Ohlin m. fl., de likalydande motionerna I: 212 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 284 av herr Hjalmarson m. fl., de likalydande motionerna I: 213 av herr Nils Theodor Larsson och II: 135 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl., de likalydande motionerna I: 474 av herrar Osvald och Nord samt II: 644 av fröken Liljedahl m. fl., de likalydande motionerna I: 482 av herr Alfred Nilsson m. fl. och II: 646 av herr Strandh m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 484 av herrar Sunne och Söderquist samt II: 649 av herr Sjölin och fru Sandström,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med de ändringar, att 46 § 3 mom. och 48 § 2 mom. erhöles ändrad lydelse på sätt reservanternas angivit;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med de ändringar, att 4 § och 8 § 1 mom. erhöles ändrad lydelse på sätt reservanternas angivit;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt

med de ändringar, att 8 §, 10 § och 11 § 1 mom. erhöles ändrad lydelse på sätt reservanternas angivit;

4) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

5) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896);

6) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall;

7) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med bestämmelser om begränsning i vissa fall av preliminär skatt;

8) antaga vid reservationen fogat förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

9) hemställa hos Kungl. Maj:t om en utredning på vad sätt enklast en omräkning av skatteskalorna kunde ägas rum, när viss höjning av prisnivån inträffat för att genom en sådan omräkning förebygga en icke avsedd höjning av skattetrycket;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 5 av herrar Gustaf Elofsson och Fridolf Jansson samt II: 6 av herr Andersson i Björkäng m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 212 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 284 av herr Hjalmarson m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 213 av herr Nils Theodor Larsson och II: 135 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 215 av herr Gustaf Karlsson m. fl. samt II: 286 av herrar Larsson i Luttra och Nilsson i Landskrona,

5) de likalydande motionerna I: 289 av herr Ohman m. fl. och II: 384 av herr Hagberg i Luleå m. fl.,

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

6) de likalydande motionerna I: 293 av herr Petrén och II: 380 av herr Kollberg,

7) de likalydande motionerna I: 470 av fru Lindström m. fl. och II: 615 av fru Eriksson i Stockholm m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 481 av herrar Cassel och Björnberg samt II: 645 av herrar Edström och Fagerholm,

9) de likalydande motionerna I: 482 av herr Alfred Nilsson m. fl. och II: 646 av herr Strandh m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 483 av herrar Öhman och Ola Persson samt II: 648 av herr Hagberg i Luleå m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 484 av herrar Sunne och Söderquist samt II: 649 av herr Sjölin och fru Sandström,

12) motionen I: 485 av herrar Anderberg och Lodenius,

13) motionen II: 136 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl., såvitt motionen upptagits till behandling i detta betänkande,

14) motionen II: 616 av herrar Nilsson i Bästekille och Östlund ävensom

15) motionen II: 647 av fru Gärde Widemar,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

II) av herrar *Velander, Magnusson* och *Hagberg* i Malmö, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen mätte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 213 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas ävensom i anledning av följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 212 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 284 av herr Hjalmarson m. fl., de likalydande motionerna I: 213 av herr Nils Theodor Larsson och II: 135 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl., de likalydande motionerna I: 288 av herr Ohlön m. fl. och II: 385 av herr Ohlin m. fl., de likalydande motionerna I: 482 av herr Al-

fred Nilsson m. fl. och II: 646 av herr Strandh m. fl. ävensom motionen II: 136 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl., såvitt motionen behandlas i detta betänkande, och motionen II: 616 av herrar Nilsson i Bästekille och Östlund,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med de ändringar av 46 § 3 mom., 48 § 2 mom. och 65 § samt av anvisningarna till 20 § punkt 2 och 46 § punkt 3 som framginge av reservationen;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med de ändringar av 4 § och 8 § 1 mom. som framginge av reservationen;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt med de ändringar av 8 och 10 §§ samt 11 § 1 mom. som framginge av reservationen;

4) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

5) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896);

6) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall;

7) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med bestämmelser om begränsning i vissa fall av preliminär skatt; samt

8) antaga vid reservationen fogat förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

B) att följande — — — (= utskottet) — — — utan åtgärd;

III) av herrar *Gustaf Elofsson, Wer-*

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

ner och Jonsson i Skedsbygd, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 213 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 5 av herrar Gustaf Elofsson och Fridolf Jansson samt II: 6 av herr Andersson i Björkäng m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 213 av herr Nils Theodor Larsson och II: 135 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl.,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med den ändringen, att 48 § 2 mom. erhöles av reservanternas angiven lydelse;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med den ändringen, att 8 § erhöles av reservanternas angiven lydelse;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt med den ändringen, att 11 § 1 mom. erhöles av reservanternas angiven lydelse;

4) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

5) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896);

6) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall;

7) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med bestämmelser om begränsning i vissa fall av preliminär skatt;

8) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om änd-

ring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

9) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning syftande till kvarlåtenskapsskattens avskaffande;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 212 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 284 av herr Hjalmarson m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 215 av herr Gustaf Karlsson m. fl. samt II: 286 av herrar Larsson i Luttra och Nilsson i Landskrona,

3) de likalydande motionerna I: 288 av herr Ohlson m. fl. och I: 385 av herr Ohlin m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 289 av herr Öhman m. fl. och II: 384 av herr Hagberg i Luleå m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 293 av herr Petré och II: 380 av herr Kollberg,

6) de likalydande motionerna I: 470 av fru Lindström m. fl. och II: 615 av fru Eriksson i Stockholm m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 474 av herrar Osvald och Nord samt II: 644 av fröken Liljedahl m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 481 av herrar Cassel och Björnberg samt II: 645 av herrar Edström och Fagerholm,

9) de likalydande motionerna I: 482 av herr Alfred Nilsson m. fl. och II: 646 av herr Strandh m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 483 av herrar Öhman och Ola Persson samt II: 648 av herr Hagberg i Luleå m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 484 av herrar Sunne och Söderquist samt II: 649 av herr Sjölin och fru Sandström,

12) motionen I: 485 av herrar Anderberg och Lodenius,

13) motionen II: 136 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl., såvitt motionen upptagits till behandling i detta betänkande,

14) motionen II: 616 av herrar Nilsson i Bästekille och Östlund, ävensom

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

15) motionen II:647 av fru Gärde Widemar,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

IV) av herr *Henriksson*, som ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 213 med den ändring däri, som förordats i de likalydande motionerna I: 470 av fru Lindström m. fl. och II:615 av fru Eriksson i Stockholm m. fl., samt alltså

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med den ändringen, att 4 § 2 mom. erhöles den lydelse reservanten angivit;

3) antaga det — — — (= utskottet) — — — herr Kollberg;

8) de likalydande motionerna I: 474 av herrar Osvald och Nord samt II: 644 av fröken Liljedahl m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 481 av herrar Cassel och Björnberg samt II: 645 av herrar Edström och Fagerholm,

10) de likalydande motionerna I: 482 av herr Alfred Nilsson m. fl. och II: 646 av herr Strandh m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 483 av herrar Öhman och Ola Persson samt II: 648 av herr Hagberg i Luleå m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 484 av herrar Sunne och Söderquist samt II: 649 av herr Sjölin och fru Sandström,

13) motionen I: 485 av herrar Anderberg och Lodenius,

14) motionen II: 136 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl., såvitt motionen upptages till behandling i detta betänkande,

15) motionen II: 616 av herrar Nilsson i Bästekille och Östlund ävensom

16) motionen II:647 av fru Gärde Widemar,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanten anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

46 § 3 mom. *kommunalskattelagen* skulle enligt den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen erhålla följande lydelse:

Har gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller eget arbete, må hon, om och i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, i hemortskommunen åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och finnes sådan inkomst till någon del härröra av arbete, som i förvärvskällan utförts av den skattskyldiges hustru, må mannen, om och i den mån inkomsten i förvärvskällan därtill förslår, i hemortskommunen åtnjuta avdrag med ett belopp, motsvarande värdet av hustruns arbete, dock högst med 300 kronor.

Avdrag enligt detta moment må icke för makarna tillsammans överstiga 300 kronor.

I den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen hade för detta lagrum föreslagits följande avfattning:

Har gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruk som hon själv bedrivit eller av rörelse eller eget arbete, må hon, i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, i hemortskommunen åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bo-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

satt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har den skattskyldiges hustru utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen, i den mån inkomsten i förvärvskällan därtill förslår, i hemortskommunen åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Avdrag enligt detta moment må icke för makarna tillsammans överstiga 300 kronor.

Beträffande 48 § 2 mom. *kommunalskattelagen* hade i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen föreslagits följande lydelse:

Skattskyldig fysisk — — — nedan sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, åtnjuter kommunalt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 760 kronor, i ortsgrupp III 1 840 kronor, i ortsgrupp IV 1 920 kronor och i ortsgrupp V 2 000 kronor.

Skattskyldig, som under hela eller någon del av beskattningsåret varit änkling eller änka och som vid andra makens död levt tillsammans med denne, äger att vid taxering för det beskattningsår, under vilket dödsfallet inträffat, och för det därpå följande beskattningsåret åtnjuta ortsavdrag med belopp som i föregående stycke sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, äger, därest han varit ogift (varmed jämställes änkling, änka eller fränskild) och haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag föreläggat, att åtnjuta kommunalt ortsavdrag med belopp som i andra stycket sägs.

Annan skattskyldig än i andra, tredje eller fjärde stycket sägs äger åtnjuta kommunalt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 230 kronor, i ortsgrupp III 1 290 kronor, i ortsgrupp IV 1 340 kronor och i ortsgrupp V 1 400 kronor.

I den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen hade nämnda lagrum följande avfattning:

Skattskyldig fysisk — — — nedan sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, åtnjuter kommunalt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 760 kronor, i ortsgrupp III 1 840 kronor, i ortsgrupp IV 1 920 kronor och i ortsgrupp V 2 000 kronor.

Skattskyldig, som under någon del av beskattningsåret varit änkling eller änka och som vid andra makens död levt tillsammans med denne, äger att vid taxering för det beskattningsår, under vilket dödsfallet inträtt, åtnjuta ortsavdrag med belopp som i föregående stycke sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, äger, därest han varit ogift (varmed jämställes änkling, änka eller fränskild) och haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag föreläggat, att åtnjuta kommunalt ortsavdrag med belopp som i andra stycket sägs.

Annan skattskyldig än i andra, tredje eller fjärde stycket sägs äger åtnjuta kommunalt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 230 kronor, i ortsgrupp III 1 290 kronor, i ortsgrupp IV 1 340 kronor och i ortsgrupp V 1 400 kronor.

I den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen hade lagrummet avfattats på följande sätt:

Skattskyldig fysisk — — — nedan sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, åtnjuter kommunalt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 760 kronor, i ortsgrupp III 1 840 kronor, i ortsgrupp IV 1 920 kronor och i ortsgrupp V 2 000 kronor.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Skattskyldig, som — — — stycke sägs.

Annan skattskyldig än i andra och tredje styckena sagts äger åtnjuta kommunalt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 230 kronor, i ortsgrupp III 1 290 kronor, i ortsgrupp IV 1 340 kronor och i ortsgrupp V 1 400 kronor.

4 § 1 mom. *förordningen om statlig inkomstskatt* skulle enligt de av herr Kristensson i Osby m. fl. och herr Hagberg i Malmö m. fl. avgivna reservationerna lyda sålunda:

Från sammanlagda beloppet av den skattskyldiges inkomster från olika förvärvskällor får, med iakttagande av föreskriften i 22 §, avdrag ske för

uppskott, som uppkommit vid beräkning av skattskyldigs inkomst från annan förvärvskälla än fastighet och rörelse i utlandet, dock att avdrag för realisationsförlust får göras endast från realisationsvinst eller lotterivinst;

slutlig skatt, som här i riket påförts skattskyldig på grund av taxering under året näst före det taxeringsår, varom fråga är, eller sådan här i riket påförd tillkommande skatt, varå skattskyldig under förstnämnda år erhållit debetsedel, allt till den del skatten skall erläggas till kommun eller annan kommunal samfällighet eller avser statlig förmögenhetsskatt.

Skattskyldig, som — — — för dotterbolaget.

4 § 2 mom. i samma förordning hade i utskottets förslag erhållit denna avfattning:

Har gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av rörelse eller av eget arbete, må hon, om och i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor eller, om hon haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, med 300 kronor jämte

10 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 1 000 kronor.

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru och som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har den skattskyldiges hustru utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen, om och i den mån inkomsten i förvärvskällan därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Avdrag enligt detta moment må icke för makarna tillsammans överstiga 300 kronor eller, om den gifta kvinnan haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, 1 000 kronor.

I den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen hade förordats följande lydelse:

Har gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller eget arbete, må hon, om och i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor jämte 10 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 800 kronor.

Har gift kvinna som i första stycket sägs haft hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, och har hon under året haft inkomst som i samma stycke sägs, må hon, om och i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor jämte 20 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 1 600 kronor.

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru och som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har den skattskyldiges hustru utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen, om och i den

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

mån inkomsten i förvärvskällan därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Avdrag enligt detta moment må icke för makarna tillsammans överstiga 800 kronor eller, om den gifta kvinnan haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, 1 600 kronor.

I den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen hade författningsrummet följande avfattning:

Har gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruk som hon själv bedrivit eller av rörelse eller eget arbete, må hon, i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Har gift kvinna, som i första stycket sägs, haft hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, och har inkomst som i samma stycke sägs sammanlagt uppgått till minst 1 200 kronor, må hon i stället åtnjuta avdrag med en fjärdedel av inkomsten, dock högst med 1 000 kronor.

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru och som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har den skattskyldiges hustru utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen, om och i den mån inkomsten i förvärvskällan därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Avdrag enligt detta moment må icke för makarna tillsammans överstiga 300 kronor eller, om den gifta kvinnan haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, 1 000 kronor.

Herr Henriksson hade i sin reservation föreslagit följande lydelse av 4 § 2 mom.:

Har gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av rörelse eller av eget arbete, må hon, om

och i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor jämte 10 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 1 000 kronor.

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru och som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har den skattskyldiges hustru utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen, om och i den mån inkomsten i förvärvskällan därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Avdrag enligt detta moment må icke för makarna tillsammans överstiga 1 000 kronor.

Beträffande 8 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt hade i utskottets förslag förordats följande lydelse:

Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under *hela* beskattningsåret, äger att å den taxerade inkomsten åtnjuta statligt ortsavdrag, vars storlek bestämmes med hänsyn till de ortsgrupper, som angivas i 48 § 1 mom. kommunalskattelagen.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, åtnjuter statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I 3 360 kronor, i ortsgrupp II 3 520 kronor, i ortsgrupp III 3 680 kronor, i ortsgrupp IV 3 840 kronor och i ortsgrupp V 4 000 kronor.

Skattskyldig, som — — — stycke sägs.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andra maken, ävensom annan ogift skattskyldig än som avses i nästföregående stycke, äger, därest han haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn, som stått under hans vårdnad och för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I 2 520 kronor, i ortsgrupp II 2 640 kronor, i

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

ortsgrupp III 2 760 kronor, i ortsgrupp IV 2 880 kronor och i ortsgrupp V 3 000 kronor. Har skattskyldig som nyss nämnts haft barn, för vilket allmänt barnbidrag utgått men vilket icke stått under hans vårdnad, äger han, därest han helt eller delvis underhållit barnet, likaledes åtnjuta ortsavdrag efter vad i detta stycke sägs, dock endast om den skattskyldige icke levtt tillsammans med den som har vårdnaden om barnet.

Annan skattskyldig än i andra, tredje eller fjärde stycket sägs (*ensamstående*) äger åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I 1 680 kronor, i ortsgrupp II 1 760 kronor, i ortsgrupp III 1 840 kronor, i ortsgrupp IV 1 920 kronor och i ortsgrupp V 2 000 kronor.

I den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen hade 8 § 1 mom. givits denna lydelse:

Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under *hela* beskattningsåret, äger att å den taxerade inkomsten åtnjuta statligt ortsavdrag, vars storlek bestämmes med hänsyn till de ortsgrupper, som angivas i 48 § 1 mom. kommunalskattelagen.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, åtnjuter statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 3 520 kronor, i ortsgrupp III 3 680 kronor, i ortsgrupp IV 3 840 kronor och i ortsgrupp V 4 000 kronor.

Skattskyldig, som under hela eller någon del av beskattningsåret varit änking eller änka och som vid andra makens död levtt tillsammans med denne, äger att vid taxering för det beskattningsår, under vilket dödsfallet inträffat, och för det därpå följande beskattningsåret åtnjuta ortsavdrag med belopp som i föregående stycke sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, äger, därest han varit ogift (varmed i denna paragraf jämställas änking, änka eller fränskild) och haft

hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, att åtnjuta statligt ortsavdrag med belopp som i andra stycket sägs.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levtt tillsammans med andra maken, ävensom annan ogift skattskyldig än som avses i tredje eller fjärde stycket, äger, därest han haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn, som stått under hans vårdnad och för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 2 640 kronor, i ortsgrupp III 2 760 kronor, i ortsgrupp IV 2 880 kronor och i ortsgrupp V 3 000 kronor. Har skattskyldig som nyss nämnts haft barn, för vilket allmänt barnbidrag utgått men vilket icke stått under hans vårdnad, äger han, därest han helt eller delvis underhållit barnet, likaledes åtnjuta ortsavdrag efter vad i detta stycke sägs, dock endast om den skattskyldige icke levtt tillsammans med den som har vårdnaden om barnet.

Annan skattskyldig än i andra, tredje, fjärde eller femte stycket sägs (*ensamstående*) äger åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 760 kronor, i ortsgrupp III 1 840 kronor, i ortsgrupp IV 1 920 kronor och i ortsgrupp V 2 000 kronor.

Reservationen av herr Velander m. fl. innebar beträffande detta författningsrum följande avfattning:

Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under *hela* beskattningsåret, äger att å den taxerade inkomsten åtnjuta statligt ortsavdrag, vars storlek bestämmes med hänsyn till de ortsgrupper, som angivas i 48 § 1 mom. kommunalskattelagen.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, åtnjuter statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 3 520 kronor, i ortsgrupp III 3 680 kronor, i ortsgrupp IV

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

3 840 kronor och i ortsgrupp V 4 000 kronor.

Skattskyldig, som under någon del av beskattningsåret varit änklings eller änka och som vid andra makens död levt tillsammans med denne, äger att vid taxering för det beskattningsår, under vilket dödsfallet inträffat, åtnjuta ortsavdrag med belopp som i föregående stycke sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, äger, därest han varit ogift (varmed i denna paragraf jämställas änklings, änka eller fränskild) och haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag föreläggat, att åtnjuta statligt ortsavdrag med belopp som i andra stycket sägs.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andra maken, ävensom annan ogift skattskyldig än som avses i andra, tredje eller fjärde stycket, äger, därest han haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn som stått under hans vårdnad och för vilket rätt till allmänt barnbidrag föreläggat, åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 2 640 kronor, i ortsgrupp III 2 760 kronor, i ortsgrupp IV 2 880 kronor och i ortsgrupp V 3 000 kronor. Har skattskyldig — — — om barnet.

Annan skattskyldig än i andra, tredje, fjärde eller femte stycket sägs (*ensamstående*) äger åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 760 kronor, i ortsgrupp III 1 840 kronor, i ortsgrupp IV 1 920 kronor och i ortsgrupp V 2 000 kronor.

I den av herr Gustaf Elofsson avgivna reservationen hade förordats denna lydelse:

Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under *hela* beskattningsåret, äger att å den taxerade inkomsten åtnjuta statligt ortsavdrag, vars storlek bestämmas med hänsyn till de ortsgupper, som angivas i 48 § 1 mom. kommunalskattelagen.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, åtnjuter statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 3 520 kronor, i ortsgrupp III 3 680 kronor, i ortsgrupp IV 3 840 kronor och i ortsgrupp V 4 000 kronor.

Skattskyldig, som — — — stycke sägs.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andra maken, ävensom annan ogift skattskyldig än som avses i nästföregående stycke, äger, därest han haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn, som stått under hans vårdnad och för vilket rätt till allmänt barnbidrag föreläggat, åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 2 640 kronor, i ortsgrupp III 2 760 kronor, i ortsgrupp IV 2 880 kronor och i ortsgrupp V 3 000 kronor. Har skattskyldig som nyss nämnts haft barn, för vilket allmänt barnbidrag utgått men vilket icke stått under hans vårdnad, äger han, därest han helt eller delvis underhållit barnet, likaledes åtnjuta ortsavdrag efter vad i detta stycke sägs, dock endast om den skattskyldige icke levt tillsammans med den som har vårdnaden om barnet.

Annan skattskyldig än i andra, tredje eller fjärde stycket sägs (*ensamstående*) äger åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I och II 1 760 kronor, i ortsgrupp III 1 840 kronor, i ortsgrupp IV 1 920 kronor och i ortsgrupp V 2 000 kronor.

8 § förordningen om statlig förmögenhetsskatt hade i utskottets förslag följande avfattning:

Har skattskyldig hemmavarande barn, som icke fyllt 21 år, skall, därest barnets till statlig inkomstskatt beräknade beskattningsbara inkomst icke uppgår till minst 20 kronor, den skattskyldige taxeras jämväl för barnets förmögenhet. I den skattskyldiges skattepliktiga förmögenhet inbegripes i sådant fall jämväl barnets förmögenhet.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Enligt den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen skulle paragrafen lyda:

Har skattskyldig hemmavarande barn under 16 år, skall, därest barnets till statlig inkomstskatt beräknade beskattningsbara inkomst icke uppgår till minst 20 kronor, den skattskyldige taxeras jämväl för barnets förmögenhet. I den skattskyldiges skattepliktiga förmögenhet inbegripes i sådant fall jämväl barnets förmögenhet.

10 § i samma förordning skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

Fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag eller i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt omförmäld familjestiftelse skall icke utgöra statlig förmögenhetsskatt, därest den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 50 000 kronor.

Ej heller — — — 5 000 kronor.

I den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen hade föreslagits följande lydelse:

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, skall icke utgöra statlig förmögenhetsskatt, därest den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 60 000 kronor. Annan fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag eller i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt omförmäld familjestiftelse skall icke utgöra sådan skatt, därest den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 50 000 kronor.

Ej heller — — — 5 000 kronor.

I reservationen av herr Velander

m. fl. hade paragrafen upptagits i följande lydelse:

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, skall icke utgöra statlig förmögenhetsskatt, därest den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 75 000 kronor. Annan fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag eller i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt omförmäld familjestiftelse skall icke utgöra sådan skatt, därest den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 50 000 kronor.

Ej heller — — — 5 000 kronor.

11 § 1 mom. skulle enligt utskottets förslag erhålla den lydelse, som anges i nedanstående not.¹

I den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen hade för 11 § 1 mom. förordats följande lydelse:

Statlig förmögenhetsskatt skall för fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag samt i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt omförmäld familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 100 000 kronor: fem promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 50 000 kronor, dock lägst en krona;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

			‰
100 000—	150 000		6
150 000—	200 000		8
200 000—	300 000		10
300 000—	500 000		12
500 000—	1 000 000		14
1 000 000—			16

¹ 11 § 1 mom. Statlig förmögenhetsskatt skall för fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag samt i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt omförmäld familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 100 000 kronor: fem promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 50 000 kronor, dock lägst en krona;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

100 000 men icke	150 000 kr.:	250 kr. för	100 000 kr. och	8 ‰	av återstoden;
150 000 " "	200 000 " :	650 " "	150 000 " "	10 ‰	" " ;
200 000 " "	400 000 " :	1 150 " "	200 000 " "	13 ‰	" " ;
400 000 " "	1 000 000 " :	3 750 " "	400 000 " "	16 ‰	" " ;
1 000 000 kr.	:	13 350 " "	1 000 000 " "	18 ‰	" " .

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Sedan herr förste vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes beträffande föredragnings sättet ordet av

Herr KRISTENSSON i Osby, som anförde: Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 50 får jag hemställa,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt var och en av punkterna A 1, A 2 och A 3 på det sätt, att först föredrages det av utskottet i punkten tillstyrkta författningsförslaget, i den mån så erfordras, paragrafvis och momentvis, med anvisningar, där sådana förekomma, samt slutbestämmelse, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av det författningsrum, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölles.

I enlighet med den antagna föredragningsordningen föredrogs först *punkten A 1).*

Utskottets i punkten framlagda förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

52 §.

Efter föredragning av paragrafen anförde:

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag vill börja med att uttala mitt beklagande av att ordföranden i 1949 års skatteutredning, Adolf Olsson i Gävle, på grund av sjukdom är förhindrad vara närvarande här i dag då denna stora fråga behandlas, förmodligen den nuvarande riksdagens största. Det är ju dock, herr talman, i betydande ut-

sträckning hans förtjänst att inom kommittén enighet har kunnat vinnas i de dominerande spörsmålen.

I debatten här i kammaren häromdagen — det var då vi diskuterade valreformen — påpekade någon talare, jag tror det var herr Hjalmarson, huru som i det svenska kommittéväsendet kompromissen blivit något av en princip, att viljan till samlande lösningar blivit något ganska karakteristiskt för svenskt kommittéväsende. Detta är naturligtvis riktigt. Samtidigt inträffar emellertid ofta att denna ömsesidiga hänsyn, denna ömsesidiga vilja att gå varandra till mötes, försvinner när problemen föres över från det rent sakliga planet till det politiska planet. Många sådana fall skulle man kunna peka på från den svenska riksdagen under de senare åren, och jag måste tyvärr säga att detta trista öde åtminstone delvis har övergått även skatteutredningens arbetsresultat.

Finansministern har ju tagit upp kommitténs enhälliga förslag i fråga om sambeskattnings, skatteskalor och annat, och detta är naturligtvis inte annat än tacknämligt. Tyvärr har finansministern gjort ett avsteg i ett betydelsefullt hänseende — jag syftar, som kammarens ledamöter väl förstår, på uttagningsprocenten. Härigenom försämrats tyvärr i högst avsevärd mån kommitténs förslag; det blir bara »halv skattesänkning», eller noga räknat: finansministern prutar 43 procent på den lindring i den direkta statliga skattetungan, som kommittén tänkt sig. Saken kan också uttryckas på det sättet att de 630 miljoner kronor i skattelindring, som ett bifall till kommittéförslaget vid en uttagning vid grundbeloppsnivå skulle ha givit, nu har reducerats till 360 miljoner för helt budgetår räknat.

Jag har, herr talman, velat göra detta påpekande redan nu. Det är ju givet och naturligt att ett utförligare resonemang i denna angelägenhet får anstå, tills propositionen om uttagningsprocenten skall behandlas i nästa vecka. Å andra

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

sidan menar jag, att det är ganska omöjligt att nu helt förbigå denna fråga. Den kan, såvitt jag förstår, inte isoleras från sitt naturliga sammanhang med det ärende vi i dag har att ta ställning till, nämligen den mera tekniska reformen av skattesystemet. Bortser jag från denna, naturligtvis mycket viktiga sida av saken, vill jag som sagt gärna medge, att propositionen har åtskilliga förtjänster; det skall vi inte glömma bort, när vi nu skall gå att fatta beslut i denna betydelsefulla angelägenhet.

Finansministern har gjort en del ändringar i detaljer i förhållande till kommittéförslaget. Som jag ser på dessa ting måste jag säga, att flera av dessa av departementschefen vidtagna ändringar är framsteg. Det är enligt min uppfattning förbättringar, och för detta vill jag gärna ge finansministern mitt erkännande.

Ett par av propositionens värdefulla sidor har jag redan antytt. Härtill skulle jag nog vilja foga ett par ord om en rätt dominerande fråga, nämligen avvägningen av skattebördan mellan ensamstående och äkta makar.

Det är ju så som nu alla ledamöter av kammaren vet, att propositionen föreslår i anslutning till utredningen — vi var enhälliga därvidlag — två skatteskolor. Dessa har avvägs så att de vid beskattningsbara inkomster intill 10 000 kronor för äkta makar och 5 000 kronor för ensamstående medför en skatt, som för ensamstående är hälften av vad äkta makar har att betala på en dubbelt så stor inkomst. Detta innebär — och jag tycker att det är av viss betydelse att ha detta i minnet — att den en gång så förkättrade och så orättvist nedhånade tudelningsmetoden i praktiken nu genomföres upp till en taxerad inkomst för makar i högsta ortsgrupp av 14 000 kronor.

Ett annat framsteg innebär enligt min bestämda mening finansministerns upptagande av det reservationsvis inom kommittén framförda förslaget om särskilt avdrag för förvärvsarbete hos

ru med minderåriga barn. Jag vill gärna här framhålla, att jag anser det särskilt värdefullt att finansministern knutit avdragets höjd till förekomsten av minderåriga barn. Förvärvsarbetande mödrar måste i motsats till barnlösa gifta kvinnor liksom till andra skattskyldiga över huvud taget ikläda sig kostnader för barnets skötsel under den tid, de är frånvarande från hemmet för förvärvsarbetets skull. Dessa kostnader är enligt min åsikt fullt jämförliga med vad som brukar kallas för omkostnader för intäktens förvärvande.

Vi har från vårt håll på denna punkt en reservation. Vi har naturligtvis ingen erinran emot principen i propositionen. Jag har ju redan sagt att det är klokt och välbetänkt att förfara som finansministern här gjort, nämligen att knyta avdraget till förefintligheten av minderåriga barn. Men vi menar att detta avdrag bör konstrueras något anorlunda än vad departementschefen gjort. Vi menar, att avdraget bör utformas så, att det når sitt maximum vid en inkomst som motsvarar årsförtjäns-ten för de lägst avlönade hustrurna. Enligt vårt förslag når avdraget sitt maximum vid en inkomst på 4 000 kronor, medan detta enligt propositionens förslag blir fallet först vid en inkomst på 7 000 kronor.

Vi föreslår också i vår reservation — yrkandet är detsamma i bondeförbunds- och folkpartireservationen — att den lägsta ortsgruppen vid beskattningen numera bör avskaffas på det viset att ortsavdragen fastställs till samma belopp i ortsgrupp 1 som i ortsgrupp 2. Detta är ju ett gammalt tvisteämne. Jag skall inte närmare fördjupa mig i det, men jag vill i alla fall påpeka att bland de skäl, som har tillkommit för en dylik partiell reform redan nu av ortsgrupperingen, är att det numera i praktiken visat sig så mycket svårt att dra en gräns mellan den lägsta och den näst lägsta ortsgruppen. Dessa rent praktiska bedömanden har som sagt föranlett oss att hemställa att den lägsta ortsgruppen

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

skall avskaffas och uppföras i nivå med andra ortgruppen.

Finansministern föreslår i likhet med kommittén någon modifikation i för-mögenhetsbeskattningen. Dels höjs ju skattepliktsgränsen till 50 000 kronor — kommittén hade inom parentes inte sträckt sig längre än till 40 000 kronor — och dels uppmjukas skalorna något. Detta är också ur min synpunkt sett ett framsteg i propositionen. Men det finns en sida av denna sak, som finansministern inte ansett sig behöva reflektera på, och det är det enligt mitt förmenande välbefogade kravet på att göra förmögenhetsskatten avdragsgill. Finansministern har inte velat gå med på detta. Han resonerar visserligen om den här saken men menar, att när han nu höjer den skattepliktiga gränsen ända upp till 50 000 kronor, har kravet på avdragsgillhet därmed väsentligt för-lorat i betydelse.

Jag har ganska svårt att förstå de-partementschefens synpunkt i detta sammanhang. Det kan dock, såvitt jag kan se, inte vara rimligt att belasta en inkomst, som åtgått för att gälda för-mögenhetsskatten och sålunda ur skatte-förmågesynpunkt är obefintlig, med ytterligare en skatt. Med andra ord, det kan dock inte vara rätt att beskatta pengar som inte finns, eftersom de redan är inlevererade till statsverket. Det kan över huvud taget enligt min mening inte leda till ett tillfredsställande resultat, om en och samma inkomst — ty det är ju det som det här är fråga om — träffas av två av varandra oberoende skatter, som därtill båda är progressiva. Jag kan inte finna annat än att kravet på avdragsgillhet i fråga om förmögenhetsskatten är ett ganska starkt motive-rat rättvisekrav, och jag kan inte se att finansministerns argumentering håller, då han gör gällande att i och med att han har höjt den skattepliktiga gränsen till 50 000 kronor, så får därmed allan rättfärdighet vara uppfylld. Det förhåll-landet att den skattepliktiga gränsen

höjs till 50 000 kronor berör inte den principiella sidan av saken.

Inte heller kvarlåtenskapsskattens av-skaffande vill finansministern vara med om, och det kan jag möjligen förstå. Kvarlåtenskapsskatten har ju numera blivit en prestigefråga och ingenting annat för det stora regeringspartiet, och då upphör ju all saklig argumentering att verka.

Bondeförbundets roll i detta sammanhang — jag måste nog säga det — gör mig en liten smula fundersam. Bondeförbundet har hela tiden, som kamma-rens ledamöter mycket väl kommer ihåg, varit emot denna olyckliga skatteform, och jämte oss andra har bondeförbundet krävt dess avskaffande. Om man ger sig till att studera kammarens protokoll för de senaste åren, skall man där få till-fälle att läsa ganska många tankvärda uttalanden från bondeförbundshåll om kvarlåtenskapsskattens orimliga konsekvenser.

Så sent som vid början av årets riks-dag, alltså för några få månader sedan, motionerades från samma håll om att skatten, som det heter ordagrant, »bör utgå ur skattesystemet». Nu, några få månader efteråt, föreslår överraskande nog bondeförbundets reservanter i be-villningsutskottet, att skattens avskaf-fande »görs till föremål för utredning».

Herr talman! Vad betyder nu detta? Jo, det betyder att man nu önskar ut-reda vad man sedan åtskilliga år till-baka varit bergfast övertygad om varit det enda riktiga, nämligen skattens av-skaffande. Jag föreställer mig att vi un-der den fortsatta debatten skall få åt-minstone *någon* förklaring till detta som jag nog menar ganska egenartade till-vägagångssätt.

Hur kommer nu skattebetalarna att ta emot denna reform? Vi erinrar oss nog litet till mans situationen i december i fjol, när kommittén avlämnade sitt för-slag. Det innebär säkert ingen överdrift att säga, att det mottogs i hela landet med ett nästan demonstrativt gillande.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Det tjocka betänkandet från kommittén blev utan tvekan något av en best seller. Det är ju en ära som ytterligt sällan brukar tillkomma en publikation av denna art. Vad visar denna spontana reaktion från tidningarnas och allmänhetens sida? Den visar naturligtvis ingenting annat än att kravet på en skattesänkning hade vuxit sig utomordentligt starkt runt omkring bland befolkningen. Vad säger nu människorna, när det har blivit klart att reformen på en viktig och avgörande punkt berövas den avsedda effekten? Såvitt jag förstår, måste besvikelsen komma att bli mycket stor bland hundratusentals skattskyldiga här i landet. Man kommer att icke utan bitterhet konstatera, att finansministern tar tillbaka med ena handen vad han redan har givit med den andra. Den förespeglade skattesänkningen har blivit, måste man säga sig, något av en illusion.

Jag har här använt termen skattesänkning, och formellt är det naturligtvis fråga om en skattesänkning. Men jag vill starkt understryka för kammarens ledamöter att reellt är det icke någon skattesänkning man här bjuder. Alla känner vi väl till den skatteskärpning, som de senare åren ägt rum. Den har ju kommit som en automatisk följd av försämringen av penningvärdet, och denna skatteskärpning har aldrig varit avsedd. Den har aldrig varit av riksdagen beslutad.

Av förändringarna i levnadskostnadsindex, vilket för 1947 utgjorde i medeltal 156 men för första kvartalet i år fastställts till 207, framgår att levnadskostnaderna under de få år, som rymmes mellan dessa tvenne siffror, har stigit med mer än 30 procent. Jag skall inte knyta några mera omfattande reflexioner till detta faktum, men man kan näppeligen säga att denna siffra utgör något vidare imponerande vittnesbörd om framgången i den ekonomiska politik, som här har förts under de åren. Inkomster som endast följt levnadskost-

nadsstegringen och alltså reellt varit oförändrade har därigenom kommit att beskattas inom högre liggande progressionsskikt, d. v. s. enligt hårdare skattesatser än ursprungligen avsetts. Dessa människor får ju vid ett lägre penningvärde inte mera för sina pengar än de fick förut, men de får betala en väsentligt högre skatt. Detta faktum var väl inte alldeles uppenbart för människorna tidigare, men jag tror att nu har man i allmänhet fått upp ögonen för vad som här har skett.

Herr talman! Inom skatteutredningen gick arbetet raskt undan. Men, ärade kammarledamöter, *penningvärdeförsämringen sprang fortare än vi!* Vi hann aldrig i skatteutredningen ifatt den. Det mesta vi kunde tänka oss att komma fram till var att återföra skattetrycket ungefär till den nivå det hade när 1947 års skattereform beslöts. Så långt hade härjningarna i fråga om den svenska kronan sträckt sig, att vi inte ansåg oss kunna gå längre.

Detta mål var ju ett begränsat mål, och vi hade ju tänkt oss något helt annat den gång vi startade i skatteutredningen. Detta begränsade mål hade kunnat nås, men endast under den förutsättningen, att regeringen valt en uttagningsprocent av 100. Nu kommer förmodligen riksdagens majoritet att om några dagar stanna för uttagningsprocenten 110. Detta betyder kort och gott att ungefär hälften av den skatteskärpning, som sedan 1947 skett och vilken kommit som en automatisk följd av penningvärdeförsämringen, nu kommer att permanentas. Det finns i propositionen nr 213 — det är ju den som vi i dag har att behandla — ganska intressanta tabeller, som jag skulle vilja rekommendera kammarens ledamöter att studera. De återfinnes på s. 154 och följande. Av de tabellerna får man en överblick över hur en uttagningsprocent av 110 skulle komma att verka. Då skulle skattelättnad uppkomma för ensamstående vid inkomster från och med, observera det-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

ta, 6 000 kronor till omkring 25 000 kronor, men dessa skattelättnader skulle vara ytterst ojämna. Å andra sidan skulle *skatteskärpningar* uppstå för såväl lägre som högre inkomster. Sålunda skulle skatteskärpning uppstå vid inkomster under 6 000 kronor, vilket man kanske inte alldeles bör bortse ifrån, och det kommer också att uppstå vid högre inkomster, bortsett från — och det är ju ett ganska kuriöst förhållande — inkomster som är mycket höga, där skattelättnad inträder. Även för gifta personer skulle skatteskärpningar i vissa lägen kunna inträda liksom för änkor, änklingar och fränskilda med minderåriga barn.

Jag vill starkt understryka, att vid en uttagningsprocent av 110 blir det i många fall inte någon skattesänkning, inte ens status quo utan skatteskärpning. Så förhåller det sig med skattesänkningen, därest man väljer uttagningsprocenten 110. Sådan ser denna s. k. skattesänkning ut, när den avklädes alla förskönande omskrivningar. Det blir inte någon skattesänkning annat än i viss utsträckning. I vissa fall blir det skatteskärpning.

Till slut bara ett påpekande. Det är, tycker jag, av väsentlig betydelse, inte minst ur psykologisk synpunkt, att en sådan här skattesänkning inte blir mindre än att den år 1947 beslutade nivån i stort sett återställes. Man måste väl säga, att det är ett synnerligen modest krav, att man inte fordrar mer än att skattetrycket förs tillbaka till den nivå, där det låg 1947. Riksdagen har ju aldrig tänkt sig något dylikt, när man skrev till Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t tillsatte 1949 års skatteutredning. Då hade man tänkt sig en verklig skattesänkning. Nu är situationen sådan, att man får vara belåten, om man får ned skattetrycket till 1947 års nivå. Men det går inte, som jag förut sade, annat än under den förutsättningen, att man väljer uttagningsprocenten 100. Endast om man förfar sålunda och 1947 års skattenivå

uppnås, kan man räkna med att de skattskyldiga betraktar skattesänkningen såsom ett allvarligt menat försök att åstadkomma skattesänkningen. Väljer man uttagningsprocenten 110, skulle jag tänka mig, att de skattskyldigas reflexioner i stor utsträckning får en annan riktning. Endast härigenom kan man också enligt min mening räkna med att skattesänkningen skall få den stimulerande effekt på arbetsamhet, företagsamhet och sparvilja och medföra den förbättring av deklarationsmoralen, som skatteutredningen hoppats på och i skilda sammanhang starkt understrukt, och som det enligt min bestämda mening är ytterst angeläget att åstadkomma.

Vi har, som jag redan påpekat, inte att i dag ta ståndpunkt till frågan om uttagningsprocenten. Dagens överläggning gäller ju i avsevärd mån de mera tekniska sidorna av problemet, men jag har som sagt inte kunnat undgå att beröra uttagningsprocenten. Jag menar nämligen att den frågan har så oupplösligt och intimt sammanhang med hela det stora skatteproblemet, att det inte hade varit rätt av mig att gå förbi den i detta anförande.

Med vad jag här tillåtit mig framhålla hemställer jag om bifall till den reservation av herr Velander m. fl., som är fogad till betänkandet, och jag kommer sedan på vederbörliga punkter att framställa de erforderliga yrkandena.

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Med tanke på de heta skattedebatter som föregick 1947 års skattereform vill jag understryka min tillfredsställelse över den samling som i stort sett äge rum i 1949 års skatteutredning. Denna utrednings betänkande har i stort sett rönt ett gott mottagande. Denna enhälliga skattekommitté har uttalat att en lättnad av skattetrycket är ett samhällsintresse av stor betydelse. För att uppmuntra sparsamheten och för att påverka arbetsviljan och för-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

bättra deklarationsmoralen är det angeläget att skattetrycket mildras.

Här har i denna kammare under de senaste åren ofta talats om att det skett en skatteskärpning genom penningvärdets fall. Detta gör nu en skattelättnad så mycket mera angelägen, men det är också av vikt att förebygga en upprepning av denna utveckling. Det är ur den synpunkten som folkpartiet i sin motion föreslagit, att man skulle utreda, hur man på enklast möjliga sätt skulle kunna förebygga en upprepning av denna utveckling. Och vi har i vår reservation stannat inför det yrkandet att en sådan utredning bör komma till stånd.

Jag är angelägen att framhålla att en sådan utredning enligt min mening inte bara bör syssla med skatteskalornas utformning utan också, i den mån det befinnes nödvändigt, med utformningen av ortsavdraget. Jag tror att det är angeläget att en sådan utredning kommer till stånd för att trygga de skattesänkningar som vi småningom går att besluta.

I fråga om den statliga inkomstskatten har vi anslutit oss till det förslag beträffande skatteskalorna för ensamstående och äkta makar som uppgjorts av kommittén, och vi har också anslutit oss till kommitténs förslag beträffande ortsavdragen. Det har visat sig, att det finns ett skattetänkande mer eller mindre starkt i nästan alla inkomstläger, men framför allt framträdande i de högre inkomstskikten. Kommittén har därför funnit det angeläget att säga, att vi bör eftersträva en allmän skattesänkning. I likhet med skattekommittén anser vi det angeläget att uttagningsprocenten sättes till 100. Kommittén har enhälligt betonat, att det är en väsentlig förutsättning, att övergången till systemet sker vid denna uttagningsprocent. Här föreligger alltså ett klart besked av en enhällig skattekommitté. Om man enbart ser på den statliga beskattningen, sker det också vid en ut-

tagningsprocent av 100 en ökning vid inkomstlägen omkring 3 000 kronor. Men väljer man uttagningsprocenten 110, blir skärpningen större och sträcker sig över flera inkomstlägen som är låga. Den sträcker sig även till vissa högre inkomstlägen, med undantag av de högsta. Herr Hagberg i Malmö talade närmare om detta nyss, och jag skall inte belysa det ytterligare.

Jag vill i detta sammanhang endast säga, att om man väljer uttagningsprocenten 110, som finansministern föreslagit, blir det en mindre skattelättnad för de många inkomsttagarna. Det innebär ju, att skatten blir 1/10 högre än vad folkpartiet har föreslagit. Vid en uttagningsprocent av 110 avlägsnar man inte den inverkan, som inflationen i detta fall har åstadkommit i fråga om skattetrycket. Väljer man uttagningsprocenten 100, för man skattetrycket ungefär tillbaka till den nivå som man tänkte sig 1947 eller i varje fall i närheten av den nivån. Man har sagt att finansministerns förslag är ett halvt steg. Ja, det är väl något liknande. Jag finner det nödvändigt att man tar ett helt steg på detta område och vill ändå framhålla att ett sådant steg bör betraktas endast som ett första steg på skattelättnadens väg. Jag finner det nödvändigt att sätta uttagningsprocenten till 100 %, därför att om man inte gör detta, får man på detta område inte den effekt i fråga om arbetsvilja, sparande och deklarationsmoral, som man i skattekommittén velat nå fram till.

Jag vill också säga att enligt min mening finns det statsfinansiella möjligheter att bestämma uttagningsprocenten till 100. Vi har, i varje fall enligt finansministerns beräkningar, ett budgetöverskott på ungefär 904 miljoner kronor budgetåret 1952/53 vid 100 % uttag. De förändringar, som vi föreslår i den reservation som är fogad till betänkandet, leder till en ytterligare minskning av detta budgetöverskott

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

med 25 miljoner kronor för 1952/53. Även om man tar hänsyn till detta blir det dock ett tillräckligt budgetöverskott för budgetåret 1952/53. När man bedömer dessa frågor, bör man också ta hänsyn till att ett sänkt skattetryck befrämjar sparande och därmed påverkar skatteunderlagets tillväxt i gynnsam riktning.

I samband med denna frågas behandling vill jag erinra om att i början av denna riksdag väckte herr Jonsson i Skedsbygd en motion om skattelättnad, där han anslöt sig till kommitténs ståndpunkt. Jag har läst denna motion på det sättet att den innebär ett yrkande på att skatteprocenten skulle sättas till 100. Jag har framhållit dessa ting, därför att jag betraktar denna del som en mycket central punkt i hela frågan om skattelättnader.

När det sedan gäller den tekniska utformningen har i stort sett enighet rått i kommittén, men på vissa områden har det varit skiljaktiga meningar, och jag vill här helt kort redovisa de områden där vi i folkpartiet har anmält avvikande mening och reserverat oss. Det har sålunda skett i fråga om dyrortsgrupperingen. Vi har på den punkten yrkat, att man skulle slopa dyrortsgrupp 1 och förena den med ortsgrupp 2. Om detta förslag har kommittén sagt, att skillnaden i levnadskostnader inom dessa dyrorter är på väg att utjämnas och att kommittén i princip instämmer i tanken att slopa dyrortsgrupp 1. Men man säger, att man vill avvakta utredningens förslag. Jag tror att det är svårt att dra upp gränsen mellan ortsgrupp 1 och ortsgrupp 2 och att problemet har tillspetsats genom kommunsammanslagningen. Det har skett en utjämning mellan dyrorter i vårt land, och jag tror att tiden är mogen för att här ta första steget och slopa ortsgrupp 1. Bondeförbundarna i utskottet har reserverat sig i den riktningen. Jag tror det vore intressant för kammarens ledamöter att få veta stats-

rådet Hedlunds uppfattning i fråga om slopandet av den första dyrorten. Överensstämmer herr statsrådets uppfattning där med den uppfattning, som kommit till synes i reservationen från bondeförbundshåll inom utskottet?

För att bättre kunna tillgodose produktionen och sparandet har vi yrkat på förbättringar av förvärvsavdraget för gift kvinna. Vi har även yrkat att det avdrag på 300 kronor, som är avsett att utgå till hustru, som arbetar i mannens jordbruk eller rörelse, skall gälla även vid den kommunala beskattningen. Jag skall emellertid inte här närmare ingå på förvärvsavdraget, eftersom herr Sjölin senare kommer att tala om dessa saker.

Beträffande frågan om den årliga förmögenhetsskatten har man ofta talat om den skönhetsfläck, som ligger i att marginalskatten på avkastningen av en förmögenhet under vissa förhållanden blir större än avkastningen själv. Den blir med andra ord mer än 100 procent. För att i görligaste mån råda bot på detta och för att bättre tillgodose sparandets synpunkter har vi från folkpartihåll föreslagit avdragsrätt för förmögenhetsskatten vid inkomstbeskattningen. Herr Hagberg i Malmö har nyss talat om denna sak, och jag delar hans uppfattning att det man betalar i förmögenhetsskatt inte ger någon skattekraft. Jag finner det ej rimligt att på förmögenhetsskattens belopp även skall utgå inkomstskatt.

För att skattelättnaden med sådan avdragsrätt inte skall bli för stor för särskilt större förmögenhetsinnehavare, har vi yrkat på en ändring av skatteskalorna, så att vi får en skärpt skala. Vi har vidare yrkat, att gränsen för det fria beloppet skall sättas vid 60 000 kronor för äkta makar. Det föreligger nämligen större behov av sparkapital för två personer än för en. Det kan synas som om skillnaden — 50 000 kronor för ensamstående och 60 000 kronor för äkta makar — är tämligen

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

liten, men jag vill säga att jag endast betraktar detta såsom ett första steg mot större rättvisa.

Vad beträffar barns förmögenhet har vi yrkat, att när de fyllt 16 år, så skall samtaxering ur förmögenhetssynpunkt icke äga rum mellan dem och föräldrarna. I de nuvarande bestämmelserna är åldersgränsen därvidlag satt till 21 år, såvida barnet inte har så stor förmögenhet eller inkomst, att han eller hon själv skall taxeras. Detta förfarande leder understundom till det mycket otillfredsställande resultatet, att om barnets förmögenhet är mindre, så kan beskattningen bli hårdare. Jag förutsätter då att föräldrarna själva har förmögenhet. För att i någon mån råda bot på detta har vi yrkat att åldersgränsen för samtaxering på detta område skall sättas till 16 år. Jag medger emellertid gärna, att detta ingalunda är någon lösning av problemen, men det begränsar dem i någon mån och innebär därför en förbättring. Man följer också då den åldersbestämmeelse, som vanligen gäller i vår skattelagstiftning.

Till slut kommer jag så till frågan om kvarlåtenskapsskatten, vilken varit stridsämne i skattedebatterna ända sedan den kom till. Teoretiskt vilar denna skatt på uppfattningen att den avlidne förmögenhetsägaren står i skuld till staten, men det resonemanget förutsätter ju att den årliga förmögenhetsskatten alltid är för låg. Statsfinansiellt betyder borttagandet av denna skatt jämförelsevis litet. Man har beräknat att den ger ungefär 20 miljoner kronor, och i viss mån kan man få kompensation för detta inkomstbortfall genom att företa en moderat höjning av arvslottsskatten. Inom folkpartiet ansluter vi oss till ett förslag, som går ut på att en utredning företas i det syftet. Kvarlåtenskapsskatten utgår oavsett arvstagarnas antal och arvslotternas storlek. Den är till men för produktion och sparande, och man har ofta på jordbrukarhåll framhållit, att kvarlåtenskapsskatten försvårar möj-

ligheterna att behålla gårdarna i släktens ägo. Samma är förhållandet när det gäller familjeföretag över huvud taget. På denna punkt har bondeförbundarna i sin reservation sagt, att kvarlåtenskapsskatten bör avskaffas, men ändå har man — något motsägelsefullt tycker jag — stannat för förslaget om utredning.

Jag skulle även på denna punkt vilja rikta en fråga till statsrådet Hedlund: Anser statsrådet att tiden nu är mogen för att avskaffa kvarlåtenskapsskatten?

För min del anser jag att den tidpunkt bör vara kommen, då denna skatt snarast möjligt går till historien. Redan vid nästa halvårsskifte bör den kunna vara ett avslutat kapitel i svensk skattelagstiftning.

Herr talman! Ur dessa synpunkter yrkar jag bifall till den reservation, som är avgiven av undertecknad m. fl.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Utan att på något sätt vilja instämma i alla de delvis överdrivna skildringarna av det nuvarande skattesystemets skadliga verkningar kan jag ändå ansluta mig till den enighet som råder om att en skattesänkning nu ur många synpunkter är önskvärd. Flera omständigheter kan åberopas för en sådan åtgärd. Utskottet har i första hand pekat på att penningvärdesförändringen har skärpt beskattningen i särskilt de lägre inkomstlägena på sådant sätt, att en revision har framstått såsom ofrånkomlig. Jag vill emellertid särskilt understryka, att utskottet också har anslutit sig till ett uttalande av departementschefen, där han säger, att det är självklart att önskemålet om en sänkning av stats-skatterna icke får tillgodoses annat än i den mån en sådan sänkning är förenlig med kravet på sundhet i statsfinanserna och en rationell utformning av skatte- och finanspolitiken i enlighet med den ekonomiska politikens allmänna mål.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Det är mot bakgrunden av detta man får bedöma storleken av den skattesänkning, som nu kan komma i fråga. Den saken kommer att tagas upp till behandling här i kammaren i samband med frågan om uttagningsprocentens fastställande, och jag skall därför här inte gå in på detta ämne i vidare mån än att jag säger, att kammaren då kommer att få ett mycket representativt material för att bedöma, huruvida en uttagningsprocent av 110 eller 100 skall väljas. För min del är jag förvissad om att man, om man objektivt tar del av detta material, skall finna att en uttagningsprocent av 110 är vad som i dagens läge kan anses möjligt och riktigt — om man nämligen utgår ifrån de förutsättningar, som jag här antytt.

Efter denna allmänna inledning skall jag gå in på några av de detaljspörsmål, som har anförts i reservationen och i de anföranden som tidigare hållits här, först frågan om dyrortsgrupperingen. Den frågan är ju en gammal käpphäst, som motioneras vid alla tillfällen, då detta är möjligt. Att i detta sammanhang dra upp dyrortsgrupperingsfrågan tror jag är tämligen överflödigt. Utskottet har nämligen upplyst om att den utredning, som har igångsatts för att revidera den allmänna dyrortsgrupperingen, nu håller på att slutföras och att det råder sannolikhet för att det kommer att bli en mycket genomgripande omstöpning av hela dyrortsgrupperingssystemet. Under sådana omständigheter kan varken ett avskaffande av dyrortsgrupperingen vid taxeringen eller en sammanslagning av de två lägsta dyrortsgrupperna anses vara motiverad, av det enkla skälet att riksdagen sannolikt i början av nästa år får tillfälle att ta del av kommitténs förslag i ärendet i form av en proposition. Då är det tids nog för kammaren att ta ställning till frågan. För dagen finns det ingen anledning härtill.

Herr Kristensson i Osby talade om att det finns vissa skönhetsfläckar i

förmögenhetstaxeringen. Jag vill peka på en annan, som onekligen vidlåder här föreliggande förslag, nämligen olägenheten i att skatten för ensamstående i de lägre inkomstskikten kommer att skärpas något litet. Jag vill understryka att den skärpning varom nu är fråga är mycket blygsam i kronor räknat — det rör sig endast om en högsta skärpning på 25 kronor — men även en sådan obetydlig höjning kan ju, när en allmän skattesänkning förväntas, framstå såsom oriktig och kanske t. o. m. orättvis. Jag vill emellertid framhålla, att utskottet har nedlagt mycken möda på att vinna rättelse därvidlag och få fram ett förslag, som tillgodoser de önskemål, som här måste anses berättigade. Någon generell lösning har utskottet emellertid inte kunnat åstadkomma. Man kan inte tänka sig att man höjer ortsavdragen allenast för den som har en viss inkomst, utan ortsavdragen måste självklart vara lika för alla inkomsttagare. Skulle man lösa denna fråga genom höjning av ortsavdragen, skulle man vid en uttagning med 100 procent behöva en höjning med 200 kronor och vid en uttagning med 110 procent en höjning med 250 kronor. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att denna justering skulle innebära ett inkomstbortfall på inte mindre än 60 miljoner kronor. Detta innebär i sin tur en förändring av proportionen mellan skattebelastningen för enskilda och för familjer. Om man vill ha fram ett visst belopp som skall fördelas efter vissa grunder mellan ensamstående och gifta skatteskyldiga, och om man då tar bort 60 miljoner kronor från de ensamstående, måste detta i stället uttagas av familjerna. Utskottet har inte ansett sig kunna våga sig på denna förskjutning av fördelningen.

Jag vill dessutom erinra om att den skatteskarpning det här är fråga om kommer i en annan belysning, om man sätter den i samband med den förändring av kommunalskatten, som har in-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

trätt med detta års början. Om man, såsom utskottet gör på sidan 54, jämför det resultat som uppnås om man tar hänsyn till höjningen av det kommunala ortsavdraget och den förändring av den statliga beskattningen som nu beslutas, finner man att denna skärpning av beskattningen för ensamstående kommer att förbytas i en allmän sänkning. Jag tror det är riktigt att se saken i detta sammanhang, och förhållandet skulle ha varit ännu klarare, om riksdagen nu hade tagit ställning även till en justering av de kommunala ortsavdragen. En sådan justering kan nog inte dröja länge utan blir kanske aktuell redan nästa år. Därmed skulle då denna skönhetsfläck utplånas, och de ensamstående skattedragarna komme sålunda att kunna få en skattesänkning, som de väl är förtjänta av.

Det finns också en del smärre förslag till ändringar i reservationen. Jag måste vitsorda, att enigheten i tekniskt avseende har varit utomordentlig; avvikelserna är, som herr Kristensson i Osby riktigt påpekat, inte överväldigande stora.

När det gäller förvärvsbidraget kan man givetvis se detta ur många olika synpunkter, och goda skäl kan anföras för den ena eller andra beräkningsgrunden. Det ändringsförslag, som här har framställts av folkpartiet, som vill ha 1 600 kronor som maximalt förvärvsbidrag, kan kanske vara lika riktigt som förslaget om ett maximalt bidrag på 1 000 kronor, men för att nå detta resultat nödgas folkpartiet laborera med två olika avdragsprocenter, en för ensamstående med barn och en för ensamstående utan barn. Nog måste man ändå säga, att det tekniskt är så inkrånglat, att det näppeligen är motiverat att tillgripa en sådan sak, som ovillkorligen kommer att i hög grad ytterligare betunga den hårt ansträngda taxeringsapparaten. Högern vill visserligen ha en höjning till samma maximalbelopp som föreslås i propositionen,

d. v. s. 1 000 kronor, men det uppnås vid en lägre inkomstnivå.

Allt detta låter sig sägas, men man vill dessutom ha ett 300-kronorsavdrag vid kommunalbeskattningen, som propositionen inte har tagit upp och som utskottet inte har kunnat ge sin anslutning till.

Som allmän karakteristik av dessa olika yrkanden skulle jag vilja säga, att jag tycker nog det är en svag motive-ring för reservationer, när det gäller ett så genomgripande förslag som detta. Skillnaden i uppfattningarna inom de båda oppositionspartierna visar också, att saken inte är så enkel som man föreställer sig. Jag tror att kammaren gör klokt i att taga utskottets förslag som det mera genomtänkta och genomarbetade förslaget. Då är man i varje fall på den säkra sidan.

Om folkpartiet i fråga om förvärvsbidraget har legat i täten i konkurrensen med högern, ligger det i lä i fråga om förmögenhetsbeskattningen. Där har man inte varit nöjd med Kungl. Maj:ts förslag att det skattefria beloppet skall höjas till 50 000 kronor, utan folkpartiet har, som vi har hört av herr Kristensson i Osby, velat att det skall höjas till 60 000 kronor för gifta och 50 000 kronor för ensamstående. Herr Kristensson har nyss sagt, att de gifta skulle behöva ett större skattefritt avdrag än de ogifta. Ja, herr Kristensson, det beror helt och hållet på vem man är gift med. Jag är övertygad om att många ensamstående är i större behov av ett högre förmögenhetsavdrag än de gifta, och jag skall tillåta mig att berätta en liten anekdot i detta sammanhang. I min ungdom hälsade jag en gång på en lantbrukare. Han satt och tittade på sin hustru och började sedan sjunga en hög visa om hennes förträfflighet, varvid han slutade med att säga: »Ja, min gumma hon är värd lika mycket som ett tolv selds hemman.» Jag undrar, om inte den bonden hade större chans att klara sig med 50 000 kronor

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

som skattefritt belopp än om han hade varit utan denna hustru. Högern vill emellertid ha ett skattefritt avdrag på 75 000 kronor. Auktionen är sålunda i full gång. Även här är det så många bud, att det förefaller mig säkrast att ta det bud Kungl. Maj:t har givit, ty jag är förvissad om att ett skattefritt avdrag på 50 000 kronor nu motsvarar en normal justering med hänsyn till penningvärdesförändringen; något annat avser ju inte denna höjning. Den avser inte att förändra relationen mellan beskattning av förmögenhet och beskattning av inkomst.

På samma sätt förhåller det sig med kravet på att förmögenhetsskatten skall få avdragas vid deklarationen. Det skulle också leda till en påtaglig snedvridning av relationen mellan förmögenhets- och inkomstbeskattning. Av detta skäl har utskottet inte ansett sig kunna tillmötesgå det yrkande, som här har framförts.

Herr Kristensson i Osby talade om någonting, som närmast skulle kunna betecknas som index på skatteskalor i förhållande till penningvärdeförändringen. Jag tror, att det är skäl i att man inte i ännu större utsträckning än hittills hänger sig åt indextänkande. Herr Kristensson varnade för skattetänkande. Även det är säkerligen en landsplåga, men jag undrar om inte index har blivit en ny fetisch, som vi skall akta oss för att tillbedja alltför eldigt. Det är nog skäl i att använda den gamla metoden, d. v. s. att när ett skattesystem har visat sig föråldrat på grund av utvecklingen får man tillgripa en justering av det, men däremellan bör det finnas lugn och arbetsro för taxeringsmyndigheterna, som möjliggör ett effektivt genomförande av en så rättvis beskattning som möjligt.

Slutligen kommer jag fram till en annan käpphäst: kvarlåtenskapsskatten. Där har nu den ändringen vidtagits, att den skattefria gränsen höjts från 30 000 till 50 000 kronor. I motioner

och reservationer har förslag om dess avskaffande framförts. Jag tvivlar på att jag kan locka fram någon enda ny synpunkt i debatten. Ingenting nytt har framkommit, utan alla argument har redan framförts tidigare. Om jag nu också använder mig av gamla argument, må det därför vara mig förlåtet.

Först och främst hade jag trott, att resonemanget om skatteskulden inte skulle komma fram, men herr Kristensson i Osby tog upp det. Den tankegång, som låg bakom uttrycket skatteskuld, är nog emellertid en realitet. Jag skall inte exemplifiera, men jag kan dock nämna, att vi inte har haft fastighetstaxering sedan år 1945. Vid årets taxering har fastighetsvärdena höjts med kanske 50—60 procent. Har inte under sådana omständigheter dessa förmögenheter sedan år 1945 varit för lågt upptagna i förmögenhetsdeklarationen? Det är dylika fakta, som ligger bakom det språkligt sett mindre tillfredsställande uttrycket skatteskuld. Jag vill emellertid beträffande detta citera ett uttryck av en av våra främsta skalder: »Man må taga anstöt av orden, men tanken är riktig i sak.» Det är vad jag kan säga om skatteskulden.

Den tanken har framkastats, att kvarlåtenskapsskatten skulle avskaffas och att motsvarande belopp skulle tagas ut genom skärpt arvslottsbekattning. Jag kan emellertid inte finna annat än att om man vill ha fram samma belopp och ändå ge lindring åt dem, som nu drabbas av kvarlåtenskapsskatten måste det ovillkorligen leda till att det blir de mindre arvslottarna, de lägre förmögenheterna, som drabbas och får betala en del av den kvarlåtenskapsskatt, som nu utgår. Jag tar mig friheten att betvivla att det är en utveckling till främjande av sparande, och jag kan inte heller finna, att man därigenom skulle på något sätt tillgodose några rättvisesynpunkter.

Att kvarlåtenskapsskatten hämmat framåtskridandet är en sak som inte har

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

bevisats. Utskottet visar också att det måste ha varit överdrifter att det varit svårt att komma ut med skatten, ty det har framkommit, att möjligheten att lämna aktier och obligationer som betalning för kvarlåtenskapsskatten har utnyttjats endast i ett enda fall sedan år 1947. Det torde mer än klart bevisa, att några oöverstigliga hinder att komma ut med denna skatt inte har förelegat.

Med detta tror jag att jag har givit skälen för den ståndpunkt som utskottet intagit, när det ansett att det inte nu föreligger några som helst skäl att avveckla denna skatt. Den har inte medfört de vådor, som man försöker utmåla, och den kommer säkerligen inte heller att göra det i framtiden.

Slutligen vill jag bara uttala min tillfredsställelse över att en skattereform av denna tekniskt mycket förnämliga konstruktion har kunnat genomföras, och jag hoppas att talet om marginalskatter och talet om det otillbörliga skattetrycket skall kunna dämpas. Jag begär inte och tror inte att man skall upphöra med det, men det bör åtminstone kunna förtonas så att vi får möjligheter att se på skattefrågorna med mindre lidelse och efter mera sakliga överväganden.

Med detta ber jag, herr talman, att på alla punkter få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Utskottets ärade talesman gjorde sig, såvitt jag kan finna, skyldig till ett litet misstag i sin argumentering. Han ordade om skattepliktsgränsen i fråga om förmögenhetsskatten och menade att, som han sade, här är auktionen i full gång mellan högern och folkpartiet. Nej, herr Sundström, det är inte alls fråga om någon auktion. Vi får ju tänka på hur konstruktionen ligger till. Inom kommittén höjde man skattepliktsgränsen från

30 000 till 40 000 kronor för såväl ensamstående som för äkta makar. Jag reserverade mig för att skattepliktsgränsen för äkta makar skulle höjas till 60 000 kronor, alltså 50 procent över 40 000, detta beroende på att jag hade accepterat den s. k. tudelningsprincipen. Nu ansåg finansministern, att han med hänsyn till penningvärdeförsmringen borde höja skattepliktsgränsen för ensamstående till 50 000 kronor, och då måste jag ju principiellt och konsekvent för min del höja med 50 procent för äkta makar i anslutning till den ståndpunkt, som jag tidigare intagit, och alltså höja till 75 000 kronor. Det är ett fullt logiskt resonemang och sammanhänger med att finansministern höjde skattegränsen för ensamstående till 50 000 kronor. Så enkelt ligger saken till.

Sedan meddelade herr Sundström, att han inte kunde avvinna frågan om kvarlåtenskapsskatten några nya synpunkter. Jag vill gärna medge, att hans anförande vittnade om riktigheten av detta hans uttalande. Men om han hade närmare studerat bevillningsutskottets betänkande, tror jag att han dock skulle ha kunnat finna åtminstone *några* nya moment, ägnade att belysa denna skatteform. Vi kan ju erinra oss att, när kammaren fattade beslut om denna skatt för några år sedan, så hade man räknat med att den skulle ge omkring 40 miljoner per år. Enligt nu föreliggande siffror ger den för budgetåret 1950/51 24,4 miljoner.

Jag vill också påpeka, att en viss minskning av arvslottskatten uppkommer genom kvarlåtenskapsskatten. Ett borttagande av kvarlåtenskapsskatten innebär därför ett icke obetydligt mindre inkomstbortfall för staten än nyss angivna belopp. Men, herr Sundström, här tillkommer ytterligare en omständighet. Det i propositionen framlagda förslaget om en höjning av det skattefria beloppet från nuvarande 30 000 till 50 000 kronor är ytterligare

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

ägnat att minska det inkomstbortfall ett fullständigt slopande av kvarlåtenskapsskatten skulle innebära. Om jag inte räknat alldeles fel, kommer hela nettointäkten av denna mycket omdiskuterade skatt att för statsverket för nästa budgetår uppgå till ungefär 18 miljoner. Och då är frågan den, om det kan vara rimligt att för det beloppets skull kvarhålla en skatt, om vilken meningarna är så starkt delade.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Herr Sundström gör gällande att man nu får lov att ha en uttagsprocent av 110, därför att man måste ha sundhet i statsfinanserna. Jag hävdar att man också med en uttagsprocent av 100 bibehåller sundhet i statsfinanserna, och för att belysa det erinrade jag i mitt förra anförande om att vid en uttagsprocent av 100 får man ett budgetöverskott för 1952/53 på 904 miljoner enligt finansministerns beräkningar. Jag tillade, att de förändringar vi har yrkat på i vår reservation leder till ett inkomstbortfall på 25 miljoner för ifrågavarande budgetår.

I fråga om den första dyrortens slopande vill jag erinra herr Sundström om att utskottet självt skriver välvilligt på denna punkt och säger, att om möjligt bör man här gå fram i etapper. Det är just det vi vill göra från vårt håll. Vi vill gå fram i etapper och slopa den första dyrorten. Jag tror inte, herr Sundström, att man därigenom på något allvarligt sätt binder den lösning, som möjligen kan komma redan vid nästa års riksdag.

Vad penningvärdets fall beträffar har vi inom folkpartiet yrkat på att man skall utreda det enklaste sättet att förebygga, att vi får en upprepning av att prisstegringar leder till ökat skatte-tryck. Jag finner detta angeläget, ty det kan mycket väl tänkas att en skattelättnad, som riksdagen går att beslu-

ta, blir verkningslös vid fortsatt inflation. Om vi väntar några år med att utreda detta problem kan vi komma i den situationen, att skatte-trycket har ökat. Då är det bättre att utreda frågan i tid. Jag anser att man i varje fall måste säga, att saken är så angelägen att man bör söka nå fram till en barriär mot en sådan utveckling som vi upplevt under de senaste åren.

I fråga om kvarlåtenskapsskatten sade herr Sundström, att det gäller en skatteskuld, och en skatteskuld är en realitet. Jag skulle vilja citera vad herr Jonsson i Skedsbygd på den punkten sade under debatten år 1947. Han talade om människor som under slit och släp fått ihop ett kapital, och han sade bl. a.: »Att de nu ytterligare skulle häfta i skuld till samhället, kunna de säkerligen inte fatta, detta så mycket mindre som de kunna göra jämförelser med andra medborgare, som kanske haft mycket större inkomster men som förbrukat dessa inkomster. För dessa sparare måste det framstå såsom den största orättvisa att föra ett sådant resonemang.»

Jag instämmer för min del i vad herr Jonsson i Skedsbygd sade 1947.

Herr SUNDSTRÖM (kort genmäle): Herr talman! Herr Hagbergs sifferserie om kvarlåtenskapsskattens verkningar när det gäller de uttagna beloppen kan man ju vända på. Eftersom profetior-na om skattens förödande verkningar var byggda på antagandet att den skulle inbringa 40 miljoner kronor men den nu enligt herr Hagbergs beräkningar inbringar allenast 18 miljoner, måste beskrivningarna av skattens skadeverkningar ha varit oerhört överdrivna. Dessa 18 miljoner kan näppe-ligen ha den stora betydelse, som man här har försökt göra gällande.

Herr Kristensson i Osby sade att jag har pläderat för en uttagsprocent av 110. Det har jag inte gjort. Jag har

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

endast sagt, att den frågan skall vi ta ställning till senare, och jag tror att det material vi då kommer att ha skall visa, att uttagsprocenten bör vara 110. Jag tycker inte att man behöver uppta en diskussion om uttagsprocenten i detta sammanhang och innan materialet föreligger, eftersom den inte hör till ämnet.

Vad beträffar yrkandet att dyrortsgrupperingen skall genomföras i etapper kan det nog finnas fog för det. Men när nu en reformering efter helt andra linjer är förestående, finner jag det inte vara nödvändigt att göra denna lilla förändring genom att sammanslå den första och andra dyrortsgruppen. Det är detta som har varit anledningen till att utskottet inte har funnit skäl att nu göra några ingrepp i dyrortsgrupperingen.

Vad beträffar herr Jonssons i Skedsbygd vittnesbörd tänker jag att han själv får svara för den saken.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! I fråga om den första dyrorten är det riktigt som herr Sundström säger, att det kanske inte är en så oerhört stor fråga. Det gäller åtta län och det gäller 6,8 procent av befolkningen. Jag tycker dock att saken är så pass väsentlig, att en lösning i positiv riktning skulle vara av värde.

När det gäller uttagsprocenten måste jag understryka att den har stor betydelse i detta sammanhang, ty om man väljer en uttagsprocent av 110 blir effekten av denna reform mycket mindre i de grupper där det blir tal om skattelättnad, och i vissa andra grupper blir det en skatteskärpning. Herr Hagberg i Malmö talade om detta i sitt första anförande, och vi vet alla att effekten blir i hög grad olika, om man väljer 100 eller 110. Vad man vill sträva till, har den enhälliga kommittén sagt, är en *allmän* skattelättnad.

Jag vill understryka, att med eu uttagsprocent av 110 får man inte denna allmänna skattelättnad, som kommittén velat ha införd och som jag finner det angeläget att man eftersträvar.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Herr Sundström i Skövde meddelade, att den siffra, som jag anförte på det sannolika utfallet av kvarlåtenskapsskatten, 18 miljoner kronor, skulle bevisa att talet om dess förödande verkningar saknade varje grund. Men, herr Sundström, det är nog en ganska orimlig slutsats. Det väsentliga och det viktiga är hur kvarlåtenskapsskatten träffar *i det enskilda fallet*. Det är där konsekvenserna blir sådana, att man har rätt att använda ordet förödande.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på — om kammarens ledamöter inte observerat detta — att majoriteten inom skattekommittén visserligen inte ville avskaffa kvarlåtenskapsskatten men höjde skattepliktsgränsen från 30 000 till 40 000 kronor, sedermera ytterligare höjd av finansministern till 50 000 kronor. Men vad som kanske är än intressantare är att majoriteten i skattekommittén även modifierade skatteskalorna, herr Sundström. Vittnar inte detta om att argumenteringen emot kvarlåtenskapsskatten haft åtminstone *någon* effekt även inom majoriteten i skattekommittén?

Herr SUNDSTRÖM (kort genmäle): Herr talman! Endast ett ord. Om man skulle anlägga den synpunkten på skattefrågorna och skatteuttaget, att åtgärder på området inte skulle få medföra förödande verkningar i de enskilda fallen, då undrar jag hur skatteskalorna och skattesystemet skulle komma att se ut. Tror herr Hagberg i Malmö att det inte förekommer fall, där även en ganska obetydlig inkomstskatt kan verka tämligen förödande för den som nödgas betala skatt i en situa-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

tion, då möjligheten att betala är ringa?

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! När 1947 års riksdag uppdrog åt Kungl. Maj:t att tillsätta den skatteutredning, vars resultat nu föreligger i form av en kungl. proposition, där visserligen Kungl. Maj:t i vissa delar gjort smärre — jag vågar säga smärre — ändringar, så låg väl bakom detta ställningstagande från riksdagens sida, så vitt jag kunde fatta, en allmän åsikt att det rådande skattetrycket var så hårt, att man måste söka åstadkomma någon lindring. Vad som sedan har inträffat genom inflationen har ju medfört att de då gällande skatteskalorna avsevärt skärpts. Man kan väl säga att skattetrycket i regel skärpts med inemot en tredjedel.

Skatteutredningen, som gick till sitt arbete förutsättningslöst och jag vågar också säga mycket noggrant — den har penetrerat dessa spörsmål ingående — kom till den uppfattningen, att det rådande skattetrycket är för högt och att detsamma bör mildras. Jag skall endast be att få citera några satser, som ger uttryck åt denna skatteutredningens uppfattning.

»En lättnad i den direkta beskattningen vore enligt vår mening ett samhällsintresse av utomordentligt stor betydelse. Statsskatterna kunde härvid icke betraktas isolerade utan måste ses i sammanhang med övriga skatter. Beträffande kommunalbeskattningen hade vi enligt våra direktiv samrátt med ortsavdragskommittén och beaktat de förslag denna kommitté avsåge att framlägga.» Resultatet härav blev ju också en viss kommunal skattelindring.

På ett annat ställe säger skattekommittén: »Utöver en sådan kommunal skattereform, vars skattelindrande effekt komme att inskränkas till de lägre inkomstskikten, erfordrades emellertid enligt vår mening lättnader av mera

allmän omfattning i den direkta statsbeskattningen. På vad sätt och i vilken utsträckning dessa lättnader lämpligen borde genomföras avsåge vi att senare yttra oss om...»

Vi ha också sagt i vår resumé, att »vår undersökning rörande de direkta skatternas verkningar har givit oss stöd för den uppfattningen, att en lättnad i den direkta beskattningen för närvarande är ett samhällsintresse av största betydelse. Främst med hänsyn till arbetsvilja och deklaramoral finna vi det angeläget, att det nuvarande trycket av den direkta beskattningen mildras». Längre fram har vi sagt: »I första hand bör ifrågakomma en lindring av den statliga inkomstskatten genom en omarbetning av den nuvarande skatteskalan. Därjämte bör — bl. a. med hänsyn till sparandet — en viss sänkning av den statliga förmögenhetsskatten komma till stånd.»

Herr talman! Detta är i stort sett en sammanfattning av vår syn på problemet, sedan vi slutfört vårt arbete. Det har varit glädjande att en, jag vågar säga enhällig kommitté har uttalat detta och att en enhällig kommitté likaså har gått in för att utforma ett nytt system, med vars hjälp man i görligaste mån åtminstone i de lägre inkomstskikten skulle komma bort ifrån den s. k. marginalskatten, som herr Sundström i Skövde nyss talade om.

Jag skall inte nu gå in på den uttagningsprocent som eventuellt kommer att beslutas av riksdagen. Jag fäste mig emellertid vid att herr Sundström redan är klar med sitt omdöme på denna punkt, eftersom han säger att man skall finna att en uttagningsprocent av 110 är fullt skälig. Det råder tyvärr, herr Sundström, delade meningar om denna fråga ute i landet. Kravet på skattesänkning sträcker sig vidare än vad herr Sundström kanske har en uppfattning om. I vilka folkgrupper man än umgås klagar man nog, när det blir tal om denna sak, på att skattebördan på

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

grund av inflationen blivit betydligt tyngre än den ursprungligen var och man väntar en skattesänkning.

Jag skall nöja mig med att här endast beröra några punkter, där delade meningar gjort sig gällande inom kommittén. Det gläder mig då jag i dag finner att såväl herr Hagberg i Malmö som herr Kristensson i Osby numera varmt går in för att åstadkomma en ändring i fråga om dyrortsgrupperingen. Detta system har enligt vårt förmenande överlevt sig självt, därest det verkligen någonsin skulle ha tillämpats. Utan tvekan hade det varit bättre med en mer rättvis politik, som hade gynnat i stället för att missgynna de glest befolkade orterna ute i landet. Följderna av detta liksom även av den politik som förts i allmänhet ser vi i den anhopning av befolkningen, som skett till städer och samhällen i allt större utsträckning.

Vi har inom bondeförbundet oavslutligt verkat för denna dyrortsgrupperings avskaffande och vi kan nu konstatera, att vi fått allt vidare och vidare anslutning till dessa våra synpunkter. Jag ber också att få poängtera att vi såväl inom skatteutredningen som i de motioner, som behandlas i samband med denna proposition, har yrkat på dyrortsgraderingens avskaffande. Och finns det ett bättre ögonblick än när man går in för att åstadkomma ett helt nytt skattesystem att just i det sammanhanget avskaffa eller åtminstone mildra dyrortsgrupperingen?

Nu säger finansministern — och utskottet säger detsamma — att det pågår en utredning, som beräknas bli färdig i tid för att vi nästa år skall kunna ta ställning till hela detta problem. Detta är ju tacknämligt, men annars har någon som bekant viskat om att när man vill komma ifrån ett spörsmål skall man sätta till en utredning; då slipper man lättast ifrån det. Den lilla ändring i fråga om dyrortsgrupperingen, som borttagandet av lägsta dyrortsgruppen och dess sammanförande med den näst

lägsta innebär, skulle ju dra en så ringa kostnad, att den i betraktande av statens inkomster i övrigt och av det stora budgetöverskott vi har att räkna med knappast spelar någon roll alls. Det skulle enligt skatteutredningen röra sig om cirka 3,7 miljoner kronor. Det är möjligt att kostnaden sedan ifrågavarande tidpunkt har ökat något.

Såsom ytterligare skäl för dyrortsgrupperingens avskaffande skall jag be att få anföra, hurusom man inte kunnat klara av detta problem ute i landet utan hur regeringen enligt den utredning som skett rörande priser ute på landsbygden har måst sammanföra en del kommuner i likställda enheter för att det inte skulle bli alltför tokigt resultat av det hela. Därtill kommer sammanslagningen av kommuner, varav en del tillhör olika Ortsgrupper, vilket ytterligare försvårar en lösning av detta problem. Det är därför som vi i en reservation till utskottets betänkande har yrkat, att den lägsta dyrorten skall avskaffas och att man sedan undan för undan tar bort den i fortsättningen lägsta för att på så sätt skapa en enhetlig gradering.

Beträffande förvärvsavdraget förelåg det visserligen en teoretisk men dock majoritet i utredningen för att söka avskaffa detta otympliga avdrag. Man utarbetade skatteskalorna så att dessa inrymde det förut utgående förvärvsavdraget, som man således kunde göra sig så gott som oberoende av. För att det icke på någon punkt skulle bli någon skatteskärpning satte man in ett avdrag på 300 kronor.

Den tillfälliga utredningemajoriteten höll inte länge, och vi ser redan av reservationerna till skatteutredningens förslag hur man på olika håll velat bygga ut detta förvärvsavdrag. Folkpartiet accepterar 300 kronor i botten men vill bygga ut avdraget upp till inte mindre än 1 600 kronor för gift kvinna med barn och till 800 kronor för gift kvinna utan barn. Högern är inne på

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

samma linje. Jag har inom skatteutredningen hävdat den åsikten, att om man skall ha ett sådant förvärvsavdrag skall även jordbrukarhustrur, som deltar i mannens förvärvsarbete, få sådant avdrag, och jag hälsar med tillfredsställelse att finansministern för första gången har tagit upp detta förslag i propositionen och att detsamma även vunnit ett enhälligt utskotts bifall.

Någon påbyggnad på detta skulle man ju helst inte velat vara med om, men jag medger att det är starka skäl som talar för att gift kvinna med barn, som har eget förvärvsarbete, får någon kompensation för de utgifter hon har för att få sina barn omskötta under den tid hon förvärvsarbetar. Det finns skäl för detta, som jag för min del höjt mig för, och på den punkten skall jag be att få helt och hållet yrka bifall till propositionen och utskottets hemställan.

När man kommer in på en annan punkt, där delade meningar varit rådande, nämligen beträffande den årliga förmögenhetsskatten, hade jag till skatteutredningens förslag fogat en reservation, vari jag förordade en något mjukare skala. Vi undersökte inom utredningen mycket noga möjligheten att kunna ge vad jag ansåg vara principiellt riktigt: avdrag vid deklarationen med det belopp varmed förmögenhetsskatten utgår. Detta kunde dock leda till sådana verkningar, att jag för min del inte ansåg mig kunna gå vidare på denna väg. Det visade sig också, enligt den reservation som är avgiven från högers sida, att man inte utan en omarbetning och en skärpning av skatteskalen ville fortsätta på den vägen. Jag anser emellertid att det är ganska otympligt att först ta ut en årlig förmögenhetsskatt för att sedan medge avdrag för denna skatt vid den årliga inkomstdeklarationen. Enligt min uppfattning är det riktigare att man skattar för sin inkomst än att man skattar för förmögenheten och därmed minskar inkomstskatten, i vissa fall ned till näs-

tan ingenting. Jag utarbetade därför en särskild skala, som i någon mån skulle lämna kompensation för den penningvärdeförsämring som ägt rum.

Den skala, som skatteutredningen stannade för, har ju i någon mån omarbetats av finansministern. Jag hade för min del yrkat på ett skattefritt belopp av 40 000 kronor för ogift person och 60 000 kronor för äkta makar; jag ansåg att det fanns skäl som talade för att man här skulle ha olika stora skattefria belopp i botten. Om t. ex. tvenne ogifta personer var för sig äger något mindre än 40 000 kronor skulle dessa icke utgöra någon förmögenhetsskatt, men om de gifter sig får de genast betala förmögenhetsskatt, och jag ansåg att man kunde ifrågasätta om detta var riktigt ur synpunkten av att gynna äktenskapsbildningen.

Då finansministern emellertid inte har godtagit detta av mig föreslagna skattefria bottenbelopp utan i stället höjt det generellt till 50 000 kronor, anser jag att jag kan acceptera även detta. Det blir i varje fall en någorlunda skaplig anpassning; ändringen svarar kanske någorlunda emot den penningvärdeförsämring, som har ägt rum sedan skatten fastställdes år 1947.

Vad jag däremot fortfarande reagerar emot är skatteskalornas uppbyggnad i övrigt. Även om finansministern i propositionen, som ju även har följts av utskottet, har gått in för att på en punkt, där man kan säga att skalan hade en verklig skönhetsfläck, nämligen vid övergången mellan 100 000 och 200 000 kronor, göra en lindring, så blir skattetrycket genom denna skala, om man tar i betraktande de oerhörda stegringar av taxeringsvärdena som har ägt rum och som i många delar av landet — i varje fall i min hemtrakt — rör sig omkring 100 procent och därutöver, åtminstone i en del skikt sådant, att man icke får kompensation för den penningvärdeförsämring som har skett.

Det är därför som vi i en särskild

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

reservation har yrkat på en skala, som är något mjukare och som enligt vårt sätt att se saken skulle medge en något större rättvisa.

Så kommer jag över till kvarlåtenskapsskatten. Herrar Hagberg i Malmö och Kristensson i Osby har här frågat hur vi ställer oss till denna sak. Ja, jag kan bara hänvisa till den motion, som vid riksdagens början avlämnades av mig m. fl. och där vi yrkar på kvarlåtenskapsskattens avskaffande. Jag kan också hänvisa till bondeförbundets ställningstagande och motioner, och jag kan försäkra herr Kristensson i Osby, att jag i dag har precis samma syn på detta problem som jag hade vid skattens införande. Jag anser att denna skatt är en straffskatt på den som sparar till förmån för den som icke sparar, och jag har inte kunnat acceptera densamma, men då riksdagen vid upprepade tillfällen, när vi motionerat om denna sak, beslutat avslå motionerna, har jag i år i utskottet gått en annan väg. Jag har begärt att frågan om denna skatt skall utredas. Jag menar härmed att man skall utreda verkningarna av denna skatt och, om denna utredning medför att man anser att skatten bör avskaffas, också gå den vägen.

Herr Sundström talade om att man hade beaktat svårigheterna att betala denna skatt; utskottet hade ju särskilt skrivit om den saken. Ja, i utskottets utlåtande står det verkligen: »Dessa svårigheter ha emellertid beaktats genom särskilda bestämmelser om rätt till anstånd med skattens erläggande och om möjlighet att till viss del betala skatten med skuldebrev eller aktier.» Ja, mina damer och herrar, just när skatten skall betalas betyder det kanske en del om jag kan betala denna med ett skuldebrev eller om den är förfallen till betalning omedelbart, men i realiteten är det ju ändå så att skatten minskar min förmögenhet, min tillgång, om jag nu har någon sådan. Och vad aktier beträffar lär det väl vara så,

att i varje fall den största delen av Sveriges jordbrukare inte är ägare till några aktier.

Nu har man emellertid inom utskottet ansträngt sig — jag får verkligen säga ansträngt sig — för att finna »bestyrkt att huvuddelen av kvarlåtenskaperna efter yrkesverksamma jordbrukare utgjordes av förmögenheter av en sådan storlek att kvarlåtenskapsskatten icke kunde anses utgöra någon mera väsentlig utgiftspost i den avlidnes bo.» Ja, det kan man ju säga — det beror på var man sätter gränsen — men vår jordbrukspolitik går ju ut på att söka skapa större jordbruksenheter, och i och med detsamma behövs det mera pengar. Tar man vid ett dödsfall bort toppen av en förmögenhet, så uppstår det naturligtvis ännu större svårigheter för de efterlevande att överta fastigheten. Om arvingarna skall behöva betala en viss del i kvarlåtenskapsskatt — låt vara genom skuldebrev — blir ju därigenom arvslotterna i motsvarande grad beskurna.

Då därtill kommer att — jag vågar säga det — i den övervägande delen av vårt lands familjejordbruk, där familjen arbetar gemensamt, den förmögenhet, som är skapad, är tillkommen inte bara genom mannens och hustruns arbete utan genom hela familjens insatser, så inträffar det ganska ofta fall, där arvingarna själva har fått bidra till den förmögenhet, som de sedan skall erlägga kvarlåtenskapsskatt på.

Jag och mina medreservanter har nu yrkat på en utredning. Vi kan därvidlag stödja oss på en del remissuttalanden i denna fråga. Jag skulle kunna hänvisa till länsstyrelsen i mitt eget län som har sagt att denna skatt åstadkommer en del irritation, att den gör skada och att den därför bör avskaffas. Samma länsstyrelse har också sagt att denna skatt betyder relativt litet ur statsfinansiell synpunkt.

Jag skall inte här bemöta herr Sundström när han säger, att när nu skat-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

ten har gått ned till 18 à 20 miljoner kronor har den ju mindre betydelse än man tidigare räknat med. Men jag vet att våra myndigheter, våra länsstyrelser sitter inne med uppgifter om vilka transaktioner som på grund av kvarlåtenskapsskatten i upprepade fall har fått företagas för att människorna vill befria sig från denna skatt, denna skattekuld till staten efter döden, som de på goda grunder anser högst orättvis.

Jag hoppas att riksdagen, om den inte har ändrat mening, så att den nu vill gå med på avskaffande av kvarlåtenskapsskatten, åtminstone vill titta på det här problemet ett slag och undersöka huruvida inte skäl föreligger att ta bort denna irriterande skatt, även om man skulle gå den vägen att man i någon mån höjer den ordinarie arvsskatten på de större förmögenheterna.

Jag kommer, herr talman, att ställa yrkanden i enlighet med den reservation jag här har avgivit.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Om jag fattade herr Jonsson i Skedsbygd rätt, säger han på tal om dyrortsgrupperingen, att när man vill komma ifrån en sak tillsätter man en utredning. Jag skulle vilja fråga herr Jonsson i Skedsbygd: Är det på det sättet herr Jonsson vill komma bort från avskaffandet av kvarlåtenskapsskatten? Herr Jonsson har i reservationen först skrivit att den skatten bör avskaffas, men i nästa mening yrkas det på en utredning om denna sak.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Jag har fattat min uppgift på det sättet, att om jag inte kan åstadkomma vad jag önskar, så vill jag åtminstone försöka åstadkomma det näst bästa. Jag skulle därför, om det inte går att nu avskaffa kvarlåtenskaps-

skatten, vilket det inte har gjort förut när vi har haft motioner om den saken, i alla fall vilja hålla vägen öppen för riksdagen att undersöka hur frågan verkligen ligger till, varvid den kanske kommer till det resultatet att skatten bör avskaffas.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Herr Jonsson säger att man i en utredning om kvarlåtenskapsskattens avskaffande bör undersöka hur det ligger till, men minuter innan har herr Jonsson i Skedsbygd själv haft ett bestämt omdöme om denna skatt. Jag delar därvidlag herr Jonssons omdöme, som innebär att denna skatt är besvärande; tillgångarna är ofta bundna, vilket gör att det kan vara svårt att betala skatten. Den syn, som herr Jonsson i Skedsbygd hade på dessa problem år 1947, tror jag fortfarande är den rätta.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Vi är nog överens om den saken, herr Kristensson i Osby och jag, men tyvärr är det 230 ledamöter i denna kammare, och en del av dem kanske har en annan åsikt än vi.

Herr KÄRRLANDER: Herr talman! Om man i stort sett är överens om det belopp, som man anser skall tas ut i total skatt, eller kanske rättare sagt det belopp man beräknat vara behövt för att täcka de utgifter, som man för olika ändamål har bundit sig för, så blir det ju fråga om en fördelning av denna totala skattebörd. Det blir dels ett avvägningsproblem mellan direkt och indirekt beskattning, dels ett avvägningsproblem mellan de olika grupper, som skall erlägga denna skatt. Den fråga, som vi i dag behandlar här i kammaren, är också i rätt stor utsträckning en fråga om fördelningen av det totala skattetrycket. Såvitt jag har kunnat uppfatta är det nämligen ingen som vill

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

göra gällande, att statens ordinarie skatteinkomster nu har vuxit till den grad, att man kan vidtaga någon mera väsentlig skattelindring. Inte heller har det varit möjligt att hitta några framkomliga utvägar när det har gällt att minska statens utgifter, utvägar, som skulle göra det möjligt att verkligen sänka skatten. Tvärtom är det ju erkänt av alla, att det föreligger ett ständigt behov av ytterligare statsinkomster för att dels återställa realvärdet av de sociala förmåner vi redan har genomfört och dels för att fortsätta med nya reformer.

Om vi alltså säger, att vi alla är överens om detta, kan man naturligtvis fråga sig, varför man ändå lägger fram ett förslag, som betyder inte bara en omfördelning av skatterna utan också en skattesänkning. Ja, man kan naturligtvis ställa frågan: Skulle det inte i ett sådant läge varit klokare — det har ju för övrigt diskuterats i pressen — att vi hade behållit det skatteläge, som vi för närvarande har, och i stället fortsatt med en social upprustning. Jag tror emellertid att man inte skall se frågan så enkelt, ty om man bedömer läget så, att en avsevärd del av de statsinkomster, som vi nu har, beror på en penningvärdeförändring, så är det nog nödvändigt att beakta detta förhållande. Eftersom denna penningvärdeförändring åtföljts av en ökad progressivitet, är det enligt min mening nödvändigt att se på dessa inkomster nästan på samma sätt som vi betraktar de extra inkomster, som staten har skaffat sig för att överbalansera budgeten. Jag menar alltså med andra ord, att den ökning i skatteinkomster som vi har fått genom en penningvärdeförändring, som har åstadkommit en skärpt progressivitet, inte har sådan karaktär att man på grundval därav skulle kunna binda staten för framtiden för utgifter för t. ex. större sociala reformer.

Sedan jag har sagt detta kan jag tillägga, att det starkaste skälet till en

omändring av beskattningen är just den penningvärdeförändring som har inträffat. Av alla de olika motiv som man har anfört intar den säkert platsen nummer ett. 1949 års skatteutredning erhöll ju i uppdrag att utreda statsbeskattningens verkningar i olika avseenden. Det gällde skatternas avvägning och skattebetalarnas bärkraft, det gällde det samlade skattetrycket och dess verkningar på näringslivet, det gällde verkningarna på sparande, arbetsvilja och företagsamhet. Jag tror inte att jag överdriver om jag säger, att mycket litet av den kraftiga kritik, som riktades mot 1947 års skattereform, har kunnat med säkerhet bekräftas. Jag hyser därför, herr talman, den åsikten, att om penningvärdet i dag skulle ha varit detsamma som det var 1947, när skatteskalorna fastställdes, skulle det förutom vissa justeringar knappast ha förelegat några starkare skäl för en större omläggning. Det är nämligen just denna penningvärdeförändring som har skärpt skatterna, framför allt för de lägre och medelstora inkomsttagarna, en penningvärdeförändring, som har gjort det angeläget enligt min mening att företaga en omarbetning av skatteskalorna, så att dessa på ett bättre sätt kan anpassas till det penningvärde, som vi i dag har.

Efter dessa mera allmänna reflexioner skall jag säga några ord om de olika förslag, som reservanterna har framlagt och som i stort sett bygger på förut avlämnade motioner och på reservationer till skatteutredningens betänkande. Det är klart att om det ekonomiska läget hade varit sådant, att man kunnat gå längre i skattesänkning än vad som är föreslaget, är det väl ingen som skulle haft någonting att invända däremot. När jag säger detta, herr talman, betyder det emellertid inte, att de förslag, som nu framlagts av reservanterna, skulle ha varit godtagbara för den skull. Jag gör alltså en reservation just på den punkten.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Om jag skulle ta upp några av de detaljfrågor, som reservanterna framfört, så skulle jag något ögonblick vilja uppehålla mig vid reservationerna angående förmögenhetsbeskattningen. Om det förslag, som innefattas i en av högerns motioner med 75 000 kronor som skattepliktsgräns för äkta makar, skulle genomföras, skulle det som också konstateras i utskottsutlåtandet bli så, att ungefär hälften av den förmögenhetsskatt som man nu får in skulle bortfalla. Nära 60 milj. kronor skulle komma förmögenhetsägare över 50 000 kronor tillgodo, under förutsättning att man då också går på högerns reservation angående avdragsrätt. Det betyder ju, att man får en alldeles extra skattesänkning för de verkligt stora förmögenhetsägarna, ty avdragsrätten för en förmögenhetsägare, som befinner sig i ett inkomstläge av mellan 50 000 och 60 000 kronor, har i praktiken knapast någon betydelse. Det är först när man kommer upp till sådana verkligt stora förmögenheter som t. ex. 1 miljon eller så som en skattesänkning verkligen får betydande verkningar till skattebetalarnas förmån. Det är tydligen på det sättet, att förslaget om avdragsrätt för förmögenhetsskatten går i linje med den politik, som vi ofta träffar på från högerns sida. Det är precis ett förslag, som skulle gynna de verkligt stora inkomsttagarna och förmögenhetsägarna.

Beträffande förvärvsavdraget för gift kvinna har det redan sagts så pass mycket därom, att jag skall inskränka mig till några få ord. För den som i utredningen varit inne på tanken att man skulle försöka skapa enkelhet i förfarandet och inte ha något större förvärvsavdrag än 300 kronor, är det klart att den utvidgning, som skett redan i Kungl. Maj:ts förslag, inte kan väcka någon entusiasm. När man diskuterat denna fråga i dagens debatt har man emellertid glömt, att den höjning av

ortsavdragen, som man har gjort, i mycket stor utsträckning har eliminerat de olägenheter, som förut varit tillfinnandes när det gäller sambeskattningen. Ett av de starkaste motiven till att man införde detta provisoriska förvärvsavdrag var ju att man ville åstadkomma lindring när det gällde sambeskattningens verkningar. Nu är det skälet borta, och därför har jag den uppfattningen, att det skulle ha varit lyckligast, om man hade kunnat komma fram på de linjer, som utredningen hade föreslagit. Vad som i varje fall tillfredsställer mig är att departementschefen har sagt, att detta förvärvsavdrag fortfarande skall vara provisoriskt för att man skall kunna pröva hur det bör bli för framtiden.

Ortsavdragen har det talats ganska mycket om i denna debatt. Jag skall därför inskränka mig till att säga, att när herr Jonsson i Skedsbygd säger, att han tycker, att det är en alldeles ovanligt lämplig tidpunkt just nu, i samband med att vi lägger om skatteskalorna och genomför en skattereform, att ta bort den lägsta ortsgruppen, så tycker jag ju för min del, att man kan välja en ändå lämpligare tidpunkt, eftersom det ganska klart utsagts, att vi vid nästa års riksdag kommer att få ta ställning till ortsgruppsgraderingen över huvud taget. Och då måtte det väl ändå vara att ha för bråttom, om man bara ett år dessförinnan skall göra en liten justering för att sedan nästa år ta en överblick av systemet i dess helhet. Jag tycker att de skäl, som anförts på denna punkt av utskottet och sedan i debatten av dem som talat för utskottet, är så bärande, att det inte kan råda någon tvekan om att man bör följa utskottets förslag.

Jag skall inte trötta kammaren med att syssla med kvarlåtenskapsskatten. Därom har det sagts så mycket att det bör räcka.

Innan jag slutar, herr talman, skall

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

jag emellertid tillåta mig att säga ytterligare några ord. Man har framför allt i debatten tryckt på att skatteutredningen har sagt, att det är en angelägenhet av väsentlig vikt, att man vid övergången tar ut 100 procent, och man har menat att detta är så kategoriskt, att det är ingenting att fundera över. Men, herr talman, skatteutredningen har också sagt, att möjligheterna till skattesänkningar sammanhänger med storleken av de statliga utgifterna och att de även beror på den budgetbalanseringspolitik, som anses böra föras, och av nationalproduktens storlek och utveckling. Jag tror att det är nödvändigt att erinra om detta, eftersom man flera gånger har hänvisat till skatteutredningen och sagt, att denna är enig om att det är nödvändigt att ta ut efter 100 procent. Skatteutredningen har också på ett annat ställe sagt, att de skatteskalor, som man har gjort upp, har en sådan elasticitet, att man kan röra sig från 90 till 120 procent, men att om det skulle bli större variationer uppåt eller nedåt, så blir frågan aktuell att på nytt göra om skatteskalorna.

Jag skall kanske också säga ett par ord om vad framför allt herr Hagberg i Malmö var inne på och som hängde samman med penningvärdeförsämringen. Han konstaterade därvid att vi med en uttagsprocent av 110 — om det blir det — inte kan komma tillbaka till 1947 års nivå. Det är naturligtvis riktigt. Men när man ser på det förslag, varom vi skall besluta, vill jag också erinra om vad skatteutredningen sade i sin resumé av sitt ställningstagande och som herr Hagberg i Malmö också citerade. Det var nämligen att den reform av de kommunala ortsavdragen, som genomfördes 1950 och som träder i kraft i år, bör ses som ett första led i arbetet på att sänka skatterna. Genom den ändring i det totala skatteuttaget som vi nu behandlar kommer man, såsom är redovisat i en ta-

bell i betänkandet, ner ytterligare ett stycke, och resultatet blir ungefär ett återställande, givetvis med vissa undantag, av skattetrycket år 1947.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SJÖLIN: Herr talman! Jag vill yttra några ord om gift kvinnas förvärvsavdrag, bland annat emedan jag har väckt en motion om den saken.

Om syftet med förvärvsavdraget har det rätt delade meningar. När det infördes år 1919, betecknades det av den dåvarande departementschefen som ett avdrag för omkostnader för intäktens förvärvande. 1921 års kommunalskatteskommitté ville emellertid i avdraget se ett medel att mildra sambeskattningsverkningar för äkta makar, vilka båda hade förvärvsarbete. I proposition nr 212 till 1947 års riksdag angav dåvarande departementschefen två skäl för avdraget, dels att förvärvsarbetet måste förutsättas åsamka den gifta kvinnan och hennes familj åtskilliga merkostnader, dels att samhället behöver utnyttja den kvinnliga arbetskraften på arbetsmarknaden och vill uppmåna därtill genom att göra beskattningen på det kvinnliga förvärvsarbetet mindre betungande. Jag vill tillägga att vår nuvarande finansminister säger i proposition nr 213, att förvärvsavdraget i allmänhet torde ha uppfattats såsom ett kostnadsavdrag.

Skatteutredningen har dock tydligen inte velat acceptera denna grundåskådning som avgörande för betraktelsesättet. Den har framfört vissa invändningar och påpekat följande: »Den allvarligaste olägenheten med förvärvsavdraget i dess nuvarande skick torde dock vara, att det måste medföra anspråk på ett motsvarande avdrag vid faktisk sambeskattnings, främst i alla de fall, då en hustru deltagar i mannens jordbruk eller rörelse.»

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Utredningens majoritet har kommit till den uppfattningen, att man genom en lämplig avvägning av ortsavdragen för äkta makar skulle nå en lösning, som gjorde det möjligt att undvara förvärvsavdraget. Utredningen har emellertid funnit sig böra bibehålla ett fast förvärvsavdrag för de gifta yrkeskvinnorna av 300 kronor.

Jag vill anföra vad utredningskommittén säger om denna sak: »En viss fara måste alltid vara förenad med att bibehålla ett förvärvsavdrag även av denna storleksordning. För en opinion, som icke ser avdraget i dess rätta sammanhang, måste det synas helt otillräckligt att kompensera en gift kvinna för de med hennes arbete utom hemmet förenade kostnaderna. Att så är fallet vilja vi ingalunda bestrida.» Vidare anför utredningen: »Vid bedömande av avdragets storlek får icke förbises, att det egentliga syftet varit att avlägsna avdraget eller åtminstone nedbringa det till sådan nivå, att frågan om en utvidgning av avdraget till gruppen jordbrukare- och rörelseidkarehustrur icke skall behöva ånyo aktualiseras.» Det förefaller alltså som om utredningen har funnit det särskilt angeläget att undgå förvärvsavdrag för gift kvinna, som biträder i mannens jordbruk eller rörelse.

Kommittén har dock icke varit enhällig på denna punkt. Fyra reservanter anmäler avvikande mening och anser att samtliga gifta kvinnor som deltar i jordbruk eller rörelse skall ha förvärvsavdrag på 300 kronor. Fem reservanter anser att förvärvsavdrag för hustru med egen inkomst fortfarande bör utgå, ehuru uppfattningarna om hur det bör avpassas skiftar.

De myndigheter som har yttrat sig har i allmänhet accepterat utredningsmajoritetens förslag, och det kanske inte är så mycket att undra över, då myndigheterna väl i allmänhet ser saken mera ur skatteteknisk synpunkt. Till förmån för en utvidgning av för-

värvsavdraget har dock riksräkenskapsverket och tio länsstyrelser uttalat sig. Däremot har av de sammanslutningar som har yttrat sig de flesta påyrkat en utvidgning av förvärvsavdraget utöver kommitténs förslag. Bland dessa kan jag nämna LO, TCO och kvinnoförbunden. Landsorganisationen föreslår att förvärvsavdraget för gift kvinna, som har inkomst av rörelse eller eget arbete och vårdnadsskyldigheten för minst ett barn under 14 år, bestämmas till 20 procent av denna inkomst och med avdraget maximerat till 1 500 kronor. Vissa kostnader uppkommer givetvis, framhåller LO, också för gifta kvinnor med förvärvsverksamhet och utan vårdnadsskyldighet för barn. Dessa kostnader är emellertid av naturliga skäl lägre. Landsorganisationen anser därför, att förvärvsavdraget för denna grupp bör kunna begränsas till det av utredningen föreslagna beloppet, nämligen 300 kronor.

Kooperativa förbundet anför, att det säkerligen skulle verka psykologiskt olyckligt på intresset hos de gifta kvinnorna att åtaga sig förvärvsarbete, om man borttog ett avdrag, som allmänheten vant sig vid.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Tjänstemännens centralorganisation och Yrkeskvinnornas samarbetsförbund har anslutit sig till den av herrar Petrén och Sandberg avgivna reservationen, som innefattar avdrag med 20 procent av inkomsten, dock högst 1 600 kronor, för gift kvinna med barn och 10 procent, högst 800 kronor, för gift kvinna utan barn.

Riksräkenskapsverket anser att avdraget för förvärvsarbetande hustrur med barn bör bibehållas vid lägst nuvarande maximibelopp, 1 000 kronor, men med sänkt kvotdel av inkomsten, varigenom avdragets verkningar skulle sträcka sig högre upp i inkomstskikten.

Byråchefen von Hofsten i socialstyrelsen uttalar, att det av herrar Henriksson och Rehn framlagda reserva-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

tionsförslaget är ett minimikrav.

Departementschefen föreslår slutligen, att förvärvsavdrag om högst 300 kronor skall utgå till gift kvinna med inkomst av rörelse eller eget arbete och att gift kvinna med barn, för vilka rätt till allmänt barnbidrag förelegat, skall erhålla förvärvsavdrag, i den mån inkomsten därtill förslår, med 300 kronor jämte 10 procent av inkomsten, sammanlagt dock högst 1 000 kronor.

Det är enligt min mening tydligt att departementschefen liksom myndigheterna i allmänhet inte har beaktat de alldeles speciella skäl, som talar för ett relativt högt förvärvsavdrag för den gifta kvinnan med egen arbetsinkomst. Det gäller ju att i den mån det är möjligt försöka stimulera kvinnorna till arbete utanför hemmen, för produktionens höjande eller kulturlivets främjande, såsom vi har sagt i vår motion.

Det är inte riktigt heller att utesluta gift kvinna utan barn men med egen arbetsinkomst från möjlighet att erhålla förvärvsavdrag, ty givetvis har även sådana kvinnor speciella utgifter för att kunna förvärva den inkomst som sedan skall beskattas.

Inom gruppen förvärvsarbetande hustrur har de med barn vissa kostnader, som övriga inte har. En differentiering till förmån för de barnfamiljer där hustrun förvärvsarbetar synes därför berättigad. Med nuvarande arbeidskraftsbrist är det ett samhällsintresse att underlätta för gifta kvinnor som så önskar att ta förvärvsarbete. Åtskilliga kvinnor har en dyrbar utbildning som de bör få användning för, och det är därför påkallat att lätta sambeskattningen även i de inkomstskikt, där specialutbildad arbetskraft finns.

Jag kan till detta lägga, att herr Henriksson är inne på samma tanke då han i sin reservation till bevillningsutskottets betänkande anför följande: »Med förvärvsarbete utom hemmet följer oundvikligen väsentliga extrakost-

nader, alldeles oavsett om den yrkesverksamma kvinnan har barn eller inte. Att kostnaderna ofta bli högre i de fall det finns minderåriga barn vill jag dock inte bestrida.» Detta rimmar synnerligen väl med de argument, som framförs i min nyss återopade motion, och det förefaller mig som om alla skäl talade för att man skall acceptera den principen.

Visserligen har utskottet och tidigare utredningen hävdat den uppfattningen, att man genom att införa dubbelt ortsavdrag för makar skulle i viss mån ha onödiggjort särskilt förvärvsavdrag för gifta kvinnor, men det är ju inte något utmärkande för de familjer där kvinnan har arbetsinkomst, utan den förmånen gäller alla familjer, oavsett huruvida kvinnan arbetar utanför hemmet eller inte.

Man kan inte komma ifrån att det förslag som departementschefen har framlagt, vilket i och för sig är en förbättring av utredningskommitténs förslag, innebär en försämring av det nuvarande tillståndet. Som det nu är har förvärvsarbetande kvinna rätt att dra av halva sin inkomst, dock högst 1 000 kronor. I det förslag, som vi har framfört i folkpartiets reservation, påyrkar vi att avdraget för gift kvinna med barn skall vara 300 kronor i botten och 20 procent av inkomsten, dock högst 1 600 kronor, och för kvinna utan barn likaledes 300 kronor i botten men endast 10 procent av inkomsten, dock högst 800 kronor.

Nu säger herr Sundström, att detta är krångligt och att han inte kan förstå hur man på detta sätt kan framlägga ett förslag, som skulle tvinga folk att laborera med två olika beräkningsgrunder. Herr Sundström säger till och med att det skulle vara en tekniskt mycket tillkrånglad sak. Jag förstår inte hans argumentering. Såvitt jag kan se är det inte alls någon konst att tillämpa den metod, som vi föreslår i reservationen. Man behöver bara kunna multipli-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

kationstabellen, och den tror jag alla som sysslar med taxeringsarbete och även herr Sundström kan, och jag tror att de till och med om så skulle vara kan utföra procenträkning — det gäller ju endast att räkna med 10 eller 20 procent. Man kan inte tala om att detta är krångligt, utan saken är enkel, och det förslag som här har framlagts skulle säkerligen inte vålla några som helst svårigheter vid tillämpningen.

Jag anser för min del att det är nödvändigt att beakta kvinnornas berättigade krav på att få det förvärvsavdrag, som de tidigare har haft. När de själva en gång upptäcker det som riksdagen kanske nu kommer att besluta, är jag övertygad om att vi får höra än mer opposition än tidigare mot sambeskattnings principer över huvud taget.

Herr talman! Jag skall inte lägga ut texten ytterligare utan nöja mig med att yrka bifall till den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen.

Herr HENRIKSSON: Herr talman! Det förekom på sin tid en mycket våldsam kritik mot det skattesystem som genomfördes 1947. Man hävdade då att så höga skatter skulle komma att hämma arbetsviljan, skulle hindra företagsamheten, minska sparviljan, försämma deklarationsmoralen och medföra en hel del ytterligare ont. I samband med detta skatteförslags behandling har det också hörts tongångar, ehuru kanske inte av riktigt samma slag, i det att man från höger- och folkpartioppositionen ändå velat framhålla, att den kritik som fördes mot 1947 års skattereform skulle vara befogad, och man har också försökt att tolka vissa av den verkställda skatteutredningen gjorda undersökningar så, som om det skulle vara alldeles klarlagt, att de år 1947 beslutade skatterna skulle vara för höga. Det har sagts att man för löntagarnas del skulle ha fått ett brisande intresse att arbeta på övertid

eller att på andra sätt skaffa sig extraförtjänster.

Jag vill nu för att inte dessa yttranden skall framstå alltför onyanserade för min del säga, att man väl inte har så särskilt starkt stöd för denna uppfattning i den verkställda utredningen och de undersökningar, som där gjorts. I stället får man väl i mycket stor utsträckning det intrycket, att kritiken tidigare har skjutit över målet. Låt oss t. ex. ta frågan om arbetsviljan. På den punkten sade man alltså, att skatten enligt 1947 års beslut gav till resultat, att man inte vill arbeta över och få extraförtjänster, därför att skatterna tar för mycket. Därigenom skulle produktionen hämmas. Utredningens omfattande undersökningar har givit ett resultat, som man från utredningens sida har kunnat sammanfatta på följande sätt på s. 57: »Sammanfattningsvis kan om vår undersökning i denna del sägas, att föreställningen om ett mera allmänt 'skattetänkande' — i form av en frivillig inkomstbegränsning — hos inkomsttagare i de skikt, varom här är fråga, d. v. s. med årsinkomster upp till 8 000 kronor» — den siffran skulle rimligtvis nu utbytas mot 11 000 med hänsyn till den inkomstförändring som har inträffat — »icke kunnat verifieras. I den mån en minskad arbetsinsats kunnat iakttagas, torde den i allt väsentligt få tillskrivas andra förhållanden än skattetrycket.» Så långt utredningen på den punkten.

Tar man sedan frågan om företagsamheten, säger utredningen på ett annat ställe: »I fråga om beskattningens inverkan på företagsamheten lämnar kritiken rum för åtskilliga invändningar. Att beskattningen skulle i mera allmän utsträckning medföra ett minskat intresse för att hålla omkostnaderna nere inom företagen har icke bekräftats av de uppgifter, som varit för oss tillgängliga.» På ytterligare ett annat ställe säger man: »Att beskattningen

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

skulle vara den väsentliga faktor, som hindrar nya företag att konsolidera sig och hävda sig i konkurrens med äldre, kan därför knappast göras gällande.»

Det är tydligt, att kritiken på dessa punkter har skjutit avsevärt över målet. Den utveckling, som vi har haft i vår produktion under de år som förflutit sedan 1947 års skattereform genomfördes, ger väl inte heller något belägg för att skattetrycket skulle ha varit så högt, att det på allvar försämrat våra möjligheter eller åstadkommit skada inom vårt samhällsliv när det gäller produktionens utveckling.

Herr talman! Nu betyder de här av mig anförda synpunkterna visst inte, att jag skulle vara motståndare till en skattelindring. Jag har ju i stället vid de tillfällen jag haft möjlighet att framlägga synpunkter på denna fråga framhållit, att det är angeläget att man nu kommer fram till en så stor skattelindring som det är möjligt att genomföra. Skatterna har nämligen icke blivit de som man 1947 förutsatte. Inkomstökningen sedan den tiden har fört upp stora grupper i andra inkomstskick än de då tillhörde. Det är lätt att finna exempel på detta, och i tabeller, som fogats till utredningens betänkande och propositionen, har ju olika jämförelser gjorts. Låt mig bara ta ett praktiskt exempel för att visa vilka förändringar det är som har gjort, att det är angeläget att nu få fram en skattelättnad.

En person, som 1948 hade en inkomst på 6 500 kronor, har nu en inkomst på ungefär 9 000 kronor. Det är en ökning med 38 procent. Levnadskostnaderna har under samma tid stigit med ungefär 30 procent. I skattehänseende har inträffat, att statsskatten har ökat från omkring 300 kronor till omkring 600, alltså ungefär en fördubbling. Kommunalskatten har under samma tid — om man nu tar Stockholm — ökat från 400 kronor till 750, en ökning på ungefär 80 procent. Den-

na ökning skulle ha varit större om man inte nu i år genomfört de ändrade ortsavdragen. Detta är en följd av penningvärdeförsämringen. De inkomstökningar, som därigenom inträtt, ger alltså anledning till att nu försöka åstadkomma en skattesänkning.

Då kommer man emellertid till frågan om hur stor skattesänkning det kan vara möjligt att genomföra. Vi skulle väl i dag egentligen inte behandla frågan om uttagningsprocenten. Jag skall heller inte göra det på annat sätt än att jag vill gentemot herrar Hagberg och Kristensson i Osby konstatera, att det ju inte kan vara rimligt att säga, att om man har en uttagningsprocent på 110, skulle detta vara enbart ett halvt steg till skattelättnad, eller, som herr Kristensson kostade på sig att säga, att skattesänkningen vid en uttagningsprocent på 110 skulle bli verkningslös. Skillnaden mellan 100 och 110 som uttagningsprocent blir ju i stora inkomstskikt inte så betydande. I de allra lägsta inkomstskikten ger de lika mycket. För äkta makar med 4 000 kronors inkomst blir det samma resultat beroende på ortsavdraget. Tar man en familj med 6 000 kronors inkomst, ger en uttagningsprocent av 110 75 procent av den skattelättnad man skulle nå med en uttagningsprocent av 100. Vid 8 000 kronor blir det 65 procent, vid 10 000 kronor också 65 procent och vid 12 000 kronor 70 procent o. s. v. Det är alltså framför allt när det gäller makar inte någon så väsentlig skillnad, som man här från oppositionspartiernas håll vill göra gällande. Till den frågan får vi väl anledning att återkomma, då vi nästa vecka skall behandla just detta spörsmål.

Sedan skulle jag, herr talman, vilja säga några ord om den punkt, på vilken jag har reserverat mig, alltså beträffande förvärvsavdraget. Jag vill då konstatera, att vi nu har ett förvärvsavdrag på 1 000 kronor och att detta

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

förvärvsavdrag inte är förknippat med några villkor om att den förvärvsarbetande hustrun skall ha barn under 16 år. När nu utredningsmajoriteten föreslog att detta förvärvsavdrag skulle skäras ned till 300 kronor, kom förslaget att innebära, att man överför en del av skattetrycket till de familjer där båda makarna är förvärvsarbetande från familjer där hustrun är hemma. Detta har nu inte finansministern ansett sig kunna vara med på att göra, i varje fall i samma utsträckning som utredningsmajoriteten föreslagit. Finansministern har för de familjer, där båda makarna är förvärvsarbetande och där det finns barn under 16 år, sträckt sig upp till 1 000 kronor, och för det är jag finansministern tacksam, eftersom det tillgodoser en del av de yrkanden, som herr Rehn och jag ställde i vår reservation till utredningens betänkande.

Då kommer man till frågan om det kan vara anledning att göra skillnad i förvärvsavdraget beroende på om det finns barn eller inte. Jag erinrar ännu en gång om att man tidigare inte har ansett att detta borde ske. Det nuvarande avdraget är inte förknippat med ett sådant villkor. Därtill kommer att man ju undan för undan har försökt att få bort barnkostnaderna för familjen från beskattningen. Det mest revolutionerande som senast skett där är ju att man införde barnbidraget. Jag har då menat, att det principiellt sett inte kan vara riktigt att nu på nytt införa barnmomentet vid beskattningen, även om det enbart sker på det sättet att man tar hänsyn till det när det gäller att utmäta förvärvsavdragets storlek. Men därtill kommer, att om man skall ge sig in på att ta hänsyn till barnkostnaderna, kan man med samma rätt, som man säger att avdraget skall vara större i den utsträckning det finns barn, säga att avdragets storlek skall vara beroende av antalet barn och beroende av i vilka åldrar barnen

är. Kostnaderna är ju inte lika stora för den förvärvsarbetande hustrun om det finns ett barn eller fyra. Kostnaderna är heller inte lika stora när det är fråga om mindre barn som när barnen har kommit upp till den ålder, då de har möjligheter att ge en viss hjälp i hemmet. Jag menar därför, att om man inför dylika schablonavdrag, som de ju ändå är, bör man göra avdragen sådana, att de får gälla alla förvärvsarbetande och inte låta dem vara beroende av om det finns barn eller inte.

Efter att ha sagt detta vill jag emellertid ytterligare säga, att denna fråga naturligtvis inte för den enskilde är av den storleksordning, som man lätt kan tro om man ser på alla de olika alternativ, som förts fram i detta spörsmål. Det rör sig inte om några mera betydande belopp, och framför allt är ju skillnaden emellan de olika reservationsvis framförda yrkandena ganska obetydlig. Den största skillnad, som man kan få fram mellan de olika förslagen, uppgår till 700 kronor. Så länge man håller sig till skatteuttag på upp till 12 procent, som det för det stora flertalet skattskyldiga är fråga om, blir skillnaden i skatt 84 kronor. Tar man de förvärvsarbetande som har barn, skulle den största skillnad som kan uppstå, nämligen den som finns mellan å ena sidan propositionen och utskottets förslag och å andra sidan reservationerna från folkpartihåll, bli 600 kronor och i den mån man rör sig inom den 12-procentiga skalan alltså 72 kronor i skatt. När det gäller större inkomster och därmed också större skatteprocent blir ju skillnaden något större, men det är inte fråga om några mer betydande belopp.

Ur detta kan man också våga dra den slutsatsen, att i varje fall inte tillgodoseendet av det yrkande, som jag reservationsvis har framfört, kan innebära någon så stark minskning av statens inkomster, att man därför måste stanna vid att begränsa förvärvsavdra-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

get i förhållande till den omfattning som det för närvarande har. Jag tror nämligen att ett godkännande av min reservation inte minst skulle ha en psykologiskt gynnsam inverkan. Det skulle betraktas såsom en uppmuntran åt det arbete, som vi ju har all anledning att önska få behålla, de gifta kvinnornas förvärvsarbete.

Herr talman! Sedan är det bara en punkt till som jag skulle vilja säga några ord om, och det är frågan om förmögenhetsskatten. Det har både från skattekommitténs sida och ännu mera från regeringens sida gjorts långtgående tillmötesgåenden mot de krav på lättnader i detta avseende som ställts. Jag vill erinra om att man höjer gränsen för den beskattningsbara förmögenheten från 30 000 till 50 000 kronor. Det betyder en ökning med inte mindre än 70 procent. Det är en mycket kraftig förskjutning i jämförelse med de andra förändringar, som sker i skattesystemet enligt detta förslag. Därtill kommer att man genomför en lindring av förmögenhetsbeskattningen genom att skatteskalen blir lindrigare än den varit förut. Tar man tillsammans dessa ting skulle man enligt de uppgifter, som stått till förfogande, få en lindring av förmögenhetsskatten på 31,6 miljoner kronor. Tar man vidare hänsyn till den samlade förmögenhetsskattens storlek, som 1949 var 114,3 miljoner, betyder detta att man sänker förmögenhetsskatten med ungefär 30 procent. Man tar bort 30 procent av de inkomster, som nådde staten i form av förmögenhetsskatt år 1949.

Nu kan det visserligen sägas, att det har skett en förändring av värdena sedan dess och att därmed också beloppet av förmögenhetsskatten totalt sett kommer att öka, men jag tror att relationen emellan den totala skatten och den skattelindring, som enligt det nu föreliggande förslaget kommer fram, ungefärligen kommer att bestå.

När man nu från olika håll yrkar att

man skulle gå längre än så i fråga om gränsen för skattepliktig förmögenhet och att förmögenhetsskatten därtill skulle vara avdragsgill vid betalning av inkomstskatten, vill jag säga att det må väl ändå vara någon måtta på aptiten när det gäller denna del av våra samlade skatter. Det får väl vara någon måtta på det intresse, som man från oppositionspartiernas sida visar just för att söka åstadkomma en lindring av förmögenhetsbeskattningen, särskilt när vi befinner oss i ett sådant läge, att det finns små möjligheter att tillgodose rimliga anspråk på lättnader i fråga om inkomstskatten.

Herr talman! Jag kommer här att ansluta mig till propositionen i de delar denna avser inkomstskatten, förmögenhetsskatten och kvarlåtenskapsskatten, utom på en punkt i fråga om inkomstskatten. När det gäller förvärvsavdraget för gift kvinna kommer jag att yrka bifall till min reservation.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Herr Henriksson gjorde gällande att jag här skulle ha sagt att om man sätter uttagningsprocenten till 110, blir det av utskottet tillstyrkt förslaget verkningslöst ur skattesänkningssynpunkt. Jag har bara framhållit att man då inte uppnår den effekt som kommittén har eftersträvat med sitt förslag. Och herr Henriksson har ju själv varit med om att utforma detta förslag och även anslutit sig till vad som säges i de två meningar som jag skall be att få återge ur kommittébetänkandet: »Vid skalornas utformning har vi utgått ifrån att grundbeloppet skall uttagas med 100 procent. Det är enligt vår mening en väsentlig förutsättning att övergången till systemet sker vid grundbeloppnivå.»

Herr SJÖLIN (kort genmäle): Herr talman! Herr Henriksson har här i viss mån argumenterat mot vad som i vår reservation säges om gift kvinnas rätt

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

till förvärvsavdrag. Herr Henriksson menar — egendomligt nog, eftersom han själv i sin reservation talar om att det föreligger en skillnad i fråga om utgifterna — att det inte finns någon grund för att avdraget skall vara olika för det fall att familjen har barn och för det fall att den inte har det. Det är emellertid inte fråga om något slags barnbidrag då vi reserveranter gör gällande att hustrun i barnfamilj bör ha rätt till högre förvärvsavdrag, utan om att man bör taga hänsyn till det faktum att omkostnaderna för inkomstens förvärvande blir mycket större när det finns barn i familjen. Denna vår uppfattning står också i full överensstämmelse inte bara med herr Henrikssons resonemang utan också med vad som sagts av Landsorganisationen och andra instanser som yttrat sig i ärendet.

Jag har, herr talman, endast velat göra detta påpekande.

Herr HENRIKSSON (kort genmäle): Herr talman! I anledning av herr Kristenssons påpekande, att jag varit med om det uttalande av skatteutredningen som han här citerat, vill jag bara säga, att det även enligt min mening varit i hög grad önskvärt att man kunnat genomföra den skattelättnad som skulle ha uppkommit genom att uttagsprocenten satts till 100. Skatteförslaget skulle på det sättet ha fått ett trevligare utseende än det fått när uttagsprocenten är 110. Men jag kan inte därför förledas att underkänna betydelsen av den skattesänkning som uppkommer även vid en uttagsprocent av 110, och jag tycker att också herr Kristensson skulle göra detta i stället för att tala om att förslaget förlorat varje effekt ur skattesänkningssynpunkt. Vi måste väl ändå ha litet sinne för valörer och ta hänsyn till tingen sådana de är och inte till varje pris hävda att det måste ske en skattesänkning av viss omfattning.

Jag förnekar visst inte, herr Sjölin, att det blir skillnad på utgifterna för en förvärvsarbetande hustru om det finns barn i familjen eller inte, men jag anser att man inte kan ta hänsyn till den saken. Om man skulle göra det, måste man väl, herr Sjölin, också ta hänsyn till den skillnad i utgifterna som finns mellan en förvärvsarbetande hustru som har ett barn och en annan som har tre eller fyra barn. Skall barnen lämnas på daghem, stiger ju kostnaderna med antalet barn. Skall man vara konsekvent, måste man alltså gradera avdraget med hänsyn till antalet barn, och det tror jag inte att någon vill göra. Det lämpligaste är väl därför att man har ett schablonavdrag av sådan storleksordning att inte den relativa skattebelastningen på de familjer, där hustrun är förvärvsarbetande, ökas.

Herr NILSSON i Svalöv: Herr talman! En detalj i det förslag till vissa ändringar i våra skattelagar, som här behandlats, rör förordningen om kvarlåtenskapsskatt. Då denna förordning år 1947 tillkom, rönt den mycket starkt motstånd från de tre borgerliga partier nas sida. Denna reaktion har blivit bestående under de år skatten funnits till. Vi inom högern har gång på gång yrkat på skattens slopande. Att vi så starkt reagerat emot kvarlåtenskapsskatten beror bl. a. på att vi helt enkelt betraktar den som en konfiskation av sparat kapital. En mycket stor mängd medborgare här i landet ser nog också saken på precis samma sätt. Vilka verkningar skatten har för sparandet behöver jag inte i detta sammanhang på nytt draga fram. Jag vill bara konstatera att enligt min och mångas uppfattning utgör kvarlåtenskapsskatten en mycket stor hämsko på det frivilliga sparandet. Om man vill ha ett mindre sparande, skall man därför behålla kvarlåtenskapsskatten, men vill man öka sparandet måste man ta bort denna skatt.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Det är framför allt de enskilda företagarna, såsom jordbrukare och andra rörelseidkare, som drabbas av kvarlåtenskapsskatten. Såsom här från olika håll redan framhållits, är det nog jordbrukarkåren som allra hårdast träffas av denna skatt. Jordbruket är en kapitalkrävande näring och jordbrukarna har hittills i mycket stor utsträckning skaffat sig kapital genom eget sparande, ett sparande som till stor del kunnat ske tack vare den egna familjens samlade arbetsinsatser. Hur vanligt är det inte att det i jordbrukarfamiljerna finns hemmavarande barn som under årens lopp inte tar ut skälig lön för sitt arbete, utan låter denna stå inne såsom sparmedel i familjens jordbruk. I avsaknad av ordnad bokföring och avlöningsavtal med föräldrarna kan emellertid dessa barn inte påvisa att en del av den förmögenhet, som föräldrarna lämnat efter sig, i verkligheten utgör barnens sparade medel. Även dessa belopp måste därför tagas med i bouppteckningen och blir belagda med såväl kvarlåtenskapsskatt som arvsskatt. Om kvarlåtenskapsskatten behålles, kommer naturligtvis detta förhållande att så småningom gå upp för vederbörande själva. Vad kommer då att hända? Ja, i vissa fall kommer man kanske att gå in för en sådan ordning som är den enda rätta, nämligen att barnens fordringar klart verifieras, men i många fall kommer det säkerligen att ske en minskning av sparandet bland jordbrukarna. Man kommer nämligen att resonera som så: »Varför skall vi spara när staten ändå vid ett dödsfall tar så stor del av sparmedlen?» Arbetsviljan och företagsamheten måste på detta sätt påverkas i icke önskvärd riktning, till skada för hela vårt samhälle.

Försämringen av penningvärdet med åtföljande ökade värden, i kronor räknat, på realföremål såsom fastigheter, inventarier, kreatur m. m. har medfört att kvarlåtenskapsskatten kommer att

få betydligt kraftigare verkningar än tidigare. Visserligen föreslås i propositionen bl. a. en höjning av det skattefria beloppet, men denna höjning kommer åtminstone för jordbrukarnas del att i många enskilda fall inte medföra en sänkning av kvarlåtenskapsskatten på grund av den förmögenhetsökning som skett genom höjningen av taxeringsvärdena vid 1952 års fastighets-taxering. Denna höjning av fastighetsvärdena kommer inte att bli kompenserad genom höjningen av det skattefria beloppet. Kvarlåtenskapsskatten kommer därför efter ingången av år 1953 säkerligen att i många enskilda fall medföra en större belastning än som tidigare har varit förhållandet.

Då det alltså framför allt är jordbrukarna som får vidkännas denna hårdare belastning, är det — såsom herr Kristensson i Osby redan framhållit — med förvåning som man i utskotts-
betänkandet ser att bondeförbundets representanter icke är beredda att tillstyrka ett förslag om kvarlåtenskaps-skattens omedelbara slopande. Man frågar sig, varför det har skett en sådan omsvängning inom bondeförbundet. Studerar man riksdagstrycket från år 1947, finner man att bondeförbundet då med all kraft bekämpade förslaget om kvarlåtenskapsskattens införande. Vid 1948 års riksdag framhöll herr Jonsson i Skedsbygd m. fl. att kvarlåtenskapsskatten utan dröjsmål borde avskaffas, och tillsammans med höger-representanterna i bevillningsutskottet föreslog bondeförbundsledamöterna att skatten skulle slopas med utgången av juni månad 1948.

Ett förslag om skattens slopande senast den 1 juli 1949 framfördes av herrar Norup och Heiding i andra respektive första kammaren genom motioner vid 1949 års riksdag. Dessa motioner var undertecknade av icke mindre än 22 bondeförbundare. I 1949 års skatte-kommittés betänkande har sedermera herr Jonsson i Skedsbygd såsom repre-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

sentant för bondeförbundet rest krav på ett omedelbart slopande av kvarlåtenskapsskatten, och vid denna riksdags början har, såsom här tidigare framhållits, bondeförbundet motionsvis framfört förslaget att kvarlåtenskapsskatten skulle slopas fr. o. m. ingången av 1953. Härtill kommer att olika företrädare för bondeförbundet tidigare i tal och skrift ständigt krävt kvarlåtenskapsskattens avskaffande.

Jag vill därför, trots att frågan redan har framställts, fråga: Varför har man nu, herr Jonsson i Skedsbygd, inom bondeförbundet sådana betänkligheter mot att ta steget fullt ut och avskaffa kvarlåtenskapsskatten? En sådan utredning som herr Jonsson m. fl. föreslår måste ju betyda, att kvarlåtenskapsskatten kommer att finnas kvar ännu en del år. Av de resonemang, som här i dag förts av bondeförbundets talesmän, verkar det också som om man inte vet på vilket ben man egentligen skall stå.

När det var fråga om dyrortsgrupperingens slopande — jag skall inte nu diskutera vad herr Jonsson i det sammanhanget sade om att det var bondeförbundet som speciellt kämpat för den saken och att högern och folkpartiet först senare till hans glädje kommit på bättre tankar — uttryckte herr Jonsson sin förvåning över att socialdemokraterna inte vilja vara med om saken utan i stället föreslog en utredning.

Vill man komma ifrån ett problem, sade han, skall man tydligen tillsätta en utredning. Nu föreslår herr Jonsson själv att en utredning skall ske i fråga om kvarlåtenskapsskatten. Är det för att komma ifrån problemet som han gör detta?

När jag häromdagen satt och studerade det riksdagstryck som berör kvarlåtenskapsskatten, var det särskilt en sak som jag fäste mig vid. Det rörde 1948 års debatt i denna sak. Debatten anknöt bl. a. till en motion från folkpartiet, där man hade framfört ett önske-

mål om att kvarlåtenskapsskatten skulle slopas men att samtidigt arvsskatten skulle ökas. Till detta yttrade då herr Jonsson i Skedsbygd följande: »Den invit som vi fått från folkpartiet att överflytta en del av denna kvarlåtenskapsskatt på den vanliga arvsskatten ha vi från vår sida icke kunnat reflektera på. Vi ha ansett att om samma belopp skall uttagas kommer det på det sättet kanske att drabba något rättvisare men i stort sett ungefär lika hårt.» I fortsättningen av samma inlägg ironiserar herr Jonsson något mot bevillningsutskottets ärade ordförande herr Adolv Olsson i Gävle, vilken vi tyvärr inte ser i denna kammare i dag. Denne hade nämligen sagt, att han själv och troligen även socialdemokraterna inte hade något emot att ersätta kvarlåtenskapsskatten med höjd arvsskatt. Herr Jonsson uttalade sin stora förvåning och tillade: »Jag nästan spårade ett försök till kohandel, eller skulle man kunna säga, fruktbärande samverkan.» Herr Jonsson, det är väl inte möjligen någon sådan kohandel vi nu är på väg att spåra? Samverkan finns ju redan.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservation II av herr Velander m. fl.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Jag har redan en gång varit i tillfälle att svara herr Kristensson på samma fråga som den herr Nilsson i Svalöv ställer. Vi är i princip för kvarlåtenskapsskattens avskaffande. Vi har motionerat om den saken. Vi har funnit, att det inte går att uppbringa majoritet för denna sak i riksdagen. Man har många invändningar, man talar om att den drabbar inte jordbrukarna värre än andra, att man kan betala genom aktier och skuldförbindelser o. s. v. Man kringgår hela problemet, när man verkligen ställs inför det.

Vad är det då att göra? Herr Nilsson i Svalöv är nog lika övertygad som jag

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

om att man i det nuvarande läget i riksdagen inte kan få bort skatten. Då kan man väl utreda och se vilka påståenden som är riktiga. Drabbar skatten jordbrukarna hårdare än andra folkgrupper? Bereder den jordbrukarna svårigheter? Bör den avskaffas?

Det är dit vi syftar. När man inte på en gång kan få som man vill, får man försöka komma fram på omvägar. Herr Nilsson i Svalöv tror sig ha möjligheter att få kvarlåtenskapsskatten avskaffad i dag. Jag kan glädja honom med att om ett sådant yrkande kommer, skall jag biträda det. Då får vi se resultatet.

Herr NILSSON i Svalöv (kort genmäle): Herr talman! Jag skall endast ställa en fråga till herr Jonsson i Skedsbygd: Är det sannolikt, att man genom en utredning kan övertyga socialdemokraterna om att denna skatt är olämplig? Kommer inte denna utredning bara att förhåla tiden?

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Vilket resultat en utredning, som man tillsätter, kommer till, kan varken jag eller herr Nilsson i Svalöv svara på. Men saken skall klarläggas.

Jag tillät mig påpeka, att bland andra remissinstanser länsstyrelsen i mitt eget län hade instämt i mitt yrkande om kvarlåtenskapsskattens avskaffande. Det kanske rör sig något på denna front, och kanske man kan vinna så småningom vad man inte får på en gång.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det har sagts i många varianter här i dag att avgörandet inte gäller frågan om uttagsprocenten för den statliga inkomstskatten. Den frågan avgörs ju i nästa vecka. Men trots detta har frågan om uttagsprocenten varit föremål för mycket långa utläggningar av

reservanterna. Ett ögonblick tyckte jag, att herr Hagberg i Malmö menade att det fanns ett tekniskt samband mellan det beslut som skall fattas i dag och uttagsprocentens storlek för nästa budgetår. Men herr Hagberg menade nog inte det, ty det ligger ju i hela vårt system att den statliga inkomstskatten skall vara elastisk. Man skall kunna bestämma uttagsprocenten från 90—120, såsom redan påpekats.

Därför finns det inte något egentligt samband mellan dessa båda frågor, ty vilket beslut riksdagen än fattar i dag i den föreliggande frågan, är det beslut, som skall fattas i nästa vecka, inte på något sätt föregripet. Att uttagsprocenten blivit föremål för så mycket utläggningar beror helt enkelt på att reservanterna behövt den frågan för att få litet mera piff på säsen. I dagens fråga är nämligen avståndet mellan våra ståndpunkter inte så stort att man kan tala upp sig till något större patos, möjligen med undantag av en punkt, som jag om en liten stund i all korthet skall beröra.

På en punkt funderade jag över om det var reservanternas mening att påstå att uttagsprocentens höjd skapar en ändring i systemet. Herr Hagberg hänvisade till en tabell på s. 154 i propositionen och ville med hjälp av den visa att med uttagsprocenten 110 skulle det enligt det här föreliggande förslaget uppstå en skattehöjning för ensamstående i vissa lägre inkomstklasser. Det är riktigt, men herr Hagberg har glömt bort att det på samma sida i samma proposition finns en tabell som säger att i princip kommer detsamma att inträffa, även med procenttalet 100. Det är visserligen sant att med uttagsprocenten 110 blir det en 1 000 kronors intervall till och beloppen blir några kronor högre. Men själva den omständigheten att vissa mindre inkomsttagare får en liten skattehöjning är alltså inte beroende av

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

vilken procentsats man tillämpar utan på hur systemet är uppbyggt.

Det är en nackdel med detta system att det leder till sådant resultat. Alla vet att jag har gjort försök att komma förbi den nackdelen. Det har här också vittnats om att man i utskottet gjort försök att komma förbi den, men det har inte lyckats att finna någon utväg att bibehålla beskattningssystemet sådant det föreslagits och samtidigt få bort den lilla skattehöjning som på vissa punkter uppkommit. Nu vill vi ju ha detta system därför att det är förenat med så många andra fördelar; det utgör en grund på vilken vi kan bygga för framtiden, en grund som vi inte vill vara utan.

De berörda grupperna fick emellertid genom de kommunala ortsavdragens höjning vid årsskiftet en rätt så god skattesänkning, av vilken vi nu bli nödsakade att för tillfället ta tillbaka en liten del. Men det kvarstår i alla fall för dem en nettosänkning av skatten. Vi skall emellertid vara inriktade på att försöka finna en utväg, varigenom även dessa grupper ensamstående mindre inkomsttagare blir delaktiga av skattesänkningen.

Det är sålunda inte uttagningsprocenten som skapar denna nackdel, utan den kommer av att vi har velat ha ett system med proportionell skatt för den stora massan skattebetalare.

Reservanterna har varit ivriga att här understryka att det beslut om skatterevision och skattesänkning, som vi nu står i beredskap att fatta, endast skall vara en etapp och att det gäller att fortsätta. Jag är villig att instämma i denna önskan och skall för min del eftersträva att komma fram till de skattesänkningar som är möjliga. Jag betraktar ingalunda det beslut som fattas i dag som slutgiltigt.

Sedan blir det en annan sak — det får vi tala om nästa vecka — att jag i den egenskap jag har är nödsakad att se på frågan om möjligheterna att sän-

ka skatten litet mera tungt än man kan göra i oppositionen. Men i princip har jag ingen invändning mot tanken att detta är ett led i en utveckling, som vi efter måttet av våra krafter bör fortsätta.

Men om man på oppositionshåll menar att detta är en etapp i en utveckling är det litet underligt att man samtidigt argumenterar och lägger sina förslag som om det här vore fråga om att skapa ett statiskt läge, ett läge, som skulle komma att bli fastlåst. Därom vittnar de föreliggande förslagen till ändringar i den kungl. propositionen. Dessa förslag, d. v. s. förslagen om ändrade förvärvsavdrag, om ändrad för-mögenhetsbeskattning, om kvarlåtenskapsskattens upphörande, om slopande av lägsta gruppen i dyrortsgrupperingen, innebär alla längre gående skattesänkningar än vad propositionen och utskottet föreslagit samt innefattar följaktligen ett ökat skattebortfall, enligt de beräkningar som gjorts av folkpartiet på mellan 40 och 50 miljoner kronor och enligt högerens beräkningar på en summa, som är fem miljoner lägre.

Nu argumenterar man här som om detta vore en skattesänkning, men det är det icke sett på längre sikt om man räknar med en dynamisk utveckling. Det betyder ingenting annat, såsom också här påpekats, än att man flyttar över skattebördor från en medborgargrupp till en annan. Man gör en annan avvägning av skattebördan olika grupper emellan. Det kan inte hjälpas att detta ökade skattebortfall med belopp, som jag här angivit, på längre sikt kommer att försvåra en ytterligare allmän skattesänkning.

Låt mig också här säga några ord om kvarlåtenskapsskatten! Det finns inte någon större anledning för mig att delta i diskussionen om denna, ty diskussionen har inte haft något mera sakligt intresse. Det anförande, som herr Nilsson i Svalöv nyss höll från

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

denna plats, tycktes uppenbart vara tillkommet för att häckla bondeförbundet och herr Jonsson i Skedsbygd i synnerhet. Ingen kan misstaga sig på att detta var huvudsyftet, och det lockar inte till någon diskussion.

För övrigt är meningsskiljaktigheter-na oss emellan så stora att det inte finns någon möjlighet att i dag överbrygga dem.

Vi som har varit med om att genomföra kvarlåtenskapsskatten är ännu inte övertygade om att den är till skada. Vi tror fortfarande, att den fyller en funktion i samhället. En alltför kort tid har förflutit sedan den tillkom för att man skulle ha hunnit få någon mening om den. Jag tror nog att vi får ge oss till tåls ännu en tid innan vi på allvar kan ta upp den frågan.

Jag vet inte om regeringen skall tillmötesgå herr Jonsson i Skedsbygd i hans önskan om en utredning. Jag vet inte vad syfte den skulle ha. Kanske en utredning skulle ha den nytta med sig att, om det nu finns några nackdelar förenade med kvarlåtenskapsskatten, det plötsligt visar sig, att dessa ligger inte så mycket inom jordbrukarnas krets. Visserligen hör jag hemma i Skåne och visserligen känner jag till rika bönder, men jag har ändå inte fått den föreställningen att jordbrukarnas förmögenhetsförhållanden vore sådana att kvarlåtenskapsskatten skulle klämma där. Jag tror att det är på ett helt annat håll, herr Nilsson i Svalöv, som skon klämmer. Men, herregud, den kan ju klämma så hårt den också att den får herr Nilsson att skrika litet!

Det har både i reservationerna och i diskussionen i dag sagts vackra ord om 1949 års skatteutredningsarbete. Jag är i hög grad böjd för att instämma, ty jag får ju säga, att jag som departementschef sällan har haft att behandla ett förslag, som man har kunnat godta så fullt ut som vad fallet varit denna gång. Man säger från reservationernas sida, att förslaget var väl av-

vägt. Det tycker jag också — särskilt majoritetens förslag. Jag finner att majoritetsförslaget var väl avvägt.

Det hade dock en liten fläck. Utredningen hade försökt, vilket ju var en vällovlig gärning, att lösa sambeskattningsproblemet genom ortsavdrag och skatteskalornas läggning. Det skulle ha varit utomordentligt lyckligt om kommittén hade lyckats i sitt uppsåt och kunnat säga: Det behövs icke något ytterligare hjälpmedel. Det kan inte hjälpas att förvärvsavdrag är en av de saker, som gör vårt skattesystem ohanterligt. Nu vågade kommittén inte ta steget fullt ut utan bibehöll ett avdrag på 300 kronor för yrkesarbetande kvinnor. Om vi har ett sådant avdrag för den lönearbetande gifta kvinnan och för den rörelseidkande gifta kvinnan är det givet, att det med allt fog kan sägas: Varför får inte bondens och köpmannens hustru, som bidrar till att skapa familjens inkomst, ett sådant avdrag? Detta var egentligen en konsekvens, men jag säger en obehaglig konsekvens, emedan det skapade ett nytt irritationsmoment i skattesystemet. Även om jag, när jag kände mig nödsakad att rätta till detta, försökte göra detta avdrag så schablonmässigt som möjligt så finns ändå svårigheterna där.

Om man sålunda blir nödsakad att göra ett avsteg från kommitténs avvägning i detta avseende, får man ta ett steg till. Jag kan inte se annat än att den grupp, som då närmast behöver tas med, vore den förvärvsarbetande gifta kvinnan med minderåriga barn. Ni må säga vid ni vill, herr Henriksson och alla andra, men det går väl i alla fall en klar skiljelinje mellan den förvärvsarbetande gifta yrkeskvinnan med barn å ena sidan och utan barn å andra sidan. De står i skilda situationer, deras problem är olika. Jag finner det icke vara orimligt att, som propositionen gjorde, dra gränsen där och sålunda låta den förvärvsarbetande gifta kvin-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

nan med minderåriga barn få ytterligare ett förvärvsavdrag.

Vi måste ha klart för oss att när vi nu genom andra metoder har skapat en lösning av sambeskattningsproblemet skall vi inte driva det in absurdum, så att vi kommer att sätta de familjer, i vilka båda makarna arbetar, i en privilegierad ställning gentemot andra, ty en lättnad för en grupp blir, som jag nyss sade, på längre sikt en börda för en annan. Man får räkna med att ett alltför långt gående gynnande av de sambeskattade äkta makarna sker på bekostnad av de familjer, i vilka hustrun arbetar i sitt eget hem, samt för de ensamstående. Jag kan därför för min del icke anse att det finns någon anledning att på denna punkt gå längre än vad regeringspropositionen och utskottsbetänkandet har gjort.

Vidare vill jag säga till herr Sjölin, att folkpartireservationen givetvis inte är omöjlig att tillämpa i taxeringsarbetet. Den innebär inte någon så invecklad vetenskap att inte folk med vanligt sunt förnuft kan tillämpa den. Men det är ju inte så mycket de invecklade bestämmelserna, som vållar taxeringsmyndigheterna det största arbetet, utan det är de särbestämmelser, som uppträder i hundratusentals fall och som tvingar taxeringsnämnderna att så rikta sin uppmärksamhet just på dessa små detaljer, att de hindras att ägna sig åt de områden, där det sannerligen behövs en ökad vaksamhet för att förhindra skatteskolknings och att bördorna ensidigt läggas på löntagarna i samhället.

Jag vet inte om jag kom att nämna herr Kristenssons namn; det var ju tråkigt i så fall. Jag såg honom på väg till talmansstolen för att begära replik, och det är ju synd att betunga honom med så många repliker.

Jag skulle vilja säga några ord också om förmögenhetsbeskattningen. Det förhåller sig väl ändå på det sättet att

det förslag, som nu föreligger från utskottets sida, innebär en anpassning av förmögenhetsbeskattningen efter penningvärdet. Det kan väl inte finnas någon anledning att gå längre och sänka förmögenhetsskatten i jämförelse med andra skatter, vilket ju reservanterna här vill göra. Det betyder också att man i det långa loppet skapar en förskjutning av skattetrycket från vissa grupper till andra. Jag kan inte inse att det finns några starkare skäl som talar för att göra detta. Om de 60 000 kronorna är ett första steg, som herr Kristensson sade, förstår jag att högers förslag om 75 000 kronor kanske verkar litet irriterande; jag vet inte om det är någon auktion. Men jag föreställer mig att det ena oppositionspartiet stimulerar det andra.

Från dessa båda partiers sida begär man nu att man skall göra förmögenhetsskatten avdragsgill vid inkomsttaxering. Jag vill gärna medge att en sådan sak kan genomföras utan att man ändrar förmögenhetsbeskattningens tyngd, ty man kan ju anpassa skatteskalen därefter. Det har ju oppositionspartierna gjort ända dithän att det bara blivit 10 miljoner kronors ökad skattelättnad för förmögenhetsägarna. Det är som sagt i princip möjligt. Men är det lämpligt? Herr Jons-son i Skedsbygd har angivit goda skäl för att detta icke är lämpligt. Är det nödvändigt? Ja, om man anpassar skatteskalen så att förmögenhetsbeskattningen blir lika tung vare sig med eller utan ett sådant avdragssystem, kan det väl icke vara av betydelse för andra än för mycket stora förmögenhetsägare, som har en förhållandevis låg avkastning på sitt kapital. Är nu detta någonting som vi behöver särskilt ömma för? Staten tvingar dem ju inte att använda sitt kapital på ett sådant sätt att det ger en onormalt låg avkastning. Den princip, som förts fram från vissa håll, att det borde finnas någon relation mellan människor-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

nas inkomster och deras förmögenhetsskatt, är orimlig att upprätthålla. Det kan mycket väl finnas en människa som inte har någon inkomst, trots att hon har en betydande förmögenhet. Det kan ju vara en människa som har fått på sin lott ett stycke mark, som ligger och växer i värde och som får ligga och växa i värde utan att lämna någon avkastning. En sådan förmögenhetsägare skall väl icke slippa skatt därför att hans kapital icke ger någon avkastning, som ger anledning till inkomsttaxering.

Vad talar nu emot att införa en sådan anordning? För det första skulle det innebära en ytterligare tillkrängning av vårt skattesystem. För det andra har vi eftersträvat och genomfört en fristående förmögenhetsskatt och en fristående inkomstskatt. Vi har haft en sammanblandning av inkomst- och förmögenhetsskatt under många år, och vi kom till den uppfattningen att det var en olycklig sammanblandning. Jag kan inte förstå att det skulle vara lämpligt att gå åstad och på nytt göra en sammanblandning.

Jag vill beröra ytterligare en fråga, nämligen frågan om att dra in den lägsta dyrortsgruppen. Frågan om dyrortsgrupperingen är icke bara en fråga om skatteavdrag. Det är en fråga som i utomordentligt hög grad berör statens och kommunernas löneväsen. Det pågår nu en djupgående utredning, som skall vara färdig om någon tid och som skall göra det möjligt för oss att ta upp denna fråga till nästa års riksdag. Det finns väl ingen som tror att det icke kommer att få någon betydelse för denna frågas fortsatta handläggning, om riksdagen nu skulle fatta ett principbeslut och säga att dyrortsgruppernas antal skall minskas till fyra.

Jag vill bara säga att vi här möter mycket stora problem, som vi i dag icke vet hur vi skall bemästra men som vi dock måste bemästra. Samtidigt med

att staten låter dyrortssystemet krympa, vidgar den enskilda arbetsmarknaden dyrortssystemet. Det håller således på att skapas sprängstoff mellan å ena sidan de offentliga lönerna och å andra sidan de enskilda lönerna. Jag kan inte förstå, varför man inte skulle kunna vänta med denna fråga tills vi kan se den från dess olika sidor.

Vidare betyder ett avskaffande av den lägsta dyrortsgruppen ett sämre skatteunderlag i de kommuner, som det här gäller. Någon sade här att dessa hyser 6,8 procent av landets inbyggare. Där kommer alltså skatteunderlaget att sjunka, och det kommer då att bli en tendens till en höjning av kommunalskatten. Om jag då sätter detta i samband med ett annat av de reservationsvis framförda förslagen, nämligen att det avdrag på 300 kronor, som är förslaget för de arbetande jordbrukarhustrurna och de arbetande företagarehustrurna, icke endast skall gälla den statliga beskattningen utan även den kommunala, vad kommer då detta att innebära? Jo, det kommunala skatteunderlaget kommer att sjunka ytterligare. Man får då observera, att eftersom detta avdrag huvudsakligen gäller jordbrukarna och deras hustrur, så kommer detta bortfall av skatteunderlaget att främst träffa landsbygden och icke minst de kommuner, som nu tillhör den första dyrortsgruppen.

Får jag då fråga herrar reservanter, vilka skattehöjningar ni på detta sätt skapar med er reservation? Har ni räknat med denna konsekvens? Har ni någon mening om detta? Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att, när vi i finansdepartementet utarbetade en promemoria med förslag till jämkning av de kommunala ortsavdragen efter penningvärdets försämring och skickade ut denna promemoria på remiss, möttes den av ett våldsamt motstånd från kommunernas sida. Motståndet var så starkt, att jag över huvud taget inte längre tänkte mig möjligheten att

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

lägga fram förslaget för riksdagen. Nu skulle alltså riksdagen här, utan att man över huvud taget gjort någon utredning och utan att någon varit hörd, gå och fatta ett par beslut, som sammantagna kan komma att betyda en skattehöjning i åtskilliga kommuner. Jag tror nog ändå att det finns skäl att tänka sig för på båda dessa punkter innan man skrider till beslut.

Jag skall inte ta upp några flera av de yrkanden, som är framställda i reservationerna. Jag nöjer mig med detta. Jag tror att jag kan säga, att det nog är den rimligaste vägen att här i dag bifalla utskottets förslag. Genom det beslutet kommer man att lägga grunden till en bättre ordning på beskattningens område, en grund, som vi sedan kan utnyttja när det i framtiden blir tal om att efter våra möjligheter åstadkomma en ytterligare sänkning av den direkta skatten.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Finansministern menade, att det kanske inte vore riktigt lämpligt att i detta sammanhang alltför ingående beröra frågan om uttagningsprocenten. Han framhöll, att det i dag gäller en omläggning av skattesystemet som sådant. Uttagningsprocenten vore en fråga, som vi hade att ta ställning till i nästa vecka.

Detta låter måhända säga sig. Men, herr finansminister, förhåller det sig dock inte så, att det trots allt finns ett ganska markant sammanhang mellan dessa tvenne spörsmål — å ena sidan omläggningen av skattesystemet och å andra sidan uttagningsprocenten? Detta sammanhang klaggöres, ärade kammarledamöter, av det enhälliga uttalandet från skatteutredningen i denna fråga, ett uttalande som lyder sålunda: »Vid skalornas utformning ha vi utgått från att grundbeloppet skall uttas med 100 procent. Det är enligt vår mening en väsentlig förutsättning att *övergången*

till systemet sker vid grundbeloppsnivån.»

Finansministern förklarade för en stund sedan, att han som departementschef sällan varit i tillfälle att godtaga ett kommittéförlag så långt ut som i detta fall. Det är ju tacknämligt att höra detta, men då detta är förhållandet, herr statsråd, skulle jag vilja ställa en fråga: När herr statsrådet så förbehållslöst kunnat ansluta sig till väsentliga delar av kommittéförlaget, varför har herr statsrådet då alldeles förbi-sett denna för uppläggnings av hela det nya skattesystemet alldeles fundamentala deklaration från den enhälliga skatteutredningens sida?

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Liksom herr Hagberg i Malmö menar jag, att det finns ett reellt samband mellan frågan om uttagningsprocenten och denna reform. Resultaten blir nämligen mycket olika om man använder uttagningsprocenten 100 eller om man använder procenttalet 110. Jag har tidigare understrukt, att kommittén för sin del vid sitt arminister, att om man väljer uttagningsprocenten skulle vara 100. I varje fall är det väl uppenbart, herr finansminister, att som man väljer uttagningsprocenten 110, blir nackdelarna av skärpningen större för inkomster på 3 000 kronor, och denna skärpning av skatten sprider sig till flera grupper än den som ligger vid 3 000 kronor.

När det gäller det inkomstbortfall, som vår reservation från folkpartiet leder till, hade finansministern i dag korrektare uppgifter att lämna än de uppgifter, som han lämnade i debatten den 14 maj i första kammaren, då man där diskuterade elskatten. I fråga om förmögenhetsskatten innebär vårt yrkande ett inkomstbortfall på 9 miljoner kronor räknat på helt år och inte, herr finansminister, 50 miljoner kronor. I fråga om förvärvsavdraget betyder det

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

ett inkomstbortfall på 11 miljoner kronor och inte, herr finansminister, 60 miljoner kronor. I övrigt betyder kvarlåtenskapsskattens borttagande 20 miljoner kronor, och den första dyrortens borttagande beräknas innebära 3,7 miljoner kronor. Sammanlagt blir detta omkring 44 miljoner kronor på helt år!

Men, herr finansminister, om man nu gör denna lättnad med 44 miljoner för vissa grupper, så innebär detta en verklig skattelättnad och inte bara en omräkning eller en avvägning, som finansministern talar om. Det blir i verkligheten en del av skattelättnaden. Vore inte detta förhållande, så betydde inte ens det faktum, att man räknar om skatteskalorna, en skattelättnad. Någon sådan kan finansministern inte göra sig till tolk för.

I början av mitt första anförande ställde jag två frågor till statsrådet Hedlund. Jag har ännu inte fått dem besvarade. Den ena frågan gällde statsrådets syn på avskaffandet av den första dyrortsgruppen, och den andra frågan gällde statsrådets syn på avskaffandet av kvarlåtenskapsskatten. Jag skulle dock tro, att kvarlåtenskapsskatten för statsrådet Hedlund inte kan vara den heliga sak, som den förefaller att vara för finansministern och hans parti.

Herr SJÖLIN (kort genmäle): Herr talman! Finansministern framhöll att förvärvsavdraget gör skattesystemet ohanterligt. Jag förmodar, han menar att alla förvärvsavdrag över huvud taget gör skattesystemet ohanterligt. Jag vill dock påpeka, att skillnaden mellan propositionen och reservationen beträffande denna sak är ytterst liten. Det kan således inte medföra några större besvär, om vi skulle anta reservationens förslag. Det gäller ju då endast att fastställa om det finns barn eller om det inte finns några barn, och det torde vara en ganska enkel sak att klargöra.

För övrigt tycktes mig finansministern hålla före, att dessa förslag skulle innebära att man övervältrade bördan på andra skattdragare, vilket naturligtvis vore orättfärdigt. För min del vill jag säga, att vi här sysslar med att göra en avvägning av skattebördorna på det sätt, som vi finner vara mest rättvist. Så förhåller det sig väl också med detta förvärvsavdrag. De som talar för förvärvsavdragets differentiering mellan familjer med barn och familjer utan barn syftar till att skapa högre rättvisa. För mig framstår det som särskilt angeläget att man i första hand skapar rättvisa och i andra hand tänker på taxeringsmyndigheternas bekvämlighet.

Herr NILSSON i Svalöv (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ironiserade något över mitt anförande. Herr Sköld ansåg det tillkommet för att sätta bondeförbundet i klämma. Nej, herr Sköld, meningen var inte att sätta bondeförbundet i klämma men väl att få klarhet i var bondeförbundet verkligen står i denna fråga rörande kvarlåtenskapsskatten. Bondeförbundets representanter i regeringen har utan reservation instämt i kvarlåtenskapsskattens bibehållande, och deras ståndpunkt känner vi sålunda. Men var står bondeförbundets riksdagsgrupp i övrigt?

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Den fråga, som herr Nilsson i Svalöv sist ställde, var väl inte riktad till mig, så jag slipper väl att svara på den.

Vad herr Sjölin beträffar tror jag, att när det gäller taxeringsnämnderna och deras arbete är ordet bekvämlighet inte något lämpligt uttryck att ta i sin mun.

Herr Kristensson i Osby fäste uppmärksamheten vid att några siffror,

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

som jag angav i ett diskussionsinlägg i första kammaren för någon tid sedan, var i hög grad överdrivna, och det medger jag. Jag sade också där, att jag inte hade tillgång till de reservationer som komme att föreläggas, och jag hade inte heller trängt så djupt in i oppositionens tankegång. Jag medger att det var överdrivet. Men nu har jag lagt fram, som herr Kristensson säger, riktiga siffror, och då håller vi oss till dem i dag. Det är klart att de 44 miljoner kronor, som folkpartiet föreslår skatteminskning med, naturligtvis blir en skattelättnad just nu, om det förslaget genomföres. Men det är lika uppenbart, att de kan i en framtid leda till att andra grupper får större skatter än de annars skulle fått. Det går väl an att förstå det också.

Till slut skulle jag vilja säga till herr Hagberg i Malmö att det visserligen är riktigt, att skatteutredningen har ansett att man borde utgå från procenttalet 100, men får jag fråga på grundval av vilken utredning? Har utredningen företagit någon analys av det statsfinansiella läget? Har den beräknat statsverkets behov? Nej, det är bara ett uttalande den gör och som kanske innebär att dess skatteskala får sin bästa verkan vid 100 procents uttag. Men samtidigt säger man ju att skatteskalan

är så uträknad, att den möjliggör en elasticitet mellan 90 och 120.

Det har väl ändå varit så sedan länge, att frågan om uttagningsprocenten är en sak som Kungl. Maj:t och riksdagen får bedöma varje år för sig i belysning av då föreliggande statsfinansiella läge. Det kan aldrig, herr Hagberg i Malmö, ha varit någon annan medlems av utredningen mening att komma med något så överdrivet som att säga, att utredningen hade en stadgad mening om vilken uttagningsprocent riksdagen skulle behöva besluta 1952. Om utredningen har haft en sådan mening, då har verkligen utredningen varit yverboren i överkant. Men det tror jag inte på.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta behandlingen av förevarande betänkande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.04 em.

In fidem:
Gunnar Britth.

Onsdagen den 21 maj.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen. (Forts.)

Herr andre vice talmannen anmälde, att behandlingen av bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner nu komme att fortsättas; och lämnades vid fortsatt föredragning av *punkten A 1), utskottets förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), 52 §, enligt förut skedd anteckning ordet till*

Herr HAGBERG i Luleå, som anförde: Herr talman! Det är snart 20 år sedan socialdemokraterna övertog regeringsansvaret i vårt land, och de har fortfarande huvudansvaret för regeringen. Vid ett försök att historiskt värdera innebörden därav skulle granskaren säkert inte nöja sig med det självklara konstaterandet att den socialdemokratiska regeringsutövningen är liktydig med en kapitalistisk samhällsordning. På fråga efter fråga skulle han tvingas spörja, om det finns någon principiell skillnad mellan den borgerliga och den socialdemokratiska förvaltningen av samhällets affärer. Skattepolitiken är ett typiskt exempel på kapitalistisk förvaltningskonst och har en klassbetonad inriktning, som ställer till uppgift att bevara klassgränserna och skydda den kapitalistiska egendomen på de små inkomsttagarnas bekostnad.

Men dessutom måste man dra den

slutsatsen av de svenska erfarenheterna, att den socialdemokratiska regeringsutövningen är liktydig med en våldsam expansion av såväl den direkta som den indirekta beskattningen. För 20 år sedan rörde sig statens inkomster kring 800—900 miljoner kronor. I dag rör de sig omkring 8 000 miljoner kronor, d. v. s. nästan en tiodubbling på dessa 20 år. Jämfört med 1939 har de fyrdubblats, och på några få år har de fördubblats. Allt detta är inte en följd av penningvärdets försämring, vilken ju å sin sida bör skrivas på den socialdemokratiska regeringsutövningens konto.

Det tycks ha blivit en fix idé hos finansministern att han skall hålla uppe beskattningen utöver den gräns, som betingas av statens löpande utgifter. Hur stor den sammanlagda överbalanseringen av statsinkomsterna varit sedan krigsslutet vet han väl inte själv. Att miljarderna som flyter in genom denna överbalansering ofta används för att finansiera investeringar, som under andra förhållanden skulle ha finansierats lånevägen, försvårar också för lekmannen att göra en någorlunda omsorgsfull beräkning.

Men det kanske är tillräckligt att erinra om de senaste årens erfarenheter. För budgetåret 1950/51 redovisades ett överskott på 372 miljoner kronor och för 1951/52 inte mindre än 1 860 miljoner kronor. Detta innebär, att staten under ett par år tog in miljarder mer i skatt från skattebetalarna än vad som behövdes för de löpande utgifterna.

Under denna tid har finansministern oavbrutet försäkrat, att det inte varit möjligt att sänka skatterna. I en broschyr till landstingsvalen 1950 bestred finansministern möjligheten av att sänka skatten på det sätt, som föreslagits från kommunistiskt håll, och så sent

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

som den 12 december i fjol förklarade han här i riksdagen följande: »Det finns inte i nästa års budget något utrymme inom statens ordinarie inkomster för en sänkning av den direkta beskattningen.»

Ännu i början av detta år demonstrerades oviljan mot en verklig skattesänkning. Nu har emellertid den oro, som detta utlöst, och den opinion som skapats ute i landet framtvingat ett förslag till skattelättnader. Det innehåller flera förbättringar, om man tar förslaget isolerat. Men finansministern vore ju inte den han är, om han inte med ena handen försökte ta igen vad han släpper med den andra. Förslaget att höja uttagningsprocenten från 100 till 110 reducerar sålunda värdet av förbättringarna i skattepropositionen till hälften. De uttalade sympatierna för en omläggning av beskattningen, som syftar till att lägga en ännu större andel på de indirekta skatterna, åsyftar väl att ta resten — med grov marginal dessutom.

Någon principiell skillnad mellan den borgerliga oppositionens förslag och regeringens föreligger inte. Det kanske är tillräckligt att erinra om folkpartiets motion, som ute i landet har presenterats med den demagogiska rubriken »skattesänkning åt alla». Ja, det är sant, den skulle sänka skatten på 8 000-kronorsinkomsten med 147 kronor, men skattesänkningen skulle med 100 000 kronors inkomst bli 4 124 kronor, för 200 000 kronors inkomst blir den 7 135 kronor, och vid 400 000 kronors inkomst skulle den uppgå till 14 425 kronor. Det innebär, att den som har en inkomst på 100 000 kronor genom skattelättnaden skulle spara 27 gånger mera än den som har 8 000 kronor, den som har 200 000 kronor skulle spara 48 gånger mera, och den som har 400 000 kronor skulle spara 97 gånger mera. Den stora inkomsttagaren skulle sålunda få nästan dubbelt så stor skattelättnad som vad mannen med 8 000

kronorsinkomsten har i samlad inkomst. Läger man därtill att folkpartiet vill minska förmögenhetsskatten med 16,5 miljoner kronor, är huvudlinjen karakteriserad. Högern är naturligtvis inte sämre än folkpartiet, när det gäller vakthållningen kring de stora inkomsterna och förmögenheterna.

Bondeförbundarna vill nu bland annat taga bort den s. k. kvarlåtenskapsskatten. Denna har i år beräknats ge 65 miljoner kronor, d. v. s. den ger mindre än vad den tidigare arvsskatten under vissa år gav. Vi har väl inte glömt, vilket vrövel denna kvarlåtenskapsskatt åstadkom i den borgerliga propagandan så sent som år 1948. För vår del understödde vi då herr Wigforss' linje att genomföra en omläggning till kvarlåtenskapsskatt, bland annat därför att det förespeglade en hårdare belastning av de stora förmögenheterna. Nu visar siffrorna år efter år, hur denna omläggning i stället för att leda till en skatteskärpning för förmögenheterna har resulterat i en faktisk skattelättnad. Det avslöjar lurendrejeriet i den kampanj, som särskilt inom högern och folkpartiet fördes i frågan. Jag tycker nog, herr talman, att bondeförbundet skulle kunna använda sina skattepolitiska insikter på ett bättre sätt än att hålla liv i denna av PHM på sin tid animerade aktion mot kvarlåtenskapsskatten.

Då det vid årets början verkade som om regeringen inte ens var benägen att komma fram med en proposition på grundval av det förslag, som 1949 års skatteutredning samlat, väckte vi vid riksdagens början en motion i denna fråga. Grundtanken i denna motion var att skattetrycket skulle återföras till 1947 års nivå. I stället för att engagera oss i en komplicerad omräkning av skatteskalorna nöjde vi oss med att föreslå en höjning av ortsavdragen till 3 800 kronor i ortsgrupp I och till 4 400 kronor i ortsgrupp V. Detta förslag innebär jämfört med propositio-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

nen och det föreliggande utskottsförslaget en höjning av ortsavdragen i det första fallet med 440 kronor och i det andra fallet med 400 kronor. Vi anser naturligtvis inte, att 1947 i och för sig erbjuder ett idealiskt jämförelseår, men å andra sidan var det ju en målsättning, som socialdemokraterna och vårt parti i skatteutredningen var eniga om. Dessutom kan man ju säga, att ingen penningkrävande reform har genomförts sedan dess.

Regeringens och utskottets föreliggande förslag syftar inte till att återföra skattetrycket till 1947 års nivå utan utgår från ett betydligt högre skattetryck. I de motioner, som vi väckte i anledning av regeringsförslaget, har vi upprepat förslaget om höjning av ortsavdragen. Vi vänder oss där också mot den avvikelse från 1948 års linje, som regeringsförslaget gör i fråga om de ensamstående, enligt vilket dessa endast skall få halvt ortsavdrag jämfört med makar. Vi föreslår sålunda, att detta avdrag skall utgöra två tredjedelar av äkta makars avdrag. Konsekvensen av regeringsförslaget är ju, att ensamstående inkomsttagare i de lägsta inkomstgrupperna inte får någon skattelättnad utan i vissa fall direkta skattehöjningar.

Här vill jag ett ögonblick återvända till frågan om *hur* skattetrycket har skärpts. Om jag som exempel tar en inkomsttagare i Stockholm med 4 000 kronor i årsinkomst 1939, så fick han då betala i skatt till stat och kommun 400 kronor, d. v. s. 10 procent av inkomsten. Sedan dess har levnadskostnaderna fördubblats. Om hans inkomster samtidigt fördubblats till 8 000 kronor, får han nu erlagga i skatt inte 800 kronor, d. v. s. dubbelt så mycket som 1939, utan 1 200 kronor. Det betyder, att medan hans penninginkomster ökat med 100 procent har hans direkta skatteutgifter ökat med 200 procent. Medan han 1939 fick betala 10 procent av sin lön i direkta skatter till stat

och kommun får han nu betala 15 procent. Hans lön har fördubblats, där för att det har blivit dubbelt så dyrt att leva. Men han kan på grund av denna skärpta skatteutplundring inte upprätthålla sina tidigare inköp av förnödenhetsvaror av skilda slag.

Ett liknande exempel kan jag anföra från de senaste åren. En gift löntagare i Stockholm, som 1948 hade 5 000 kronor i årsinkomst, fick då betala i skatt till stat och kommun 560 kronor, d. v. s. 11,2 procent. Fram till 1951 ökades hans levnadskostnader med drygt 30 procent, och om hans penninglön ökade i motsvarande omfattning, erhöll han 6 500 kronor i årsinkomst. På denna visserligen nominellt men inte reellt högre inkomst fick han betala inte 11,2 procent som 1948 utan 13,4 procent i direkta skatter.

Förhållandet är alltså det, att de inkomsttagare som lyckats tillkämpa sig en kompensation för levnadskostnadernas ökning, som svarar mot denna, på grund av den skärpta beskattningen nu erhåller en lägre levnadsstandard än tidigare. Detta kanske också förklarar den framträdande minskningen av konsumtionen på många viktiga varor, vilken redan lett till att man börjat slå igen textilfabrikerna här och var i landet. Det var tydligen inte utan avsikt som man på sin tid beslöt rensa bort den besvärande skatteposten ur levnadskostnadsindex.

Inför funderingarna om att med nya indirekta skatteskalor skaffa nya skatteinkomster vill jag också göra en erinran. Vi har nu en smygbeskattning som tillför staten stora inkomster på fordon, bensin, margarin, kaffe, tobak, spritdrycker, vin, maltdrycker, läskedrycker, nöjen, elektrisk energi, totalisatorspel, tips, lotteri och varor av olika slag.

Om jag som exempel tar en stockholmsfamilj av nyssnämnt slag med 8 000 kronors årsinkomst och beräknar dess konsumtion av på detta sätt be-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

skattade varor enligt en ganska vanlig norm för stockholmsfamiljer i den inkomstgruppen, så kommer jag fram till att vederbörande familj i indirekta skatter betalar 820 kronor per år. Läger jag sedan till de direkta skatterna, utgör skattetrycket över 2 000 kronor per år. Det betyder sålunda, att för varje hundralapp som denna familj tjänar, betalar den 25 kronor i direkta och indirekta skatter.

Här kan man göra två jämförelser. Låt mig först ta en inkomsttagare med tio gånger så hög inkomst, eller 80 000 kronor. Eftersom denne inte betalar mera i skatt för sin alkohol, sin tobak, sitt kaffe, sina frakter, sina nöjen och sina varor av olika slag än vad 8 000-kronorsfamiljen betalar, så innebär det rådande beskattningssystemet i stort sett att medan 8 000-kronorsfamiljen i indirekta skatter betalar 10 procent av sin inkomst, betalar 80 000-kronorsfamiljen 1 procent av sin inkomst i indirekta skatter.

Det utpräglade drag av klassbeskattning, som den indirekta beskattningen alltid har haft och fortfarande har, brukade man från socialdemokratiskt håll tidigare anföra som skäl mot den indirekta beskattningen.

Låt mig sedan nämna det andra exemplet, bolagsskatten. I regeringens propaganda framställs ju denna som exceptionellt hög. I verkligheten är den exceptionellt låg. Jag skall ta en uppgift ur broschyren »50 års framåtskridande», som har utgivits av Byrån för ekonomisk information, vilken väl inte helt är obekant för regeringen. Där visas det, att av varje belopp på 100 kronor, som ett industriföretag får in, behöver det bara framta 5 kronor 80 öre till taxering. Av detta belopp utgår sedan 2 kronor 60 öre i skatt till stat och kommun. Faktum är alltså, att medan inkomsttagaren med 8 000 kronors inkomst måste betala 25 kronor i skatt för varje 100-lapp som han tjänar, så behöver bolagen, hur stora och hur

rika de än är, bara betala 2 kronor 60 öre i genomsnitt i skatt.

Det kanske kan tilläggas, att i verkligheten bestämmer ju bolagen praktiskt taget själva om de skall betala skatt eller inte.

Dessa bolag, som är ägare av praktiskt taget alla produktionsmedel, som har förmögenheter i astronomiska tal och som ju är de verkligt stora inkomstagarna, de upptas i den samlade nationalbudgeten endast för en tiondel av inkomsterna.

Ja, sådant är läget, och det gör att vi måste beteckna regeringens respektive utskottets förslag som absolut otillfredsställande. I ännu högre grad gäller detta omdöme när förslagen skall kompletteras med en högre uttagningsprocent och kanske nya indirekta skatter. Utan att bestrida att regeringsförslaget, om man hade fått betrakta det isolerat, skulle ha inneburit en förbättring på flera områden, måste jag därför, herr talman, hemställa om bifall under punkt A 2 till de motioner som väckts från kommunistiskt håll, nämligen motionerna nr I: 483 och II: 648. Jag hänvisar därvid också till den författningstext som återfinnes på s. 21 och 22 i utskottsbetänkandet.

Härefter yttrade:

Herr KÄRRLANDER (kort genmäle): Herr talman! Jag begärde ordet när herr Hagberg i Luleå talade om verkningarna av detta skattesänkingsförslag. Han sade att en liten inkomsttagare endast får en obetydlig skattesänkning, medan en stor inkomsttagare får 48 gånger så mycket i kronor räknat. Det är naturligtvis alldeles riktigt, om man räknar i kronor, men om herr Hagberg skulle besvara sig med att undersöka den procentuella sänkningen kommer han till ett annat resultat. Dessutom, herr Hagberg, med den motion som bär nummer 648 och som herr Hagberg skrivit på förhåller det sig på precis samma sätt.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Där har kommunisterna föreslagit att man för äkta makar i femte ortsgruppen skall höja ortsavdraget med 400 kronor. Detta innebär att inom den skatteskala som utgår med 12 procent — alltså för 90 procent av alla skattebetalare — blir det en sänkning av 48 kronor. För ensamstående blir det en skattesänkning på 108 kronor genom att man enligt förslaget höjer ortsavdraget med 900 kronor. Men, herr Hagberg, på precis samma sätt är det med kommunisternas motion, som med det förslag herr Hagberg nyss kritiserade. Om en inkomsttagare betalar 70 procent av sin inkomst i skatt, får äkta maken 280 kronor i avdrag, jämfört med 48 kronor för de små inkomsttagarna. En större och ensamstående inkomsttagare, som betalar 70 procent i statsskatt, får en sänkning med 630 kronor, jämfört med 108. Det är precis alltså samma villfarelse som kommunisterna råkat ut för.

Dessutom skulle jag kanske kunna tillägga att en höjning av ortsavdraget i den utsträckning som kommunisterna föreslår skärper sambeskattningseffekten, ty om man skulle genomföra denna anordning över lag, oavsett vilken som föreslår det — även andra har varit inne på denna tankegång — då bryter man sönder hela detta system.

Jag skall, herr talman, inte ge mig in på herr Hagbergs uträkningar av bologsskatten. Det skulle i varje fall ha varit fullständigare om herr Hagberg i detta sammanhang framhållit, att de fria avskrivningarna inte innebär avskrivning för all framtid utan endast ett uppskjutande av skatteerläggandet.

Herr HENRIKSSON (kort genmäle): Herr talman! Herr Hagberg började sitt anförande med att framhålla att man för tjugo år sedan hade statsutgifter på mellan 800 och 900 miljoner och nu var uppe i det tiodubbla. Det må vara mig tillåtet att fråga herr Hag-

berg, om han inte har märkt någonting av den utveckling, som fortgått under dessa tjugo år och som medfört en ökning av statens utgifter. Om herr Hagberg har den uppfattningen att 1932 var ett idealt år ur arbetarnas synpunkt, tror jag att han är ganska ensam som företrädare för den synpunkten bland arbetare och övriga löntagare.

Herr Hagberg talade vidare om att en person som 1939 hade 4 000 kronors inkomst då fick betala 400 kronor i skatt. Om han 1952 hade 8 000 kronor i inkomst, skulle skatten nu utgå med 1 200 kronor. Det må nu vara riktigt, men bakom detta exempel ligger en väsentlig felsyn, ty huvuddelen av inkomsttagarna har inte fått en fördubbling av sina inkomster utan betydligt mera. Beträffande industriarbetarna kan vi konstatera att inkomsten sedan 1938 har tredubblats, och därmed försvinner de argument som herr Hagberg i detta avseende har anfört.

Ett annat konstaterande av felaktigheter i de uppgifter som herr Hagberg lämnade kan göras beträffande hans exempel från 1948. Han konstaterar, att om någon hade en inkomst på 5 000 kronor år 1948 och sedan fram till nu enbart hade fått en kompensation för levnadskostnadsökningarna så skulle denne man år 1951 ha en inkomst av 6 500 kronor. Men i själva verket har ju levnadskostnadsökningen sedan år 1948 inte uppgått till 30 procent förrän nu under 1952, och såsom jag tidigare hade tillfälle att anföra har under den tiden även den eftersatta gruppen, som de statsanställda tidigare har utgjort, fått en inkomstökning på 38 procent. Industriarbetarna och andra stora löntagargrupper har fått en större ökning än så. Även där har det alltså skett en kompensation också för skatteökningarna.

Jag har velat framhålla detta bara därför att det ju bör vara något litet grand reda och något litet saklighet

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

även i de synpunkter som framförs från kommunisthåll; eljest måste de ju bemötas.

Till sist, herr talman, vill jag säga, att om man för en argumentering så som herr Hagberg har gjort här i dag borde ju logiken kräva, icke att man yrkar bifall till kommunisternas motion i det här ärendet, utan att man hävdar att vi inte behöver några skatter alls.

Herr **HAGBERG** i Luleå (kort genmäle): Herr talman! Vad den siste talaren här yttrade om felaktigheterna har ju sin grund i att han inte har hört upp med vad jag har sagt. Jag har inte uttalat mig om vad som är den reella löneförbättringen för den och den arbetarkategorien, utan jag har bara i mitt exempel utgått från följande. Om en inkomsttagare år 1948 hade 5 000 kronor, om levnadskostnaderna har ökat så och så mycket och om han har fått sin lön ökad i samma utsträckning har han så och så mycket i inkomst. På grundval av detta har jag gjort mina beräkningar, och emot de beräkningarna i och för sig tror jag inte det går att anföra några invändningar.

Mot vad jag sade om att de statliga utgifterna hade ökat så och så mycket jämfört med år 1932 invände herr Henriksson att 1932 var ett dåligt år. Det vill jag inte förneka, men jag konstaterar det märkliga i att statens inkomster under dessa tjugo år av socialdemokratisk regeringsutövning har tiodubblats eller i det närmaste tiodubblats men att detta inte har någon motsvarighet när det gäller de enskilda medborgarna, lika litet som man kan åberopa penningvärdets försämring som en tillräcklig förklaring till den stora ökningen. 1932 var ett dåligt år, men jag tror inte att de statsinkomster, som då flöt in, representerade någon större nedgång i jämförelse med åren tidigare.

Slutligen vill jag i frågan huruvida

de lägre inkomsttagarna får sänkta skatter eller inte — jag tänker då på herr Kärnlanders replik — erinra om vad finansministern sade strax före middagen. Han förklarade då, att vid uttagningsprocenten 110 får de ensamstående bland de lägre inkomsttagarna höjd skatt enligt förslaget, men, tillade han, principiellt gäller detsamma för samma grupper vid en uttagningsprocent av 100. Det förslag som vi har ställt skiljer sig i detta avseende från regeringsförslaget därigenom att det skulle, såsom förhållandet var tidigare, möjliggöra en högre skattefri inkomst — två tredjedelar jämfört med hälften, som regeringens förslag innebär — och skulle det genomföras, då skulle den konsekvens som man nu på alla håll beklagar, nämligen att dessa mindre inkomsttagare får högre skatter, icke inträda.

Herr **HENRIKSSON** (kort genmäle): Herr talman! Kommunisterna brukar ju framställa sig som företrädare för det arbetande folket. Man brukar väl då också ställa det kravet, att de exempel, som framställs i ekonomiska debatter och i skattedebatter, skall vara hämtade ur de erfarenheter man har om hur dessa grupper har det ställt i samhället. Nu säger herr Hagberg att han inte alls har avsett detta utan bara har velat framställa ett teoretiskt exempel på hur det skulle vara om det och det hade inträffat. Naturligtvis kan man göra så. Jag kan väl också hitta på ett exempel. Jag kan konstatera, att om det är någon som år 1939 hade 4 000 kronor i inkomst och som nu bara har 2 000 kronor, har han fått sin inkomst sänkt med 50 procent och därutöver fått ta de levnadskostnadsökningar som har inträffat under tiden. Men finns det sådana exempel? Det finns det väl i varje fall inte bland industriarbetarna, och då saknar det resonemanget betydelse i den debatt som vi här har att föra om hur skatterna kommer att

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

verka, om vilken betydelse skattesänkningen kommer att få.

Herr Hagberg säger vidare att statens utgifter har tiodubblats under den tjuguårsperiod vi nu har genomlevt och att de enskildas inkomster inte har ökats i motsvarande grad under samma tid. Jag har inte haft tillfälle att kontrollera om statens utgifter verkligen har tiodubblats sedan år 1932, men låt oss anta att det är så. Varför har detta skett? Jo, i mycket stor utsträckning därför att man har velat föra över inkomster från de stora inkomsttagarna till de grupper i samhället, som icke har möjligheter att delta i förvärvsarbetet och där skaffa sig inkomster. Menar herr Hagberg verkligen att detta skulle vara en felaktig utveckling? Hur är det i så fall rimligt att försvara allt det som kommunisterna anför i sin propaganda inför löntagare, pensionärer och andra grupper? Jag kan inte finna att det finns någon resonans mellan denna propaganda och det anförande som herr Hagberg i dag har hållit.

Herr HAGBERG i Luleå (kort genmäle): Herr talman! Det är endast en sak som här behöver påpekas. Om jag som exempel anför, att en inkomsttagare då och då hade 5 000 kronor i inkomst och säger, att om levnadskostnaderna har ökat med så och så många procent och han får en motsvarande procentuell ökning av sin inkomst, så innebär det en sådan ökning av skatten som jag angav. Mot detta resonemang, som jag tycker är fullt logiskt och riktigt, kommer herr Henriksson här med den invändningen: Ja, men inkomsterna har ju ökat ännu mera. Det är i det här fallet fullständigt likgiltigt, om inkomsterna har ökat ännu mera. Ty konsekvensen därav är ju bara att det av mig tidigare angivna beloppet genom denna skatteökning blir ännu större.

Herr ORGÅRD: Herr talman! Jag begärde ordet för att något litet yttra

mig om en detalj i detta stora frågekomplex. Jag skall inte låta mig provoceras till någon polemik med anledning av vad herr Hagberg i Luleå här har sagt. Men jag kan inte undgå att göra en liten reflexion i anslutning till de utläggningar som han gjorde. Han började med att tala om att socialdemokratisk skattepolitik var kapitalistisk. Jag gjorde mig då den frågan, huruvida den skattepolitik som bedrivs t. ex. i Sovjetunionen, är kapitalistisk eller socialistisk. När vi 1947 här i landet införde de nya skatterna, minns jag att jag hade en diskussion med en rysk kommunist, en äkta kommunist, och han sade så här: Ni svenska socialdemokrater är allt bra dumma, som utmanar borgarklassen med dessa kraftiga direkta skatter. Varför gör inte ni som vi: tar ut skatterna på produktionen och konsumtionen? Jag försökte förklara för honom, att vi sökt lägga skatetrycket efter bärkraft, hade en progressiv skala o. s. v. Det var en alldeles ny tanke för honom. Nu ställer jag mig den frågan — i synnerhet när herr Hagberg i slutet av sitt anförande talade om att de indirekta skatterna vore ett uttryck för en specifikt kapitalistisk skattepolitik — om man kan säga, att den skattepolitik som bedrivs i Sovjetunionen, där man tar ut ojämeförlikt större delen av statsinkomsterna genom indirekta skatter på produktionen, är kapitalistisk eller socialistisk.

Ja, det var en reflexion vid sidan om. Jag begärde närmast ordet med anledning av reservanternas förslag att ta bort dyrortsgrupp 1 i dyrortsgrupperingen och de reflexioner, som i samband därmed göres i reservationen. Jag har haft tillfälle att närmare följa den utredning som pågår och som är avsedd att ligga till grund för en helt ny dyrortsgruppering. Och då måste jag säga, att jag begriper inte hur reservanternas kunnat skriva och tala som de gör.

Herr Jonsson i Skedsbygd yttrade,

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

att när den onde vill att någonting inte skall ske, då tillsätter han en utredning. Men det är väl någonting som vi inte kan tillämpa i det här fallet. Här har ju på detta område, kanske snabbare än annorstädes, en utredning ägt rum, och riksdagen har redan beslutat att godkänna principerna för densamma. Vad som nu sker är ju en insamling av det prismaterial, som vi skall lägga till grund för ett förslag till Kungl. Maj:t, som Kungl. Maj:t snart nog skall ta ställning till. Man kan sålunda förvänta en proposition i frågan till nästa års riksdag, så här har det väl gått snabbare till än kanske på något annat område där utredningar ägt rum, och man står här inför påtagliga resultat.

Nu konstaterar man i reservationen i denna punkt, att en utjämning mellan dyrorterna har ägt rum och att spännvidden dem emellan ju kan minskas. Så föreslår man att man redan nu skall gå till verket och i första etappen samman slå den första ortgruppen med den andra i skattehänseende och så undan för undan avskaffa dyrortsgrupperingen. Men vad man här vill konstatera, en minskad spännvidd mellan dyrorterna, är ju vad som skall konstateras vid den undersökning som äger rum, den insamling av prismaterial, som håller på att ske. Och det är ju dessa uppgifter som skall ligga till grund för det förslag till en ny dyrortsgruppering som kommer att framläggas.

Jag vill tillägga, att när man föreslår att dyrortsgrupperingen på detta sätt skall avskaffas, etappvis som man säger, genom att den ena dyrorten efter den andra flyttas upp i en högre grupp, går man in för en helt annan metod. Om riksdagen godkänner reservanternas förslag, har man underkänt den metod som riksdagen beslöt när den godkände de sakkunnigas förslag, där man bygger på att en prisinsamling skall äga rum och läggas till grund för en helt ny dyrortsgruppering.

Man kan ju inte nu säga, hur den

i praktiken kommer att se ut, men riksdagen har alltså uttalat sig för att man skall tillämpa de linjer, efter vilka utredningen arbetar, nämligen att man skall försöka att få till stånd en indelning efter zoner, som utgör större områden, så att man skall kunna få bort det lapptäcke som dyrortsgrupperingen visar upp i synnerhet i södra Sverige. Jag vet ju inte till vilket resultat man kommer, men man kanske kommer fram till tre dyrortsgrupper med stora områden. Detta skulle således innebära en mera radikalt genomgripande förändring av dyrortsgrupperingen än som reservanterna i första hand föreslår.

Jag har bara velat anföra dessa synpunkter. Jag vill tillägga att vi kan förmoda, att det insamlade prismaterialet skall ge grund för antagandet att spänningen har minskat. Man kan således anta att det skall vara möjligt att få till stånd en dyrortsgruppering som radikalt avviker från den nuvarande och att, som vi alla hoppas, vi kommer ett långt stycke fram på vägen till ett avskaffande av dyrortsgrupperingen. Jag kan inte förstå hur man i den situationen kan yrka på att en detalj skall brytas ut och att vi skall fatta beslut när det ändå inte kan dröja mer än högst ett år innan vi får tillfälle att pröva förslag till en ny dyrortsgruppering. Om riksdagen antog reservanternas förslag, skulle vi fatta beslut medan en utredning pågår och resultatet av denna snart är att förvänta, och det brukar vi ju inte göra.

Jag förstår att irritationen är stor i södra Sverige, där vi har detta lapptäcke av olika dyrortsgrupper och där denna spänning finns mellan grupp 1 och grupp 2. Även om man sålunda inte kan hoppas att representanterna där nerifrån skall ta så mycket hänsyn till de faktiska förhållandena, får vi emellertid ändå hoppas att representanterna för övriga delar av landet skall se sakligt på denna fråga. Även

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

på andra håll föreligger det ju en spänning mellan de olika grupperna, och det är ett lika rättvist krav att spänningen mellan grupperna 2 och 3 eller mellan 4 och 5 skall utjämnas som att man skall avskaffa skillnaden mellan grupperna 1 och 2, men dithän har inte reservanterna sträckt sig.

Det förefaller mig som om riksdagen med hänsyn till förhållandena borde på denna punkt besluta i enlighet med utskottets förslag, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Det är närmast med anledning av herr Orgårds senaste anförande som jag vill säga ett par ord.

Herr Orgård tornar upp alla möjliga svårigheter för ett avskaffande av den lägsta gruppen i dyrortssystemet, och jag tror att herr Orgård har gjort sig skyldig till betydande överdrifter i detta fall. Skillnaden mellan lägsta och näst lägsta dyrortsgrupp är ju för närvarande fiktiv. Man har fått på administrativ väg vidta åtgärder för att utjämna och skapa någon likhet mellan närliggande orter, mot det material som har kommit fram. Jag tror att man även i avvaktan på den utredning som skall komma kan utan risk slopa den lägsta dyrortsgruppen. Det skulle icke ha någon annan konsekvens än den att man sluppe det trassel man nu har i bygderna med gränsdragning mellan lägsta och näst lägsta dyrortsgrupp.

Herr ORGÅRD (kort genmäle): Herr talman! I anledning av vad herr Jonsson yttrade angående myndigheternas strävanden att sammanjämka grupperna 1 och 2 mot det material som föreligger vill jag säga, att både socialstyrelsen och vi i dyrortsnämnden när vi haft att yttra oss alltid har satt som mål att söka åstadkomma sammanjämkningar på så stora områden som möjligt, inte endast mellan grupperna 1 och 2 utan även mellan övriga grupper. Mitt land-

skap — Hälsingland — bildar t. ex. ett enda sammanhängande område i grupp 3.

När herr Jonsson säger att det inte skulle vara så svårt att avskaffa den lägsta dyrortsgruppen vill jag hänvisa till vad finansministern har sagt om denna sak, nämligen att man medan utredning pågår inte skall vidta en sådan åtgärd utan någon som helst utredning och utan tanke på följderna för det kommunala skatteunderlaget.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND: Herr talman! Efter herr Hagbergs i Luleå anförande kan man konstatera, att det föreligger en fullständig enighet om önskvärdheten för att icke säga nödvändigheten av att sänka de direkta skatterna. Man menar att skattetrycket nu har nått en sådan höjd, att skatterna kan anses hämma produktionen. Jag tror inte man kan avvisa den kritik, som säger så. Man menar också, att sparviljan lider skada av de höga skatter vi har i dag.

Enigheten sträcker sig uppenbarligen en liten bit till. Den sträcker sig så långt att man säger, att om vi kan genomföra denna skattereform och låta uttagsprocenten stanna vid 100, då är det en reform som är ganska hygglig, men skulle det visa sig att man, som regeringen förordar, måste gå in för en höjning till 110 procent, är reformen fullständigt förfelad. Ja, den är ju faktiskt värdelös, om man får rätta sig efter vad oppositionens talesmän har sagt vid flera tillfällen i dag.

Det kan vara skäl i att se litet närmare på de siffror, som presenteras i propositionen, för att kunna bedöma om det verkligen finns underlag för att göra en sådan himmelsvid skillnad mellan det fall, där uttagsprocenten efter reformens genomförande kommer att gå upp till 110, och det där uttagsprocenten stannar vid 100. Om den lägre uttagsprocenten skulle bli gällan-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

de, kommer en gift inkomsttagare i ortsgrupp 3 att få en sänkning av den statliga skatten med 23 procent. Det tycker man som sagt från oppositionens sida är bra, och det tycker jag med. Men sedan säger man från oppositionens sida, att om det blir 110 procent är det hela ingenting värt. Ja, vilken procentsats för skatteminskningen har man om uttagningsprocenten blir 110? För en 10 000 kronors inkomsttagare blir det då 15,5 procents skatteminskning, och vid 100 procents uttagning blir det 23 procents skatteminskning. Är det en sådan skillnad, att man med bibehållen självaktning kan säga, att i ena fallet är reformen synnerligen värdefull, i det andra är den fullständigt värdelös?

Ser man på en inkomsttagare i en något högre klass, låt oss säga en med 20 000 kronors inkomst, visar det sig att med detta gynnsammare alternativ blir sänkningen av den statliga skatten — jag rör mig naturligtvis fortfarande med gifta människor i ortsgrupp 3 — 22 procent och med det sämre alternativet 14,8 procent. Är det en sådan differens, att det ger anledning till en så stor divergens i omdömena om värdet av skattereformen?

Jag medger, att om man kommer upp i väsentligt högre nivåer, så att man rör sig med 50 000 kronors inkomsttagare, är skillnaden högst avsevärd. Vid uttagningsprocenten 100 blir det en skatteminskning på 15 procent, men vid 110 stannar det vid ungefär 6,5 procent. När man alltså kommer upp i sådana inkomstlägen, medger jag att skillnaden är betydande. Men om man då ser på hur det förhåller sig med mindre och medelstora inkomsttagare å ena sidan och större inkomsttagare å andra sidan och frågar sig hur oppositionen kan komma och säga, att reformen blir värdelös om man inte får stanna vid 100 procent, då frestas man närmast till det antagandet, att det är just dessa höga inkomstkategorier, som oppositionen ömmar allra mest för. För de andra blir

det ju någorlunda hyggligt även vid 110 procents uttagning.

Jag skall naturligtvis inte vid detta tillfälle gå in på frågan om varför man skall behöva gå upp till 110 procent; det är ju en sak som vi får ta ställning till om några dagar här i kammaren. Men när man talar om skattesänkningar och nödvändigheten av skattesänkningar, så undrar jag om man inte bör börja i den ända som har med utgifterna att göra. Är det inte nödvändigt att försöka finna möjligheter till att pressa ned utgifterna för att på det sättet möjliggöra en skattesänkning? För mig förefaller det som om oppositionen har frikopplat frågan om behov från täckningsmöjligheterna. Oppositionen börjar i fel ända.

Förvärvsavdraget för gift kvinna har ju blivit ändrat vid detta tillfälle i propositionen på ett sätt, som ur principiell synpunkt är för oss inom bondeförbundet synnerligen glädjande. Vi har i många år vid tillfälle efter tillfälle försökt få fram en reform, som innebär rätt till skatteavdrag för en hustru som arbetar i makarnas gemensamma näringsföretag. Vi har alltså tänkt på bondens hustru, hantverkarens hustru, köpmannens hustru o. s. v. Nu har man för första gången fått den frågan knäckt i skattelagstiftningen. Vi hälsar den reformen med stor tillfredsställelse. Jag vill bara uttala förhoppningen att man när frågan om kommunalskatten kommer upp till reformering kan överföra denna princip även till det området.

Vid ett par tre tillfällen under debatten i dag har man interPELLERAT mig om min inställning till dyrortsgrupperingen. Jag tycker att bondeförbundets strävanden på detta område borde vara så pass kända för alla, att det knappast finns någon anledning till sådana frågor. Vi har ju i årtionden arbetat för att få bort denna dyrortsgruppering. Det är vad vi alltjämt önskar. Som första åtgärd har vi tänkt oss att få bort den lägsta dyrortsgruppen.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Nu säger finansministern i propositionen om skatterna, att han har utgått ifrån att till nästa års riksdag kunna framlägga ett förslag till lösning av denna fråga i hela dess vidd. Nog tycker jag, att det under sådana förhållanden är föga motiverat att genomföra en ordning, vilken med all sannolikhet kommer att visa sig vara ett provisorium, som man sedan får börja ändra på, kanske redan under nästa år. Är det inte bra mycket förnuftigare och mera praktiskt att avvakta det förslag som finansministern utlovat?

Till sist skall jag försöka svara även på en fråga om min inställning till kvarlåtenskapsskatten. Bondeförbundet har ogillat den formen av beskattning. Vi föredrar skärpt arvslottsbekattning, därför att vi tycker, att det systemet är bättre än systemet att lägga skatt på den odelade kvarlåtenskapen. I den mån man får erfarenhet på detta område som underlag för en utredning, bör en sådan företagas, men reformen av kvarlåtenskapsskatten förefaller mig inte vara den skattereform, som bör gå först. Det finns angelägnare skattereformer.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Statsrådet Hedlund talade till en början om vikten av skattesänkningar och sade att vi är överens om behovet därav. Ja, det är därför vi på vårt håll menar, att man skall gå till uttagningsprocenten 100 och inte hålla sig vid regeringens förslag om en procentsats på 110.

Statsrådet Hedlund gör gällande att oppositionen skulle ha sagt, att en uttagningsprocent på 110 gjorde skattesänkningen värdelös. Såvitt jag vet har det inte fällts något sådant uttalande här i dag. Jag har sagt, herr statsråd, att om man inte sätter procentsiffran vid 100, får man inte den effekt, som 1949 års enhälliga och parlamentariskt sammansatta skattekommitté åsyftade

med sitt förslag. Herr statsrådet har säkert observerat, att också vid 100 procents uttagning får man en liten skattesärskärpning, om man ser uteslutande på den statliga skatten, vid 3 000 kronors inkomst. Men höjer man uttagningsprocenten till 110 blir det en större skärpning för denna grupp men också en viss ökning för dem, vilkas inkomster ligger vid 4 000 och 5 000 kronor. Man kan dock inte räkna dem, herr statsråd, till de större inkomsttagarna.

Om man beträffande utgiftspolitiken under denna riksdag hade följt de anvisningar som folkpartiet gjort och dessutom hade följt våra linjer i fråga om beskattningen, skulle man ändå ha fått en väl balanserad och överbalanserad budget för året 1952/53.

I fråga om 300-kronorsavdraget för hustru, som arbetar i mannens jordbruk eller rörelse, har folkpartiet i en reservation yrkat på att det också skulle gälla vid den kommunala beskattningen. Herr statsrådet framhöll sin önskan att så skulle ske. Det finns möjlighet för statsrådet att medverka till detta genom att ansluta sig till vår reservation på denna punkt.

När det gäller dyrortsgrupperingen har statsrådet Hedlund den uppfattningen, att man bör vänta och se till dess utredningen är färdig. Jag bara konstaterar att bondeförbundets reservationer inom utskottet på denna punkt samlat sig kring kravet på omedelbar handling, och deras ställningstagande ligger väl ändå, statsrådet Hedlund, mer i linje med de krav, som bondeförbundet tidigare rest i denna fråga.

Till frågan om kvarlåtenskapsskatten intar statsrådet Hedlund nu den ställningen, att det enligt hans förmenande finns viktigare skattelättnader än ett borttagande av denna skatt. Jag vill erinra om att bondeförbundets representanter i bevillningsutskottet år 1947 betraktade saken på ett annat sätt. I den reservation, som man då avgav, framhålls att kvarlåtenskapsskattens bort-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

tagande borde t. o. m. gå före en sänkning av inkomstskatten. Man hade då den uppfattningen, att kvarlåtenskapsskatten var något som inte borde införas i svensk skattelagstiftning, och det användes, herr statsråd, mycket hårda ord av bondeförbundets representanter i utskottet när man talade om kvarlåtenskapsskatten. Det säges nu i deras reservation till detta betänkande bl. a., att denna skatt icke står i överensstämmelse med hävdvunnen rättsuppfattning och att den i praktiskt hänseende är otymlig.

Även i denna fråga förefaller det mig alltså, som om statsrådet Hedlund inte längre följer samma linje som han och bondeförbundet över huvud taget tidigare har gjort.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND: Herr talman! Frågan om överbalansering av budgeten och alla de yrkanden om ytterligare utgifter inom skilda huvudtitlar på tiotals miljoner kronor här och var, som folkpartiet framställt samtidigt med att man kräver skattesänkning, är väl en sak som vi får diskutera om några dagar.

Det var mycket värdefullt att höra vad herr Kristensson i Osby sade i första delen av sitt anförande, när han talade om hur han bedömde skattereformens verkningar vid en uttagningsprocent av 110. Kontentan av vad han yttrade var, om jag fattat rätt, att skattereformen är bra, även om det blir en uttagningsprocent på 110, men att det naturligtvis är bättre och effektivare om man stannar vid en uttagningsprocent av 100.

Vidare skulle jag i frågan om dyrortsgrupperingens slopande vilja säga, att situationen har mig veterligt aldrig varit sådan den är i dag, nämligen att man i en kungl. proposition utlovar att till kommande år framlägga ett förslag i ämnet. Jag vidhåller än en gång, att under sådana förhållanden förefaller

det mig mera praktiskt att avvakta detta förslag. Det finns alltså inte på denna punkt någon principiell skiljaktighet mellan mig och de representanter för bondeförbundet, som reserverat sig inom utskottet.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Jag begärde närmast ordet med anledning av att herr Kristensson i Osby här kritiserade statsrådet Hedlund liksom han förut kritiserat mig och bondeförbundet över huvud taget för att vi nu vill få till stånd en utredning om kvarlåtenskapsskattens avskaffande. Åren 1947 och 1948 motionerade man på folkpartihåll om en sådan utredning. Inom bondeförbundet har vi konsekvent hållit på att denna skatt bör avskaffas, men vi har inte vunnit riksdagens gehör för denna ståndpunkt. Nåväl, då har vi nu försökt komma fram på den andra vägen och begärt en utredning för att få klarlagt hur skatten verkar och om den bör ersättas med någon annan form av beskattning. Då inträffar emellertid det märkliga, att folkpartiet är färdigt att yrka på skattens borttagande utan någon utredning.

Herr NILSSON i Svalöv (kort genmäle): Herr talman! Att döma av statsrådet Hedlunds anförande står bondeförbundet tydligen splittrat när det gäller frågan om kvarlåtenskapsskatten. Om jag fattat statsrådet Hedlund rätt, kunde han mycket väl tänka sig en skärpt arvslottsbekattning, därest kvarlåtenskapsskatten slopades. Bondeförbundets representant i bevillningsutskottet herr Jonsson i Skedsbygd har tidigare här i dag mycket kraftigt understrukit, att han står på samma ståndpunkt som år 1948, då han hävdade att han inte kunde gå med på att kvarlåtenskapsskatten slopades och ej heller en skärpning av arvslottsbekattningen. Kvarlåtenskapsskatten borde borttagas utan att det skedde någon skärpning av

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

arvslottsbeskattningen, hävdade herr Jonsson.

Det finns alltså då det gäller kvarlåtenskapsskattens slopande två skilda uppfattningar inom bondeförbundet.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Jag vidhåller alltså att jag skulle vilja byta ut kvarlåtenskapsskatten mot en i viss mån skärpt arvslottsbeskattning. Jag tycker inte om den utformning, som kvarlåtenskapsskatten har fått och som innebär att den odelade kvarlåtenskapen beskattas. Och jag vidhåller även att kvarlåtenskapsskattens borttagande icke är den mest angelägna skattereformen i dagens läge. Det finns andra skattereformer, som är minst lika och mera angelägna.

Fru **ERIKSSON** i Stockholm: Herr talman! Jag skall bara röra vid en liten punkt i det föreliggande förslaget till skattelättnader, nämligen förvärvsavdraget för gifta kvinnor. Jag har motionerat om att man skall behålla avdragsbeloppet om högst 1 000 kronor för förvärvsarbetande kvinnor och att man inte skall minska det för dem som inte har barn. Förslaget innebär ju en absolut försämring för de förvärvsarbetande kvinnorna utan barn. Det nuvarande avdraget är visserligen provisoriskt men har i alla fall funnits med i skattelagstiftningen sedan 1947.

Ända sedan förvärvsavdraget infördes 1919 har det varit strid om det. Man har ansett att det har varit för litet, och man har haft många olika uppfattningar om dess roll vid skattesättningen. Det har varit borta ett tag, men sedan 1947 har det varit med, och att nu anse det som någonting, som man lättvindigt kan avskaffa, tror jag är en helt felaktig bedömning. Man har i den ganska intensiva sambeskattningsdebatten från många olika håll sagt, att den s. k. sambeskattningsfrågan får man lösa på längre sikt efter helt andra linjer än ge-

nom förvärvsavdrag. Nu har man fått en lösning på sambeskattningen. Man har blivit ense och löst denna fråga efter andra linjer, och likväl känner man sig tvingad att tillgripa ett förvärvsavdrag. Det har inte gått att bara rätta till saken med höjt ortsavdrag eller med andra skatteskalor, utan förvärvsavdraget har blivit något som man känner sig tvingad att ha med. Det är alltså inte någon principiell skillnad mellan reservationens ståndpunkt och utskottets, ty båda vill behålla förvärvsavdraget. Det är bara när det gäller bedömningen hur stort detta belopp skall vara och när det skall utgå som man skiljer sig.

Man säger i utskottsutlåtandet att förslaget inte innebär någon försämring för denna grupp. Ja, om man ser gruppen isolerad kanske man inte får ett sämre skatteläge i och för sig, men det blir ett sämre läge i förhållande till andra grupper.

Man har i utskottsutlåtandet framhållit, att man nu har rättat till ortsavdraget så att det är lika stort för såväl gifta som ogifta; därmed skulle man ha hävt en del av de missförhållanden, som man tidigare varit missnöjd med, alltså den s. k. sambeskattningseffekten, som innebär att två gifta människor får en högre skatt än de skulle ha fått med samma inkomst om de hade varit ogifta. Man kan säga att detta förhållande i någon mån har avhjälpits, fast långt ifrån fullständigt, i det att man givit ortsavdraget samma höjd för såväl gifta som ogifta. Men förvärvsavdraget har haft en huvudsakligen annan motive-ring. Det har motiverats med att man på något sätt vill ersätta de kostnader, som en gift kvinna åsamkas när hon har förvärvsarbete utanför hemmet.

Utskottet anser för sin del, att förslaget inte innebär någon försämring, men det är inte bara det som utskottet anser utan också att det förslag som utskottet har framlagt innebär en god avvägning, och det kan man förvåna sig litet över.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Det skulle vara intressant att få veta på vilket sätt man har gått till väga vid avvägningen av 300-kronors- och 1 000-kronorsavdraget. Har man, när det gäller t. ex. 300-kronorsavdraget, gjort en avvägning och sett att det är lämpligt att ge detta belopp till en hustru, som har en så okontrollerbar inkomst som då hon arbetar i mannens förvärvsarbete, och har man gjort en avvägning för dem, som skulle få det större avdraget, alltså 1 000-kronorsavdraget, med hänsyn till barnkostnaderna, eller hur har man kommit fram till denna utmärkta, goda avvägning som man talar om?

Utskottet säger i sitt utlåtande, att det inte vill bestrida att det i och för sig kan vara befogat att låta rätten till förvärvsavdrag vara beroende av en viss arbetsinsats från den gifta kvinnans sida. Men det är väl inte arbetsinsatsen i och för sig, som skall belönas med förvärvsavdrag, utan det är väl de kostnader som är förknippade med denna arbetsinsats som skall ersättas. Skulle man bara se till arbetsinsatsen tror jag, att om man skulle värdera den — finansministern var också inne på den frågan — skulle det arbete, som göres i hemmet av de hemarbetande kvinnorna, också vara värt ett förvärvsavdrag. Men det är de extra kostnaderna som man vill ta hänsyn till.

Herr Sköld betecknade klausulen om förvärvsavdraget som den mörka punkten i förslaget. Han kallade den för ett irritationsmoment. Men det är inte det som är irriterande, att ett förvärvsavdrag finns med i förslaget, utan det irriterande ligger i att förvärvsavdraget har blivit mindre än förr och att det skall tillämpas för de kvinnor, som har en så okontrollerbar arbetsinsats som de som arbetar i mannens förvärvsarbete. Däri ligger det nya irritationsmomentet, men sannerligen inte i att förvärvsavdraget är med.

Det är tydligt att finansministern inte är den starke mannen när det gäller förvärvsavdraget — han uttalade ju stor

ovilja mot det — utan det är såvitt jag förstår herr Jonsson i Skedsbygd som är den starke mannen och lyckats få med förslaget om ett 300 kronors förvärvsavdrag för kvinnor i mannens förvärvsarbete. Jag missunnar dem inte detta, men det är märkligt, när man har varit så kritisk mot detta förvärvsavdrag, att man på denna punkt har varit så väldigt generös.

Det är visst inte svårt att argumentera för att detta 300-kronorsavdrag även skulle utgå till hustrur, som inte arbetar i sina mäns företag utan som är gifta t. ex. med en vanlig arbetare. Jag skulle tro att det finns väldigt många hemarbetande hustrur som satsar så mycket arbete på mannen, på hans personliga bekymmer och hans personliga omvårdnad, att han kan ta dubbelt arbete i det oändliga. Skall man börja ta in-teckningar i mannens inkomst kan man få det även på män, som inte har en egen förvärvsrörelse. Om man nu säger att dessa kvinnor, som arbetar i mannens förvärvsarbete, skall få detta 300-kronorsavdrag, ligger väl tanken inte långt borta att låta även de hemmaarbetande hustrurna med tanke på den betydelsefulla roll de spelar vid mannens inkomst få samma avdrag.

Jag yrkar inte på att dessa 300 kronor, som herr Jonsson i Skedsbygd tydligen har förmått intressera så mycket folk för, skall tas bort. Jag vill dock påvisa hur svårt det är att visa, att kostnaderna för en kvinna, som arbetar i mannens förvärvsarbete, kan vara lika stora som för kvinnor, som går hemifrån till annat förvärvsarbete. Ja, jag skulle tro att det borde vara uppenbart för vem som helst, att det är betydligt svårare att kontrollera den inkomst, som en kvinna har när hon hjälper sin man. Det är också mycket svårt att se, hur stora kostnader hon har för detta. Det är uppenbarligen svårare att beräkna kostnaderna i detta fall än när hon går från sitt hem till en annan arbetsplats.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

När man säger att detta är väl avvägt, då undrar jag vilken avvägningsmetod man använt för att kunna säga det. Jag kan räkna fel, men efter min förmåga tror jag att det blir 30 å 40 kronors vinst för en hustru, som får tillgodoräkna sig detta 300-kronorsavdrag. På vilket sätt har en förvärvsarbetande kvinna ökat sina kostnader, om det skall motsvara precis dessa 30 å 40 kronor? Hon kan inte lämna bort 20 kilo tvätt och få det tvättat för den summan, hon kan inte få farstun vaskad under två månader för det beloppet. Hur har man kommit fram till denna summa? Man har tagit en summa på måfå, men jag kan inte förstå att man här kan tala om en avvägning. Man har i så fall inte något begrepp om vad saken gäller. Utan att vara skatteexpert vågar jag påstå, att jag vet vad sådana saker kostar. Jag har erfarenhet av vad det kostar både i fråga om arbete och när det gäller penningersättningen för detta arbete — när man måste betala en hemhjälp. Jag har god erfarenhet av detta, och jag vågar ställa mig upp mot de män i utskottet, som dikterat utlåtandet.

Inte heller kan denna avvägning vara gjord med hänsyn till de verkliga barnkostnaderna. Man brukar ju samstämigt säga, att dessa kostnader skall man inte avväga i skattesystemet utan lindra på annat sätt. Man bör sannerligen inte skjuta ifrån sig frågan om att avväga barnkostnaderna. Man får inte ens ett ögonblick låta den viljan skymta fram att skjuta denna fråga ifrån sig genom att låtsas gradera detta skatteavdrag med hänsyn till barnkostnaderna. Vad blir det för reell skillnad mellan dem, som får dessa 300 kronor i avdrag och premieras med 30 å 40 kronor, och dem som får det större avdraget? Efter min ringa förmåga att räkna blir det 80 å 90 kronor lägre skatt för den kvinna, som har barn och får 1 000 i avdrag. Detta skulle således vara den förnuftiga avvägningen med hänsyn till de verkliga barnkostnaderna! Man får dock

inte passning för ett barn under en vecka för 80 kronor. Man skulle här enligt utskottets skrivning få ett avdrag, som motsvarar alla sorters besvärligheter för en kvinna med barn, vare sig hon har många eller ett barn, barnen är stora eller små, friska eller sjuka. Kostnaderna för alla skall, enligt utskottets avvägning, motsvara 90 kronor. Jag vill bara säga att jag tycker det är synd om de hustrur, som får sina hushållspengar räknade efter denna måttstock. Jag hoppas att denna mentalitet endast är rådande när det gäller att skriva utskottsutlåtanden. Det är naturligtvis här inte ett ögonblick tal om att göra en god avvägning i förhållande till de reella kostnaderna. Det är, såvitt jag förstår, fråga om att ta ut skattemedel. Det gäller också att göra detta efter en schablonmässig grund, det förstår jag också. Men då skall man också tala om att man gör det och inte försöka låtsas vilja behjerta det ena eller andra behovet eller värdera det på ena eller andra sättet.

Finansministern hade — vad skall jag säga — ett sådant där ganska inställsamt tonfall, som man ofta använder till män, som har hustrur hemma. Jag har både varit hemarbetande hustru och en hustru som arbetar utom hemmet, och jag vet hur löjligt det är att försöka spalta upp dessa två kategorier och säga, att de är värda olika stora bidrag. Detta har inte med den saken att göra, allra minst när man resonerar om 30 eller 90 kronor. Finansminister Sköld ville liksom lägga in några brösttoner när han sade, att det kan bli orättvist och en undervärdering av den kvinna, som sköter hemmet. Det är också en undervärdering, som kommer fram i utskottsutlåtandet, om man ett ögonblick talar om ersättning för arbete, som görs i hemmet.

Jag vänder mig nu mest mot finansministern, eftersom han är den insiktsfullaste. När han kan fara vill så är det betänkligt. Vi brukar ju följa honom.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Han sade här ungefär följande: Det som är det besvärliga med skatten är inte att man har så invecklade skatteregler, utan det besvärliga är, att man har så många smådetaljer att ta hänsyn till, så många undantag och särbestämmelser. Ja, det är detta som gör det svårt. Därför tycker jag inte det vore lyckligt om man införde denna extra bestämmelse, där man skiljer på kvinnor som har barn och arbetar utanför hemmet och kvinnor utan barn som arbetar utanför hemmet. Det vore bättre att ha en schablon, som vi tidigare haft.

Till slut vill jag fråga om det kan vara psykologiskt riktigt att göra som här föreslås, när man nu har pacificerat denna sambeskattningsdebatt. Jag betvivlar det. Att nu börja spalta upp detta lilla ynkliga avdrag på sådana, som är värda det, och sådana, som inte är värda det, därför att de inte gjort samhället tjänsten att skaffa sig barn eller därför att de råkar ha barn som är över 16 år eller kanske inte hunnit få några, det kan inte vara riktigt. Jag tror inte det kan vara värt att skaffa sig ohägn på den punkten. Jag talar då till dem, som är regeringstroga. Jag vill det partiets väl, men det är inte värt att skaffa sig så mycket förargelse på den punkten, som vi kan få för denna lilla sak.

Finansminister Sköld frågade förut när han talade — jag vet inte riktigt vad saken då gällde — om man räknat efter vad det och det skulle betyda i extra skattebörda på de andra. Jag frågar mig nu också: Har utskottsskrivarna och de som tidigare varit inne på dessa tankar räknat ut, hur mycket skattebördan skulle öka för de andra, om vi behölle det 1 000-kronorsavdrag, som vi tidigare kunnat bära? Jag tror inte det kan bli så många miljoner. Att slå ut detta belopp på det hela tror jag skulle vara som att spotta i Atlanten. Det märks inte.

Alltså, principen är redan genombruten.

Nu hörde jag visserligen, att inrikesministern talade om en princip som slagit igenom, och det skulle vara 300-kronorsavdraget. Det är en princip — det får jag verkligen säga — eller en principlöshet, där man inte varit så sträng i kravet på bevisning. Annars är det ingen princip, att förvärvsavdraget skall förekomma i den här beräkningen, som har på något sätt genombrutits eller förändrats. Det hela är en anpassningsfråga och en avvägningsfråga. Det finns så många avvägnings- och anpassningsbekymmer, att detta borde kunna föranleda denna kammare, tycker jag, att följa den reservation, som är avgiven av herr Henriksson och som går ut på att 1 000 kronor skattefritt skall kunna räknas de kvinnor till godo, som har förvärvsarbete utanför hemmet, vare sig de har barn eller inte.

Med de orden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Henrikssons reservation.

Herr talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru GÄRDE WIDEMAR: Herr talman! Jag beklagar att utskottet inte gått på den linje för utformningen av förvärvsavdraget som anvisats i min motion i denna fråga, nämligen att medge avdrag för de verkliga omkostnaderna för barns vård och omhändertagande.

Då det gäller övriga avdrag för intäkters förvärvande är man mycket noga med att de skall motsvara de verkliga omkostnaderna. Där fordrar taxeringsmyndigheterna noggrann specifikation. Avdrag för barns vård och omhändertagande är inte annorlunda än andra avdrag, och det föreslagna schablonavdraget motsvarar i allmänhet inte de verkliga omkostnaderna.

Också jag har liksom fru Eriksson i Stockholm en viss praktisk erfarenhet på detta område, och jag instämmer i allt väsentligt med henne då det gäller omkostnaderna för att ersätta hustruns

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

eller moderns arbete i hemmet. Jag har i min motion åberopat ett uttalande av Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund. Jag ber att få citera det här: »Alla nödvändiga utgifter för inkomsternas förvärvande bör få avdragas. Om gift kvinna för barns skötsel måste ha hjälp i hemmet eller måste lämna barn på daghem eller dylikt, bör självklart sådan kostnad få avdragas, vilket ej torde vålla några särskilda svårigheter vid taxeringen. Att lösa denna fråga med schablonavdrag eller olika skatteskalor förefaller däremot principiellt sett från början dömt att misslyckas. Praktiken har dessutom de senare åren klart visat, att problemet näppeligen kan lösas på denna väg.»

Mot detta står i utskottets utlåtande, att utskottet finner det inte möjligt att belasta deklarations- och taxeringsapparaten med sådana uppgifter och utredningar, varom här skulle bli fråga. Det är praktiskt taget det enda skäl, som utskottet har anfört emot förslaget.

Jag finner angeläget att understryka vikten av att denna fråga blir löst efter rättvisa och riktiga principer, och jag anser att den enda förnuftiga lösningen är att ge de förvärvsarbetande mödrarna avdrag för de verkliga omkostnaderna för barnens vård och omhändertagande. Så länge man inte väljer den utvägen, kommer förvärvsavdraget, såsom finansministern också sade, att vara ett irritationsmoment i vår skattelagstiftning. Min förhoppning är att den princip jag här talat för snarast skall komma under omprövning när det gäller att fastställa förvärvsavdraget för mödrar.

För dagen skall jag emellertid inte ställa något yrkande utan ber att få avsluta mig till den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen, vilken är den reservation, som närmast motsvarar mina önskemål i saken.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. På därå framställd proposi-

tion blev den föredragna 52 § i utskottets förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen av kammaren godkänd.

Härefter föredrogos föreliggande förslag om ändring i 46 § 3 mom. Därvid anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr I av undertecknad m. fl.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag instämmer i herr Kristenssons yrkande. Reservationerna nr I och II i denna del är i huvudsak identiska.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, att föreliggande förslag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. måtte avslås dels och på godkännande av det förslag till lydelse av lagrummet, som framställdes i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren i enlighet med bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 50 avslår föreliggande förslag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag till ändrad lydelse av

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

nämnda lagrum, som förordats i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 135 ja och 74 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså i enlighet med utskottets hemställan avlagit föreliggande förslag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen.

Vidare föredrogos föreliggande förslag om ändrad lydelse av 48 § 2 mom.; och anförde därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr I.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr III.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, att föreliggande förslag om ändrad lydelse av 48 § 2 mom. måtte avslås; 2:o) godkännande av det förslag till lydelse av lagrummet, som framställts i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen; 3:o) godkännande av den lydelse, som föresla-

gits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen; samt 4:o) godkännande av det förslag till lydelse, som framlagts i den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 2:o) anmärkta propositionen, efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill, att kammaren i enlighet med bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 50 avslår föreliggande förslag om ändrad lydelse av 48 § 2 mom. kommunalskattelagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag till ändrad lydelse av nämnda lagrum, som förordats i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 127 ja och 74 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså i enlighet med utskottets hemställan avlagit föreliggande förslag om ändrad lydelse av 48 § 2 mom. kommunalskattelagen.

65 §, *anvisningarna till 46 och 48 §§, slutstadgande, ingress och rubrik.*

Godkändes.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Utskottets hemställan i punkten A 1).

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Punkten A 2).

Utskottets i punkten framlagda förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

4 § 1 mom.

Efter föredragning av föreliggande förslag om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr I.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr II, som i denna del är likalydande med reservation nr I.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets hemställan, att föreliggande förslag till ändrad lydelse av 4 § 1 mom. skulle avslås dels ock på godkännande av den lydelse av detta författningsrum, som föreslagits i de av herr Kristensson i Osby m. fl. och herr Velander m. fl. avgivna reservationerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren i enlighet med bevillningsutskottets betänkande nr 50 avslår förevarande förslag om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag till ändrad lydelse av nämnda lagrum, som förordats i de av herr Kristensson i Osby m. fl. och herr Velander m. fl. avgivna reservationerna.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 74 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså i enlighet med utskottets hemställan avslagit föreliggande förslag om ändrad lydelse av 4 § 1 mom.

4 § 2 mom. föredrogs här efter; och anförde därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr I.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr II.

Herr HENRIKSSON: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr IV.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av 4 § 2 mom. i den av utskottet föreslagna ly-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

delsen; 2:o) godkännande av den lydelse, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen; 3:o) godkännande av det förslag till lydelse, som framlagts i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen; samt 4:o) godkännande av den avfattning, som förordats i reservationen av herr Henriksson; och fann herr talmannen svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen i huvudvoteringen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) anmärkta hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Hagberg i Malmö votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen åter upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen fann den under 3:o) anmärkta vara med övervägande ja besvarad. Denna herr talmannens uppfattning bestreds emellertid av herr Henriksson medelst begäran om votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående 4 § 2 mom. i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 2 tillstyrkta förordningsförslaget antager bifall till den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den reservation som avgivits av herr Henriksson.

Sedan kammarens ledamöter härafter

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen antagit godkännande av den av herr Henriksson avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 4 § 2 mom. i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 2 tillstyrkta förordningsförslaget antager bifall till den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den reservation, som avgivits av herr Henriksson.

Sedan kammarens ledamöter härafter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 85 ja och 69 nej, varjämte 59 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit godkännande av författningsrummet i den lydelse, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen.

I överensstämmelse härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkän-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

ner 4 § 2 mom. i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 2 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och denna voteeringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 134 ja och 52 nej, varjämte 27 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 4 § 2 mom. i den av utskottet föreslagna lydelsen.

Efter föredragning av 8 § 1 mom. anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr I.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr II av herr Velander m. fl.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr III av herr Gustaf Elofsson m. fl.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav proposi-

tioner på 1:o) godkännande av 8 § 1 mom. i den lydelse, som föreslagits av utskottet; 2:o) godkännande av den lydelse, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen; 3:o) godkännande av författningsrummet i den avfattning, som förordats i reservationen av herr Velander m. fl.; samt 4:o) godkännande av den lydelse, som föreslagits i den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen i huvudvoteringen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) anmärkta hava flertalets mening för sig. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid nu votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen åter upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen fann den under 3:o) anmärkta vara med övervägande ja besvarad. Denna herr talmannens uppfattning bestreds emellertid av herr Ohlin medelst begäran om votering, i anledning varav efter given varsel följande voteeringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående 8 § 1 mom. i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 2 tillstyrkta förordningsförslaget antager bifall till den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering an-

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

tagit den reservation, som avgivits av herr Gustaf Elofsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Ohlin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 105 ja och 61 nej, varjämte 47 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i voteringen om kontraproposition i huvudvoteringen antagit godkännande av 8 § 1 mom. i den lydelse, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående 8 § 1 mom. i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 2 tillstyrkta förordningsförslaget antager bifall till den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit den reservation, som avgivits av herr Velander m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat

anställdes. Därvid avgåvos 57 ja och 127 nej, varjämte 30 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit godkännande av författningsrummet i den avfattning, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen.

I överensstämmelse härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner 8 § 1 mom. i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 2 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter åter intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 128 ja och 73 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 8 § 1 mom. i den lydelse, som föreslagits av utskottet.

9—11 §§, *slutstadgande, ingress och rubrik.*

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A 2).

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Punkten A 3).

Utskottets förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt.

1 §.

Godkändes.

8 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HAGBERG** i Malmö: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II.

Herr **KRISTENSSON** i Osby: Herr talman! Jag yrkar i likhet med herr Hagberg bifall till reservation nr II. Den innebär i sak detsamma som reservation nr I.

Herr **SUNDSTRÖM**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 8 § i den av utskottet föreslagna lydelsen dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 8 § i det av bevilningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 3 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf i den lydelse som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst,

verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 134 ja och 73 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 8 § i den av utskottet föreslagna lydelsen.

Efter föredragning av 10 § anförde:

Herr **HAGBERG** i Malmö: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II.

Herr **KRISTENSSON** i Osby: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr I.

Herr **SUNDSTRÖM**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av 10 § i den av utskottet föreslagna lydelsen; 2:o) godkännande av paragrafen i den avfattning, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) godkännande av den lydelse, som förordats i reservationen av herr Velander m. fl.; och fann herr talmannen svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) anmärkta hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Hagberg i Malmö votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 10 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 3 tillstyrkta förordningsförslaget antager bifall till den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den reservation, som avgivits av herr Velander m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 52 ja och 111 nej, varjämte 44 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit godkännande av 10 § i den lydelse, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen.

I överensstämmelse härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner 10 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 3 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf i den lydelse, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter

ånyo intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 130 ja och 57 nej, varjämte 21 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 10 § i den lydelse, som föreslagits av utskottet.

11 § 1 mom. föredrogs nu. Därvid anförde:

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr III.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 11 § 1 mom. i den av utskottet föreslagna lydelsen dels ock på godkännande av den avfattning av författningsrummet, som föreslagits i den av herr Gustaf Elofsson avgivna reservationen; och fann herr talmannen svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 11 § 1 mom. i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 punkten A 3 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt

Omläggning av den statliga direkta beskattningen.

nämnda paragraf i den lydelse, som föreslagits i den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 86 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 11 § 1 mom. i den lydelse, som föreslagits av utskottet.

12 §, slutstadgande, ingress och rubrik.
Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A 3).

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om förordningsföreläggningen.

Punkterna A 4)—A 7).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten A 8) föredrogs härefter; och anförde därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr I.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr III.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i punkten A 8); 2:o) bifall till reservationerna av herr Kristensson i Osby

m. fl. samt herr Velander m. fl. i motsvarande delar; samt 3:o) bifall till den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) anmärkta propositionen, efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A 8 i utskottets förevarande betänkande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de av herr Kristensson i Osby m. fl. och herr Velander m. fl. avgivna reservationerna i motsvarande delar.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 74 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten A 8).

Punkterna B 1)—B 4).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning av *punkten B 5)* anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr I.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten B 5) dels och på bifall till punkten A 9) i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B 5 i utskottets förevarande betänkande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit punkten A 9 i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 49 nej, varjämte 25 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten B 5).

Punkterna B 6)—B 17).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 39, med anledning av Kungl.

Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52 jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 21 mars 1952 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 176, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under tiden intill den 1 september 1952 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen; dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 235 000 000 kronor,

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor.

Genom beslut den 15 mars 1952 hade Kungl. Maj:t godkänt en mellan representeranter för regeringen, å ena, samt representeranter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk, å andra sidan, träffad överenskommelse angående grunderna för prissättningen å jordbrukets produkter för tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952. Enligt den sålunda av Kungl. Maj:t godkända överenskommelsen skulle av det kalkylmässiga underskottet för sagda tid, beräknat till 328,5 miljoner kronor, omkring 42,5 miljoner kronor täckas genom prishöjningar. I statliga pristillägg förutsattes jordbruket skola tillföras ett beräknat belopp av 245 miljoner kronor. Återstoden, omkring 41 miljoner kronor, skulle enligt överenskommelsen lämnas okompenserad. Pris-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

höjningarna berörde huvudsakligen slaktvaror, ost och smör. Sålunda skulle priserna på slaktvaror höjas med i genomsnitt 10 öre per kilogram. Vidare skulle ostpriserna i partihandeln höjas med i genomsnitt cirka 30 öre per kilogram och smörpriset i partihandeln likaledes med 30 öre per kilogram. I samband med höjningen av smörpriset skulle även partipriset på margarin höjas med samma belopp. Det belopp av 245 miljoner kronor, som jordbruket enligt överenskommelsen avsåges skola tillföras i statliga pristillägg, förutsattes skola disponeras med 145 miljoner kronor till mjölkpristillägg, 52 miljoner kronor till pristillägg för svin samt 48 miljoner kronor till arealbidrag för 1951 års veteodling. I propositionen begärdes bemyndigande att av de medel, som stode till förfogande för upprätthållande av prisregleringen på jordbrukets område, disponera högst 200 000 kronor för utbetalande av bidrag till jordbrukare i Norrbottens och i Kalmar län, vilka i särskilt hög grad träffats av regn- och översvämningsskador sommarens 1951.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anslutning till propositionen inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 463 av herr *Svedberg m. fl.* och II: 610, likalydande, av herrar *Jacobson* i Vilhelmina och *Nilsson* i Varuträsk, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring av de i propositionen föreslagna statliga pristilläggen till mjölkproduktionen, att de sammanlades med det för närvarande utgående producentbidraget och därmed bildade ett statligt grundpristillägg till landets mjölkproducenter;

2) I: 464 av herr *Persson, Karl*, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte besluta att det retroaktiva bidraget av 30 kronor per försålt gödsvin för

tiden 1/9 1951—29/2 1952 skulle maximeras till att utgå för högst 40 grisar till varje uppfödare samt att det föreslagna arealbidraget av 150 kronor per hektar odlat vete även skulle utbetalas för areal, varå odlats råg under år 1951;

3) I: 466 av herrar *Osvald* och *Weiland*;

4) I: 472 av herr *Grym m. fl.* och II: 612, likalydande, av herrar *Gavelin* och *Jansson* i Kalix;

5) I: 498 av herr *Ohlön m. fl.* och II: 630, likalydande, av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte beakta vad i motionerna anförts;

6) I: 499 av herr *Eskilsson m. fl.* och II: 628, likalydande, av herr *Hæggbloom m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville begära utredning om avveckling av subventionssystemet vid prisregleringarna å jordbrukets område samt att riksdagen vid behandling av förevarande proposition ville beakta vad i motionerna anförts;

7) I: 500 av herr *Björnberg* och II: 629, likalydande, av herr *Hæggbloom*, vari hemställts, att riksdagen ville besluta att arealbidrag med 150 kronor utbetalas jämväl till jordbrukare i Kalmar län, som våren 1951 genom översvämningar fått vetearealer förstörda enligt vad som fastställts genom av länsstyrelsen i Kalmar län verkställd värdering;

8) I: 501 av herr *Persson, Ola*, och herr *Öhman* samt II: 631, likalydande, av herr *Karlsson* i Stuvsta m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte dels medgiva Kungl. Maj:t att sänka priset på smör och margarin med 1 krona per kilo och dels medgiva, att det i förevarande proposition äskade anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 un-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

der nionde huvudtiteln, finge överskridas med härför erforderligt belopp;

9) II: 609 av herr *Lundberg*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära, att den av 1951 års riksdag beslutade skyndsamma översynen av jordbrukskalkylen måtte verkställas med särskilt beaktande av i motionen anförda delfrågor och det mindre jordbrukets socialekonomiska problem, och att det, om möjligt, vid höstriksdagen måtte lämnas en redogörelse för de kalkylprinciper, som skulle gälla för nästa jordbruksuppgörelse, att hos Kungl. Maj:t begära förslag om ändrad jordlagstiftning, som skapade möjligheter för konsumentkooperationen att förvärva och driva jordbruk samt att upphäva det av Kungl. Maj:t beslutade pristillägget på margarin och att konsumtionsreglerande prishöjningar å margarin skulle underställas riksdagen för prövning och beslut;

10) II: 627 av herrar *Widén* och *Ståhl*, vari hemställt, att det extra mjölkpristillägget för Värmlands län skulle höjas till 35 öre per kg mjölkfett.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 472 och II: 612 ävensom med avslag å motionerna I: 463 och II: 610, I: 464, I: 466, I: 498 och II: 630, I: 499 och II: 628 såvitt nu är fråga, I: 500 och II: 629, I: 501 och II: 631, II: 609 såvitt nu vore i fråga, samt II: 627,

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under tiden intill den 1 september 1952 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som utskottet angivit;

2) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 235 000 000 kronor;

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor;

B. att motionerna I: 499 och II: 628, i vad avsåge yrkandet om utredning angående avveckling av subventionssystemet på jordbrukets område, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 609, såvitt avsåge yrkandena i fråga om översyn av jordbrukskalkylen samt vidgade möjligheter att förvärva jordbruksfastighet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) I fråga om arealbidraget för vete av herr *Svedberg*, utan angivet yrkande;

2) I fråga om utredning rörande avveckling av subventionerna på jordbrukets område m. m. av herrar *Hjalmar Nilsson*, *Björnberg* och *Hæggblom*, vilka ansett att motionerna I: 499 och II: 628 borde bifallas och att därför utskottet i punkterna A och B bort hemställa,

A. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 472 och II: 612, med bifall till motionerna I: 499 och II: 628 såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 463 och II: 610, I: 464, I: 466, I: 498 och II: 630, I: 500 och II: 629, I: 501 och II: 631, II: 609 såvitt nu vore i fråga, samt II: 627, — — — (lika med utskottet) — — — 75 000 000 kronor;

B. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 499 och II: 628 såvitt nu vore i fråga, hos Kungl. Maj:t begära utredning om avveckling av subventionssystemet vid prisregleringarna å jordbrukets område;

3) I fråga om mjölkpristilläggen samt pristilläggen för svin, m. m. av herrar

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

Svedberg och *Jacobson* i Vilhelmina, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 463 och II: 610 samt I: 464 och att därför utskottet i punkten A bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 464 samt I: 472 och II: 612, med bifall till motionerna I: 463 och II: 610 ävensom med avslag å motionerna I: 466, I: 498 och II: 630, I: 499 och II: 628 såvitt nu vore i fråga, I: 500 och II: 629, I: 501 och II: 631, II: 609 såvitt nu vore i fråga, samt II: 627, — — — (lika med utskottet) — — — 75 000 000 kronor;

4) *I fråga om arealbidrag för vete* av herrar *Björnberg* och *Hæggbloom*, vilka ansett att med beaktande av i motionerna I: 500 och II: 629 anförda synpunkter utskottets yttrande i viss angiven del bort hava annan, av reservationerna angiven lydelse;

5) av herrar *Näslund*, *Johnsson* i Kastanjegården och *Svensson* i Ljungkile, vilka ansett att motionerna I: 498 och II: 630 samt II: 627 borde bifallas och att i enlighet därmed utskottet bort hemställa,

»A. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 466, I: 472 och II: 612 samt II: 609 såvitt nu vore i fråga, med bifall till motionerna I: 498 och II: 630 samt II: 627 ävensom med avslag å motionerna I: 463 och II: 610, I: 464, I: 499 och II: 628 såvitt nu vore i fråga, I: 500 och II: 629 samt I: 501 och II: 631, — — — (lika med utskottet) — — — 75 000 000 kronor;

B. att motionerna — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd;

C. att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 609 såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t förutom den allmänna översyn av prissättningssystemet, som utlovats i propositionen, måtte låta verkställa en uppdelning av total kalkylens inkomster och omkost-

nader mellan jordbruk med respektive 2—10, 10—30 och över 30 hektar åker samt att ett dylikt bedömningsmaterial fogades till kommande förslag om prisättning på jordbrukets produkter;

D. att motionen II: 609, såvitt avsåge yrkandet i fråga om vidgade möjligheter att förvärva jordbruksfastighet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr *SVENSSON* i Ljungkile: Herr talman! Det utskottsutlåtande som nu föreligger till avgörande berör prisregleringen för jordbrukets produkter under regleringsåret 1951/52, alltså det nu löpande regleringsåret. Man kan därför säga, att vi i dag fortsätter en debatt som började den 30 maj förra året. Det kanske kan vara tillåtet att erinra om de ståndpunkter man då intog.

När förslagen ursprungligen ställdes för detta regleringsår, hade folkpartiet framför allt två anmärkningar att göra. Den ena var att man hade lagt för litet av inkomstillskottet på mjölken, och den andra var att vi inte trodde på det förslag till geografisk prisdifferentiering som man då hade fört fram och som ingick i den kungl. propositionen.

Med anledning av dessa våra ståndpunkter förordade vi förra året att man skulle göra en utredning. Jag ber, herr talman, att få citera vårt yrkande i det sammanhanget. Vi hemställde, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam utredning av problemet huru man bäst skall kunna åstadkomma en sådan differentiering av mjölkpriset, att i första hand de mindre jordbruken, som på grund av naturliga förutsättningar äro särskilt beroende av mjölkproduktionen, kunna erhålla en rättvis andel av kompensationen för de höjda arbetskostnaderna utan att en nödvändig anpassning av mjölkproduktionen till marknadsläget

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

äventyras...» Detta var alltså det yrkande, som framställdes från folkpartiets sida.

När jag i ett inledningsanförande i debatten förra året skulle försöka sammanfatta vad det här gällde, pekade jag på att av de 24 miljoner, som var beräknade för en geografisk prisdifferentiering, skulle man ju inte använda mer än åtta miljoner under de första fyra månaderna, som uppgörelsen då gällde. Man skulle alltså ha kunnat reservera dessa åtta miljoner och göra en utredning. Jag yttrade om den saken bl. a. följande: Jag tycker därför, herr talman, att det finns goda skäl för att här följa den reservation som har avgivits från vår sida. Det rubbar ingenting väsentligt i uppgörelsen för de fyra månader, som man här tagit sikte på. Det kostar inte heller mycket, och det ställer vederbörande mera fri och obunden än annars i valet av den riktiga vägen vid nyår. Jag får säga att jag skulle bli förvånad, om socialdemokrater, småbrukare och bönder från skogs- och mellanbygder i detta land inte skulle vilja kosta på sig att skaffa fram detta bedömningsmaterial.»

Det gällde alltså en utredning om hur man på ett lämpligt sätt skulle kunna differentiera mjölkpriset. Vår hemställan avsåg att i avvaktan på en sådan uppskjuten den geografiska clearingen, som vi ansåg vara dels otillräcklig och dels alldeles för krånglig.

Det var detta som riksdagens majoritet den 30 maj i fjol röstade emot. Nu står vi den 21 maj i år inför det slutliga avgörandet beträffande detta samma regleringsår. Vad är det nu som har hänt? Jo, dels att man har måst tillgripa en längre gående differentiering beträffande mjölkpriserna, såsom vi i fjol förordade, och dels att den geografiska clearingen, som i fjol framställdes som högst förträfflig, visat sig totalt omöjlig och måste avskaffas.

Men när man nu skulle avskaffa den-

na anordning, visade det sig att det förhållandet, att man satt den i kraft, stod i vägen eller åtminstone av jordbruksministern ansågs stå i vägen för en sådan prisdifferentiering som man nu föreslår.

Nu har man i regeringsförklaringen och särskilt i pressen efteråt, inte minst från representanter för bondeförbundet, berömt sig av den bättre avvägning, som denna senare deluppgörelse innebär. Jag skall inte förneka att det är en bättre avvägning, i varje fall mellan vegetabilier och animalier. Men även mjölken har ju fått åtskilligt mera i denna slutliga uppgörelse.

En sak vill jag här konstatera, herr statsråd. När nu denna sista deluppgörelse är så mycket bättre och den på bägge de centrala punkterna går i den riktning, som vi i fjol förordade, var det väl ändå fel att påstå, som man gjorde i fjol, att vår kritik endast var »irriterande och nedbrytande inlägg av oansvariga krafter». Om herr Vigelsbo vore här skulle han ha anledning att justera sina omdömen från förra året.

Jag skall inte ge mig in på en bedömning av produktionens inriktning. Vi sysslade litet grand med den saken förra året. Det finns visserligen anledning att diskutera saken, men man kan spara den till jordbruksdebatten nästa vecka, som gäller prognoskalkylen och syftar längre framåt.

Beträffande totalkalkylen har det verkligen hänt ganska mycket under det år som har gått. Vi har diskuterat den under en interpellationsdebatt. Alla vet ju om de stora fel man upptäckte beträffande arbetskraftsvolymen, fel som rörde sig om en summa i pengar på 175 miljoner. Över huvud taget har denna jordbrukskalkyl mer och mer visat sig vara ett mycket bräckligt instrument. Kalkylsakkunniga säger nu själva, och jordbruksministern återger det, att när det gäller arbetskraften, man fortfarande får räkna med fel, vilka kan röra

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

sig om 100 miljoner i den ena eller andra riktningen.

Jordbruksministern säger med anledning av detta på s. 33 i propositionen: »Genom att prisregleringen helt baserats på kalkylerna har man vidare kommit att eftersträva en exakthet i regleringen, som på grund av de föreliggande felmarginalerna i verkligheten blott blivit skenbar, men som det oaktat medfört en betydande och ur flera synpunkter mindre lämplig bundenhet.» Jag har ingenting emot att helt och fullt instämma i detta yttrande. Jag skulle vara glad om kamraterna i jordbruksutskottet intoge samma ståndpunkt och inte läte sig bindas i högre grad än vad detta uttalande av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet egentligen kan motivera.

Vi har i vår motion — och det är ett uttalande som går i precis samma anda som det uttalande jordbruksministern har gjort — sagt att enligt vår mening finns det ingen anledning att vid pris-sättningen frånga vad som i det enskilda fallet kan betraktas som rimligt och rättvist endast för att få en formellt exakt balansering, vars riktighet inte kan garanteras. Jag tror att vi har skäl till att hålla fast vid denna synpunkt.

Jag erkände nyss, herr talman, att fördelningen av inkomsterna vid den sista deluppgörelsen varit bättre än den fördelning som man stod inför vid debatten i maj förra året. I vilken utsträckning man härvid gjort en dygd av nödvändigheten skall jag inte nu diskutera — fortsättningen får väl visa i vad mån det förhåller sig på det sättet. I varje fall finns det anledning att föreslå vissa justeringar, kanske inte så mycket ifall den nu gjorda uppdelningen hade fått betraktas såsom någonting fristående, men desto mer om man sätter den i förbindelse med vad som hänt tidigare och i viss mån vad som föreslås gälla i fortsättningen. Detta är framför allt fallet i fråga om mjölkbi-

draget till de mindre jordbrukarna eller, rättare sagt, det mjölkbidrag, som är avsett för de mindre jordbrukarna, alltså det s. k. leveranstillägget. Det märkvärdiga är att mitt i all retroaktivitet — det nu föreslagna allmänna mjölkpriset skall ju utgå retroaktivt från den 1 september 1951 liksom också pristillägget för grisar, medan arealbidraget skall gälla retroaktivt för förra året — blir det inte någon retroaktivitet i fråga om det särskilda leveranstillägget, som ju speciellt skulle gynna de små leverantörerna, utan detta tillägg skall börja utgå den 1 mars, alltså när halva regleringsåret är till ända. Det betyder med andra ord att det tillägg på 300 kronor, som man talar om i detta sammanhang, inte utgår för innevarande regleringsår, utan att beloppet då utgör maximum 150 kronor, i vissa områden ännu mindre.

Vilken är nu motiveringen till att leveranstillägget inte kan göras retroaktivt? Jo, man hänvisar till att detta bidrag ju skall avlösa den geografiska differentieringen av mjölkpristillägget och att det därför inte kan sättas i kraft förrän denna senare anordning hunnit avvecklas. Jag tillåter mig emellertid erinra om att vi i fjol påpekade att om man då reserverade de 8 miljonerna, funnes det möjlighet att göra en prisdifferentiering utan hänsyn till denna anordning med en geografisk differentiering, beträffande vilken det redan den 30 maj förra året var alldeles klart att den var omöjlig att i praktiken tillämpa. Men man satte i alla fall i gång med det hela, och nu får detta utgöra motiveringen till att leveransbidraget inte kan beräknas retroaktivt.

Det är klart att om leveransbidraget skulle utgå ända från den 1 september 1951, blir det en viss dubblering av bidrag när det gäller det mindre jordbruket, i det att man på en del håll skulle under första halvåret få både det geografiskt differentierade bidraget och le-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

veransbidraget. Vi kan emellertid inte för vår del finna att detta skulle vara någon större olycka. Visserligen vill vi inte vara med om så långt gående orättvisor vid fördelningen som på vissa punkter finns i propositionen. Där har man ju inte varit så noga med rättvisesynpunkterna i en del andra fall, men så fort det gäller leveranstillägget betraktar man tydligen en dubblering av bidragen med några kronor såsom en mycket stor orättvisa.

Vi har för vår del tillåtit oss föreslå att leveranstillägget skall utgå retroaktivt från den 1 september 1951. Från socialdemokratiskt håll har av bl. a. herr Jacobson i Vilhelmina och herr Svedberg i första kammaren väckts en motion som i sak innebär ungefär det samma. I denna motion föreslås att producentbidraget skall avskaffas och att både producentbidraget, leveransbidraget och det allmänna mjölkprisbidraget skall sammanföras till ett grundpristillägg. Vi har inte ansett, att vi i detta sammanhang kunde vara med på att föreslå avskaffande av producentbidraget i dess gamla form. I en proposition, som låg på riksdagens bord redan när det ärendet slutgiltigt utskottsbehandlades, ligger tämligen ett kungl. förslag om producentbidraget, och det brukar ju inte vara sed i detta hus att man avgör en fråga i förskott när man har ett kungl. förslag att ta ställning till. Det förslag, som föreligger i vår motion, ger emellertid — utan att föregripa riksdagens behandling av producentbidraget — i sak ungefär samma resultat som den på socialdemokratiskt håll väckta motionen. Jag tror dessutom, att det i vissa fall är bättre. Den senare motionen är nämligen konstruerad på det sättet, att man i vissa lägen får mindre bidrag när man levererar mera mjölk. Levererar man 4 000 kg mjölk, då får man 600 kronor i bidrag, men levererar man 4 100 kg mjölk då får man bara 533 kronor i

bidrag. Ändå hänvisar de socialdemokratiska reservanterna till denna bidragsskala och rekommenderar riksdagen att anta den. Man tycker att de skulle åtminstone ha kunnat rätta till saken i sin reservation.

Jag tror, herr talman, att mot den allmänna bakgrund, mot vilken vi här har att handla, är rekommendationen av bifall till folkpartiets motion med tillhörande reservation väl försvarbar. Även på en annan punkt har vi yrkat på ändring, och den gäller de utbetalda tilläggen för slaktsvin. Propositionens förslag innebär, att det skall utbetalas 30 kronor för slaktsvin av minst 60 kilograms vikt. Detta skall även utgå retroaktivt från 1 september och fram till 31 augusti.

En socialdemokratisk talare i första kammaren har i dag lämnat en del exempel på att det finns leverantörer, som enligt hans uppskattning kommer upp till 4 000 grisar. Dessa skall få 120 000 kronor bara på denna producentgren. Självt har jag uppgift på en person, som i höstas levererade 3 100 slaktsvin. De blev allesammans sålda före nyår. Han skulle ha 93 000 kronor i tillägg, och han har inte betalt någonting efter den högre timlön, som man nu i första hand skall kompensera. Denna anordning ger, både i fråga om geografisk fördelning och i fråga om fördelning på olika jordbrukargrupper, enligt vår mening ett resultat som inte är önskvärt.

Inrikesministern insinuerade i ett anförande för inte länge sedan, att folkpartiet hade särskilda bekymmer för de höga inkomstkategorierna. Jag vågar säga, att när det gäller de här svinpremierna förefaller det nog, som om bondeförbundet väl hade tillgodosett de höga inkomstkategorierna.

Nu är ju hela denna anordning, allmänt politiskt bedömd, ett fruktansvärt missfoster. Man kan emellertid i och för sig förstå motiven för dessa

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

retroaktiva anordningar, och vi har sagt ifrån, att vi för vår del inte vill gå emot retroaktiviteten i nuvarande läge. Det finns nämligen en del mindre producenter, som knappast har några andra slaktsvin än dem de levererar under hösten. Gick man ifrån retroaktiviteten helt och hållet, så skulle man missgynna dessa. Vi har därför föreslagit, att man skulle begränsa dessa svinpremier till högst 20 grisar och i stället överflytta pengarna till mjölkproducenterna.

En annan punkt, där vi också föreslår en ändring, gäller arealbidragen för vete. Förra året höjde man vetepri-set med 10 öre, vilket i runt tal motsvarade 33 procent av det tidigare utgående priset. Sedan har man höjt priset för nästa år med ytterligare 13 öre. Detta ger således 23 öre under loppet av två år, motsvarande ungefär 80 procent av priset i utgångsläget. Detta är en prishöjning på en enstaka jordbruksprodukt, som jag skulle tro saknar motstycke när det gäller prissättning på lantbruksprodukter. Under hela den tioårsperiod, som bl. a. inrymde kriget, höjde man inte med mer än 12 öre. Under denna tid hade man ändå världskrig, avspärning och två missväxtår. Man beviljade ändå hundratals miljoner i förmålningsbidrag både åt konsumenter och jordbrukare därför att mjölet inte skulle bli för dyrt.

Denna prishöjning innebär en mycket kraftig kompensation för de ökade kostnaderna när det gäller spannmålsodlingen. På en normal skörd av 2 500 kg betyder dessa 23 öre pr kg 575 kronor i inkomstökning, och för en skånsk skörd på 4 000 kg, något som inte är så märkvärdigt, betyder detta 920 kronor. Läser man t. ex. den ekonomilära för jordbruk, som herr Nilsson i Svalöv nyligen givit ut, eller andra arbeten av liknande slag, måste man komma till det resultatet, att det i varje

fall icke användes mer än 100 arbetstimmar pr hektar för veteodling. Nog må vi säga att man kompenserar bra i det fallet.

Jag skall inte föra diskussionen om vetepri-set vidare, utan vill bara fråga herr jordbruksministern, om det finns någon rimlig anledning att dessutom lämna arealbidrag för svartrost till dem som ingen svartrost haft? Ja, men det är så besvärligt — heter det — det finns knappast några möjligheter att skilja på de olika kategorierna, på dem som har haft och dem som inte har haft svartrost. Men när det gäller några kronor till småbrukarna — tänk om de skulle ha fått för mycket av detta geografiska clearingbidrag och leveransbidrag. Då är inga besvär för stora för att söka hindra att det blir några kronor för mycket någonstans. Det är dessutom inte så svårt att begränsa detta arealbidrag, som skall kompensera svartrostskadorna, till dem som haft svartrost.

Professor Osvald nämnde i första kammaren att han talat med jordbruksnämnden, och denne hade förklarat att det inte mötte några svårigheter att företaga en sådan begränsning. Det framhölls av en annan talare i första kammaren, att en jordbrukare som ingen svartrost hade knappast skulle begära att få ut detta bidrag, och det tror väl inte jordbruksministern heller.

Vi har i vår motion framhållit, att man för att få denna ersättning borde kräva en skada, som omfattar åtminstone 30 procents skördesänkning. Det är givet att man därvidlag kan få räkna med en viss marginal vid bedömandet. Detta förslag skulle i alla fall innebära en betydande rättelse i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. Vi har föreslagit att man skulle ge 250 kronor per hektar som blivit svartrostskadad. Det är klart att det i och för sig hade varit önskvärt med ett högre belopp.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

Här förelåg också i höstas ett förslag från folkpartiets sida att man skulle ha tagit itu med frågan på ett annat sätt än man gjort, men jordbruksministern förklarade då, att frågan fick lösas i samband med prissättningen. Hur den löstes i samband med prissättningen, därpå utgör alltså denna proposition ett gesällprov.

Vi har dessutom tillåtit oss uttala, att vi anse det oklokt att höja margarinpriset i nuvarande situation. Det finns en stor mängd människor, som inte har kunnat få kompensation för de fördyrade levnadskostnaderna på det sätt som de stora organiserade grupperna får. Det gäller folkpensionärer och många andra grupper, som inte har möjlighet att skaffa sig en sådan kompensation. Det skulle i själva verket varit önskvärt, att man i långt högre grad kunde ha tagit hänsyn till dessa människor. Det finns tyvärr inte några större möjligheter här till, men vi ha ansett att man ändå inte borde gå förbi saken utan att försöka göra någonting. Vi har menat att man borde ha kunnat undvika denna sista höjning av margarinpriset. Nu kan man i detta sammanhang knappast förorda en ökning av prisspanningen mellan smör och margarin med hänsyn till marknadsförhållandena, utan man får avstå från vidare höjningar av priset på matfett.

Detta, herr talman, är de väsentligaste förslagen till justeringar i Kungl. Maj:ts framställning i detta ärende. Jag tror att detta är justeringar som ger ett ökat mått av rättvisa och som innebär, att man försöker ta hänsyn både till konsumenterna och till de producenter, som i detta sammanhang har största rätt att kräva hänsyn.

Det är väl, förmodar jag, uteslutande denna regering som gör att förslag om sådana justeringar inte kan genomföras, ty styrkan hos denna regering ligger ju i att den är parlamentariskt livförsäkrad oavsett det sakliga innehåll-

let i dess ståndpunkter. Om varje man skulle bedöma frågorna från sin bygds synpunkt och efter sin personliga uppfattning, är jag förvissad om att denna starka regering skulle lida nederlag i denna fråga, men den är som sagt parlamentariskt livförsäkrad.

Jag ber, herr talman, med dessa två erinringar att få yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr Näs-lund m. fl.

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Om jag finge ta till orda i den här frågan bara till en mindre del som utskottsrepresentant för ett parti och till den större delen som en av de 400 000 jordbrukare i detta land, som är berörda av dessa årligen återkommande diskussioner om jordbrukets prisregleringar, så kan jag inte underlåta att först och främst bekänna, att vad som i dag kanske mest klart lever i minnet är den debatt om denna prisreglering som har pågått praktiskt taget sedan december månad och som i många fall, inte minst i folkpartiets huvudstadspress, har förts på ett sådant sätt, att man som jordbrukare känner sig, jag kan säga både sårad och förorättad och inte så litet orättvist bedömd.

Vad som har hänt i år i förhållande till i fjol vad gäller jordbrukets ställning påverkas ju inte av det, som kan tyckas eller har synts ligga under kritiken, nämligen att bondeförbundet tagit ett ur min synpunkt oförsvarbart steg i den politiska skogen, utan jordbrukets ställning skall bedömas utan hänsynstagande till den saken. Vad är det då som har hänt? Det är ju bara detta, att medan vi under en lång följd av år kunnat komma överens om dessa prisregleringar i det glada konstaterandet, att det svenska jordbruket tillhandahållit oss livsmedel till billigare pris än på världsmarknaden, har vi i år kommit i en något annorlunda situa-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

tion, dock icke innebärande någon stor förändring.

Jag tycker det kan finnas skäl att erinra om vad det är som är förklaringen till att jordbruket kunnat under en lång följd av år producera livsmedel åt folkförsörjningen till priser som legat under världsmarknadsnivån. Framför allt är det två saker som har inverkat där. Den ena är den mekanisering av jordbruket, den jordbrukets driftsekonomiska rationalisering, omhändertagen fritt och frivilligt av jordbrukarna själva och framförd till ett resultat, oändligt överlägset det rationaliseringsarbete, som utförts av de statliga rationaliseringsorganen. Det rationaliseringsarbetet, ärade kammarledamöter, har medfört, att vi i dagens läge från jordbrukets sida investerar i årliga kostnader för ränta, amortering och underhåll av denna mekanisering 310 miljoner kronor, men den besparing, som man samtidigt har plockat in i jordbrukskalkylen, uppgår per år till 865 miljoner kronor. Svenska folkets försörjning med livsmedel har i dagens läge att räkna jordbruket tillgodo, att jordbruket, tack vare denna rationalisering, som jordbruket självt bekostat och självt bedriver, tillhandahåller livsmedel 555 miljoner kronor billigare än vad de skulle kosta, om inte denna rationalisering genomförts. När vi skall leta efter förklaringen till hur det har varit möjligt för det svenska jordbruket att leverera livsmedel under världsmarknadspriset, har vi i första hand att sätta upp den insatsen.

Den andra faktorn är, att jordbruket fått nöja sig med timlöner för sitt arbete, som alltså ligger väsentligt under de löner som andra arbetare i detta land erhåller. Det har i första kammaren lämnats ett schema över det. Det rör sig, i nutida mynt räknat, alltså om de 80 örena per timme, och det måste inverka på de produktionskostnader, som jordbruket får lov att till-

godogöra sig enligt jordbrukskalkylen. Denna underbetalning av arbetskraften är den andra förklaringen till att jordbruket under en lång följd av år tvingats leverera jordbruksprodukterna under världsmarknadspriset.

När vi skall titta efter förklaringen till att det inte är möjligt under det regleringsår som nu skall slutbehandlas, så är den viktigaste faktorn härvidlag, att jordbrukets arbetskraft med lantarbetaravtalet som föregångare inte nöjt sig med förutvarande låga betalning utan velat vara med om att dela den kaka som andra folkgrupper här i landet sedan åtskilliga år delat sig till godo på ett väsentligt bättre sätt än vad jordbruket kunnat göra.

Jag återkommer härmed till den reflexion jag gjorde i början av mitt anförande, att det känns oerhört orättvist, att genomförandet av en dylik lönejustering har väckt en sådan indignation och föranlett ett formligt stormskall i ledare dag efter dag i huvudstadspressen med skällsord mot jordbruket och med uttalanden om att jordbruket är en politiskt gynnad näring och att jordbruket drivs på ett oekonomiskt sätt.

Man har rätt ställa frågan: Hur lågt skall jordbrukets löner ligga under industriens för att man inte skall kalla jordbruket för politiskt gynnat? Den frågan kan vi, tycker jag, ha skäl att få besvarad. Jag räknar för min del 1947 års beslut som ett kontrakt mellan jordbruket och den svenska staten. Kontraktet gick för jordbrukets del ut på att vi skulle leverera livsmedel i sådana mängder, att landets försörjning var tryggad även under avspärrning. Det har jordbruket fullgjort. Löftet från statens sida var, att vi då skulle få samma möjlighet som andra näringsgrenar till en skälig inkomst och del av välfärdsstegringen. Det måste jag säga har staten haft varken så förfärligt stor önskan att göra eller så förfärligt lätt

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

att göra. Men när det ändå händer någonting i riktning mot att man skall prestera betalningen till den som fullgjort leveranskontraktet, så är det en underlig inställning som kommer till synes. Då är det väl renhårigare att säga upp kontraktet, därför att man inte vill ha något jordbruk som inte producerar livsmedel till världsmarknadspris, och då får man vara beredd att skära bort en tredjedel av det nuvarande svenska jordbruket. I så fall återstår inte mer än två tredjedelar.

I fråga om detta tal om att det jordbruk som inte nu kan klara sig utan gränsskydd, skulle vara oekonomiskt, vill jag först påminna om att för tio år sedan var säkert hela det svenska folket tacksamt för att detta nu som oekonomiskt betecknade jordbruk fanns till hjälp i nödens stund.

Vidare vill jag påpeka, att det visst inte bara är jordbruket som har behov av gränsskydd och fått gränsskydd. Våra tullinkomster vittnar om att en avsevärd del av hemmamarknadsindustrin också åtnjuter gränsskydd utan att därför bli beskydd för att bestå av oekonomiska företag.

Vad som har hänt är ju att mjölkproduktionen har kommit i en svag ställning och behöver ett gränsskydd. Det är litet förvånande, ty i gamla tider var det ju spannmålen som behövde gränsskydd, och det har den haft ända tills nu. Men nu är tullen på spannmål suspenderad, upplyses det i propositionen, och det är mjölkproduktionen som i stället behöver en viss grad av gränsskydd. Att motiveringen är att vi skall ha en mjölkproduktion som utgör en trygghet vid avspärrning, det tror jag inte man behöver betvivla. Läser vi nästa proposition, som vi skall behandla om några dagar, får vi besked om att köttproduktionen här i landet är sådan att man för nästa regleringsår räknar med ett stort importbehov av kött. Ser vi på smörproduktionen fin-

ner vi att den under en period av två eller tre år — jag kommer inte ihåg vilket — i varje fall från det den stod på toppen minskat med 15 miljoner kg. Vi är nere i en kvantitet som vi sannoligen inte behöver säga utgör en så förfärligt stor marginal över den kvantitet vi skulle behöva i händelse av svårigheter med vår försörjning med importfetttråvaror.

Behovet av detta gränsskydd tror jag inte kan bestridas. Storleken kan naturligtvis diskuteras, men skall vi ha ett gränsskydd för vår smörproduktion, så är det självklart att vi inte kommer ifrån, att detta gränsskydd måste gå ut över även importen av råvaror för margarinfremställningen. Det torde inte finnas någon chans att bygga upp ett gränsskydd utan att den importen drabbas.

Då har man kommit dithän att man har pålagt smöret plus margarinet en kostnadsstegring med 40 öre per kilogram, varav 30 kommer jordbruket till del. Det betyder per år och invånare, om vi håller oss till den del som kommer till jordbrukets fördel, kronor 7:30, d. v. s. 60 öre per månad. Jämför med den summan hela detta tal om att vi för denna s. k. oekonomiska mjölkproduktion skulle få se livsmedlen så oerhört fördyras och komma upp i prislägen, som människor i detta land inte har förmåga att bära!

Jag kommer till att detta gränsskydd är i dagens läge för det svenska folket väsentligt mindre betungande än det gränsskydd, som i tidigare skeden har burits för det svenska jordbruket, inte för jordbrukets egen skull utan för att trygga den grad av självförsörjning, som ur beredskapssynpunkt ansetts nödvändig.

Detta om detta, herr talman. Jag har därmed avbördat mig en jordbrukares syn på den kritik, som ända från december tills nu har gått ut över det svenska jordbruket.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

Vad beträffar karaktistiken att jordbruket är oekonomiskt därför att smöret behöver ett gränsskydd, så bör beaktas, att den sak det här gäller i betydande grad är beroende av det pris på konsumtionsmjölk, som det svenska samhället tillåter jordbrukarna att uttaga. Där har statens tunga hand legat över den fria prissbildningen, så att priset på konsumtionsmjölk stått stilla under de sex första åren från världskrigets början och sedan endast med långa uppehåll blivit föremål för justering. Om man i dagens läge jämför våra svenska priser på konsumtionsmjölk med världspriserna, finner man t. ex. att Frankrike har ett tre gånger så högt pris och att Amerikas förenta stater har ett pris av 1 krona 25 öre. Man kan då se, att vi här i Sverige inte behöver röra oss med de astronomiska priser, som finns ute i världen, för att även den svenska mjölk- och smörproduktionen skulle kunna visa upp ett ur ekonomisk synpunkt fullkomligt oantastligt resultat utan något som helst behov av vare sig gränsskydd eller subventioner. En prishöjning på konsumtionsmjölk med 10 öre per liter skulle i dagens situation säkert täcka det behov av gränsskydd man nu har skapat för mjölken. Det samhälle, som har undanhållit mjölkproducenterna möjligheten att låta priset på konsumtionsmjölk följa, låt oss säga kurvan för pristegringen på pilsner från 1940 tills nu, får acceptera, att på annat sätt ge jordbruket kompensation för den billiga konsumtionsmjölk som tillhandahållits.

Beträffande denna Kungl. Maj:ts proposition, som skall ge jordbruket samhällets erkännande, vill jag säga, att vi kan acceptera den. Vi har från högerns sida endast framfört reservation på en punkt, nämligen i fråga om att en så betydande del av den inkomst, som kalkylmässigt rätteligen tillkommer jordbruket, ges i form av subventioner och pristillägg. Det som nu föreslås jämte

det som beviljades förra året kostar oss 495 miljoner kronor. Därtill kommer producentbidragen och kostnaden för statlig lagring, vilken senare post väl inte bör tillräknas jordbruket. Så mycket har det alltså kostat oss att vi inte har fått en annan prissättning på jordbrukets produkter under den tillämpliga delen av regleringsåret.

Skulle jag anmäla något missnöje med den uppgörelse, som jordbruksministern har förelagt oss för godkännande, är det följande. Varken socialdemokraterna eller bondeförbundarna i regeringen har på något sätt stämplat detta stora belopp som en allmosa, men det har däremot en okritisk allmänhet påverkad av okritiska tidningar gjort, vilket inte gör en jordbrukare glad. Han reser ett instinktivt motstånd mot att leva under sådana förhållanden, att en oansvarig och osaklig kritik kan sätta en prägel av allmosa över den slutavräkning, som får göras, när jordbrukarna skall ha sin betalning för att de fullgjort 1947 års åtaganden. Det hade därför varit önskvärt med en mindre summa på den punkten och en större genomslagning i priserna. Jag kan inte underlåta att påpeka för kamraren, att om vår motion i fjol om rätt till en friare prissbildning upp till världsmarknadens nivå hade godkänts av riksdagen, hade det funnits möjlighet för såväl Kungl. Maj:t som jordbruksnämnden och jordbrukets organisationer att påkalla prisändringar under regleringsårets lopp. Då hade också höjningen av spannmålspriserna kunnat genomföras ett år tidigare. Därmed hade vi sparat omkring 40 miljoner kronor i subventioner. Det grishäls, som nu föreslås, kunde mycket väl ha blivit onödvärd. Om man, när vi i höstas var på det klara med att det skulle bli en minskning av mjölkproduktionen, hade höjt priset på den animaliska produkt, som låg lägst i förhållande till världsmarknadspriset, nämligen fläsket,

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

hade vi säkert kunnat göra oss oberoende av detta retroaktiva grisbidrag. Om spannmålspriset hade höjts tidigare, hade detta vidare medfört en minskning av de förluster, som uppstått på Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

Vi har i vår motion gjort en sammanräkning, som visar, att man hade kunnat täcka 150 miljoner kronor, om man hade velat tillåta jordbruket dessa prishöjningar. Detta tillhör emellertid ett förgånget skede. När vi nu i vår reservation begär en utredning om subventioner, vill vi bara för framtiden försätta oss i ett bättre läge än det vi har kommit i genom att inte vid varje års uppgörelse om jordbrukspriserna taga en friare linje, och möjliggöra för jordbrukets organisationer och statliga myndigheter att under årets lopp justera priserna, när det börjar visa sig, att subventionssystemet kommer att kosta alltför mycket och att jordbruket sackar efter i den allmänna prISRörelsen.

Vi har anmält en för riksdagen säkert sedan länge känd inställning i denna fråga, och vi har även i anslutning till denna proposition fört fram yrkande om att subventionssystemets avveckling bör bli föremål för utredning, så att densamma kan ske planmässigt. Men vi har anledning att, när proposition om nästa regleringsår läggs fram på riksdagens bord, litet mera i detalj visa det mycket berättigade i vårt krav att frågorna om subventionssystemets användning och avveckling inte bara suddas över varje år i slutet av riksdagen, då vi tar ställning till jordbruksfrågorna, för att sedan inte bli föremål för behandling under loppet av ett helt långt år.

Sedan skall jag endast ange skälen till att vi från vår ståndpunkt ansett oss kunna acceptera den fördelning av prishöjningar och subventioner, som jordbruksministern har föreslagit. Jag

tänker inte ta upp någon polemik med herr Svensson i Ljungskile, ty våra åsikter är i mångt och mycket oförenliga. När vi i jordbruksutskottet har lyssnat till herr Svenssons i Ljungskile partikamrat herr Ahlsten, då han klart och tydligt på punkt efter punkt visat, att de förutsättningar som herr Svensson i Ljungskile bygger på icke har något stöd i verkligheten, och när vi sett att detta tydligen inte har påverkat herr Svenssons i Ljungskile uppträdande här i dag, så har jag ingen anledning att fortsätta den fostrargärning, som herr Ahlsten har mycket goda anledningar att fullfölja inom sitt parti. Jag vill bara redovisa vad det är som gör, att vi kan acceptera den fördelning av subventionerna, som Kungl. Maj:t föreslår. Teoretiskt får vi väl säga, att om vi skall ha subventioner, så finns det följande alternativ för deras fördelning att välja mellan: vi kan fördela dem efter de producerade kvantiteterna, efter den areal som jordbrukarna odlar, och efter människorna. När vi då skall fördela dem efter människorna, så kan det ske efter behovsprövning, men vi kan måhända också lockas att fördela dem efter hur många det är som på valdagen träder fram till valurnan och så att säga kan påverkas av hur subventionerna fördelas.

Hela min syn på dessa subventioner, som jag inte gillar, är emellertid att de är en ersättning för priser, som jordbrukarna annars borde ha fått tillgodogöra sig vid en fri prisbildning och som i så fall hade kommit jordbruket till del i förhållande till de producerade kvantiteterna. Skall det vara någon rimlig grund för subventionernas fördelning, så menar jag, att man bör vidhålla denna fördelning efter producerade kvantiteter. Av denna anledning har jag ingenting att invända emot grisbidraget, vilket, det skall jag erkänna, ingen jordbrukare som jag träffat har varit tilltalad av eller belåten med. Både den

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

store och den lille fläskproducenten har med sin leverans bidragit till att det svenska fläsket under hela förra året var billigare än om vi hade importerat det. Båda bör därför få samma ersättning för levererad kvantitet, de må sedan vara små eller stora fläskproducenter.

När det gäller veteskörden finns uppgifter på kvantiteterna tyvärr inte tillgängliga, ty många människor har fått så låg skörd, att de inte haft någon leverans. Jag har därför ingenting emot att acceptera det retroaktiva arealbidraget. Det är visserligen inte rättvist, men det förslag som presterats av folkpartiet är lika litet rättvist. Enligt det förslag som Kungl. Maj:t har lagt fram kommer en person, som gått miste om låt oss säga 20 procent av skörden, att få 50 kronor av förlusten icke täckt av bidraget. Enligt herr Svenssons i Ljungskile förslag kommer samma person att få 200 kronor av förlusten icke täckt genom bidraget, men i stället får enligt folkpartiets förslag den, som fått en 30 procents skördeminskning, att vidkännas endast 50 kronors förlust. Där verkar det hela alltså ganska slumpartat. Men sedan kommer den skillnaden, att den veteareal som skall få bidraget enligt propositionen, kan fastställas och finns i officiella papper.

Sedan skall jag bara beröra en enda sak till. Inom ett område i Kalmar län svämmade Emån i våras över sina bräddar och förstörde betydande delar av den höstsådda arealen. Den blev därför omsådd med vårsäd, som i vissa fall kom i jord i något så när hygglig tid och gav skaplig skörd, men i andra fall såddes den så sent, att en betydande skördeförlust uppstod. Dessa förluster är av länsstyrelsen uppskattade till något över 800 000 kronor, och vårt förslag är nu att de jordbrukare i Emådalen, som på det sättet fått en skördeförlust konstaterad, skall få tillgodogöra sig arealbidraget för det höstvetet, som

de sådde förra året och som inte förstördes av svartrost utan blev förstört redan av våröversvämningarna. Hade våröversvämningen inte kommit hade de haft sitt vetearealbidrag. Det har inte gått att få utskottet med på detta, men jag ber att få förorda en sådan åtgärd.

Om jag får sammanfatta, föreligger här såvitt jag förstår inga bevis för att den överenskommelse, som är träffad mellan jordbrukets organisationer och regeringen, betyder ett missgynnande av någon grupp av jordbrukare. Jag har haft tillfälle konstatera med vilken ärlig strävan jordbrukets förhandlare gått till verket för att söka skapa en så rättvis fördelning som möjligt av dessa belopp, som skall utgå i form av pristillägg. För mig är det avgörande att jordbrukets organisationer, där man minsann inte lider av någon sådan inbördes beundran, att inte kritiken kommer fram, utan där representanter för olika delar av landet och för olikstora jordbruk sannerligen inte är återhållsamma, när det gäller att föra fram sina egna önskningar, denna gång dock har enats om det förslag som Kungl. Maj:t sedan presenterat. Jag tycker att det är ett bevis för att det förslaget är rimligt, en uppfattning som man ingalunda får när man hör folkpartiets om åskådningar i de ekonomiska organisationerna helt okunniga kritik framföras mot förslaget.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall dels till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande av herr Hjalmar Nilsson m. fl., och dels till den reservation rörande bidrag till Emådalen som är undertecknad av herr Björnberg och mig.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Den prisuppgörelse som här

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

föreläggs riksdagen till avgörande har uppgjorts med betydande svårighet. Det har redan nämnts att den uppgörelse, som diskuterades här i kamrarna våren 1951, endast avsåg tiden mellan den första september och 31 december 1951. Någon justering av priserna med hänsyn till den 4-procentregel, som tidigare tillämpades, skulle då inte ske. Av kända anledningar har den vegetabiliska produktionen under förra året givit ett resultat som varit synnerligen nedslående och som inte alls motsvarat de förhoppningar man tidigare hyste. Den reviderade kalkyl, som därför låg till grund för överläggningarna med vederbörande parter den 10 januari rörande prissättningen på jordbrukets produkter, visade ett underskott på inte mindre än 78 miljoner kronor, som då täcktes genom vissa prisjusteringar.

Det var emellertid redan då klart att pågående förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden skulle komma att medföra betydande ökningsar av jordbrukets kostnader. Vid den slutliga överenskommelsen den 15 mars om prissättningen, som nu föreligger, för innevarande år var underskottet uppe i 328 miljoner kronor.

Enligt den föreliggande propositionen skulle detta underskott täckas dels genom att 42,5 miljoner kronor tillfördes jordbrukarna genom prishöjningar dels 245 miljoner kronor genom statliga pristillägg — 41 miljoner kronor skulle lämnas utan täckning. I samband med detta påpekande kan jag inte underlåta att ett ögonblick se tillbaka på vad som hänt under de senaste månaderna.

Den träffade uppgörelsen har utsatts för en mycket häftig kritik i tidningspressen och från talarstolar. Man har sökt ge sina läsare och åhörare den uppfattningen, att prisuppgörelsen denna gång givit jordbruket oskäligen vinster och å andra sidan lagt tunga bördor på konsumenterna. Det bör då framhållas, att årets prisuppgörelse inte

skiljer sig från tidigare uppgörelser alltsedan 1947. Man har utgått ifrån att jordbrukets priser skulle bli sådana, att de täckte de ökade kostnaderna oavsett vad dessa hänförde sig till.

De grunder, efter vilka inkomster och kostnader har beräknats denna gång, har inte på något sätt avvikit från grunderna vid tidigare tillfällen, och de har inte på något sätt varit förmånligare för jordbrukarna denna gång än de varit tidigare. Lantarbetarna och de jordbrukare, som är egna företagare, har erhållit den inkomstlyftning som kommit praktiskt taget alla andra samhällsgrupper till del. Den målsättning, som statsmakterna redan 1947 ställde upp, nämligen att man skulle bedriva en sådan prispolitik att de som arbetar inom jordbruket skulle erhålla en med andra jämförbara medborgargrupper likvärdig levnadsstandard, har inte fullföljts, men man har kommit ett stycke på väg.

Jordbruksutskottet har anslutit sig till departementschefens uttalande, att den överenskommelse som här förelägges riksdagen är sådan att den bör läggas till grund vid utformningen av prispolitiken under den period, som förslaget innefattar. I detta sammanhang har utskottet yttrat sig angående nu tillämpat kalkylsystem. Utskottet påminner därvid om sitt uttalande vid förra årets riksdag, då utskottet förordade en skyndsam revision av reglerna för uppgörandet av jordbrukskalkylen. Vad som inträffat sedan dess har ju visat, att behovet av denna utredning är i hög grad trängande och att den snarast bör komma till stånd. Utskottet har emellertid inte kunnat ansluta sig till de yrkanden, som i reservationerna 2) och 5) har framställts i denna sak. I den senare reservationen yrkas att riksdagen skall skriva direktiv för den bebadade utredningen, men det har man inte från utskottets sida velat gå med på. Det bör väl i detta fall, liksom annars brukar ske, då riksdagen begär

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

utredning av Kungl. Maj:t, bli Kungl. Maj:t själv som skriver direktiven. Därmed har jag inte velat säga att de synpunkter, som man framfört i reservationerna skulle sakna intresse.

Herr Haeggblom har begärt att utskottet skulle föreslå riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående avveckling av subventionssystemet, och han har nyss motiverat sitt yrkande här. Utskottet har inte ansett sig kunna tillstyrka en sådan skrivelse till Kungl. Maj:t. Den situation som uppstått i år visar väl, att statsmakterna i detta avseende bör ha möjlighet att laga efter läglighet. Någon önskan att subventionerna skall upprätthållas under längre tid än vad som är oundgängligen nödvändigt, torde väl inte finnas på något håll.

Genom den träffade uppgörelsen tillföres den animaliska produktionen huvudparten av det totala belopp, 245 miljoner kronor, som har ställts till förfogande. Av detta belopp får mjölkproduktionen inte mindre än 145 miljoner kronor.

Vid fördelningen mellan olika produktionsgrenar av prisstödet uppstår stora svårigheter. Avvägningen måste ske med hänsyn till det allmänna försörjningsläget och till att det blir en så rättvis fördelning som möjligt mellan olika kategorier av jordbrukare och mellan olika landsändar. I en reservation har yrkats att en något större del av det avsedda inkomsttillskottet skulle tillföras det mindre jordbruket. Reservationernas yrkande, att de statliga pristilläggen på mjölk skall sammanläggas med producentbidragen och bidragen därmed komma att bilda ett statligt grundpris på mjölk, har utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka. Denna fråga kommer nämligen att tas upp i samband med behandlingen av den proposition, som riksdagen får till behandling i nästa vecka.

I en motion av herr Näslund m. fl.

yrkas avslag på förslaget om höjning av priset på smör och margarin med 30 öre, som föreslås i propositionen. Ett bifall därtill skulle ju medföra, att jordbruket skulle tillföras ytterligare omkring 12 miljoner kronor antingen i subventioner eller genom höjda priser på andra produkter eller också lämnades utan täckning. Utskottets majoritet har inte kunnat ansluta sig till dessa synpunkter, som, därest beslutet blev att beloppet skulle täckas genom ytterligare subventioner, komme att medföra att svårigheterna en gång, när dessa subventioner skall avvecklas, bleve ännu större än vad de annars skulle ha blivit.

Enligt prisöverenskommelsen skall varje leverantör erhålla ett retroaktivt bidrag av 30 öre per gris under innevarande regleringsår. Här är många bud. Det har föreslagits avslag på förslaget om detta tillägg, och det har av andra motionärer föreslagits att tillägget skall utgå för ett antal av 40 svin per leverantör. I en annan motion har det föreslagits att det skall utgå för 20 svin som levererats under den tid det är fråga om.

Detta pristillägg är ju bland annat avsett att utgöra kompensation för ökade produktionskostnader i form av höjda arbetslöner och dylikt.

Det är uppenbart att det är lätt att få detta retroaktiva bidrag att framstå såsom ganska obilligt och kanske i mycket hög grad gynnsamt för dem som får del av bidraget. Jag tror emellertid, att om man tittar närmare efter vad det är för människor som levererar dessa svin till slakterierna skall det visa sig att det i huvudsak är mindre och medelstora jordbrukare, som var och en levererar ett ganska begränsat antal.

Enligt en uppgift som jag har fått och som jag inte har kunnat kontrollera men som jag antar är någorlunda riktig var hela antalet leverantörer under föregående år 281 000. Av dessa var det

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

endast 171 leverantörer som under året levererade mellan 200 och 300 svin var. Antalet leverantörer som levererade vardera minst 400 svin uppgick endast till 68, och de som levererade minst 500 svin vardera var bara 35. Om man går till ett så högt antal levererade svin som 2 000, skulle enligt den uppgiften endast 9 leverantörer finnas kvar. Om man vill gå över 2 000 skulle det endast finnas 4 leverantörer som kunnat leverera ett så stort antal svin under föregående år. Det torde väl därför vara uppenbart att de som här har utmålats såsom i hög grad profiterande på dessa retroaktiva bidrag, nämligen de som har levererat ett mycket stort antal svin och kommit upp till stora subventionsbelopp, är mycket få till antalet och spelar en rätt liten roll i den stora mängden av leverantörer. Och om man ser saken ur rättvisesynpunkt är det väl ganska uppenbart att det kostar ungefär lika mycket att föda upp varje svin om man föder upp några hundra som om man föder upp femtio eller tjugu stycken.

Jag skall inte gå vidare in på reservationerna och på de yrkanden som har framställts i motionerna. När det gäller en uppgörelse som är så pass besvärlig som denna uppgörelse har varit och där man har haft att ta hänsyn till så många ting som här är fallet är det mycket lätt för den som letar efter fel att också finna sådana och finna vissa skäl för klander. Jag tror emellertid att den uppgörelse som här har träffats bör kunna godtagas även med de besvärligheter som den kanske kommer att medföra för många.

Det är inte så lätt att fördela subventioner och fördela priser så att man tar hänsyn till den mängd olika intressen som anmäler sig. Det är ju, som jag redan har nämnt, inte bara de olika leverantörernas, de olika jordbrukarnas och de olika landsändarnas intressen, som måste beaktas, utan också intres-

sen som berör produktionsinriktningen och vad därmed hänger samman.

Jag skall, herr talman, med dessa ord be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **PETTERSSON** i Dahl: Herr talman! Utskottets vice ordförande har här på ett utmärkt sätt talat å utskottets vägnar, och han har också på ett enligt min mening utmärkt sätt redogjort för den prisuppgörelse som ligger till grund för jordbruksutskottets utlåtande.

Jag skall därför försöka fatta mig så kort jag kan, men jag skall ändå be att få lämna en liten kommentar.

Herr Hæggbloom började sitt anförande med att tala om vilken uppmärksamhet det alltid väcker när vi har en prisuppgörelse som denna, när det gäller en reglering av jordbrukspriserna. Han sade mycket riktigt, att alltsedan i fjol höst har det varit ett ständigt ramaskri emot jordbruket, emot kalkylen och emot de uppgörelser som här är gjorda. Men sedan tyckte jag att herr Hæggbloom själv förirrade sig litet in i snårskogen. Han sade, att om inte bondeförbundet tagit ett oförsvarbart steg ut i den politiska snårskogen skulle han varit mera tillfredsställd — åtminstone tyckte jag mig förstå att han tyckte det — och han menade att jordbruket inte borde få lida för detta oförsvarbara steg. Nu tycker jag emellertid att herr Hæggbloom slutade på ett alldeles utmärkt sätt. Han försvarade jordbruket, han försvarade prisuppgörelsen, och han kom faktiskt till den slutsatsen, att det här har gjorts ett ärligt försök att tillgodose alla tänkbara berättigade krav.

Jag tycker i stället att herr Hæggbloom skulle ha gjort den kommentaren, att tack vare bondeförbundets medverkan i regeringen denna uppgörelse kanhända blivit så pass fördelaktig som den har blivit, och det kan också hända att bondeförbundets insats i denna uppgörelse har medverkat till att man har

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

försökt tillgodose så många som möjligt.

Men annars skall jag gärna hålla med herr Hæggbloom om att det är alldeles märkvärdigt att när det gäller jordbrukspriserna så är det ett fullständigt ramaskri. När det gäller höjningen av mjölkpriset eller köttpriset eller spannmålspriset, som eventuellt kan inverka på mjölpriset, så kastar sig nästan alla över jordbruket och dess uppgörelser. Man säger t. ex. att jordbrukskalkylen är fullständigt felkonstruerad och att konsumenterna har blivit lurade. De har fått betala flera hundra miljoner för höga konsumentpriser per år. Man glömmmer helt och hållet bort de inimportpriser som har varit rådande. I stället för att konsumenterna har blivit lurade så förhåller det sig tvärtom så, att jordbruket genom sina behärskade uppgörelser i stället har haft möjlighet att kompensera konsumenterna med flera hundra miljoner kronor per år.

Beträffande den sista uppgörelsen gällde det ju att få täckning för ett inkomstbortfall för minskad skörd, för skördeskador, mest på grund av svartrosten, och även för minskad mjölkleverans. Det rör sig här sammanlagt, som det nämdes, om en omräkning på 328 miljoner kronor. Av detta tar man ju ut 42 miljoner kronor i höjda produktpriser, 245 miljoner kronor i subventioner och 41 miljoner kronor räknas som oreglerade. Skall man slå ut dessa förhöjda konsumentpriser på hushållen — låt oss säga på ett normalhushåll, som ju anses omfatta man, hustru och två barn — så beräknas det medföra en prisindexförhöjning på 2,3 procent. Då har man givetvis räknat bort den inverkan som subventionerna har. I annat fall utan subventioner hade det rört sig om en prisfördyring på cirka 8 procent. Om man ser efter vad det gör i kronor räknat blir det för indexfamiljen ungefär 10 kronor per månad, vilket är lika med 120 kronor per år. Av denna

prisfördyring beräknas ungefär en fjärdedel falla på distributionen, alltså på kostnaderna för fördelningen av dessa varor. Det blir alltså en fjärdedel, som inte går direkt till jordbruket utan går till handeln. Det återstår sålunda kr. 7:50 per månad eller 90 kronor per år.

Det är alltså denna siffra som man ondgör sig så mycket över. Det har, som mycket riktigt framhållits i denna debatt, varit en våldsamt diskussion i tidningspressen om dessa prisförhöjningar, i synnerhet i stockholmspressen och framför allt i folktopitidningarna Dagens Nyheter och Expressen. Husmödrar har intervjuats, protestresolutioner har fattats etc. Men samtidigt som detta skedde gick det en liten notis genom pressen, som berättade att en förhöjning av kaffepriset hade ägt rum. Utförsäljningspriset på kaffe steg till över 12 kronor, om jag inte minns fel till 12:10. Om man närmare granskar prisregleringen på kaffe, skall man finna att kaffepriset på ett par tre år har stigit till ungefär det dubbla.

Nu kan man kanske ha olika meningar om hur mycket kaffe normalfamiljen konsumerar per år. Jag tror att det rör sig om 15—20 kilogram per år. Jag har genom förfrågningar hos husmödrar försökt att få fram en så rättvis siffra som möjligt. Utgör konsumtionen 20 kilogram och prisfördyringen är 6 kronor per kilogram, blir det 120 kronor per år. Är åtgången inte större än 15 kilogram blir det 90 kronor per år för samma normalfamilj. Man kan alltså säga att enbart på denna konsumtionsvara, kaffe, har det faktiskt på ett par års tid ägt rum en kostnadsfördyring för normalfamiljen som motsvarar hela fördyringen av jordbruksproduktspriserna. Men detta har inte väckt någon uppmärksamhet alls, och jag har inte heller märkt att man på något enda håll har reagerat mot detta, i varje fall inte från tidningars sida. Jag tror att man kan ta fram många liknande exempel.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

Nu frågar man sig verkligen: Varför är jordbruket alltid så observerat? Har jordbruket faktiskt blivit satt i stryk-klass eller är det så, att jordbrukarna tjänar så onormalt mycket pengar, att så många människor har velat ägna sig åt detta yrke? Nej, det är ju snarare tvärtom. Det förhåller sig snarare på det sättet att många flyr från jordbruket, och man har mycket stora bekymmer för att jordbruksbefolkningen skall bli alltför uttunnad, särskilt i avlägset och ogynnsamt belägna bygder.

Nu är det ju som alla vet så, vilket också har framhållits i denna debatt, att det är en kalkyl som ligger till grund för dessa beräkningar. Herr Svensson i Ljungkile sade i sitt anförande, att han gärna skulle erkänna, att denna kalkyl är ett mycket bräckligt instrument. Jag tror också att vi alla erkänner det, ty det är ju ingenting annat än en prognos som skall vara till ledning för jordbrukets prissättning.

Hur vore det om man skulle spalta upp industrien på samma sätt? Lika väl som man för ihop större och mindre jordbruk och försöker göra en prognos kunde man ju försöka sätta småindustri och storindustri i en pott och räkna fram inkomster och utgifter. Eller skall vi göra på samma sätt som industrien och räkna fram en noggrann priskalkyl på våra produkter för att få fram prissättningen? Eller skall vi gå en tredje väg kanske och upprätta s. k. prisjordbruk i olika delar av landet med olika storlek och olika förutsättningar och på det sättet räkna fram priserna? I så fall finge man kanske låta domänstyrelsen sköta dessa jordbruk, eller vi kanske skulle låta jordbrukshögskolan eller något annat organ stå såsom ledare för denna verksamhet. Hur man än räknar tror jag man kommer till alldeles orimliga resultat, och i varje fall skulle inte jordbruket förlora på detta, utan det bleve i stället konsumenterna, som skulle få mycket högre priser än nu.

Jag nämnde att det har uppstått ett inkomstbortfall på grund av skördeskadorna. Man beräknar att svartrosten förorsakat jordbruket förluster på i runt tal 128 miljoner kronor. Genom denna uppgörelse skall en viss ersättning ges för dessa skördeskador, 150 kronor per hektar, och det skall utgå retroaktivt för att fylla den klyfta som uppstått genom inkomstbortfallet.

Folkpartiet har med herr Svensson i Ljungkile som talesman förmenat att det inte är riktigt att alla skall ha denna ersättning, utan man skulle i stället införa schematiska intyg av trovärdiga personer på hur många som fått 30 procents skördeskada föregående år.

Nu är det väl så att svartrosten har härjat i praktiskt taget hela landet. Enligt en uppgift som vi fick i jordbruksutskottet genom professor Lindfors är det endast smärre delar av östra Uppland och vissa delar av Skaraborgs län som haft mindre skador, annars har de förekommit över praktiskt taget hela landet. Skulle vi nu begära intyg på vilka som haft skördeskador föregående år, kan väl ingen tro annat än att det skulle bli praktiskt taget alla jordbrukare som föregående år skördade vete.

Vi har ingen beräkning på hur mycket folkpartiets förslag skulle kosta. Det innebär en ersättning med 250 kronor per hektar i stället för 150 kronor, men det är väl ingen som tror att det är lätt att skära bort stora arealer — det kanske praktiskt taget inte blir några arealer alls som ginge bort — och då skulle hela denna stora krångliga apparat säkert kosta mer för statsmakterna än den nu kommer att göra.

I denna diskussion glömmar man helt och hållet bort vad som är den väsentliga förutsättningen för denna uppgörelse, nämligen att lantarbetarna genom uppgörelsen och de avtal som har träffats har fått en avsevärt förbättrad löneställning, som ska ha täckning. Där kritiken kommer som skarpast undrar jag

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

om man missunnar lantarbetarna denna förbättrade löneställning. Lantarbetarna har ju i alla tider varit den klass i samhället som legat allra lägst i inkomst-hänseende. Före uppgörelsen räknade man med att lantarbetarna hade 22 procent lägre medelinkomst än industriarbetarna. Efter uppgörelsen har inkomstklyftan minskat till 18 procent — det har alltså blivit en förbättring på 4 procent. Om vi räknar i kronor är det ändå en skillnad på i runt tal 100 kronor i månaden eller 1 200 kronor per år. Jag undrar om det är många som missunnar lantarbetarna denna förbättring. Jag tycker att allmänheten i stället skulle vara glad för att lantarbetarna har kunnat få en justering uppåt av lönen och att jordbrukarna fått möjlighet till detta.

Jag har givit akt på att herr Svensson i Ljungskile i tidningspolemik har talat om att av jordbrukarklassen bara ungefär en femtedel är lantarbetare. Alla de andra är egna företagare, och herr Svensson liksom väl också andra menar att det inte är riktigt att de får samma kompensation som lantarbetarna. Men kan det vara något oriktigt att en egen företagare som utför samma arbete också får förhöjd inkomst? Vi försöker ju kompensera alla inkomstgrupper så långt som möjligt och försöker ordna det så rättvist som möjligt. Man kan väl då inte undantaga de egna företagarna i jordbruket, utan de bör väl också ha rätt att få sin kompensation. Ser vi till antalet arbetstimmar som utförs inom jordbruket, har storleksgruppen mellan 1 och 10 hektar över hälften av hela antalet arbetstimmar. Alltså kan man säga att de mindre jordbrukarna får lejonparten av den förbättring som här åstadkommes. I denna storleksgrupp är det ju jordbrukarna själva som utför arbetet, och följaktligen blir det också de som får denna inkomstförbättring.

Nu är det ju också så, att dessa egna företagare, såväl jordbrukaren som hans

hustru och anhöriga, sällan kan räkna åtta timmars arbetsdag. För det mesta blir det väl 12 timmar, kanske också 16 timmar. Dessa timmar är praktiskt taget oräknade, och man tycker ju att de bör kunna få någon ersättning för dessa.

Man ondgör sig så rysligt mycket över detta s. k. retroaktiva svintillägg. Vice ordföranden i jordbruksutskottet har här gett en belysning av hur många som är i den storleksskassen att de kan få så mycket som här är nämnt. Det nämndes av herr Svensson i Ljungskile, att en person skulle ha kunnat få t. o. m. 120 000 kronor. Han nämnde också att det är en person i Skåne, som inte har hus till sina svin men som i alla fall har så pass många, att han får ett tillägg på 93 000 kronor. Nu talar man inte om hur mycket han får behålla själv. En inte så värst liten del av detta går väl till skatter, och den minsta delen får han nog behålla själv. Men det är klart att man gärna kan erkänna att det i vissa fall verkar litet märkvärdigt. Men det är väl också så, som herr Andersson i Tungelsta här sagt, att kostnaden för uppfödning är lika stor när det är en större besättning som när det är en mindre. I detta fall går väl också en stor del till löneförbättringar för dem som sköter dessa svin. Denna löneförbättring skall ju gälla från den 1 januari.

Man talar också här i reservationen om s. k. kommunala svingårdar. Här glömmer man nog att dessa kommunala svingårdar är ordnade för att man skall tillvarata köksavfall o. d. I detta fall är det ju en klok åtgärd, om vissa kommuner ordnar med s. k. svingårdar, och kan det till kommunen bli någon vinst gör det väl inget.

I denna reservation och i folkpartiets motion säger man, att när det gäller inkomstbortfall för dem som haft mul- och klövsjuka på sina gårdar, skall det inte vara någon begränsning, utan i alla storleksgrupper skall man för alla nedslaktade grisar få dessa 30 kronor. Nu

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

har det, som alla vet, skett en värdering av de nedslaktade djuren, och det har även varit ett tillägg för det inkomstbortfall, som uppstått för dem vilkas besättningar drabbats av mul- och klövsjuka och nedslaktats. Det måste väl ändå bli ganska besvärligt om man nu skulle betala tillbaka för alla dessa svin, små och stora, som slaktats på grund av mul- och klövsjuka. Här talar man inte om någon begränsning.

I detta sammanhang bör man inte helt och hållet glömma, att vi har haft för liten köttproduktion och för liten fläskproduktion. På grund därav har man föregående år importerat stora kvantiteter utländskt fläsk. Man har betalat 1 krona å 1:25 i överpris. På detta sätt har man betalat i överpris skillnaden i pris mellan importpriset och det, som producenten får här hemma, beloppet är inte mindre än 153 miljoner kronor. Genom denna uppgörelse skulle 52 miljoner kronor komma tillbaka, till fläskproducenterna. Men faktum står ju ändå kvar, att det är 100 miljoner kronor, som ju konsumenterna fått till godo tack vare det låga pris, som producenterna fick under importpriset.

I reservationen från folkpartiet förekommer också en annan sak. Man vill hjälpa det mindre jordbruket på så sätt, att man får billigare standardiserat hönsfoder. I motionen har man preciserat att det inte skulle kosta mer när det gäller hel säck än 42 öre per kilo, alltså 42 kronor per 100 kilo. Detta innebär en minskning av priset på ungefär 10 öre per kilo. I reservationen har man gått en annan väg, och där säger man att man bör förbilliga detta foder. Nu är det nämligen så, att detta standardiserade hönsfoder är ett alldeles utmärkt svinfoder, särskilt till grissuggor och ungsvin, och det är inte ett dåligt foder till nötkreatur heller. Hur skall det vara möjligt att kontrollera att detta utmärkta foder endast går till utfodring av höns? Jag kan inte tänka mig annat än

att man då för införa någon sorts planhushållning, en mycket noggrann kontroll över vad detta foder användes till. Det blir en fullkomlig socialisering av foderförsäljningen. Jag vet inte om herr Svensson i Ljungkile menar, att socialiseringen går för sakta. Kanske man tycker inom folkpartiet, att man genom bondeförbundets insats i regeringen håller tillbaka eventuella socialiseringsprojekt. På det sättet kanske folkpartiet menar, att om vi skulle kunna socialisera foderhandeln och även få litet större socialisering av kontrollen över svartrosten o. s. v., skulle man hjälpa fram socialiseringen ett gott stycke på väg. Är det detta folkpartiet önskar?

Herr talman! Det är en annan sak, som det har talats mycket om, särskilt av herr Svensson i Ljungkile. Han ondgjorde sig över att dessa leveranstillägg inte skulle bli retroaktiva från den 1 september. Jag tyckte han själv angav orsaken, nämligen att de skulle komma i konflikt med clearingtillägget. Nu är det ju ändå så, att genom det allmänna mjölkpristillägget, genom leveranstillägget efter den 1 mars och genom producentbidraget blir det ett ganska bra tillskott till de mindre jordbruket. Vi kan som sagts tämligen lätt konstatera, att det blir det mindre jordbruket, som får lejonparten. Det är onödigt att diskutera producentbidraget denna gång, då förslag i ämnet ligger på kammarens bord om en vecka.

Jag vill sluta ungefär som herr Hæggbloom med att säga, att man med denna uppgörelse har försökt tillgodose jordbrukets alla rimliga krav på ett så rättvist sätt som möjligt, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HÆGGBLOM (kort genmäle):
Herr talman! Herr Pettersson i Dahl gjorde gällande, att jag borde ha full-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

följt mitt anförande med att erkänna, att det var tack vare bondeförbundets medverkan i regeringen som prisregleringen blev så lyckad. Jag har inte sett något bevis, som skulle kunna stödja denna uppfattning. Det självberöm som herr Pettersson i Dahl presterade har samma bilukt som allt självberöm. Den andra koalitionsbrodern har i sitt organ Fakta sagt följande: »De prisjusteringar, som nu företagas, grunda sig sålunda helt på föregående riksdags beslut och ha inte något sammanhang med regeringsombildningen.»

Kan herr Pettersson i Dahl ange för oss i vilka punkter bondeförbundets ledamöter i regeringen har lyckats få socialdemokraterna att ge med sig?

I fråga om jordbrukspolitiken är jag på en punkt tveksam. Det är känt av oss alla, att den överenskommelse, som jordbrukets organisationer preliminärt träffade om att konsumtionsmjölkpriset skulle höjas, lyckades det sedan inte bondeförbundets ledamöter i regeringen att få den övriga regeringen att gå med på, när de inte hade stöd i förhandlingsrummet av jordbruksorganisationernas förhandlingsledare.

Jag kan inte påminna mig att jag i fjol hade anledning att gentemot herr Sträng yppa mer vare sig beröm eller klander än mot herr Norup i dag, och i fjol hade vi ingen koalitionsregering.

Det är inte i Kungl. Maj:ts kansli, som denna fördelning av dessa subventioner utarbetats, utan det göres genom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse. Det är dess signatur, som gör att jag anser att denna fördelning är någonting att lita på.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (kort genmäle): Herr talman! Det var herr Hæggbloom som gav mig anledning till min replik, till honom när han började sitt anförande med att säga att jordbruket inte skulle behöva lida på att

bondeförbundet förrirrat sig i den politiska snårskogen. Man kan väl därav knappast få någon annan uppfattning än att herr Hæggbloom ville göra gällande att jordbruket hade fått det sämre sedan bondeförbundet kommit med i regeringen och att herr Hæggbloom ville skylla detta på bondeförbundet. Däremot kom herr Hæggbloom enligt min mening in på rätt spår när han här nyss berömde uppgörelsen och framhöll att den var mycket rättvis, detta bör väl även lända bondeförbundet till förtjänst.

Herr Hæggblooms anmärkning till mig att man inte skall komma med självberöm kan returneras till honom själv. Herr Hæggbloom har ju stått här i talarstolen och berättat om hur utomordentligt bra det hela skulle ha varit, om vi föregående år följt högern och infört en fri prisbildning. Men herr Hæggbloom talade inte om med hur många hundra miljoner vi skulle ha fått öka lönerna till såväl statens tjänstemän som de kollektivanställda, om prisbildningen varit fri och världsmarknadspriserna slagit igenom här i landet i konsumentpriserna.

Herr **HÆGGBLOM** (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara konstatera att herr Pettersson i Dahl i sin stora iver att göra en snäll och hygglig människa av mig alldeles glömde bort att svara på frågan: På vad sätt har bondeförbundets representanter i regeringen åstadkommit en bättre uppgörelse för jordbruket än som annars skulle ha kommit till stånd?

Herr **PETTERSSON** i Dahl (kort genmäle): Herr talman! Det är självklart att inom en regering hjälper alla ledamöterna till att åstadkomma ett visst resultat, men vi kan ändå nu konstatera att det är just genom bondeförbundets insatser inom den nuvarande regeringen som jordbruket har fått en uppgö-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.

relse, som enligt vad herr Hæggbloom själv erkänner fyller alla rimliga anspråk. Det är nämligen inte bara jordbrukets föreningsrörelse som utarbetar fördelningen, utan det är också, herr Hæggbloom, många andra krafter med i spelet också från departementet.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr förste vice talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till plenum fredagen den 23 maj kl. 10 fm.

§ 3.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 265, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 13 och 15 riksdagsordningen samt till lag med vissa bestämmelser om val till riksdagens andra kammare för perioden 1953—1956, *dels ock* i ämnet väckta motioner; och

nr 266, i anledning av konstitutionsutskottets betänkande med förslag till skrivelse om en revision av reglerna rörande statsrådets konstitutionella ansvarighet; samt

från första lagutskottet:

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 4 §§ förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.; och

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus.

§ 4.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande och betänkande:

nr 28, i anledning av väckta motioner angående en utbyggnad av folkomröstningsinstitutet; och

nr 29, med förslag till vissa ändringar i riksdagsordningen.

statsutskottets utlåtanden:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsm. fl. anslag för budgetåret 1952/53 under riksstatsens fjärde huvudtitel m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1952/53 till Statens sjöhistoriska museum: Avlöningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av skolöverstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna jämte i ämnet väckta motioner;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 till bidrag till avlönan-

de av hemvårdarinnor samt till prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1952/53 till allmänna barnbidrag;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1952/53 till understödjande av dispensärverksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 till universitetssjukhusen m. m.;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 till medicinalstyrelsens avlöningar samt till förstärkning av sinnesslöinspektionen m. m.;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 m. m. till civilförsvaret jämte i ämnet väckta motioner;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av statens utlänningskommission m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan staten och Stockholms stad rörande förvärv för staden av kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 186, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m. gjorda framställningar;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 188, i anledning av väckt motion angående åtgärder för inrättande av en arbetsmarknadsnämnd;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets memorial nr 56, angående uppskjutande till innevarande års höstsession av behandlingen av vissa till utskottet hänvisade motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit;

nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till avlönings- och pensionsstat för riksbanken;

nr 31, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till ändringar i vissa delar av reglementet för riksgäldskontoret;

nr 32, i anledning av väckt motion om anordnande av en barsservering i riksdagskaféet; och

nr 33, i anledning av framställning från riksdagens revisorer om ändrad lönegradsplacering för kanslichefen hos riksdagens revisorer; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 44, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny sjömanslag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Undertecknade anhålla härmed om ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 25 maj till och med den

31 maj för deltagande i Europarådets
vårsession under tiden 26—31 maj 1952.

Stockholm den 21 maj 1952.

Walter Sundström
Rolf Edberg
Bertil von Friesen
Adolf Wallentheim
Hildur Nygren
James I. A. Dickson

Denna ansökan bifölls.

Vidare beviljades herr Gavelin ledighet från riksdagsgöromålen under 9 dagar från och med den 23 innevarande maj.

Kammarrens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 12.08 på natten.

In fidem
Gunnar Britth.